

“ละครชุมชน” เพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิรภัทร กิตติวรกุล

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2553 จาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สำนักงานวิจัยระบบสุขภาพ (สวรส.)

สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.)



“ละครชุมชน” เพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิรภัทร กิตติวรานุกูล
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2553 จาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สำนักงานวิจัยระบบสุขภาพ (สวรส.)

สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.)



“Community Theater” Used to Create Youth’s Accurate Perception
of Persons with Disabilities

Assistant Professor Jirapat Kittiwarakul
Faculty of Communication Arts
Payap University

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2553 จาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สำนักงานวิจัยระบบสุขภาพ (สวรส.)

สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สบพ.)



บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง: “ละครชุมชน” เพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ

ผู้วิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิรภัทร กิตติวรากล

ปี พ.ศ. : 2554

ความสำคัญของปัญหา

ในช่วงเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา สื่อมวลชนในประเทศไทย ยังไม่ได้แสดงบทบาทในการสร้างความเข้าใจต่อคนพิการตามหลัก “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities – CRPD)” ที่จะต้องส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการอย่างทั่วถึง รวมทั้งจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกรูปแบบมากนัก แม้จะมีเรื่องราวของคนพิการถูกพูดถึงในสื่อในปริมาณหรือความถี่ที่มากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นไปในแง่ลบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะมีสื่อที่ช่วยปรับให้ผู้รับสื่อเกิดความเข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้องมากขึ้น ทั้งนี้การที่ประชาชนทั่วไปหรือกลุ่มคนพิการจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อกระแสนั้นเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของ “สื่อทางเลือก” เพราะศักยภาพและคุณสมบัติพิเศษของสื่อทางเลือกที่เป็นเครื่องมือทางอำนาจที่สำคัญในการประกาศมุมมอง ความคิดเห็นหรือเสียงของส่วนน้อยในสังคม

งานวิจัยชิ้นนี้ได้เปิดรับเยาวชนที่สมัครใจมาเป็น “เยาวชนกลุ่มเรียนรู้” มาร่วมกันผลิต “ละครชุมชน” ขึ้น โดย “ผู้รับสารเป้าหมาย” เป็น “เยาวชนทั่วไป” เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางในการให้เกื้อกูลสร้างสรรค์สู่สังคมสิทธิคนพิการ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้นเมื่อได้ร่วมกันผลิตละครชุมชนเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะนำไปเผยแพร่ยังโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 โรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ศึกษา และมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ
- 2) เพื่อผลิตละครชุมชนเผยแพร่ความรู้สู่สถานความบันเทิงให้เยาวชนทั่วไปเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ
- 3) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของละครชุมชนที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมมือกันผลิตขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนทั่วไปมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ
- 4) ผลการศึกษากระบวนการสื่อสาร ประกอบกับผลการประเมินประสิทธิผลของละครชุมชนในงานวิจัยชิ้นนี้ จะใช้เป็นแนวทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการต่อไปในอนาคต

แนวคิด ทฤษฎี

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) แนวคิดเกี่ยวกับสื่อละครเพื่อการพัฒนา ได้แก่ 3 แนวคิดดังนี้ ผู้ส่งสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา, เนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา และการศึกษาเนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา และ (2) แนวคิดเกี่ยวกับละครกับเยาวชน ได้แก่ 3 แนวคิดดังนี้ องค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน, คุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชน และคุณค่าของกิจกรรมการละครต่อการพัฒนาเยาวชน

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) เป็นแนวทางในการดำเนินการ โดย Kemmis and McTaggart กล่าวถึงการวิจัยแบบ PAR นี้ไว้ว่า เป็นการวิจัยที่ต้องปฏิบัติตาม 4 ขั้นตอนนี้ คือ (1) ไตร่ตรองและทำความเข้าใจกับสภาพปัญหา (Reflection) (2) วางแผนแก้ไขปัญหา (Planning) (3) ปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ (Action) และ (4) สังเกตเพื่อประเมินผล (Observation) ทั้งนี้การดำเนินงานทั้งหมดยังคงเป็นไปแบบวนเกลียววัฏจักร(Spiral) อีกด้วย นั่นคือ เมื่อดำเนินการขั้นตอนที่ 1 ถึง 4 เสร็จสิ้นแล้ว ก็จะต้องนำผลการประเมินจากขั้นตอนที่ 4 กลับไปไตร่ตรอง วางแผน และปฏิบัติการอีกครั้งตามขั้นตอนที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ เพื่อให้ได้ผลการดำเนินงานที่ดียิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ละครชุมชนเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการภายใต้งานวิจัยนี้ มีชื่อเรื่องว่า “วันใหม่” โดยแก่นเรื่องคือ “โอกาส” ซึ่งหมายถึง ละครจะเน้นนำเสนอชีวิตของ คนพิการคนหนึ่งที่ยากจะมีชีวิตที่เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคม ทั้งทางด้านการรัก ด้านการศึกษา ด้านการทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวันอย่างอิสระ สอดคล้องกับหลัก CRPD ละครนี้ได้จัดแสดงใน 6 โรงเรียนที่ตอบรับ โดยมีเยาวชนทั่วไปได้รับชมจำนวนทั้งหมด 1,182 คน ซึ่งนับว่าบรรลุเป้าหมายในเชิงปริมาณ ส่วนในเชิงคุณภาพนั้นก็นับว่าสัมฤทธิ์ผลเช่นกัน คือ ผลกาประเมินจากผู้ชมด้วยแบบสอบถาม ได้แสดงว่า เยาวชนทั่วไปได้เกิดความเข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้องตามหลัก CRPD หลายประการ ในส่วนของ “เยาวชนกลุ่มเรียนรู้” เองนอกจากจะเกิดการเรียนรู้และเข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้องมากขึ้นแล้ว ยังได้เรียนรู้ “ทักษะทางด้านการทำงาน” และ “ทักษะด้านศิลปะการแสดง” เพิ่มขึ้นอีกด้วย

กระบวนการสื่อสารผ่านสื่อละครชุมชนประเด็นคนพิการ โดยเยาวชนถึงเยาวชน ในงานวิจัยนี้ วิเคราะห์ได้ดังนี้ (1) ผู้ส่งสารต้องชัดเจนในแนวคิด (2) ผู้ส่งสารต้องวิเคราะห์ผู้รับสารทั้งสองระดับ (3) เนื้อหาประเด็นทางสังคม วัตถุประสงค์ต้องชัดเจน (4) องค์ประกอบที่ดีของบท

ละคร ได้แก่ 4.1) โครงเรื่องที่สมเหตุสมผล เดินเรื่องจับใจตามแบบฉบับ 4.2) ลักษณะนิสัยตัวละคร “ตัวเอก” ต้องเด่นชัด ตัวละครหลักไม่ครบก็ได้ 4.3) แก่นเรื่องซับซ้อน แต่ต้องนำเสนอให้เข้าใจง่าย 4.4) “คนตรี” ไม่สำคัญนัก แต่เอามาเพิ่มสีสันได้ 4.5) ภาพที่สมจริงผสานกับภาพไม่สมจริง และสื่อสารอย่างมีรสนิยม (5) คุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชน 5.1) เปิดกว้างสำหรับการสร้างสรรค์และจินตนาการ 5.2) ความจริงใจในการแสดง และการสื่อสารตรงระหว่างนักแสดงกับผู้ชม 5.3) การสร้างตัวละคร และวิธีนำเสนอที่ไม่ซ้ำภาพเดิมที่คุ้นเคย 5.4) บทพูดไม่ซับซ้อน เน้นเหตุการณ์บนเวที และพลังของนักแสดง (6) กระบวนการละคร ได้ทำให้เกิดการพัฒนาเยาวชนทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัวและชุมชน และระดับสังคม

แนวโน้มของการสื่อสารประเด็นคนพิการไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่สังเคราะห์ได้จากผลการวิจัย มีดังนี้ “สื่อ” ที่เหมาะสมที่สุดในการสื่อสารประเด็นคนพิการ ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ “สื่อที่เน้นความบันเทิงสอดแทรกสาระ” ได้แก่ กิจกรรมรณรงค์, หนังสือ, แอนิเมชัน, ละครเวที และ P.S.A ทั้งทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ทั้งนี้ทุกสื่อที่จะผลิตขึ้นนั้นต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ เปิดกว้างสำหรับการสร้างสรรค์และจินตนาการ, ความจริงใจในการแสดง, การสื่อสารตรงระหว่างนักแสดงกับผู้ชม, บทไม่ซับซ้อนและ มีการสร้างสรรค์ตัวละครใหม่ ๆ ไม่ซ้ำซาก ในส่วนของ “ผู้ส่งสาร” และ “ผู้รับสาร” นั้น ก็ควรอยู่ใน “วัยเดียวกัน” และสำหรับสื่อละครนั้น “ผู้ส่งสาร” ก็ควรมี “ทักษะพื้นฐานทางการแสดง” อยู่บ้าง เพื่อให้การสร้างเรื่อง รวมถึงการแสดงให้มีพลังมากขึ้น นอกจากนี้ “นักแสดง” อาจเป็นดารา นักร้อง เพราะจะช่วยดึงดูดความสนใจจากเยาวชนได้มากขึ้น หรือหากเป็นตัวละครคนพิการเอง หรือผู้ปกครองของคนพิการก็จะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวประเด็นคนพิการได้ในเชิงลึก และน่าเชื่อถือมากขึ้น ส่วน “ผู้ผลิต” นั้น ก็ควรจะศึกษาให้ชัดเจนถึงแนวคิดที่จะสื่อสารให้ต้องแท็ก่อนก้าวเข้ามาเป็นผู้ผลิต การสื่อสารจะได้ชัดเจน และควรมีการวิเคราะห์ผู้รับสารอย่างเป็นระบบทั้ง 2 ระดับเพื่อการออกแบบการสื่อสารจะได้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและสัมฤทธิ์ผล

สำหรับ “เนื้อหาสาร” นั้น มี 2 ประเด็นที่สังเคราะห์ได้ ได้แก่ “ลักษณะเนื้อหา” ในการสื่อสารที่ควรจะต้อง (1) วัตถุประสงค์ต้องชัดเจน (2) โครงเรื่องต้องสมเหตุสมผล ตามแนวคิดเรื่ององค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน (3) ตัวละคร “ตัวเอก” ต้องชัดเจนตามแนวคิดเรื่ององค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน แต่ “ตัวรอง” และ “ตัวร้าย” นั้น อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ (4) นำเสนออย่างเข้าใจง่าย และ (5) สื่อสารอย่างมีรสนิยม ตามแนวคิดเรื่ององค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน อีกประเด็นหนึ่งในด้าน “เนื้อหาสาร” คือ “ประเด็นสื่อสาร” ได้แก่ สร้างทัศนคติเชิงบวกต่อคนพิการ, การดูแลคนพิการอย่างถูกต้อง, การใช้ชีวิตอิสระของคนพิการ ทั้งในด้านการศึกษา ความรัก และการเข้าถึงสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม, การแก้ปัญหาประเด็นคนพิการให้ได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น ทั้งด้านการเรียนและการประกอบอาชีพ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยกำลังใจและความร่วมมือจากหลายกลุ่มบุคคลและองค์กร นับตั้งแต่ “กลุ่มละครชุมชนก๊ับไฟ” ที่สร้างสรรค์ผลงานละครชุมชนที่มีประโยชน์ต่อสังคม มาโดยตลอด อันเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยเริ่มทำโครงการนี้ขึ้น และยังได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้อำนวยการกลุ่มละครชุมชนก๊ับไฟ คุณอัมรินทร์ เปล่งรศมี ที่ได้ให้เกียรติและเสียสละเวลามาเป็นวิทยากรฝึกอบรมให้ความรู้ และความเข้าใจแก่ทั้งผู้วิจัยและเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการ ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย และขอแสดงความขอบคุณรวมไปถึง “เยาวชนกลุ่มเรียนรู้” ทั้ง 31 คน ที่ได้สมัครเข้าร่วมทำโครงการนี้ด้วยจิตอาสา ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเยาวชนกลุ่มนี้จะเติบโตเป็นนักนิเทศศาสตร์ที่มีจิตสาธารณะ และมีทักษะสำหรับงานสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้นได้ต่อไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เคยเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ผู้วิจัย ในครั้งที่ยังทำวิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิตนั้น ท่านได้เปิดมุมมองให้ผู้วิจัยได้เข้าใจถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อันทำให้เกิดผลในเชิงสร้างสรรค์ และยังได้เปิดโลกทัศน์ในการทำงานสื่อสารเพื่อสังคมอย่างแท้จริง ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจถึงความสำคัญของการศรัทธาในตัวมนุษย์อีกด้วย

ในการนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกสถานที่ ที่เปิดโอกาสให้ละครชุมชนในงานวิจัยนี้ได้ไปแสดง ได้แก่ โรงเรียนปิ่นสร้อยไขลย์วิทยาลัย โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ โรงเรียนวาริชเชียงใหม่ โรงเรียนคอยสะเกิดวิทยาคม และโรงเรียนสันทรายวิทยาคม

ขอขอบพระคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานวิจัยระบบสุขภาพ (สวรส.) และสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.) อีกด้วย ที่ให้ทุนสนับสนุนในการวิจัยครั้งนี้ด้วย ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลดีต่อสังคมในภายภาคหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ท้ายนี้ ขอขอบคุณครอบครัว คุณแม่อารีย์รัช เสรีกิตติกุล ที่ได้เลี้ยงดูผู้วิจัยมาตั้งแต่เด็กจนโต ทั้งยังได้อบรมบ่มเพาะและส่งเสริมความรู้ให้ผู้วิจัยมีศักยภาพในวันนี้ และขอบคุณลูกชายที่น่ารัก “น้องปันปัน” ที่คอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยตั้งใจทำงานให้สัมฤทธิ์ผล รวมถึงคุณพ่อของน้องปันปัน คุณวีรวิทย์ที่คอยเติมเต็มกำลังใจให้ผู้วิจัยอยู่เสมอ จนสามารถทำงานสำเร็จลุล่วงได้อย่างไม่ย่อท้อ

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ข
สารบัญภาพ.....	ญ
 1 บทนำ.....	 1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 ปัญหานำวิจัย.....	9
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	9
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	10
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
1.6 นิยามศัพท์.....	11
1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	13
 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	 15
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อละครเพื่อการพัฒนา.....	16
2.1.1 ผู้ส่งสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา.....	16
2.1.2 เนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา.....	17
2.1.3 การศึกษาเนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา.....	18
2.1.4 คุณลักษณะทั่วไปของสื่อละครเพื่อการพัฒนา.....	22
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับละครกับเยาวชน.....	26
2.2.1 องค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน.....	26
2.2.2 คุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชน.....	31
2.2.3 คุณค่าของกิจกรรมการละครต่อการพัฒนาเยาวชน.....	34

บทที่	หน้า
2.3 ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
2.3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อละครในการพัฒนาเยาวชน.....	35
2.3.2 โครงการละครกับเยาวชน.....	39
2.3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ.....	41
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	47
3.1 ขอบเขตการวิจัย.....	47
3.2 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	47
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
3.3.1 วิธีการวิจัย.....	49
3.3.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	51
3.4 ตัวชี้วัดและการประเมินผล.....	56
4 ผลการดำเนินกิจกรรม.....	59
4.1 กิจกรรม : ประสานงาน.....	59
4.2 กิจกรรม : Reflection.....	61
4.3 กิจกรรม : Planning.....	66
- บทละครชุมชนเรื่อง “วันใหม่”.....	69
4.4 กิจกรรม : 1 st Action.....	82
4.5 กิจกรรม : Observation.....	82
4.6 กิจกรรม : Reflection Cycle 2.....	83
4.7 กิจกรรม : Revised Plan.....	83
4.8 กิจกรรม : Final Action.....	84
4.9 กิจกรรม : Final Observation.....	85
4.9.1 ผลการประเมินจากผู้ชมด้วยแบบสอบถาม.....	86
4.9.2 ผลการถอดบทเรียน.....	109
4.10 กิจกรรม : วิเคราะห์และสรุปผล.....	116

บทที่	หน้า
5 สรุปและอภิปรายผล.....	117
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	117
5.1.1 ละครชุมชนเรื่อง “วันใหม่”.....	117
(1) ผู้ผลิตและกลุ่มเป้าหมาย.....	117
(2) กระบวนการผลิต.....	118
(3) แก่นเรื่อง (Theme).....	120
(4) โครงเรื่อง (Plot).....	120
(5) สารที่สอดแทรกตามหลัก CRPD.....	121
5.1.2 เยาวชนกลุ่มเรียนรู้กับความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ.....	124
(1) เรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์สื่อ.....	124
(2) เรียนรู้ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ.....	124
(3) ถอดบทเรียน: สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้.....	126
5.1.3 การปลูกฝังความรู้ชุดใหม่ให้กับเยาวชนทั่วไป.....	127
5.1.4 การเรียนรู้ด้านการทำงานและศิลปะการแสดง.....	131
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	131
5.2.1 กระบวนการสื่อสารผ่านสื่อละครชุมชนประเด็นคนพิการ โดยเยาวชนถึงเยาวชน.....	132
(1) ผู้ส่งสารต้องชัดเจนในแนวคิด.....	132
(2) ผู้ส่งสารต้องวิเคราะห์ผู้รับสารทั้งสองระดับ.....	133
(3) เนื้อหาประเด็นทางสังคม วัตถุประสงค์ต้องชัดเจน.....	134
(4) องค์ประกอบที่ดีของบทละคร.....	136
(5) คุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชน.....	142
(6) กระบวนการละครกับการพัฒนาเยาวชน.....	144
5.2.2 แนวทางในการสื่อสารประเด็นคนพิการ.....	151
บรรณานุกรม.....	155
ภาคผนวก ก. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล.....	158
ภาคผนวก ข. ภาพกิจกรรมในการวิจัย.....	164
ภาคผนวก ค. วิดีทัศน์ละครชุมชนเรื่องวันใหม่.....	168
ประวัติผู้วิจัย.....	169

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	แสดงแผนการดำเนินงานกิจกรรมในงานวิจัย..... 53
3.2	แสดงวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน ตัวชี้วัด และการประเมินผลโครงการวิจัย.... 56
4.1	สิ่งที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ในช่วงฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “เรียนรู้และเข้าใจคนพิการ”..... 63
4.2	แสดงเพศของเยาวชนทั่วไป แยกตามโรงเรียน..... 87
4.3	แสดงระดับชั้นที่เยาวชนทั่วไปกำลังศึกษาอยู่ แยกตามโรงเรียน..... 88
4.4	แสดงเพศของเยาวชนทั่วไป แยกตามระดับการศึกษา..... 89
4.5	แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร ในประเด็น “ความสามารถในการแสดงของนักแสดง” แยกตามโรงเรียน..... 90
4.6	แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร ในประเด็น “ความน่าสนใจของเนื้อเรื่อง” แยกตามโรงเรียน..... 91
4.7	แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร ด้านวิถีทัศน์เรื่อง “ความพิการเป็นเรื่องใกล้ตัว” แยกตามโรงเรียน..... 92
4.8	แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร ด้านวิถีทัศน์เรื่อง “การใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมของคนพิการ” แยกตามโรงเรียน.... 93
4.9	แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร ในประเด็น “ความสามารถของพิธีกร” แยกตามโรงเรียน..... 94
4.10	แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร ในประเด็น “อุปกรณ์ประกอบฉาก” แยกตามโรงเรียน..... 95
4.11	แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละครในภาพรวม แยกตามโรงเรียน..... 96
4.12	แสดงความเข้าใจเรื่อง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน..... 97
4.13	แสดงความเข้าใจเรื่อง “การอยู่ได้ด้วยตนเองของคนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน..... 98
4.14	แสดงความเข้าใจเรื่อง “เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตัวเองของคนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน..... 99

4.15	แสดงความเข้าใจเรื่อง “การเคารพขีดความสามารถของคนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน.....	100
4.16	แสดงความเข้าใจเรื่อง “ความเท่าเทียมในการประกอบอาชีพของคนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน.....	101
4.17	แสดงความเข้าใจเรื่อง “การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน.....	102
4.18	แสดงความเข้าใจเรื่อง “ความเป็นอิสระของบุคคล” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน.....	103
4.19	แสดงความเข้าใจเรื่อง “การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ที่สาธารณะของ คนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน(1).....	104
4.20	แสดงความเข้าใจเรื่อง “การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ที่สาธารณะของ คนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน(2).....	104
4.21	แสดงความเข้าใจเรื่อง “สิทธิและเสรีภาพของคนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน(1).....	105
4.22	แสดงความเข้าใจเรื่อง “สิทธิและเสรีภาพของคนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน(2).....	106
5.1	แสดงสิ่งที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ได้เรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ในการฝึกอบรม.....	124
5.2	แสดงแนวคิดลักษณะที่ดีของโครงเรื่องละครสำหรับเยาวชน ที่สอดคล้องกับละครชุมชนเรื่องวันใหม่.....	136
5.3	ประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวิจัยที่เกิดขึ้นกับเยาวชน 3 ระดับ.....	150

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	14
3.1	วงเล็บวิวัฏจักรของการวิจัยแบบ PAR ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart.....	50
5.1	แนวโน้มของการสื่อสารประเด็นคนพิการไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนใน จังหวัดเชียงใหม่ได้.....	152

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 ระบุว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” แสดงให้เห็นชัดเจนว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญกับคนพิการค่อนข้างมาก โดยเฉพาะทางด้านความเท่าเทียมหรือเสมอภาคกับผู้อื่นในสังคมในทุกด้าน

นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้ให้สัตยาบันรับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities – CRPD)” เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 ที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยมีข้อผูกพันที่จะต้องส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการอย่างทั่วถึง รวมทั้งจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกรูปแบบ(กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, จุลสาร, 2552) ตามแนวทางของอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งมีหลักการสำคัญที่พอสรุปได้ดังนี้ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, แผ่นพับ, 2552)

- เคารพศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด การอยู่ได้ด้วยตนเอง เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตนเอง และความเป็นอิสระของบุคคล
- ไม่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ
- การมีส่วนร่วม การเข้าร่วมของคนพิการได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพในสังคม
- เคารพความแตกต่าง ยอมรับคนพิการว่าเป็นส่วนหนึ่งของความแตกต่างของมนุษยชาติ และความเป็นมนุษย์
- ความเท่าเทียมของโอกาส
- การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้
- ความเสมอภาคระหว่างชายกับหญิง

- การเคารพขีดความสามารถของเด็กพิการที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและการเคารพสิทธิของเด็กพิการเพื่อสงวนรักษาอัตลักษณ์ของตน

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม และการดำเนินงานก้าวแรกที่มีความจำเป็น คือ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของอนุสัญญาดังกล่าวให้แก่คนพิการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานภาคธุรกิจ ตลอดจนประชาชนทั่วไปเพื่อมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และความเสมอภาคของคนพิการอย่างกว้างขวางต่อไป (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, จุลสาร, เล่มเดียวกัน)

“สื่อมวลชน” เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการชี้นำกระแสสังคม “สื่อ” สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคมได้ โดยเฉพาะในประเด็นคนพิการ “สื่อ” มีพลังมากพอที่จะสร้างความเข้าใจให้กับสาธารณชนได้ หากมีการสื่อสารที่ดี ประชาชนก็จะเกิดทัศนคติและพฤติกรรมต่อคนพิการในวิถีทางที่ถูกต้อง และน่าจะสามารถจัดการเลือกปฏิบัติ รวมถึงการเปลี่ยนการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อ “ผู้พิการ” จากเดิมที่ว่า ผู้พิการคือผู้ที่ไร้ความสามารถและไม่มีคุณค่าในความเป็นมนุษย์ ให้เข้าใจใหม่ว่า ผู้พิการ คือมนุษย์ที่มีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับมนุษย์คนอื่น เป็นมนุษย์ที่มีช่วงเวลาของความเขวี้ยง และเมื่อเติบโตขึ้นก็สามารถเป็นเพื่อนร่วมงาน หรือเป็นเพื่อนสนิทของทุกคนได้เช่นกัน¹

ทว่า ในช่วงเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา สื่อมวลชนในประเทศไทย ยังไม่ได้แสดงบทบาทในการสร้างความเข้าใจต่อคนพิการดังที่กล่าวมามากนัก แม้จะมีเรื่องราวของคนพิการถูกพูดถึงในสื่อในปริมาณหรือความถี่ที่มากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นไปในแง่ลบ ดังที่นางกิ้งแก้ว อินหว่าง เลขาธิการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ในงานสัมมนาเรื่อง “สื่อสร้างสรรค์สู่สังคมสิทธิคนพิการ” เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2553 ว่า “ทั้งสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อโฆษณา นำเสนอเรื่องคนพิการมากขึ้น แต่เป็นไปในแง่ลบ หรือเป็นได้แค่ตัวประกอบในสังคม ยังขาดพื้นที่ในการนำเสนอเรื่องบทบาท ความสามารถ และศักยภาพของคนพิการ สื่อมวลชนในฐานะเป็นผู้ส่งข่าวสาร จึงควรเป็นตัวกลางหลักในการนำเสนอเรื่องราวในด้าน

¹ Saowalak Thongkuay, Disabled Peoples' International Asia Pacific (DPI/AP).2009, แปลจากโครงร่างโครงการ. Project on Disability Equality in the Media. P.2.

ที่สร้างสรรค์มากขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้ที่ดีและถูกต้องให้แก่ประชาชน เพราะคนพิการก็มีความรู้และความสามารถทัดเทียมกับคนปกติทั่วไป เพียงแต่อาจจะมีข้อจำกัดในบางประการเท่านั้น” เช่นเดียวกับที่นางสาวเสาวลักษณ์ ทองก๊วย หัวหน้าสำนักงานองค์การคนพิการสากลประจำภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้กล่าวไว้ในงานสัมมนาเดียวกัน ในทำนองเดียวกันว่า “คนพิการมักถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในสื่อโดยไม่รู้ตัว เช่น ในสื่อโฆษณาที่คนพิการมักถูกเลือกปฏิบัติทั้งที่โดยเจตนาและไม่เจตนา เช่น การนำคนพิการมานำเสนอในตลาด โดยมุ่งเน้นสร้างแบรนด์ ส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับองค์กร และการนำเสนอข่าวที่ยังเป็นไปในภาพลักษณ์เชิงลบ ทำให้คนพิการมีภาพของความเป็นผู้แพ้ผู้รับ ดูน่าเห็นใจ เพราะสื่อพุ่งเป้าไปที่ความพิการมากกว่าจะมองเรื่องความสามารถ” (สำนักข่าวสถาบันอิศรา, ออนไลน์, 2553)

ผลกระทบที่เกิดจากการนำเสนอประเด็นความพิการผ่านสื่อมวลชนที่ผ่านมาในอดีตนั้น ทำให้สังคมเกิดความเพิกเฉยหรือเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ผลการสำรวจสื่อมวลชนในเมืองไทยเกี่ยวกับประเด็นความพิการนั้น พบว่า “สื่อ” มีส่วนสำคัญในการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจในแง่ลบ รวมถึงความเคียดแค้นของสาธารณชนที่มีต่อคนพิการเป็นอย่างยิ่ง คนพิการที่ปรากฏในสื่อมักถูกนำเสนอออกมาในลักษณะที่เป็นคนแปลกแยก แตกต่างอย่างประหลาด อ่อนแอและไม่ปกติ ดังที่ Morris (1991:93 อ้างถึงใน Saowalak, 2009:2)² ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า

“สื่อ ได้สร้างให้ประชาชนทั่วไปเกิดอคติ เพิกเฉย และหวาดกลัวที่จะส่งเสริมช่วยเหลือ หรือสนับสนุนบุคคลที่มีความพิการ และสื่อมักนำเสนอความพิการด้วยภาพของคนหลังค่อม ขาขาด หรือมีแผลเป็นน่ากลัวบนใบหน้า สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ชม ผู้ฟังเกิดความรู้สึกทางด้านลบ และยังสื่อนำเสนอความพิการในลักษณะนี้มากขึ้นเท่าไร คนพิการก็จะถูกรับรู้และเข้าใจไปในด้านที่เลวร้ายมากขึ้นเท่านั้น สุดท้ายสังคมก็จะเกิดความรู้สึกเคียดแค้นต่อคนพิการไปโดยปริยาย (Cultural Stereotype)”

ในการนี้จะเห็นได้ว่า การนำเสนอเรื่องความพิการผ่านสื่อมวลชนนั้น คนพิการได้รับผลกระทบจากการนำเสนอของสื่อ แบ่งได้ 2 ประเด็น คือ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ออนไลน์, 2553)

² Saowalak Thongkuay. 2009,เล่มเดียวกัน.

1. แบบไม่เจตนา คือ การนำคนพิการมาประกอบในโฆษณา ในรายการเพื่อสร้างภาพลักษณ์ (Branding) ของบริษัท เพื่อสร้างความสะท้อนอารมณ์ ความซาบซึ้งใจ ทั้งที่สินค้าที่โฆษณาไม่เกี่ยวกับคนพิการ และบางครั้งกลายเป็นการสื่อความเข้าใจที่ผิดต่อเยาวชนในเรื่องความพิการ

2. การปฏิเสธ หรือไม่ยอมรับคนพิการให้มีส่วนร่วมในรายการหรือโฆษณา เนื่องจากทัศนคติเดิมที่สังคมต้องการดูแลเฉพาะสิ่งที่สวยงาม

ด้วยเหตุที่ “สื่อ” ได้นำเสนอประเด็น “คนพิการ” จนเกิดผลกระทบในแง่ร้ายต่อคนพิการ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะมีสื่อที่นำเสนอประเด็นคนพิการในด้านที่ช่วยปรับความเข้าใจของผู้รับสื่อให้เข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้องมากขึ้น ทั้งนี้การที่ประชาชนทั่วไปหรือกลุ่มคนพิการจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ โดยเฉพาะสื่อกระแสหลักนั้น³ เป็นไปได้ยาก เพราะโครงสร้างของสังคมไทยนั้น สื่อมวลชนกระแสหลักยังผูกติดอยู่กับระบบธุรกิจ ที่การนำเสนอเนื้อหาสาระต่าง ๆ ก็ต้องขึ้นอยู่กับนายทุนผู้สนับสนุน ประกอบกับปัจจุบันนี้นายทุนกลุ่มหนึ่งยังก้าวไปเป็นนักการเมือง ทำให้มีพลังอำนาจในการควบคุมสื่อเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ในทางอุดมคติ สื่อสารมวลชน (Mass Media) เป็นสถาบันสาธารณะ และเป็นเครื่องมือการสื่อสารของสมาชิกในสังคม หากแต่เมื่อสังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ระบบทุนเป็นใหญ่ สื่อสารมวลชนซึ่งแยกไม่ออกจากสังคม และเป็นผลผลิตของระบบเศรษฐกิจ การศึกษา และการเมืองเช่นกัน สื่อสารมวลชนก็ได้เติบโต แปรเปลี่ยนไปสู่ความเป็น “ธุรกิจ” ที่ประกอบด้วยผลประโยชน์และอิทธิพล ยิ่งกว่านั้น เมื่อสื่อสารมวลชนได้กลายเป็นธุรกิจถึงกำไรในตลาดหุ้น ที่ถูกกว้านซื้อและถือครองโดยกลุ่มทุนผูกขาดและนักการเมือง จึงยิ่งนำมาซึ่งข้อจำกัดที่ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพสื่อหรือสื่อมวลชน (Journalist) ไม่สามารถแสดงบทบาทการเป็นปากเสียง และเป็นพื้นที่ที่เป็นธรรมแก่คนหลากหลายกลุ่ม กระทั่งบางสถานการณ์ สื่อมวลชนยังตกอยู่ในภาวะการเซ็นเซอร์ตัวเองด้วย (Self Censorship) และบางครั้งการนำเสนอข่าวสารจากความไม่เข้าใจของสื่อมวลชนก็มีผลสร้างภาพลักษณ์อันอ่อนแอ ออกติ และการละเมิดสิทธิชุมชนท้องถิ่น นำมาซึ่ง

³ สื่อกระแสหลัก หมายถึง สื่อที่นำเสนอเนื้อหาไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของขั้วอำนาจใหญ่ ๆ ทั้งหลายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล นักวิชาการ บริษัทเอกชน และเป็นสื่อที่เป็นผู้นำในการจัดวาระสารของสังคม และของสื่อมวลชนอื่น ๆ

กระแสข่าวสารที่ไม่สมดุล และสังคมขาดความรู้ที่ถูกต้อง ขาดการติดตามตรวจสอบนโยบายสาธารณะ (สุชาติ, ออนไลน์, 2551) ดังนั้นการที่สื่อกระแสหลักจะเปิดโอกาสให้คนพิการได้มีพื้นที่ในการสื่อสารเพื่อปรับความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อคนพิการจึงเป็นไปได้ยาก เพราะต้องปรับเปลี่ยนระบบโครงสร้างของสังคม และต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และต้องใช้เวลานาน⁴

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของ “สื่อทางเลือก”⁵ เพราะเป็นสื่อที่มีความยืดหยุ่นทั้งเนื้อหาและรูปแบบ ดังที่ ศ.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้กล่าวไว้ในงานปาฐกถาประชากรธรรม ประจำปี 2547 หัวข้อ “ผ่าทางตันสื่อไทย สู่อสื่อทางเลือก” ว่า สื่อทางเลือกหมายถึง 2 อย่าง หนึ่ง คือ รูปแบบที่ไม่ธรรมดาตามความเคยชิน สอง คือ เนื้อหาและการนำเสนอข้อมูลที่ไม่ค่อยมีใครพูดถึงในสังคมไทย (นิธิ, ออนไลน์, 2547) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเล็งเห็นถึงศักยภาพและคุณสมบัติพิเศษของสื่อทางเลือกที่ว่า สื่อทางเลือกเป็นเครื่องมือทางอำนาจที่สำคัญในการประกาศมุมมอง ความคิดเห็นหรือเสียงของส่วนน้อยที่สวนกระแสสังคม และไม่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการศึกษามาโดยตรง หรือไม่ต้องอาศัยอาชีพทางด้านสื่อสารมวลชน (อริน, ออนไลน์, 2550) ดังนั้น การผลิตสื่อทางเลือกเพื่อนำเสนอประเด็นความพิการและคนพิการในแง่มุมที่สื่อกระแสหลักไม่ค่อยนำเสนอ นั้นน่าจะเหมาะสมอย่างยิ่ง ทั้งยังไม่ต้องประสบกับภาวะการถูกครอบงำโดยรัฐหรือนายทุน และสื่อทางเลือกนั้นสามารถผลิตได้ทันทีที่มีความพร้อม ไม่ต้องอาศัยผู้ผลิตที่เป็นมืออาชีพรวมทั้งหากมีการประเมินผลที่ดี ก็จะสามารถนำไปปรับปรุงผลิตสื่อทางเลือกในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นได้อีกด้วย

สำหรับรูปแบบของสื่อทางเลือกที่งานวิจัยชิ้นนี้จะให้เยาวชนร่วมกันผลิตขึ้นคือ “ละครเร่” หรือ “ละครชุมชน” อันหมายถึง พื้นที่กลางสาธารณะมีการทำงานด้วยสื่อระดับย่อยระดับบุคคล โดยใช้ศิลปะการละคร ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น และข้อมูลทางสังคม เป็นเครื่องมือในการทำงานกับชุมชน หรือสาธารณะ เพื่อให้เกิดการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

⁴ ในปี 2552 องค์การ Disabled Peoples' International Asia Pacific (DPI/AP) โดยนางสาวเสาวลักษณ์ ทองก๊วย หัวหน้าสำนักงานองค์การคนพิการสากลประจำภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้รับการสนับสนุนจาก International Labour Organization เพื่อดำเนินโครงการ Project on Disability Equality in the Media ในประเทศไทยในปี 2553 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมให้มีการนำเสนอประเด็นคนพิการในแง่มุมที่ถูกต้อง รวมถึงผลักดันเรื่องสิทธิคนพิการในสื่อ และมุ่งหวังให้สื่อกระแสหลักเข้าใจและเห็นความสำคัญของคนพิการจนกำหนดเป็นนโยบายองค์กรขึ้น

⁵ “สื่อทางเลือก” หมายถึง สื่อที่ผลิตขึ้นเพิ่มเติมและแตกต่างจากสื่อกระแสหลัก ทั้งนี้ ไม่มุ่งรับใช้ภาครัฐและแสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ แต่มุ่งประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม จึงเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และเน้นการสื่อสารบนออนไลน์หรือบนเว็บบอร์ด

โดยมุ่งหวังให้เกิดทางเลือกที่หลากหลาย หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างสร้างสรรค์ เป็นการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ในการแสดงออกอย่างสันติ และลดช่องว่างทางความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ โดยปราศจากลัทธิ การเมือง กลุ่มทุนนิยมอื่นใดมาครอบงำ มีการทำงานที่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กรชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือหน่วยงานรัฐบาล ทั้งในประเทศและนานาชาติ โดยมีเป้าหมายแห่งความสำเร็จในระดับจุลภาค จนถึงมหภาคร่วมกัน⁶ เนื่องจาก “ละครชุมชน” สามารถนำเสนอในรูปแบบที่สนุกสนาน น่าดูน่าชม สามารถสอดแทรกสาระให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายได้ทุกเพศ ทุกวัย และหากมีการประสานความร่วมมือที่ดีก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงความเข้าใจของผู้ชมได้อย่างแนบเนียน

เชกเปียร์ได้กล่าวไว้ว่า ละครคือกระจกส่องชีวิต ส่วนอริสโตเติลพูดถึงละครว่าเป็นการเสนอเรื่องราวที่เลียนแบบการกระทำของมนุษย์ และได้พูดถึงจุดมุ่งหมายของละครประเภทโศกนาฏกรรมของกรีกว่าเป็นละครที่มุ่งให้ผู้ชมได้รับความบริสุทธิ์ทางจิตใจ ซึ่งถ้าเราจะพิจารณาศิลปะการละครที่ดีเด่นของทุกยุคทุกสมัย เราก็จะพบว่าจุดมุ่งหมายสำคัญของการละครก็เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการมนุษย์ใน 3 ระดับด้วยกันคือ (สคส, ไม่ปรากฏปีพิมพ์)

1. **ระดับอารมณ์** ละครทุกรูปแบบมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความบันเทิงแก่นักชมและผู้ชมส่วนใหญ่ก็ไปดูละครเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ผ่อนคลายความตึงเครียดของอารมณ์ หรือบางครั้งคนเราก็ไปดูละครเพื่อที่จะได้รับความตื่นเต้นและการกระตุ้นอารมณ์ เป็นการเปลี่ยนแปลงชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อหน่าย ความบันเทิงใจที่มนุษย์ได้รับจากการดูละครนี้สามารถจัดความเบื่อหน่ายเฉื่อยชาทำให้มนุษย์มีสุขภาพจิตดีขึ้น และเกิดความกระตือรือร้นในการดำรงชีวิต
2. **ระดับสมอง** ละครที่ดี นอกจากจะให้ความบันเทิงแล้วยังมีคุณค่าในด้านสติปัญญา ใ้แง่ความคิดเห็น ถามปัญหาหรือตอบปัญหาที่สำคัญๆ เกี่ยวกับชีวิต ทำให้ผู้ชมต้องกลับไปคิดพิจารณาปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับตนเองเกี่ยวกับสังคมหรือมนุษยชาติโดยส่วนรวม
3. **ระดับจิตใจ** นอกจากจะให้คุณค่าในแง่ของความบันเทิงและในแง่ของความคิดดังได้ทีกล่าวมาแล้ว ละครที่ดีอีกอันว่าอยู่ในระดับสูงสุดเชิงศิลปะและวรรณกรรมจะต้องมีคุณค่าในแง่ของจิตใจอีกด้วย ความสัมพันธ์ของศิลปะการละครกับจิตใจของมนุษย์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มดังจะเห็นได้ว่าการละครทั้งทางตะวันตกและตะวันออกล้วนถือกำเนิดมาจากพิธีบวงสรวงเทพเจ้าซึ่งมีขึ้นเพื่อผลทางด้านจิตใจของมนุษย์โดยตรง แม้ละครในปัจจุบันส่วนใหญ่อาจจะดูห่างไกลจากความหมาย

⁶ นิยามโดย “กลุ่มละครชุมชนกับไฟ” สืบค้นจาก <http://www.gabfai.com/about.html> เข้าถึงเมื่อ 26/4/53.

ทางด้านจิตใจอยู่มาก แต่ก็ยังมีบางเรื่องที่สามารถให้ความรู้สึกสูงส่งแก่จิตใจของมนุษย์ได้เช่นกัน และเมื่อใดก็ตามที่ละครสามารถให้ความบันเทิงที่มีคุณค่าทางด้านศิลปะ ความคิด และจิตใจแก่มนุษย์ เมื่อนั้นละครก็ได้ทำหน้าที่อันสมบูรณ์ของศิลปะแขนงนี้แล้ว

สื่อละครนั้นมีหลายประเภทหลากหลายพันธุ์ ละครสายพันธุ์ที่ผู้คนส่วนใหญ่คุ้นเคยนั้นเป็นละครโทรทัศน์ซึ่งเป็น “สื่อละครกระแสหลัก” ละครแบบนี้เป็นละครที่ผู้คนร้อง “อ้อ” แต่ว่า “ไม่ใช่ละครเพื่อการพัฒนา” ส่วนละครที่ “ใช่” เพื่อการพัฒนานั้นเป็น “สื่อกระแสรอง/กระแสทางเลือก” ที่คนทั่วไปยังไม่รู้จักมากนัก จึงมัก “ไม่อ้อ แต่มักจะเอ๊ะ” เราอาจจะกล่าวถึงข้อแตกต่างระหว่างสื่อละครทั้ง 2 ประเภทไว้ ณ ที่นี้อย่างคร่าวๆ ได้ว่า ละครแบบละครโทรทัศน์หรือละครเวทีนั้นเป็น “ละครสำหรับผู้ชม” มีการเน้นผลผลิตคือตัวละครที่ออกมา (product) แต่ละครเพื่อการพัฒนาเน้นเป็น “ละครสำหรับผู้เล่น” สิ่งที่เน้นมิใช่ตัวผลงานละครที่ออกมา แต่เน้นที่ “กระบวนการละคร” (process) (สุคนธ์จิตร, 2549 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2552:267-268)

เราสามารถจะมอง “ละคร” ได้ใน 2 ลักษณะ คือ ละครในฐานะ “ผลงาน” (product) และ ละครในฐานะ “กระบวนการ” (process) ได้แก่ (ศศโสฬส, 2551)

1. ละครในฐานะ “ผลงาน” (Product) คือ การแสดงเรื่องหนึ่ง ๆ ที่มี “ผลงานละคร” เป็นหัวใจหรือเป้าหมายสำคัญ เพื่อดำยทอดความคิด ความงาม ความบันเทิง ฯลฯ ผู้ชม ด้วยเหตุนี้ในการทำงานจึงมักเน้น “ความเป็นมืออาชีพ” (Professional)

2. ละครในฐานะ “กระบวนการ” (Process) คือ ชุดกิจกรรมละครที่ได้รับการออกแบบเป็นกระบวนการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้และพัฒนาผู้เข้าร่วมกระบวนการเป็นสำคัญ จุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่ “ระหว่างทาง” มิใช่ “ปลายทาง” นั่นคือหัวใจหลักหรือเป้าหมายสำคัญจะอยู่ที่ “การเข้าร่วม” ของกลุ่มเป้าหมายในกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการพัฒนาทักษะ หรือกระบวนการทำงานสร้างชิ้นงาน ส่วน “ผลงานละคร” มักจะเป็นเป้าหมายรองที่นำมาเสริมเป้าหมายหลัก ดังนั้น ผลงานที่ออกมาจึงมักมีลักษณะที่ไม่เน้นความเป็นมืออาชีพ (Non Professional) มากนัก

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ก็จะเน้นการผลิตละครที่เรียกว่า “ละครชุมชน” ในฐานะ “กระบวนการ” ซึ่งเป็นมุมมองที่สองในความเห็นศศโสฬส (2551) ที่จะเน้นให้เยาวชนกลุ่มหนึ่ง (เรียกว่า “เยาวชนกลุ่มเรียนรู้”) ได้สมัครใจเข้าร่วมกระบวนการผลิตละครชุมชนเพื่อเสริมสร้างให้

เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ โดยในกระบวนการนั้นจะช่วยเสริมสร้างให้เยาวชนกลุ่มนี้ได้ตระหนัก เรียนรู้ และเข้าใจของคนพิการในระดับโครงสร้างมากขึ้น นอกจากนั้นตัวเยาวชนเองก็จะได้พัฒนาทรัพยากรภายในตนเองเพิ่มขึ้นอีกด้วย ทั้งในด้านการรู้จักตัวเอง การเข้าใจผู้อื่น การทำงานเป็นทีม ทักษะทางการสื่อสาร และการแสดงออก เป็นต้น

ในชั้นเรียนละคร ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้ทำการสำรวจตนเองในหลายๆแง่มุม ทั้งจุดอ่อนและความสามารถเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง และจากหลักการที่ว่า "เราจะไม่มีวันเข้าใจคนอื่นได้ หากเราไม่รู้จักตนเองเสียก่อน" ดังนั้นจึงต้องให้การรู้จักตนเองเป็น "จุดเริ่มต้น" และเครื่องมือที่จะใช้สำรวจรู้จักตนเองก็คือการสื่อสารภายในตัวบุคคลนั่นเอง และหลังจากที่ผ่านกิจกรรมสำรวจ รู้จักและเข้าใจตนเองแล้ว ก็จะขยายกิจกรรมไปสู่การสำรวจ รู้จักและเข้าใจผู้อื่นซึ่งเคลื่อนย้ายระดับไปสู่การสื่อสารระหว่างบุคคลต่อไป ดังนั้นการให้เยาวชนได้เข้ามาร่วมกระบวนการผลิตละครในครั้งนี้ น่าจะช่วยให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เกิดการพัฒนาตนเองขึ้นในหลายๆ ด้าน ซึ่งเยาวชนกลุ่มดังกล่าวก็จะสามารถเติบโตไปเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศชาติต่อไป (ดวงแขและคณะ, 2547)

ละครชุมชนที่จะผลิตขึ้นเพื่อปรับความเข้าใจของผู้รับสารที่มีต่อคนพิการให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องยิ่งขึ้นนั้น ในงานวิจัยนี้ได้กำหนด "ผู้รับสารเป้าหมาย" ให้เป็น "เยาวชน" เพราะเคยมีการสัมมนาเรื่อง "สื่อสร้างสรรค์สู่สังคมสิทธิคนพิการ" เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2553 ที่จัดโดยสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้สรุปถึงแนวทางผลักดันให้เกิดสื่อสร้างสรรค์สู่สังคมสิทธิคนพิการ และแนวทางหนึ่งในนั้นก็คือ "การปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก ผ่านครอบครัวและโรงเรียน" (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ออนไลน์, เล่นเดียวกัน) ดังนั้นเมื่อได้ร่วมกันผลิตละครชุมชนเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะนำไปเผยแพร่ (และประเมินผล) ยังโรงเรียนต่าง ๆ ที่ให้ร่วมมือ เพื่อจะได้สอดคล้องกับแนวทางที่สรุปได้จากการสัมมนาและเกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่เน้นว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่นำแนวคิด 2 ประการมาผสมผสานกัน คือการปฏิบัติการ (Action) ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่โครงการวิจัย(หรือนักวิจัย)จะต้องดำเนินการ และคำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) อันเป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและ

การดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย โดยมีความหมายถึง วิธีการที่ให้ ผู้ถูกวิจัยหรือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาของการดำเนินการ การช่วยให้ข้อมูล และการช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหาลหรือส่งเสริมกิจกรรมนั้น ๆ (สุภาวงศ์, 2531)

งานวิจัยชิ้นนี้จึงจะเปิดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสื่อสารประเด็นความพิการ ได้เข้ามาร่วมกันผลิตสื่อละครเร่หรือละครชุมชนที่จะช่วยปรับความเข้าใจของเยาวชน ได้แก่ เยาวชน ผู้พิการ และนักวิชาชีพด้านละครชุมชน ซึ่งคาดหมายว่าจะทำให้ได้ผลผลิตที่เป็นละครชุมชนที่มีศักยภาพในการปรับความเข้าใจของเยาวชนที่มีต่อคนพิการ ในแง่มุมที่ชัดเจนและต่างจากที่สื่อกระแสหลักส่วนใหญ่เคยทำมา

1.2 ปัญหาวิจัย

- 1) กระบวนการสื่อสารของละครชุมชนที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมมือกันผลิตขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนทั่วไปมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการมีลักษณะอย่างไร
- 2) แนวทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการต่อไปในอนาคตควรมีลักษณะอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ศึกษา และมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ
- 2) เพื่อผลิตละครชุมชนเผยแพร่ความรู้ผสมผสานความบันเทิงให้เยาวชนทั่วไปเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ
- 3) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของละครชุมชนที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมมือกันผลิตขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนทั่วไปมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ
- 4) ผลการศึกษากระบวนการสื่อสาร ประกอบกับผลการประเมินประสิทธิผลของละครชุมชนในงานวิจัยชิ้นนี้ จะใช้เป็นแนวทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการต่อไปในอนาคต

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของละครชุมชนที่จะร่วมกันผลิตขึ้นนั้นจะใช้หลักการทั่วไปของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) 8 ประการ⁷ เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์เรื่อง

ขอบเขตด้านประชากร (กลุ่มเป้าหมาย)

- เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ เป็นนักศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นผู้ผลิตสื่อละครชุมชนในโครงการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 15-20 คน โดยจะต้องเป็นนักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
- เยาวชนทั่วไป เป็นเยาวชนทุกเพศที่ได้รับชมละครชุมชนเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5-6 โรงเรียนละไม่ต่ำกว่า 100 คน รวมแล้วไม่ต่ำกว่า 600 คน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 600-650 คน เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ นับเป็นการปลูกฝังความรู้ชุดใหม่เกี่ยวกับคนพิการให้กับเยาวชนอีกด้วย
- 2) การฝึกปฏิบัติ (Workshop) ตลอดกระบวนการ จะเสริมสร้างให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดเกิดจิตสำนึกสาธารณะมากขึ้น
- 3) ละครชุมชนที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ตัวแทนผู้พิการ และนักวิชาชีพด้านละครชุมชนได้ร่วมมือกันผลิตขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ ทั้งนี้นอกจากจะจัดแสดงสดแล้ว ยังจะจัดทำเป็นสื่อวีดิทัศน์ไว้สำหรับเผยแพร่ต่อไปอีกด้วย
- 4) แนวทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ

⁷ ดูรายละเอียดได้ใน “นิยามศัพท์”

1.6 นิยามศัพท์

ละครชุมชน (ความหมายทั่วไป) หมายถึง การสื่อสารในรูปแบบของละครซึ่งแสดงสดตามสถานที่สาธารณะที่เอื้ออำนวยและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น ลานวัด ศาลาเอนกประสงค์ของชุมชน และโรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน โดยมุ่งหวังให้เกิดทางเลือกในการสื่อสารที่หลากหลาย หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงปราศจากลัทธิ การเมืองหรือกลุ่มทุนนิยมอื่นใดมาครอบงำ

ละครชุมชน (ความหมายในงานวิจัย) หมายถึง การสื่อสารในรูปแบบของละคร ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ตัวแทนคนพิการ และนักวิชาชีพด้านละครชุมชน ได้ร่วมมือกันผลิตขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ ซึ่งแสดงสดให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนปิ่นสร้อยเขตสัวิทยาตย์, โรงเรียนวาริชียงใหม่, วิทยาลัยนาฏศิลป์ เชียงใหม่, โรงเรียนสันทรายวิทยาคม, โรงเรียนคอยสะเกิดวิทยาคม และโรงเรียนเชียงใหม่วรดิศเตียน ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นโรงเรียนที่แสดงความจำนงในการเข้าร่วมโครงการ

คนพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรม ในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ หมายถึง ความเข้าใจและยอมรับในสิทธิคนพิการตามหลักการทั่วไปของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) 8 ประการ ได้แก่

- (1) การเคารพในศักดิ์ศรี: คนพิการทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรี มีอิสระ และเสรีภาพในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
- (2) การไม่เลือกปฏิบัติ: คนพิการจะต้องได้รับการปฏิบัติ และมีโอกาสได้รับสิทธิเท่าเทียมกับคนทั่วไป
- (3) การมีส่วนร่วมและเข้าร่วม: คนพิการทุกคนต้องสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของสังคมได้

- (4) การเคารพความแตกต่างและยอมรับความหลากหลาย: ปัจเจกบุคคลในสังคมมีความหลากหลายแตกต่าง และคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายของมนุษย์
- (5) ความเสมอภาคของโอกาส: คนพิการมีความต้องการเช่นคนทั่วไปในสังคม ที่จะได้เรียนหนังสือ ได้เล่นกีฬา เข้าชมพิพิธภัณฑ์ เดินทางไปเยี่ยมเยียนพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนฝูง ฯลฯ
- (6) ความสามารถในการเข้าถึง: คนพิการต้องสามารถเข้าใช้อาคาร สถานที่ บริการสาธารณะ เช่น โทรศัพท์ บริการรถเมล์ รถไฟ รถไฟฟ้า ฯลฯ และบริการข้อมูลข่าวสารได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป
- (7) ความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง : คนพิการทั้งผู้หญิง และผู้ชาย ต้องได้รับโอกาสและการปฏิบัติอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน
- (8) การเคารพขีดความสามารถของเด็กพิการ : เด็กพิการสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องได้ ตามลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคน

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ หมายถึง นักศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นผู้ผลิตสื่อละครชุมชนในโครงการวิจัยชิ้นนี้ จำนวน 15-20 คน โดยจะต้องเป็นนักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่

เยาวชนทั่วไป หมายถึง เยาวชนทุกเพศที่ได้รับชมละครชุมชนเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่

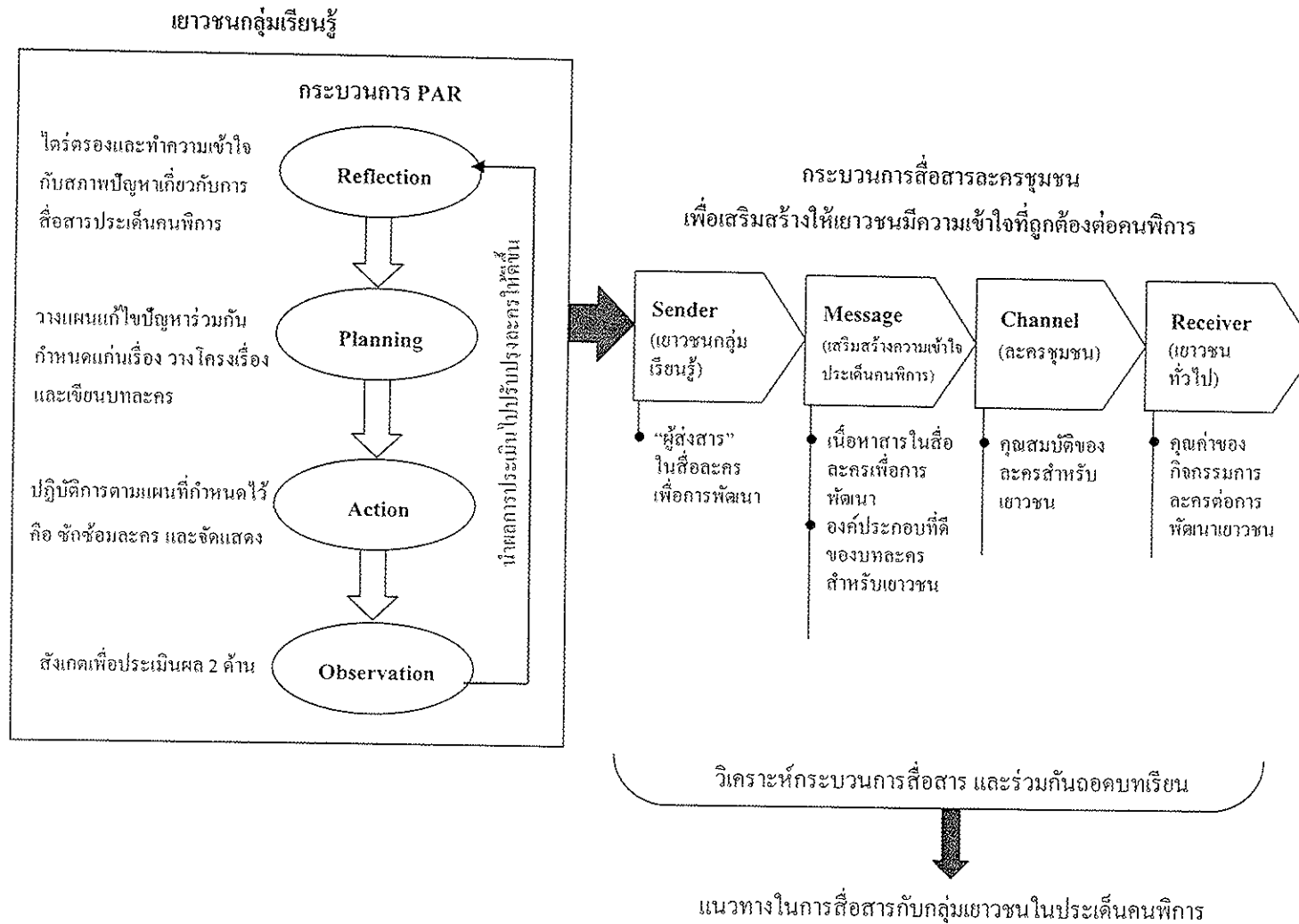
กระบวนการสื่อสาร หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 4 ประการ ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) เนื้อหาสาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) หรือเรียกโดยย่อว่า กระบวนการ S-M-C-R

1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษากระบวนการสื่อสารของละครชุมชน ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ผลิตขึ้นนั้น ตามองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารที่มี 4 ส่วน ได้แก่ ผู้ส่งสาร เนื้อหาสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสารนั้น ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเกี่ยวกับ “ผู้ส่งสาร” ในสื่อละครเพื่อการพัฒนา ในการวิเคราะห์ผู้ส่งสาร และแนวคิดเกี่ยวกับ “เนื้อหาสาร” ในสื่อละครเพื่อการพัฒนาในการวิเคราะห์เนื้อหา และคุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชนในการวิเคราะห์ช่องทางการสื่อสาร ส่วนในการวิเคราะห์ผู้รับสารนั้นจะใช้แนวคิดเรื่องคุณค่าของกิจกรรมการละครต่อการพัฒนาเยาวชน มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

สำหรับการศึกษาประสิทธิผลของละครชุมชน ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ผลิตขึ้นนั้น ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่อง ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดประสิทธิผลของเอดูเทนเมนต์ (Edutainment) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ส่วนการศึกษาแนวทางในการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ และการศึกษาข้อดี ข้อเสียของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการผลิตละครชุมชนประเด็นคนพิการ โดยให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้เป็นผู้ผลิตด้วยตนเองนั้น จะใช้วิธีการถอดบทเรียนร่วมกันโดยอาศัยหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยแนวคิดต่าง ๆ ที่ใช้ในงานวิจัยได้แสดงไว้ในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย



บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ ‘ละครชุมชน’ เพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ”
นี้ใช้แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อละครเพื่อการพัฒนา

2.1.1 ผู้ส่งสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา

2.1.2 เนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา

2.1.3 การศึกษาเนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับละครกับเยาวชน

2.2.1 องค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน

2.2.2 คุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชน

2.2.3 คุณค่าของกิจกรรมการละครต่อการพัฒนาเยาวชน

โดยมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 2.1-2.2 ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อละครเพื่อการพัฒนา

2.1.1 ผู้ส่งสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา

กาญจนา แก้วเทพ (2552:274-275) ได้ถอดบทเรียนประสบการณ์ของกลุ่มละครมะขามป้อม¹ จากงานวิจัยของดวงแข บัวประโคนและคณะ (2547) เรื่อง “การใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาชุมชนของกลุ่มละครมะขามป้อม: กรณีศึกษาจากพื้นที่ทำงานที่มีบริบทแตกต่างกัน 4 พื้นที่” ไว้หลายประเด็น โดยประเด็นหนึ่งที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ “ผู้ส่งสาร” ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ คือ

ตัวผู้ส่งสาร (Sender) หรือกลุ่มบุคคลที่สังกัดอยู่ใน “ผู้ส่งสาร” ของสื่อละครนั้น มีหลายประเภท เริ่มตั้งแต่ที่เห็นอยู่หน้าฉาก คือ นักแสดง อาจเห็นอยู่ข้าง ๆ ม่านการแสดง คือ ผู้กำกับ และที่อาจจะมองไม่เห็นเลยคือ คนเขียนบท เป็นต้น

ข้อสังเกตประการแรกซึ่งอาจจะเป็นหลักการพื้นฐานของการสื่อสารโดยทั่วไปว่า เมื่อผู้ส่งสารมีแนวคิดบางอย่างที่จะส่งสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านสื่อละคร ตัวผู้ส่งสารเองก็ต้องชัดเจนในแนวคิดนั้นเสียก่อน จึงจะสามารถส่งสารได้อย่างบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ ถ้าเรายังไม่เข้าใจสิ่งที่เรากำลังจะพูด/เขียน/แสดง ก็แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้รับสารจะเข้าใจในความคิดของเรา ตัวอย่างเช่น ศศโสฬส(2551 อ้างถึงใน กาญจนา, 2552:275) พบว่า จากประสบการณ์ของกลุ่มมะขามป้อมที่จะไปติดตั้งแนวคิดเรื่อง “การรู้เท่าทันแบบวิถีตะวันออกและแบบพุทธวิถี” ให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในโรงเรียน หากกลุ่มละครมะขามป้อมเองยังไม่ตกผลึกหรือแตกฉานว่า แนวคิดการรู้เท่าทันแบบที่กล่าวมานั้นเป็นอย่างไร ก็คงไม่สามารถไปใช้สื่อละครทำงานถ่ายทอดได้ (ไม่ว่าจะมีความชำนาญในเรื่องทักษะการละครสักเพียงใดก็ตาม) กลยุทธ์ที่ทางกลุ่มมะขามป้อมได้นำมาเป็นวัคซีนป้องกันโรค “แสดงออกในสิ่งที่ตัวเองก็ไม่เข้าใจ” นั่นก็คือ ในหมู่ที่มหาวิทยาลัยนั้น ให้ทดลองหัดวิเคราะห์สื่อตามแนวคิดที่กำหนดให้มาเสียก่อน ซึ่งทางทีม

¹ กลุ่มมะขามป้อม หมายถึง กลุ่มสื่อชาวบ้านที่เริ่มเกิดขึ้นในช่วงที่สังคมบอบช้ำจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง เป็นช่วงเวลาของการฟื้นฟู สังคมจากกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยยุค 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่กลับมารวมตัวกันอีกครั้งใน พ.ศ. 2523 โดยเป็นกลุ่มที่มีความถนัดด้านการละครแก่เขียนกวีนักดนตรีนักแสดงกลุ่มสื่อชาวบ้าน(มะขามป้อม)ใช้กระบวนการละครเวที ใช้กระบวนการละครเวทีเป็นเครื่องมือในการทำงานเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนในฐานะเป็นสื่อกลางเล็กๆ ที่สะท้อนปัญหาชาวบ้าน ผู้สังคนรูปแบบการทำงานหลักคือการแสดงละครเวทีและละครดรงค์จากนั้นเริ่มพัฒนาเพิ่มเติมการอบรมทักษะละครการแสดง และการอบรมครูในระบบการศึกษาเพื่อผลิตสื่อการสอนแบบละคร และค่อยพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งปี 2543 ก็ได้นำกระบวนการละครเยาวชนเพื่อการพัฒนาไปใช้มากขึ้น โดยเน้นเป้าหมายไปที่ “การพัฒนาชุมชน” เป็นสำคัญ และเกิดแนวคิดเรื่องละครชุมชนการสื่อสารเพื่อชุมชนกลยุทธ์หลักจึงเป็นการมุ่งพัฒนาศักยภาพ ให้เยาวชนในชุมชนสามารถรวมตัวกันทำงานละครเพื่อการพัฒนาภายในชุมชนของตนเองได้ด้วยตนเองมุ่งเน้นการพัฒนา กลุ่ม ละครเยาวชนที่มีความยั่งยืนระยะยาวนอกจากนี้ยังมีการทำงานต่อเนื่องในลักษณะการฝึกอบรมด้านละครเพื่อการพัฒนาให้แก่ครูผู้สอนนักเรียนองค์กรพัฒนาอื่น (กลุ่มละครมะขามป้อม, ออนไลน์, 2553)

ทำงานได้พบว่าเป็นกลยุทธ์ที่ใช้การได้ดี ความเข้าใจในแนวคิดที่จะถ่ายทอดภายในกลุ่มผู้ส่งสาร จึงเป็น “ปัจจัยเบื้องต้น” (Necessary Factor) ของความสำเร็จในการใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนา

ข้อสังเกตประการที่สองสำหรับผู้ส่งสาร สำหรับการแสดงละครแบบทั่ว ๆ ไปนั้น สิ่งที่ฝ่ายผู้ผลิตละครจะต้องทำการวิเคราะห์เป็นอันดับแรกก็คือ การวิเคราะห์ผู้รับสาร (Audience Analysis) ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ความต้องการ รสนิยม/ความชื่นชอบ ระดับของความเข้าใจ ฯลฯ โดยที่กลุ่มผู้รับสารนี้ยังคงหมายถึงเพียงแค่ว่าระดับของ “กลุ่มผู้ชมเป็นตัวบุคคล” แต่สำหรับในกรณีของสื่อละครเพื่อพัฒนานั้น ขอบเขตของการวิเคราะห์จะต้องขยายขยายจากระดับของ “กลุ่มผู้ชม” ออกไปถึง “บริบทของชุมชน” ด้วย ดังปรากฏในขั้นตอนกระบวนการละครที่จะต้องมีส่วนหนึ่งคือ “การศึกษาวิเคราะห์ชุมชน” ผสมรวมเอาไว้ด้วย และสำหรับคำว่า “ชุมชน” ในความหมายของกลุ่มละครมะขามป้อมนั้นก็กินอาณาเขตอย่างกว้างขวาง นอกจากชุมชนที่เป็นหมู่บ้านในชนบท หมู่บ้านในเขตภูเขาสูงแล้ว ชุมชนที่กลุ่มมะขามป้อมทำงานด้วยก็ยังมีชุมชนแออัด ผู้ป่วยในโรงพยาบาล เด็ก เยาวชนในสถานพินิจ คนงานในโรงงาน เด็ก/เยาวชน/ครูในโรงเรียน เป็นต้น

ดังนั้น หากเราจะต่อเติมคำลงท้ายของชื่อ “สื่อละครเพื่อการพัฒนา” ให้เต็มยศ ด้วยการตอบคำถามว่า สื่อละครนั้นจะนำไปใช้พัฒนาอะไรกับใครได้บ้าง คำตอบก็คือ สื่อละครเพื่อพัฒนาชีวิตของผู้คนและชุมชนทุกประเภทนั่นเอง

แนวคิดเรื่องผู้ส่งสารในสื่อละครเพื่อพัฒนานี้ จะนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลในด้านกระบวนการสื่อสารละครชุมชนที่เกิดขึ้นในการวิจัยนี้ ในส่วนของ “ผู้ส่งสาร” ที่เมื่อให้เยาวชนก้าวเข้ามาสื่อสารถึงเยาวชนด้วยกันแล้ว จะเกิดผู้ส่งสารที่มีคุณสมบัติอย่างไร โดยจะวิเคราะห์เชื่อมโยงไปถึงประสิทธิผลของละครชุมชนที่ประมวลจากแบบสอบถามด้วยว่า ผู้ส่งสารที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลให้การสื่อสารมีประสิทธิผลในระดับใด

2.1.2 เนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา

นอกจากประเด็น “ผู้ส่งสาร” ในงานสื่อละครเพื่อการพัฒนาแล้ว กาญจนา แก้วเทพ (2552:276-277) ยังได้ถอดบทเรียนประสบการณ์ของกลุ่มละครมะขามป้อม จากงานวิจัยของดวงแข บัวระโคนและคณะ (2547) เรื่อง “การใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาชุมชนของกลุ่มละครมะขามป้อม: กรณีศึกษาจากพื้นที่ทำงานที่มีบริบทแตกต่างกัน 4 พื้นที่” ไว้หลายประเด็น โดยประเด็นหนึ่งที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ “เนื้อหาสาร” ในงานวิจัยครั้งนี้ได้ คือ

เนื้อหาสาร (Message) ในขณะที่สื่อละครกระแสหลัก เช่น ละครโทรทัศน์ หรือละครเวทีนั้น จะมีแหล่งที่มาของเนื้อหาสารจากบทประพันธ์ที่เป็นนวนิยาย หรือเกิดมาจากแรงบันดาลใจและ

การสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์บทละคร แม้ว่าละครเพื่อพัฒนานั้นจะมีแหล่งกำเนิดของเนื้อหา
สารที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากละครเพื่อพัฒนานั้นถือกำเนิดตกฟากมาเพื่อ “ปราบทุกข์
เชื้อ” คือการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหหรือการพัฒนามนุษย์และชุมชน/สังคม ดังนั้น แอ่ง
กำเนิดของละครเพื่อการพัฒนาจึงก่อเกิดมาจากปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน/สังคม เช่น โรคเอดส์
ศีลธรรมเสื่อม ปัญหาสิ่งแวดล้อม หนี้สิน ยาเสพติด ฯลฯ

จากจุดกำเนิดใหญ่ ๆ ตามหลักการดังกล่าว ในภาคปฏิบัติ จากประสบการณ์อันยาวนาน
ของกลุ่มละครมะขามป้อมยังพบว่า แหล่งที่มาของเนื้อหาละครเพื่อพัฒนานั้นยังสามารถแยก
ออกเป็น 2 สายย่อย สาขาย่อยแรก เป็นเนื้อหาประเภท “คุณสั่งมา” ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีหน่วยงาน/
องค์กรเงินทุนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาสังคมต่าง ๆ ได้ติดต่อให้กลุ่มละครมะขามป้อม
ใช้สื่อละครถ่ายทอดเนื้อหาดังกล่าวแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้หลายระดับ ตั้งแต่
การกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก ไปจนกระทั่งถึงการลงมือปฏิบัติการปรับเปลี่ยนแก้ไขสภาพการณ์ที่
กำลังเป็นอยู่

อีกสาขาย่อยหนึ่งเป็นเนื้อหาประเภท “ไปหาเอาข้างหน้า” ซึ่งเกิดขึ้นในยุคสมัยที่กลุ่มละคร
มะขามป้อมเริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานแบบ “เอาคณะละคร/องค์กรเงินทุนเป็นตัวตั้ง” (top-down
approach / media-centered) ไปเป็นแบบ “เอาชุมชน/กลุ่มเป้าหมายเป็นตัวตั้ง” (bottom-approach /
community-centered) ในยุคสมัยหลังนี้ การที่จะแสดงละครเรื่องอะไรนั้น คณะละครจะต้องทำการ
สำรวจสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการของชุมชนนั้นเสียก่อน ไม่ว่า “ชุมชน” นั้นจะเป็น
ชุมชนแบบใดก็ตาม แล้วจึงค่อยก่อร่างสร้าง “เนื้อหาละคร” มาจากสภาพการณ์ของชุมชนนั้น

อนึ่ง การที่จะใช้แนวทางการสร้างเนื้อหาแบบใดนั้น มิได้เป็นหลักการว่า วิธีการ/
แหล่งกำเนิดของเนื้อหาแบบใดจะดีเด่นกว่ากันในตัวเอง หากว่าการเลือกแหล่งที่มาของเนื้อหาใน
แต่ละแบบนั้นก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาในครั้งนั้น ๆ เป็นสำคัญ

2.1.3 การศึกษาเนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนา

ทั้งนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2552:128-131,เล่มเดียวกัน) ยังได้เสนอแนวทางในการศึกษา
เนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนาไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่

(1) เนื้อหาแบบ Liberative Content

เนื่องจากการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นการสื่อสารที่สามารถเสริมพลังให้แก่ผู้สื่อสารได้ (empowerment) โดยที่เนื้อหาของการสื่อสารแบบนี้จะต้องมีลักษณะเฉพาะที่เรียกว่าเป็น Liberative Content กล่าวคือ เป็นเนื้อหาสารที่สอดคล้องทั้งในแง่ประเด็นและวิถีชีวิตของชุมชน สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชุมชนสามารถนำเนื้อหาดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นความรู้หรือทักษะต่าง ๆ มาจัดการกับชีวิตของตนเองได้

ตัวอย่างของเนื้อหาที่สอดคล้องกับจังหวะชีวิตของชุมชนในกรณีของหอกระจายข่าว ก็เช่น ช่วงเวลาของการนำเสนอั้นต้องเป็นเวลาที่ชาวบ้านสามารถติดตามรับฟังได้ และใช้รูปแบบการนำเสนอที่ชาวบ้านคุ้นเคย เช่น การพูดคุยสนทนา หรือกรณีของเนื้อหาสารที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ก็เช่น หากหอกระจายข่าวนำเทปจากส่วนกลางมาเปิดให้ฟังอย่างเดียว เนื้อหาก็คจะเป็นแบบจากบนลงล่าง เป็นสิ่งที่ราชการต้องการจะบอกกล่าวหรืออบรมสั่งสอนชาวบ้าน ซึ่งไม่ค่อยทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมมากนัก แต่หากคนในชุมชนมาเป็นคนจัดรายการเอง และตัดเย็บเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เช่น ถ้าเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว เช่น พังงา ภูเก็ต ก็จะมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องการจัดการการท่องเที่ยว เนื้อหาแบบนี้จะช่วยให้ชาวบ้านนำไปใช้เพื่อพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นได้

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหอกระจายข่าวฯ” ของ อ.ดวงพร ได้ค้นพบว่า หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเชิงระบบ คือ เปลี่ยนแปลงคณะผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าว จากเดิมที่มีเพียงผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนคนเดียวรับผิดชอบมาเป็นคณะทำงาน หรือคณะกรรมการ มีการคิดอาวูทางความคิดให้แก่ผู้ทำงานว่า ศักยภาพของหอกระจายข่าวนั้นจะทำอะไรได้บ้าง มีการฝึกอบรมเรื่องวิธีการดำเนินงานของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของหอกระจายข่าว เช่น มีการสำรวจความต้องการของชุมชนก่อนจะผลิตเนื้อหา เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่บรรดาปัจจัยด้านทางเหล่านี้แล้ว ทีมวิจัยก็ได้ค้นพบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ปัจจัยกลางทาง คือ ตัวเนื้อหา เช่น

- เนื้อหาสารมีลักษณะเป็นทางาน้อยลง มีวิธีการพูดที่เป็นกันเองมากขึ้น
- มีการใช้เพลงประกอบรายการมากขึ้น
- ใช้นิทานที่เป็นสาระมากกว่าการอบรมสั่งสอนมากขึ้น

(2) ลักษณะยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนของเนื้อหา

อาจกล่าวได้ว่า เส้นแบ่งเส้นหนึ่งระหว่างการสื่อสารแบบมีหรือไม่มีส่วนร่วมก็คือ ลักษณะหรือประเภทของเนื้อหาตัวเอง โดยที่เนื้อหาสารของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะต้องยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ ลักษณะของเนื้อหาสารแบบมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน ต้องแสวงหาความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย และเป็นข้อมูลที่ถูกนำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดการตัดสินใจโดยกลุ่ม ซึ่งลักษณะเนื้อหาทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะต้องมีคุณสมบัติข้อหนึ่งผนวกเป็นยาคำด้วยเสมอ คือ ลักษณะที่ปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ ซึ่งเป็นไปตามแบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรมที่กล่าวมาข้างต้น

ลักษณะการปรับตัวของเนื้อหาข่าวสารในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนั้นจะเกิดในหลายลักษณะและมาจากหลายปัจจัยคือ

- เป็นการปรับเปลี่ยนของผู้ส่งสารอันเนื่องมาจาก การมีปฏิสัมพันธ์จากผู้รับสาร ตัวอย่างเช่น การแสดงของศิลปินพื้นบ้านที่มีผู้มาเกาะอยู่หน้าเวที หากผู้ชมเรียกร้องให้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาการแสดง ศิลปินก็มักจะทำตาม
- เป็นการปรับเปลี่ยนของผู้ส่งสารอันเนื่องมาจากการมุ่งความสนใจไปที่ความต้องการของผู้รับสาร และเพื่อตอบสนองให้ตรงกับความต้องการดังกล่าว การปรับเปลี่ยนเนื้อหาในข้อนี้อาจจะคล้ายคลึงกับข้อแรก เพียงแต่ว่าวิธีการปรับเปลี่ยนนั้น อาจจะไม่เกิดขึ้นมาจากปฏิกิริยาโดยฉับพลันทันที แต่ทว่าได้มีการนำเอาการแสดงความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนมาพิจารณา เช่น กรณีการทำวิทยุชุมชน โดยมีการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของผู้ฟัง เพื่อปรับเนื้อหาให้สอดคล้อง
- เป็นการปรับเปลี่ยนเนื้อหาอันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างทุกฝ่าย ตัวอย่างการปรับเปลี่ยนเช่นนี้ เกิดขึ้นในระหว่างการประชุมแบบประชาพิจารณ์หรือการประชุมกลุ่มย่อยที่มีฝ่ายบริหารทำตุ๊กตาของข้อเสนอหรือทางเลือกแก้ไขปัญหา นำเสนอในที่ประชุมของพนักงาน แล้วนำเอาความรู้ของพนักงานมาปรับปรุงตุ๊กตาที่นำเสนอมาหรือการประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐหรือนักพัฒนากับชาวบ้าน เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในการดำเนินงานพัฒนา โดยประสานองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่หรือ

นักพัฒนากับองค์ความรู้ของชาวบ้านเข้าด้วยกันเช่น กรณีการตั้งกฎระเบียบที่เกี่ยวกับ
ป่าชุมชน เป็นต้น

(3) เนื้อหาที่เป็นแบบ “ของเรา” ก็คือ “อัตลักษณ์” ของเรา

ผลลัพธ์ประการหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ก็คือ การเกิด
ความรู้สึก “ของของใคร ของใครก็ห่วย ของใคร ใครก็ต้องห่วย” ความรู้สึกเช่นนี้ ในภาษาวิชาการ
เรียกว่าเป็น “อัตลักษณ์”

อัตลักษณ์ คือ ความรู้สึกหรือความเข้าใจว่า เรารับรู้ “เราเป็นใคร” และคนอื่นคิดหรือรับรู้
ว่า “เราเป็นใคร” ด้วย ในท่ามกลางองค์ประกอบทั้ง 4 ของการสื่อสาร คือ S-M-C-R นั้น
องค์ประกอบด้านตัวสื่อ หรือช่องทาง (C) นั้นอาจจะมองเห็นอัตลักษณ์ได้ยาก เพราะตัวสื่อหรือ
ช่องทางมักมีลักษณะร่วม เช่น วิทยุชุมชนก็จะมีตัวสื่ออันได้แก่ บรรดาอุปกรณ์ทางเทคนิค มี
รูปแบบรายการซึ่งมีหน้าตาคล้ายคลึงกัน แต่ทว่าองค์ประกอบที่จะช่วยให้เห็น “อัตลักษณ์” ของผู้
สื่อสาร ได้ง่ายที่สุดก็คือ “ตัวเนื้อหา” นี้เอง ดังเช่น ในสามัญสำนึกทั่วไปที่เราคุ้นเคยกับสำนวนเขียน
ของ “รงค์ วงษ์สวรรค์”, ทมยันตี, กฤษณา อโศกสิน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของผู้ส่งสาร

ฉะนั้น เมื่อคู่ส่งสารทั้งผู้ส่งและผู้รับได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสาร เช่น เมื่อชาวบ้านเข้า
มาจัดรายการหรือกระจายข่าว หรือส่งเรื่องราวเข้ามาเป็นประเด็นเนื้อหาในการกระจายเสียง ก็จะทำให้
ให้ชาวบ้านที่ฟังเกิดความรู้สึกว่า “นี่แหละเป็นเรื่องของเรา” “นี่แหละเป็นเนื้อหาของเรา” “นี่แหละ
เป็นแบบของเรา” ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดก็คือ เนื้อหาของข่าวท้องถิ่น การเปิดเพลงลูกทุ่งในรายการ
การมีเนื้อหาเรื่องผลไม้หรือเรื่องการเจียนยพลอยสำหรับวิทยุชุมชน จ.จันทบุรี เป็นต้น

แนวคิดเรื่องเนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนาจะนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลในด้าน
กระบวนการสื่อสารละครชุมชนที่เกิดขึ้นในการวิจัยนี้ ในส่วนของ “เนื้อหาสาร” ที่เมื่อให้เยาวชน
ก้าวเข้ามาสื่อสารถึงเยาวชนด้วยกันแล้ว จะเกิดเนื้อหาสารที่มีลักษณะอย่างไร สอดคล้องกับแนวคิด
ดังกล่าวหรือไม่ โดยจะวิเคราะห์เชื่อมโยงไปถึงประสิทธิผลของละครชุมชนที่ประมวลงจาก
แบบสอบถามด้วยว่า เนื้อหาสารที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลให้การสื่อสารมีประสิทธิผลในระดับใด

2.1.4 คุณลักษณะทั่วไปของสื่อละครเพื่อการพัฒนา

กาญจนา แก้วเทพ (2552:287-291, เล่มเดียวกัน) ได้แยกแยะคุณลักษณะของ “สื่อละครเพื่อการพัฒนา” ตามการนิยามของดวงแขและคณะ (2547) ซึ่งได้สรุปคำนิยามนี้มาจากประสบการณ์การทำงานของกลุ่มละครมะขามป้อมเอง ได้ดังนี้

ดวงแขและคณะ (2547) นิยามว่า ละครเพื่อการพัฒนาเป็นการนำกระบวนการผลิตละครมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เข้าร่วมกิจกรรม (ทั้งในฐานะผู้แสดงและผู้ชม) อย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการพัฒนาทรัพยากรภายในตนเอง โดยผ่านกิจกรรมประเภทต่าง ๆ

- ทั้งที่เป็นกิจกรรมระดับบุคคล เช่น การค้นหา การทดลอง การสร้างสรรค์
- ทั้งที่เป็นกิจกรรมระดับกลุ่ม เช่น การระดมประสบการณ์แลกเปลี่ยนกัน
- ทั้งที่เป็นกิจกรรมระดับชุมชน เช่น การศึกษาข้อมูลและสภาพปัญหาจริงในชุมชน และการนำละครไปแสดงเป็นการคืนข้อมูลให้ชุมชน

ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสื่อละครนั้นอาจจะมีหลายฐานะ เช่น ในฐานะผู้ชมก็จะได้รับการพัฒนาให้เป็น “ผู้ชมที่ active ดูละครแล้วรู้จักคิดทบทวน” หากเป็นฝ่ายผู้ผลิตก็อาจจะเป็นได้ทั้งนักแสดง การเขียนบท คนทำฉาก คนทำเครื่องแต่งกาย คนทำอุปกรณ์ประกอบการแสดง เป็นต้น

และเพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างละครเพื่อความบันเทิงกับละครเพื่อการพัฒนา ดวงแขและคณะ (2547) ได้ขีดเส้นใต้ข้อแตกต่างเอาไว้ว่า ละครเพื่อพัฒนานั้น

- จะเน้นพัฒนาผู้เล่นก่อนเป็นอันดับแรก แล้วจึงพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ชมในลำดับต่อมา
- มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมมีบทบาทเป็นผู้กระทำ มากกว่าเป็นผู้ถูกกระทำ
- เน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิต
- เน้นกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพทางการเรียนรู้ภายในตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าการฝึกฝนในเชิงศิลปะการแสดง
- เน้นเรื่องราวเนื้อหาที่มาจากผู้แสดงและบริบทของชุมชนของผู้แสดงมากกว่าเรื่องราวของคนอื่น

- เน้นให้ละครมีบทบาทหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิดของผู้แสดง
มากกว่าจะสนใจพัฒนาเทคนิคและรูปแบบเชิงศิลปะ

ปัจจุบันนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาได้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ จากที่เคยหวังพึ่งพาสื่อขนาดใหญ่ อาทิ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือนวนิยาย เป็นการใช้บรรดาสื่อเล็กสื่อน้อย ซึ่งสื่อละครก็เป็นหนึ่งในสื่อตัวเล็ก ๆ เหล่านี้ด้วย ดวงแขและคณะ (2547) ได้อ้างบทความจากเว็บไซต์ Royal Tropical Institute ที่ประมวลข้อได้เปรียบและข้อจำกัดของการนำเอาสื่อละครมาใช้ในการพัฒนาที่กาญจนา แก้วเทพ (2552, เล่มเดียวกัน) ได้สังเคราะห์โดยบวกผสมกับประสบการณ์ของกลุ่มละครมะขามป้อม ได้ดังนี้

ข้อได้เปรียบของการใช้สื่อละครในงานพัฒนา

- (1) สื่อละครมีความเหมาะสมทางวัฒนธรรมและไวต่อบริบทแวดล้อม (content sensitive) ซึ่งน่าจะหมายความว่า สื่อละครมีวิธีการเล่าเรื่องราวอย่างมีรสชาติตามแบบรสนิยมของชุมชน และเรื่องที่เล่านั้นก็เป็นเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนเอง
- (2) สื่อละครเป็นช่องทางหรือพื้นที่ที่จะทำให้ได้ยินเสียงที่เคยเงียบงันของชุมชน (เช่น เสียงของคนที่เป็น โรคเอดส์) และเอื้ออำนวยให้ชุมชนได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นหรืออารมณ์ความรู้สึกและปฏิกิริยาต่อประเด็นต่าง ๆ
- (3) เป็นพาหนะในการสื่อสารข้อมูลได้อย่างตรงประเด็น (เพราะเนื้อหาละครสร้างมาจากการศึกษาชุมชน) แต่แสดงออกอย่างไม่ก้าวร้าว หากทว่าเปี่ยมไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกและมีศิลปะสุนทรีย์
- (4) ในกรณีที่ทรัพยากรทุกอย่างในการแสดงละครมาจากชุมชน เช่น นักแสดงมาจากลูกหลานของคนในชุมชน สถานที่/อุปกรณ์/ช่วงเวลาที่เล่น ฯลฯ ก็สามารถจะสร้างให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของละคร (Sense of belonging) ได้โดยง่าย
- (5) สามารถรับใช้ชุมชนในฐานะที่เป็น “น้ำมันหล่อลื่นทางสังคม” สำหรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เนื่องจากสื่อละครเพื่อพัฒนานั้น จะไม่ทำหน้าที่เพียงในระดับ “สะท้อนปัญหา” เท่านั้น แต่จะมีกระบวนการที่แสวงหา “ทางออกจากปัญหาร่วมกันด้วย”
- (6) เนื่องจากสื่อละครเพื่อพัฒนามีขนาดเล็ก จึงเคลื่อนย้ายได้ง่าย กระบวนการก็ไม่ซับซ้อน วัสดุอุปกรณ์ก็เป็นสิ่งที่หาได้ในชุมชน (และอันที่จริง คณะละครบางคณะก็

แทบจะไม่ใช้ของจริงด้วยซ้ำไป หากแต่ใช้จินตนาการของผู้เล่นและผู้ชม เช่น ใช้ตัวละครแสดงเป็นต้นไม้ประดับฉาก) ดังนั้นจึงสามารถจัดแสดงได้ทุก ๆ ที่ แม้แต่ในพื้นที่ที่ถนนไฟฟ้า น้ำประปายังไม่ถึง เช่น กลุ่มเยาวชนชาวเขาในพื้นที่ห่างไกลของจ.แม่ฮ่องสอนที่กลุ่มละครมะขามป้อมไปทำงานด้วย

- (7) สามารถบันทึกไว้ได้ ดังนั้น จึงอาจนำไปใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่กว้างได้
- (8) มีลักษณะที่คุ้มค่าแก่การลงทุน ในความหมายที่ว่า ในการแสดงครั้งหนึ่ง ๆ สามารถเข้าถึงผู้คนได้มากมาย
- (9) การแสดงมีความยืดหยุ่นสูง หมายความว่า สามารถปรับให้เข้ากับบริบทของชุมชนหรือความต้องการของผู้ชมได้โดยง่าย เราอาจกล่าวได้ว่า ละครเพื่อการพัฒนา นั้นจะจัดวางเอาไว้แต่ “รูปแบบและกระบวนการ” ซึ่งหากเทียบกับการทำอาหารก็เปรียบเสมือนมีวิธีการผัด แกง ทอด ยำ แต่ทว่าสำหรับเนื้อหาเรื่องราวนั้นจะได้มาจากชุมชน ซึ่งเทียบได้ว่าจะผัดอะไร แกงอะไร ก็แล้วแต่ว่าชุมชนนั้นมีเครื่องปรุงอะไร
- (10) สามารถใช้ร่วมกับสื่ออื่น ๆ เพื่อเพิ่มพลังในการนำเสนอข่าวสาร เช่น แผ่นพับ วิดีโอ
- (11) ละครขจัดอุปสรรคในการเข้าถึงสื่อ เช่น อุปสรรคด้านการอ่านออกเขียนได้ (ซึ่งเป็นปัญหาของสื่อสิ่งพิมพ์) อุปสรรคทางเทคนิคที่ต้องมีอุปกรณ์เทคนิคการรับส่งสัญญาณ (เช่น วิดีโอ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ) ผู้ชมไม่จำเป็นต้องอ่านออกเขียนได้ หรือต้องผ่านการศึกษาพิเศษอย่างอื่น ๆ
- (12) ระดับของการนำสื่อละครมาใช้ในงานพัฒนานั้น อาจจะนำมาใช้ในฐานะ “พระรอง หรือผู้ช่วยพระเอก” คือเป็นสื่อประกอบที่มีส่วนช่วยเสริมการดำเนินงานพัฒนา ตัวอย่างเช่น รัตนวดี เศรษฐจิตร (2551) ศึกษาพบว่า เมื่อกลุ่มเด็ก ๆ ในหมู่บ้านหนองห่ม จ.ลำพูน ต้องการให้ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านสร้างสระน้ำให้เด็ก ๆ เล่น กลุ่มเด็ก ๆ ก็ได้เข้าร่วมประชุมหมู่บ้านกับผู้ใหญ่ และได้แสดงละครเพื่อบอกความต้องการสระน้ำของตน

นอกจากสื่อละครจะถูกนำมาใช้ในฐานะ “พระรองหรือผู้ช่วยพระเอก” แล้ว สื่อละครก็ยังสามารถนำเอามาใช้ในฐานะ “พระเอก” ได้อีกด้วย ตัวอย่างเช่น สุพรรณ ไชยลังกา และคณะ (2548) อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2552, เล่มเดียวกัน) ได้พบวิธีการนำเอาสื่อละครมาใช้ข้อจำกัดของสื่อพิธีกรรมพื้นบ้าน เมื่อทางกลุ่มงานวัฒนธรรมได้รื้อฟื้นพิธีกรรมไหว้ผีปู่ย่าขึ้นมาในชุมชน ด.วอ

แล้ว จ.ลำปางได้แล้ว แต่เนื่องจากการไหว้ศุภยันันเป็นพิธีกรรมที่ต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่ทำอย่างแน่นอน และปีหนึ่ง ๆ ก็ทำได้เพียง 1-2 ครั้ง ในขณะที่ความเข้าใจและรับรู้ความหมายหรือความสำคัญของพิธีกรรมนี้ได้จางหายไปมากแล้วในกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ ดังนั้น กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูประเพณีศุภยันัน จึงได้นำเอาสื่อละครมาเป็นช่องทางทดแทนและเชื่อมรอยต่อในช่วงเวลาที่ว่างไปของสื่อพิธีกรรม เยาวชนได้แสดงละครเรื่องศุภยันันเพื่อสืบทอดความเข้าใจความหมาย และความสำคัญของพิธีกรรม และเนื่องจากสื่อละครสามารถแสดงได้อย่างไม่จำกัด จึงมีความถี่ของการสื่อสารได้อย่างสูง

ข้อจำกัดของการใช้ละครในงานพัฒนา

- (1) ในกรณีที่เป็นการแสดงของนักแสดงจากภายนอก เช่น ในยุคแรกของกลุ่มละครมะขามป้อมที่แสดงละครในลักษณะของ “ละครเร่” ก็จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการพัฒนาละครและการจัดการ
- (2) ต้องใช้เวลาสำหรับการพัฒนาและจัดกิจกรรม เช่น ต้องมีการศึกษาชุมชน แต่งเรื่อง เขียนบท ชักซ้อมนักแสดง เตรียมเครื่องแต่งกาย ฯลฯ ดังนั้นหากมีข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่อย่างทันทีทันใด (เช่น การแพร่ระบาดของไข้หวัดนก) การใช้สื่อประเภทนี้อาจไม่ทันกาล
- (3) ประสิทธิภาพของละครนั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถของนักแสดงและผู้กำกับการแสดง หรือผู้จัดการแสดง แต่เนื่องจากสื่อละครเพื่อการพัฒนาเน้นให้หลักความสนใจหรืออาสาสมัครของนักแสดง และมีได้มุ่งเน้นที่ “ศิลปะการแสดง” ดังนั้นจึงอาจจะมีประสิทธิภาพน้อยในแง่การแสดง
- (4) ข้อจำกัดประการสุดท้ายมิใช่ข้อจำกัดของตัวสื่อละครเอง แต่เป็นข้อจำกัดที่เกิดจาก “วิธีคิดในการใช้สื่อละคร” ซึ่งดูเหมือนว่าสื่อละครเพื่อพัฒนานั้นจะมีชะตากรรมร่วมกับสื่อพื้นบ้านหรือสื่อบุคคล กล่าวคือ “มีแค่การคิดเรื่องจะใช้ แต่ไม่มีความคิดที่จะโอบอุ้มหรือพัฒนา” หลักฐานที่ยืนยันก็คือ ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ของกลุ่มละครมะขามป้อมในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ผลการวิจัยเกือบทั้งหมดจะยืนยันว่า เมื่อมีการนำ “กระบวนการละคร” หรือ “ผลงานการแสดงของกลุ่มละครมะขามป้อม” ไปใช้ในงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นประเด็นใด ก็มักจะได้ผลตามที่มุ่งหวังเอาไว้อยู่เสมอ แต่ในอีกด้านหนึ่ง ดวงแขและคณะ (2547) ก็รายงานว่า

กลุ่มละครมะขามป้อมนั้นจะพบกับปัญหาจากการขาดองค์กรหรือเงินทุนมาสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามมาหลายประการ เช่น การทำงานของกลุ่มต้อง “เว้นวรรค” อยู่เป็นระยะ ๆ อาสาสมัครคนทำงานเมื่อมีอาวุโสมากขึ้น ต้องรับผิดชอบภาระครอบครัวมากขึ้น ก็ต้องออกจากองค์กรไป และในแง่การค้นคว้าศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาตัวสื่อละครเองก็เป็นไปได้ เพราะสถานภาพของตัวสื่อจะอยู่เพียงแค่ระดับ “ยังชีพให้รอด” แต่ไม่สามารถยกระดับมาสู่ขั้น “การพัฒนา” ได้ ปัญหาวิธีคิด “เอาแต่ใช้ แต่ไม่ช่วยพัฒนา” สื่อละครนี้อาจทำให้สื่อละครเพื่อการพัฒนาของไทย “ถึงอยู่รอดได้ แต่ก็ไม่สามารถเจริญเติบโตได้”

แนวคิดเรื่องคุณลักษณะทั่วไปของสื่อละครเพื่อพัฒนานี้ จะนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลในด้านกระบวนการสื่อสารละครชุมชนที่เกิดขึ้นในการวิจัยนี้ ในส่วนของ “ช่องทางการสื่อสาร” อันหมายถึง “ละครชุมชน” ที่ร่วมกันผลิตขึ้น ว่ามีลักษณะเป็นไปตามแนวคิดนี้มากหรือน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด โดยจะวิเคราะห์เชื่อมโยงไปถึงประสิทธิผลของละครชุมชนที่ประมวลจากแบบสอบถามด้วยว่า คุณลักษณะที่นำมาใช้ในการผลิตละครชุมชนครั้งนี้ส่งผลให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพในระดับใด

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับละครกับเยาวชน

2.2.1 องค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน

พรรัตน์ คำรณ (2547:107-115) ได้เขียนหนังสือเรื่อง “การละครสำหรับเยาวชน” ขึ้น ซึ่งในหัวข้อ “ละครเด็กต้องมี ‘เรื่อง’ ที่ดี” มีสาระสำคัญเกี่ยวกับ “องค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน” ที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ “ตัวบท” ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ของงานวิจัยชิ้นนี้ได้ผลิตขึ้น เพื่อจะได้ทราบว่า “ตัวบท” หรือ “ตัวเรื่อง” ที่เยาวชนได้มีส่วนร่วมผลิตกันเองนั้น ได้มีลักษณะหรือองค์ประกอบสอดคล้องกับแนวคิดนี้หรือไม่ อย่างไร โดยผู้วิจัยและเยาวชนกลุ่มเรียนรู้จะร่วมกันจะวิเคราะห์ทุกองค์ประกอบอย่างละเอียดด้วยกระบวนการถอดบทเรียน ทั้งนี้จะต้องวิเคราะห์ให้ลึกถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับแนวคิดนี้ เพื่อจะได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ด้าน “องค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชนระดับอุดมศึกษา ในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่” ต่อไป

ในการนี้ พรรัตน์ (2547,เล่มเดียวกัน) ได้กล่าวถึง “บทละคร” ที่ไม่ได้หมายความว่าถึงเพียงแค่ “ตัวบทพูด” ที่ตัวละครใช้โต้ตอบกันเท่านั้น หากยังหมายรวมถึง โครงเรื่อง ตัวละคร แก่นเรื่อง การใช้ภาษา เพลง และภาพ อีกด้วย ได้แก่

(1) โครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่อง คือ การจัดลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างสมเหตุสมผลตั้งแต่ต้นจนจบ โครงเรื่องควรมีเรื่องราวที่เหมาะสมกับวัยของผู้ชม ละครเยาวชนควรจับใจ และมีจังหวะการนำเสนอที่น่าติดตาม เน้นการกระทำ ไม่พูดมาก อายุและความพร้อม ตลอดจนแนวการนำเสนอมีส่วนในการกำหนดเรื่องราว การวางโครงเรื่องเป็นการกำหนดเส้นทางของการกระทำของตัวละคร ทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ว่า ใคร ทำอะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไร ทำสิ่งนั้นที่ไหน มีอุปสรรคอย่างไร และทำอย่างไร จึงสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลง เอาชนะอุปสรรคได้ในที่สุด โครงเรื่องที่ติดตามแบบฉบับควรมีตอนเริ่มต้น การพัฒนาเรื่องในตอนกลาง และตอนจบ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องมีคุณค่า มีความสัมพันธ์ และส่งผลกระทบต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปอย่างต่อเนื่องและน่าเชื่อถือ ส่งผลกระทบต่อประโยคหลักของละครเรื่องนั้น (แก่นเรื่องหรือจุดมุ่งหมาย) การลำดับเหตุการณ์ในละครควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- ควรเริ่มต้นเรื่องด้วยเหตุการณ์ การกระทำของตัวละครที่น่าสนใจ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวละครเอกและตัวอื่น ๆ อุปนิสัยของตัวละคร และเงื่อนไขของตัวละครเอง
- เหตุการณ์ที่เรียวร้อยขึ้นมาเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความตื่นเต้น เน้นแรงบันดาลใจให้ตัวละครตัวเอกต่อสู้กับความลำบากที่ต้องการเอาชนะ
- การกำหนดรูปแบบของละคร การนำเสนอ ควรทำให้ชัดเจน มีขึ้นตอน ตั้งแต่เริ่มเหตุการณ์แรกบนเวที เพื่อสร้างความเข้าใจให้ผู้ชมอย่างชัดเจน
- ต้องคำนึงถึงการเกิดสิ่งที่ไม่คาดคิด สร้างความตื่นเต้น ภาพที่ประทับใจ และสนุกสนานในเรื่องในช่วงต่าง ๆ
- การดำเนินเรื่อง ควรมีจุดนิ่ง สงบ ไม่ใช่ตื่นเต้นเร็วใจตลอดเวลา

สำหรับผู้ชมที่เป็นเด็กเล็ก การเข้าถึงละครจะทำได้ง่าย ถ้าเรื่องราวและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีความคล้ายคลึงกับเรื่องครอบครัว สถานการณ์ที่เด็ก ๆ เข้าใจและมีประสบการณ์ ในปัจจุบันละครสำหรับเยาวชนมีการนำเสนอที่หลากหลาย ละครเล่าเรื่อง (story theatre) เป็นการเล่าเรื่องประกอบการแสดง ละครที่ผู้ชมมีส่วนร่วมแสดง ต้องมีการเว้นช่วงให้ผู้ชม ได้มีส่วนในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาเรื่องให้ดำเนินไป หรือละครเพลงที่บทเพลงมีส่วนในการสร้างความรู้สึกทำให้

ผู้ชมเกิดความประทับใจ ละคร “ประเด็น” ศึกษา TIE ที่แสดงเป็นฉากเป็นตอนและนำไปสู่การเสวนาพูดคุย ต่างก็มีการพัฒนาโครงเรื่องที่แตกต่างกันแล้วแต่ว่า ผู้สร้าง “ผลงานละคร” นั้นต้องการจะนำเสนอสาระอะไรกับผู้ชม

(2) ตัวละคร (character)

ตัวละคร คือ ผู้กระทำ และผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำในบทละคร ตัวละครในละครสำหรับเด็กนั้น ส่วนใหญ่เป็นตัวละครในจินตนาการ เป็นตัวประหลาด เป็นสิ่งของที่พูดได้ เป็นสัตว์ที่พูด เดิน และคิดได้ และมีชีวิต แต่ไม่ว่าตัวละครจะเป็นใคร ถ้าต้องการให้ผู้ชมเข้าใจตัวละครได้อย่างชัดเจนแล้วละก็ ผู้เขียนบทต้องพัฒนาลักษณะนิสัยตัวละครให้เด่นชัด เช่น จี๊ดตัว ใจร้อน กล้าหาญ ชุ่มช่ำ หรือตลกน่าขำ ตัวละครที่ปรากฏตัวบนเวทีต้องมีชีวิตชีวา สมจริง รู้ความต้องการของตนเอง ตัวละครควรมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ตัวละครต้องมีชีวิตจิตใจเหมือนกับคนจริง ๆ เป็นตัวละครที่เด็กสามารถเปรียบเทียบเข้าใจได้ และมีอยู่จริงในสังคม แม้ว่าตัวละครจะมีลักษณะเป็นตัวละครด้านเดียวในตอนเริ่มเรื่อง แต่ควรมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ มีการเรียนรู้และมีความเปลี่ยนแปลงเมื่อละครจบลง ในละครเรื่องหนึ่ง ๆ มีตัวละครหลักดังนี้

ตัวเอก (protagonist) คือ ตัวละครที่เป็นศูนย์กลางของเรื่อง เป็นตัวหลักและเป็นตัวละครที่ เป็นผู้กระทำและก่อให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ ตัวละครตัวนี้เป็นเจ้าของเรื่องราวที่เกิดขึ้น เป็นผู้มีความขัดแย้ง มีพัฒนาการทางการเรียนรู้ เป็นผู้ประสบปัญหาต่าง ๆ และต้องแก้ไขให้ปัญหาหมดไป ตัวละครตัวเอกมักจะเป็นตัวแทนของเด็ก ๆ เป็นตัวละครที่มีจุดบกพร่อง เช่น ตัวเล็กกว่า อ่อนแอ แต่มีคุณสมบัติที่ดี เช่น กล้าหาญ ซื่อสัตย์ อดทน

ตัวรอง (second character) เป็นตัวละครที่เป็นตัวสำคัญรองจากตัวเอก เป็นตัวช่วยเหลือหรือช่วยแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เมื่อต้องเจอ ต้องเผชิญ หรือเป็นตัวที่เผชิญปัญหาแล้วต้องให้ตัวเอกมาช่วยเหลือ มักเป็นตัวละครที่มีความผูกพันกับตัวละครตัวเอก เช่น เป็นคนรัก เป็นเพื่อนสนิท เป็นแม่ เป็นนางฟ้า เป็นกลุ่มเพื่อน เป็นต้น

ตัวร้าย (antagonist) เป็นตัวละครที่เป็นศัตรู เป็นฝ่ายตรงข้ามกับตัวเอก เป็นผู้ร้ายและก่อให้เกิดความวุ่นวายในเรื่อง เป็นผู้มีผลประโยชน์ขัดกับตัวเอกเสมอ และต้องการขัดขวางสิ่งที่ตัวเอกต้องการจะทำให้สำเร็จ เมื่อจบเรื่องต้องได้รับการลงโทษที่สาสม ตัวละครตัวร้ายในละครเด็กมักมีจุดอ่อนและข้อด้อยที่ช่วยให้เด็ก ๆ เกิดความสบายใจที่จะชม หรือต้องหัวเราะออกมาในจุดอ่อนนั้น เพื่อที่จะไม่เกิดความกลัวมากนัก ตัวละครตัวร้ายจะพัฒนาลักษณะนิสัย เช่น ชุ่มช่ำ ขี้ลืม ตะกละ เป็นต้น

(3) แก่นเรื่อง (theme)

แก่นเรื่อง คือ ความคิดสำคัญ หรือประโยคหลักของละครที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อกับผู้ชม เมื่อละครจบเรื่อง ผู้ชมควรเข้าใจจุดมุ่งหมายดังกล่าวนี้ ได้ชัดเจนหรือได้ประโยคหลักที่ผู้เขียนต้องการสื่อชัดเจน แก่นเรื่องที่ได้รับการยอมรับเสมอ คือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม ความดี ยอมชนะความชั่ว อย่างไรก็ตาม เด็ก ๆ ก็เหมือนผู้ใหญ่ที่ไม่ชอบให้มีการสั่งสอนอย่างตรงไปตรงมา แก่นเรื่องหรือความคิดหลักนั้นจะอยู่ในโครงเรื่อง นำเสนอผ่านเหตุการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญ การพัฒนาเรื่องจะทำให้ผู้ชมสามารถปะติดปะต่อเรื่องราวต่าง ๆ สามารถเกิดความเข้าใจใน “แก่นเรื่องความคิด” ได้

การสื่อความหมายผ่านละคร ช่วยทำให้ “ความคิด” ยาก ๆ หรือที่เป็นเรื่องซับซ้อน สำหรับเด็กกลายเป็นเรื่องเข้าใจง่ายขึ้น เรื่องของอารมณ์ จิตใจ ความรู้สึกที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อน สามารถนำมาดัดแปลงให้สนุกสนาน สื่อความหมายที่ชัดเจน จึงจะทำให้ผู้ชมได้ทั้งประสบการณ์ที่สนุกสนานและแนวความคิดที่มีคุณค่าทางจิตใจ

ปัจจุบันนี้แก่นเรื่องของละครเยาวชนมีความหลากหลายและมีได้มุ่งเน้นการสั่งสอนศีลธรรมเท่านั้น โลกของเด็กปัจจุบันซับซ้อนและแตกต่าง ประสบการณ์ชีวิตของเด็ก ๆ ในปัจจุบันต้องเผชิญกับการพลัดพราก การมีครอบครัวที่แตกแยก การหย่าร้าง ความยากจน ความเหงา ดังนั้นละครเยาวชนในปัจจุบันพูดถึงปัญหาและการเผชิญกับสถานการณ์เหล่านี้ ละครจึงมีความหมายเป็นกำลังใจ สื่อสารกับโลกของเด็กปัจจุบันได้ดี

(4) การใช้ภาษา (diction)

ภาษาที่ใช้ในการเขียนละครสำหรับผู้ชมที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้น ควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา ไม่กำกวม ตัวละครแต่ละตัวควรมีความแตกต่างในการใช้ภาษา และบทพูด การที่จะทำให้ตัวละครมีชีวิต น่าสนใจ และน่าติดตามนั้น ผู้เขียนบทละครควรใช้คำอย่างมีศิลปะ มีความคล้องจอง และสร้างสรรค์ นักเขียนบทละครบางคนจงใจสร้างคำขึ้นมาใหม่ บางคนพูดเป็นกลอน เพื่อสื่อความหมายเรื่องราว หรือวัฒนธรรมที่แตกต่าง และการอยู่ร่วมกันในสังคมที่แตกต่างกัน สำหรับบทละครเยาวชนของไทยนั้น คงลักษณะสำคัญของคนไทย คือ ความรู้รุ่มรวยทางภาษา การใช้คำคล้องจองหรือใช้ภาษาถิ่น

ละครเด็ก ไม่เน้นการพูดโต้ตอบยาว ๆ หรือคำพูดที่เต็มไปด้วยความคิด การถกเถียง ละครสำหรับเด็กเป็นละครที่ต้องการ “การกระทำ” มีเหตุการณ์เกิดขึ้นบนเวทีอย่างต่อเนื่อง

บทละครสำหรับวัยรุ่น สามารถใช้ถ้อยคำที่วัยรุ่นชอบใช้กันในความจริงเพื่อจะสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน แต่ถ้าทำละครในเชิงวรรณกรรมและมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาภาษาแล้ว ควรฝึกฝนและใช้อย่างมีความหมายและถูกต้อง

(5) เพลง (song)

บทเพลงที่มีคำร้องนั้น ต้องเป็นส่วนหนึ่งของบทละครและต้องมีความสอดคล้องกับการดำเนินเรื่อง การขับร้องเพลงเกิดจากความรู้สึกของตัวละคร และช่วยพัฒนาการดำเนินเรื่องให้น่าสนใจ ไม่ว่าตัวละครจะทำอะไรก็ตาม การร้องเพลงต้องช่วยให้ตัวละครสามารถสื่อสารความคิดความรู้สึกที่มีต่อการกระทำนั้นได้ชัดเจนขึ้น

ดนตรีประกอบและเสียงเพลงช่วยกำหนดความรู้สึกเชื่อมต่อเหตุการณ์หนึ่งไปสู่อีกเหตุการณ์หนึ่ง เสียงดนตรีและเพลงที่ใช้ช่วยทำให้เกิดความต่อเนื่อง หรือพัฒนาจังหวะในการขัดแย้งแล้วแต่สถานการณ์ ในการดำเนินเรื่องจะต้องการและสร้างความสนใจให้ผู้ชมติดตามเรื่อง

ในละครที่มีโครงเรื่องที่ “ไม่เป็นแบบฉบับ” การร้องเพลง และเสียงดนตรีถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเชื่อมฉาก หรือเรื่องที่แตกต่างกันไว้ได้อย่างกลมกลืน และแบ่งแยกออกได้ทันทีเมื่อต้องการ

(6) ภาพ (spectacle)

ภาพที่เกิดขึ้นบนเวที มีส่วนช่วยกำหนดความรู้สึก อารมณ์ของผู้ชมอย่างมาก ภาพที่เกิดขึ้นบนเวทีละครนั้น ได้จาก ฉาก เครื่องประกอบฉาก หุ่น หน้ากาก เครื่องแต่งกาย การใช้แสงและสีทันของไฟที่เกิดขึ้นตามการดำเนินเรื่อง ละครเยาวชน เป็นละครที่ใช้คำพูดน้อย เน้นการกระทำ เหตุการณ์บนเวทีและพลังของนักแสดง ภาพบนเวทีสำหรับละครสำหรับเด็กนั้น ในความคิดของผู้เขียนมีความหมายนอกเหนือจากภาพที่เกิดขึ้น แต่หมายรวมถึง “เหตุการณ์” “จังหวะ” “ความรู้สึก” ของสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องและหลากหลาย ตื่นเต้น เจ็บปวด สงบ เศร้า สนุกสนาน เว้าแหว่งทุกอย่างร้อยเรียง เข้าและออก เกิดขึ้นบนเวทีโดยผ่านพลังของนักแสดง จังหวะและตำแหน่งในการแสดง การเข้าออก ความสูงต่ำ การเลื้อนเข้ามา การหลบหายไป ล้วนต้องมีการออกแบบวางเงื่อนไขหาแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้น ผู้กำกับการแสดงละครเยาวชนที่ประสบความสำเร็จ คือ ผู้ที่สามารถจัดร้อยเรียงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนเวที ดังนั้นการสื่อสารระหว่างผู้ชม และนักแสดงนั้น ยังสามารถสื่อสารจากการมองภาพ และฟังเสียงเพลง ที่ปรากฏมีชีวิตขึ้นบนเวที ผู้ชมสามารถได้รับสาระ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราว ความขัดแย้ง ตัวละคร ความเชื่อ ฐานะ จากการมองเห็นภาพที่

เกิดขึ้นบนเวที และภาพที่เกิดขึ้นจากการแสดง จาก เสื้อผ้า แสง ที่ได้รับการออกแบบ นำเสนอ อย่างงดงามและมีรสนิยมที่ดีแล้ว ก็จะเป็นพื้นฐานทางศิลปะ การรับรู้ด้านศิลปะแก่ผู้ชมได้อย่างดี

แนวคิดเรื่ององค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชนนี้ จะนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลใน ด้านกระบวนการสื่อสารละครชุมชนที่เกิดขึ้นในการวิจัยนี้ ในส่วนของ “เนื้อหาสาร” อันหมายถึง “ละครชุมชน” ที่ร่วมกันผลิตขึ้น ว่ามีลักษณะเป็นไปตามแนวคิดนี้มากหรือน้อยเพียงใด โดยจะ วิเคราะห์เชื่อมโยง ไปถึงประสิทธิผลของละครชุมชนที่ประมวลจากแบบสอบถามด้วยว่า องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการผลิตละครชุมชนครั้งนี้ส่งผลให้การสื่อสารมีประสิทธิผลในระดับใด

2.2.2 คุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชน

พรรัตน์ (2547:119-123,เล่มเดียวกัน) ได้กล่าวไว้ว่า ละครเยาวชนและละครทั่วไปมีความ แตกต่างกัน 4 ประการ อันทำให้ ละครเยาวชนมีคุณสมบัติที่ชัดเจนใน 4 ประเด็น ต่อไปนี้

(1) เปิดกว้างสำหรับการสร้างสรรค์และจินตนาการ

บทละครเยาวชนส่วนใหญ่เป็นเรื่องในจินตนาการหรือเรื่องความขัดแย้งในจินตนาการของ มนุษย์ อาจกล่าวถึงความขัดแย้งทางด้านความรู้สึกนึกคิด การเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงความคิด ซึ่งทำให้ละครเยาวชนส่วนใหญ่มีบทละครที่เป็นละครเชิงสัญลักษณ์ ไม่มีทฤษฎีใดมากำหนด วิธีการคิด หรือกำหนดรูปแบบการนำเสนอได้ สิ่งที่สำคัญคือ ความจริงใจในการพัฒนาเรื่องราวและ การพัฒนาการนำเสนอที่เปิดไว้เพื่อจินตนาการของผู้กำกับการแสดงและผู้ชม ภาพที่เกิดขึ้นบนเวที โดยผู้กำกับการแสดง เป็นทั้งภาพที่ผ่านนักแสดง ตีลาท่าทาง เสียงเพลง และภาพที่ได้จากเทคนิค ฉาก เสื้อผ้า หน้ากาก เครื่องประกอบฉาก แสง ดนตรี เพื่อสร้างให้จินตนาการนั้นสมจริงที่สุดใน ขณะนั้น ทำให้ละครเวที มีความแตกต่างจากการดูมหรสพแบบอื่น ๆ พลังในการแสดงของ นักแสดงที่ผู้ชมเปิดรับได้ มีปฏิกิริยาตอบโต้ได้ ทำให้ละครมีชีวิตและเป็นประสบการณ์ตรงที่ มหรสพอื่นให้กับผู้ชมไม่ได้ ผู้ชมเยาวชนมีความพร้อมที่จะก้าวเข้าไปสู่โลกจินตนาการและเชื่อ หมดใจในสิ่งที่เกิดขึ้นบนเวที ขณะเดียวกันก็สามารถถอยห่างจากภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทันที เช่นเดียวกัน

ด้วยจุดแปรเปลี่ยนเช่นนี้ ละครเยาวชนจึงต้องเป็นละครที่มีมาตรฐานทางศิลปะ และ นักแสดงต้องมีความสามารถสูง เด็ก ๆ เรียนรู้ศิลปะจากสัญลักษณ์ การใช้ฉาก เครื่องประกอบฉาก ที่เน้นแนวสัญลักษณ์ (symbolism) ประกอบการใช้สีสันที่พิถีพิถันทำให้ภาพที่ออกมางดงามและ เชื้อต่อจินตนาการอื่น ๆ ที่ผู้ชมสามารถคิดต่อไปได้ ผู้กำกับควรเข้าใจรสนิยมผู้ชม โดยเฉพาะผู้ชมที่

เป็นเด็กไม่ควรดึงมาตรฐานการเสนอลงมาโดยอ้างว่าเพื่อถูกใจผู้ชม ผู้กำกับจะต้องพยายามเสนอผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะการละครอย่างแท้จริง

(2) ความจริงใจในการแสดงและการสื่อสารตรงระหว่างนักแสดงกับผู้ชม

เด็ก ๆ เข้าใจความรู้สึกต่าง ๆ และมีปฏิกิริยาโต้ตอบ รับรู้ในเรื่องราวรอบตัวได้ ดังนั้นละครที่นำเสนอเรื่องราวที่ไม่สมเหตุสมผล ขาดความจริงใจ และเลียนแบบความเป็นเด็กตามที่ผู้ใหญ่ตีความ จึงเป็นทัศนคติที่ผิดพลาด เมื่อนำเสนอละครให้กับเด็ก ความจริงใจในการแสดงสำคัญมาก เพราะเด็ก ๆ จะให้ความสำคัญกับตัวละครและเชื่อในการกระทำนั้นหมดใจ ละครที่นำเสนออย่างง่าย ๆ ตามสูตรสำเร็จ และขาดความลึกซึ้ง จริงใจ จึงเป็นละครที่เด็กไม่ได้ให้ความสนใจหรือติดตามอย่างจริงจัง

ดังนั้นการแสดงละครสำหรับผู้ชมที่เป็นเยาวชนนั้น การรับส่งสื่อสารระหว่างนักแสดงกับผู้ชมจึงสำคัญมาก ปฏิกิริยาของผู้ชมตรงไปตรงมา ดังนั้นถ้านักแสดงเปิดรับสัญญาณจากผู้ชมได้นั้น การแสดงก็จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับผู้ชม กำแพงที่ขวางกั้นนักแสดงเวทีกับผู้ชมที่เรียกว่า “fourth wall” ไม่มีอยู่จริงในละครเยาวชน ผู้ชมจะแสดงความคิดเห็นตะโกนไล่ตัวละครตัวร้าย เอาใจช่วยตัวละครที่ตัวเล็กกว่า และถ้าละครเรื่องนั้นได้รับการออกแบบให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในการแสดงด้วยแล้ว (participatory) ผู้ชมยินดีก้าวข้ามกำแพงและเข้ามามีส่วนในการแสดง ผู้ชมเยาวชนมีปฏิกิริยาโต้ตอบที่ตรงไปตรงมา มีการแสดงความพอใจด้วยเสียงหัวเราะ ปรบมือ แสดงความไม่พอใจโดยการโห่หรือไล่ บางครั้งโต้ตอบกับนักแสดงภาพที่เกิดขึ้นบนเวทีจึงมีผลต่อเนื่องกับปฏิกิริยาของผู้ชมอย่างมาก การ พ่ายแพ้ของตัวละครตัวร้ายหรือการตาย ต้องเกิดขึ้นต่อหน้าผู้ชม ไม่เช่นนั้นผู้ชมจะไม่เชื่อว่าตัวร้ายได้พ่ายแพ้จริง

(3) การสร้าง “ตัวละคร” และ “วิธีนำเสนอ” ที่ไม่ซ้ำภาพเดิมที่ผู้ชมคุ้นเคย

ผู้กำกับต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการ “นำเสนอละคร” ต้องเป็นตัวของตัวเอง และกล้าที่จะสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ในขณะเดียวกัน ก็ควรจะศึกษาศิลปะการละครที่มีผู้ทำไว้แล้ว และติดตามความเคลื่อนไหวของงานละครในปัจจุบัน เพื่อเลือกหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับทำละครในแนวความคิดของตนเอง ละครสำหรับเยาวชนหลายเรื่องที่เคยเป็นหนังสือหรือสร้างเป็นภาพยนตร์มาแล้วนั้น ผู้กำกับการแสดงต้องตีความใหม่ในแนวที่ผู้กำกับเห็นว่าน่าสนใจ และมีคุณค่าแก่ผู้ชม การตีความใหม่ในบทละครคลาสสิกหลายเรื่องทำให้มีสาระใหม่ ๆ แง่คิดมุมมองใหม่ เกิดขึ้นจากเรื่องราวดั้งเดิม ซึ่งถ้าได้รับการนำเสนออย่างแยบยลแล้ว ย่อมเป็นประโยชน์แก่ผู้ชม นอกจากการตีความแล้ว การคัดเลือกนักแสดงควรเน้นที่ความจริงใจ ความสามารถ พลังในการแสดงมากกว่าความงดงาม และภาพลักษณ์แบบเก่า

(4) บทพูดไม่ทับซ้อน เน้นการกระทำ เหตุการณ์บนเวที และพลังของนักแสดง

ละครเยาวชนเป็นละครที่ต้องใช้พลังในการแสดงสูง มีหลายหลายเหตุการณ์ ภาพบนเวที สำหรับละครเยาวชนนั้นมีความหมายนอกเหนือจากภาพ (spectacles) ที่เกิดขึ้น แต่หมายรวมถึง “เหตุการณ์” “จังหวะ” “ความรู้สึก” ของสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องและหลากหลาย ตื่นเต้น เจ็บปวด สงบ เศร้า สนุกสนาน เว้าแหว่ง ทุกอย่างร้อยเรียง เข้าและออก เกิดขึ้นบนเวทีโดยผ่านพลังของนักแสดง จังหวะในการแสดงและการจัดตำแหน่ง เข้าออก สูงต่ำ การเลื่อนเข้ามา การหลบหายไป ล้วนต้องมีการออกแบบวางเงื่อนไข หาแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้น ผู้กำกับการแสดงละครเยาวชนที่ประสบความสำเร็จ คือ ผู้ที่สามารถจัดร้อยเรียงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนเวที

กิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น เคลื่อนไป หยุคนึง เจ็บปวด ก่อนที่จะมีพลังและเหตุการณ์อื่น เคลื่อนเข้ามาแทนที่ นักแสดงต้องมีความจริงใจ เชื่อในบทบาทและความรู้ของตนเอง ผู้กำกับการแสดงต้องประมวลเหตุการณ์ และวิธีสื่อสารระหว่างนักแสดงในการนำเสนอความขัดแย้ง การต่อสู้ ความเชื่อที่แตกต่างของตัวละครที่ชัดเจน ละครจึงเป็นการจำลองชีวิตที่อัดแน่นด้วยสถานการณ์ที่ผู้ชมต้องติดตามอย่างจดจ่อ การแสดงสำหรับผู้ชมเล็ก ๆ เหล่านี้ ไม่สามารถดึงความสนใจเข้าสู่ตัวละคร นักแสดงต้องมีความเชื่อในบทบาทที่ตนแสดงอย่างหมดใจเช่นเดียวกับผู้ชม และสามารถสื่อสาร รับ ส่ง ปฏิกริยาต่าง ๆ จากผู้ชมได้

แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชนทั้ง 4 ประการนี้ จะนำไปใช้วิเคราะห์ในส่วนของ “เนื้อหาสาร” และ “ช่องทางการสื่อสาร” ของกระบวนการสื่อสารด้วยรูปแบบละครเพื่อชุมชนที่เยาวชนร่วมกันผลิตขึ้นในงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อจะได้ทราบว่า ละครที่ผลิตขึ้นนั้นมี “เนื้อหา” ที่เป็น “คุณค่า” หรือเป็นประโยชน์ตามหลักการดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะวิเคราะห์รวมไปถึง “ช่องทางการสื่อสาร” ด้วย เนื่องจากตามหลักการของศิลปะการแสดงนั้น บทพูด และตัวละครต่างก็เป็นหนึ่งในช่องทางการสื่อความหมาย และทั้งสองส่วนนี้ก็เป็นองค์ประกอบของคุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชนด้วยเช่นกัน ผลการวิเคราะห์ในประเด็นนี้ จะสามารถนำไปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ด้าน “คุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่” ในปัจจุบันได้

แนวคิดเรื่องคุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชนนี้ จะนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลในด้านกระบวนการสื่อสารละครชุมชนที่เกิดขึ้นในการวิจัยนี้ ในส่วนของ “ช่องทางการสื่อสาร” อันหมายถึง “ละครชุมชน” ที่ร่วมกันผลิตขึ้น ว่าเป็นไปตามแนวคิดนี้มากหรือน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด โดยจะวิเคราะห์เชื่อมโยงไปถึงประสิทธิผลของละครชุมชนที่ประมวลจากแบบสอบถามด้วยว่า คุณสมบัติที่นำมาใช้ในการผลิตละครชุมชนครั้งนี้ส่งผลให้การสื่อสารมีประสิทธิผลในระดับใด

2.2.3 คุณค่าของกิจกรรมการละครต่อการพัฒนาเยาวชน

พรรัตน์ (2547:69-71, เล่มเดียวกัน) ได้กล่าวถึง คุณค่าของกิจกรรมการละครต่อการพัฒนาเยาวชนในเชิงการศึกษา ไว้ 4 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

(1) พัฒนาการทางด้านบุคคล (personal resources)

การละครช่วยพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความคิดสร้างสรรค์ การได้แสดงออกทำให้รู้จักตนเองดีขึ้น ได้พูดคุยถึงสิ่งที่ตนสนใจ การได้แสดงออกทางความคิด การใช้ภาษา การใช้ท่าทางในละครนอกรูปแบบ ได้ทดลองเป็นผู้อื่นในสถานการณ์สมมติ ฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นประสบการณ์ที่ฝึกให้เด็กรู้จักการมีสมาธิ มีวินัย รู้จักวางตน รับฟัง และเรียนรู้ถึงประสิทธิภาพและความสามารถของตนเอง รู้จักแสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระ ขณะเดียวกัน มีเหตุผลและรับฟังผู้อื่น

(2) พัฒนาการทางศิลปะ (artistic collaboration)

เด็ก ๆ จะได้คุ้นเคยกับการฝึกฝน ทดลองทำงานทางศิลปะ ซึ่งสามารถเริ่มได้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษา เช่น งานสร้างหุ่นจากเศษวัสดุ หน้ากากแมลงโมบายจินตนาการ การเน้นพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมไทย นิทานพื้นบ้านดนตรีพื้นบ้านมาประกอบ ในการเตรียมขั้นตอนกิจกรรมทำให้เด็ก ๆ ได้คุ้นเคยกับวัฒนธรรมใกล้ตัว เป็นการนำศิลปวัฒนธรรมไทยเข้ามาสู่การเรียนรู้ในระบบโรงเรียน

สำหรับเด็กที่โตแล้ว ซึ่งจะต้องฝึกฝนเกี่ยวกับงานสร้างละคร โดยครูผู้มีความรู้ทางด้านศิลปะการละครช่วยให้เด็กได้ฝึกหัดงานทางด้านศิลปะการแสดง การเขียนบท การออกแบบและทักษะการทำหน้าที่ต่าง ๆ เป็นการฝึกปฏิบัติงานจริงซึ่งเป็นการสร้างงานจากจินตนาการ ฝึกฝนให้เด็กมีความรับผิดชอบ และพยายามทำหน้าที่ของตนอันเป็นส่วนหนึ่งของงานหลักที่รับผิดชอบร่วมกัน

(3) พัฒนาการทางด้านสังคม (related drama / theatre to its social context)

การละครช่วยให้เด็กรู้จักปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดความเชื่อในกลุ่ม รู้จักยอมรับผู้อื่น การใช้เหตุผล และรู้จักเสียสละ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน เรียนรู้เกี่ยวกับหน้าที่และช่วยกระตุ้นความคิดทางด้านการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคมและปัญหาอื่น ๆ

(4) พัฒนาการทางการเรียนรู้และสุนิยม (form aesthetic judgement)

การละครช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ในระบบการศึกษา การนำเอาเทคนิคการละครไปปรับใช้ในห้องเรียน ช่วยทำให้การเรียนรู้การสอนมีชีวิตชีวา มีความสนุกสนานและช่วยให้การเอนกการสอนน่าสนใจ การละครเป็นเทคนิคที่ช่วยให้พัฒนาวิชาทางการใช้ภาษา วรรณคดี และสังคมศึกษา นอกจากนี้การได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานละครในฐานะใดก็ตามจะช่วยพัฒนาเยาวชนในด้านจิตใจ ทำให้เป็นผู้มีความละเอียดอ่อน มีการรับรู้ทางศิลปะที่มีรสสุนิยม และมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ

การศึกษาละครช่วยกระตุ้นให้เยาวชนได้มีโอกาสค้นหา เรียนรู้ และแสดงออกเกี่ยวกับความเห็น ทศนคติที่มีต่อผู้อื่นและสังคม ความสัมพันธ์และความขัดแย้ง เพื่อน-โรงเรียน ปัญหาของวัยรุ่น เช่น ปัญหาเรื่องยาเสพติด เพศสัมพันธ์ ความรุนแรง และอาชญากรรม ซึ่งช่วยให้เยาวชนได้เกิดความเข้าใจและช่วยกันหาวิถีทางในการแก้ไข หรือพัฒนาตนเองและกลุ่ม เพื่อมีทัศนคติในการดำเนินชีวิตและมีจิตใจที่ต้องการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นไปจนเมื่อเด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับ “คุณค่าของกิจกรรมการละครต่อการพัฒนาเยาวชน” นี้ จะนำไปใช้วิเคราะห์ “เยาวชนกลุ่มเรียนรู้” ที่มาร่วมกันผลิตละครในงานวิจัยชิ้นนี้ว่า หลังจากได้เข้าร่วมงานผลิตละครแล้ว ได้เกิดการพัฒนาตนเองในด้านใดบ้าง มากหรือน้อยอย่างไร โดยจะใช้วิธีการประชุมถอดบทเรียนร่วมกันในขั้นตอนท้ายของงานวิจัย ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์ จะทำให้เราทราบแนวทางในการนำกิจกรรมการละครไปใช้พัฒนาเยาวชน ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

2.3 ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นฐานในการทำงานวิจัยชิ้นนี้นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนงานใน 3 กลุ่มหัวเรื่อง ได้แก่ (2.3.1) งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อละครในการพัฒนาเยาวชน และ (2.3.2) โครงการละครกับเยาวชน และ (2.3.3) งานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อละครในการพัฒนาเยาวชน

งานวิจัยเรื่อง การใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาชุมชนของกลุ่มละครมะขามป้อม กรณีศึกษาจากพื้นที่ทำงานที่มีบริบทแตกต่างกัน 4 พื้นที่(2547) ได้ศึกษาเชิงคุณภาพในหลายด้านของการทำงานด้านกระบวนการละครชุมชน ศึกษาทั้งกระบวนการทำงาน กลยุทธ์ที่ใช้ในแต่ละช่วงสมัย รวมถึงผลการใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาทั้งระดับบุคคลและระดับชุมชน ทั้งนี้ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กับงานวิจัยชิ้นนี้คือ ผลการศึกษาเกี่ยวกับ “ผลการใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาในระดับบุคคลและระดับชุมชน”

“ผลการพัฒนาระดับบุคคล” นั้นพบว่า สื่อละครเพื่อการพัฒนาของกลุ่มละครมะขามป้อม นั้น ได้ก่อให้เกิดผลการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง ตลอดจนผลกระทบมากมายต่อกลุ่มเยาวชนที่เป็นกรณีศึกษา โดยสามารถแบ่งออกเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ (ดวงแขและคณะ, 2547, เล่มเดียวกัน: 348-349)

- ด้านความรู้เพิ่มขึ้น ทั้งความรู้เกี่ยวกับบริบทชุมชน ปัญหาชุมชน และการผลิตละคร
- ด้านความเข้าใจ ทั้งเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น
- ด้านทัศนคติ คือ มีทัศนคติต่อตนเองและผู้อื่นในเชิงบวก
- ด้านพฤติกรรม คือ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงบวกมากขึ้น ทั้งการทำงานเป็นทีม ความมีวินัย ความภาคภูมิใจในตนเอง และตระหนักถึงคุณค่าในตัวเอง
- ด้านทักษะกระบวนการ ทั้ง 1) ทักษะในบุคคล ได้แก่ ทักษะการพูดและการสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ การคิดและการวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้ 2) ทักษะกระบวนการละคร ได้แก่ ทักษะการแสดง การสร้างผลงานละคร การดำเนินงานกลุ่ม การจัดการแสดงในชุมชน การเป็นวิทยากรกระบวนการ

ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยในเรื่องผลการพัฒนาระดับบุคคลดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับการผลิตละครในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะในส่วนของ “ผู้ส่งสาร” อันหมายถึง “เยาวชนกลุ่มเรียนรู้” ว่าการได้เข้าร่วมโครงการนี้ ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรม รวมถึงทักษะทางกระบวนการผลิตละคร หรือไม่ เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

“ผลการพัฒนาระดับชุมชน” นั้น ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้อย่างชัดเจนคือ จากการศึกษาผลการใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาของกลุ่มละครมะขามป้อมในกรณีศึกษา 4 พื้นที่ คณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปตรงกันว่า “สื่อละครเพื่อการพัฒนาสามารถเป็นสื่อทางเลือกที่ดีสำหรับชุมชน” เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ (ดวงแขและคณะ, 2547, เล่มเดียวกัน: 354)

- ความยืดหยุ่นสูงของตัวสื่อและกระบวนการละครเพื่อการพัฒนา จึงเป็นสื่อเอนกประสงค์ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างหลากหลาย ตอบสนองชุมชนได้หลากหลายมิติ
- สื่อละครเพื่อการพัฒนาเป็นสื่อที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย และมีราคาถูก
- สื่อละครเพื่อการพัฒนาเป็นสื่อที่สามารถเชื่อมโยงและบูรณาการให้เข้ากับสื่อพื้นบ้านหรือศิลปะแขนงอื่น ๆ หรืองานศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้ง่าย

ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยในเรื่องผลการพัฒนาระดับชุมชนดังกล่าว มาเปรียบเทียบกับการผลิตละครในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะในส่วนของ “สารและช่องทางการสื่อสาร” อันหมายถึง “ละครที่ผลิตขึ้นและสถานที่ที่เลือกไปแสดง” ว่าได้ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านใดด้านหนึ่งในชุมชน ซึ่งก็คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการของกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

นอกจากนี้ดวงแข บัวประโคน และคณะ (2547, เล่มเดียวกัน:49-51) ได้บททวนงานวิจัยเกี่ยวกับละครเพื่อการพัฒนาในต่างประเทศไว้ 4 เรื่อง โดยมี 2 เรื่องที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเยาวชน ได้แก่

ในปี 1999 สำนักงานขององค์กร Save the Children (UK) ในภูมิภาคเอเชียกลางและเอเชียใต้ ได้พยายามส่งเสริมให้มีการใช้เทคนิคละครเพื่อการพัฒนาในการทำงานกับเด็กและเยาวชนในภูมิภาคดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจว่าเสียงเรียกร้องและความตระหนักของเด็กและเยาวชนจะถูกผนวกเข้ากับการออกแบบและจัดกระทำในโครงการต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขา กระบวนการละครเพื่อการพัฒนาได้ก่อให้เกิดกระบวนการกระตุ้นทางความคิดที่เป็นพลวัต ก่อให้เกิดการถกเถียงอภิปราย และช่วยส่งเสริมให้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ร่วมกันค้นหาและแสดงบทบาทต่อการเลือกหนทางแก้ไขปัญหาลักษณะเด็กและชุมชนกำลังเผชิญอยู่ ละครเพื่อการพัฒนาช่วยเน้นให้เห็นพลังของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็กอย่างมีนัยสำคัญ โดยกระบวนการนี้ถูกนำมาใช้ทั้งในการวิจัย ประเมินผล การติดตามผล และการสนับสนุนการปฏิบัติงาน (Vijay Rajkumar, 2002 อ้างถึงในดวงแขและคณะ, 2547, เล่มเดียวกัน:49-50)

อีกกรณีศึกษาหนึ่งคือ การใช้ละครเพื่อการพัฒนาในค่ายผู้อพยพ เป็นโครงการที่เกี่ยวกับสุขภาพในกินี ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมละครเพื่อพัฒนาสามารถพัฒนา “จากภายใน” (From the inside) ด้วยความช่วยเหลือจากนักละครอาชีพ ผู้อพยพสามารถพัฒนาละครการศึกษา เพื่อให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสมให้กับผู้อพยพคนอื่น ๆ ในค่ายอพยพได้ การทำงานใช้เวลา 4 ปี โดยเริ่มจากการอบรมให้กับผู้อพยพที่เป็นเยาวชนในปี ค.ศ.1996 แล้วจึงจัดแสดงละครในค่าย ซึ่งได้รับการต้อนรับอย่างสูงจากสมาชิกค่าย แม้ว่าจะเป็นการแสดงแบบไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม แต่ต่อมาเยาวชนกลุ่มนี้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทางเทคนิค จากประเทศกานา ให้เรียนรู้วิธีการจัดแสดงละครที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ชมในการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างสูง และเน้นการประสานงานร่วมกันระหว่างนักพัฒนากับกลุ่มนักแสดงในการให้บริการทางสุขภาพ จนถึงปี ค.ศ.1999 กิจกรรมละครกลายเป็นกิจกรรมการเรียนรู้หลักของค่าย ซึ่งได้พัฒนาให้ผู้ชมในค่ายสามารถแสดงความคิดเห็น และอภิปรายได้ตอบกับนักแสดงและต่อหน้าผู้ชมอื่น ๆ ได้อย่างน่าทึ่ง ท้ายที่สุดกลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้ก็ได้รับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านอื่น ๆ นอกจากเทคนิคละครเพื่อการพัฒนา เช่น การ

อบรมเชิงเนื้อหาทางอนาวัชเจริญพันธุ์ ทำให้กลุ่มกลายเป็นหน่วยของการพัฒนาของค่ายผู้อพยพได้ในที่สุด (Marita Klink, 2002:164 อ้างถึงในดวงเพชรและคณะ, 2547, เล่มเดียวกัน: 50-51)

งานวิจัยทั้งสองชิ้นนี้ ช่วยให้ผู้วิจัยได้เห็นว่าในประเทศอื่น ๆ ก็มีการใช้กระบวนการละครเพื่อการพัฒนาเยาวชนเช่นเดียวกัน จึงเชื่อมั่นได้ว่ากระบวนการละครสามารถพัฒนาเยาวชนได้ และหากนำไปใช้อย่างเต็มรูปแบบ ครอบคลุมตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ซึ่งช่วยให้ข้อมูลทั้งหลายได้ถูกรับเรียงเป็นหมวดหมู่ มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างชัดเจน ก็จะสามารถนำไปใช้ในกระบวนการละครที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้งานด้านนี้สามารถพัฒนาไปได้ ส่วนผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะนำมาเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะในส่วนของผู้ส่งสาร อันหมายถึง “เยาวชนกลุ่มเรียนรู้” ว่าการได้เข้าร่วมโครงการนี้ ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาทางความคิดในการแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม คืองานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพเยาวชนด้วยกระบวนการศิลปะการแสดงร่วมสมัย บูรณาการ ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น” (2547) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการประมวลองค์ความรู้และประเมินผลจากการลงมือปฏิบัติ โดยคัดเลือกจังหวัดตัวแทน ภูมิภาคละ 1 จังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ ระนอง สุโขทัย และกรุงเทพมหานคร จัดฝึกอบรมด้วยกระบวนการศิลปะการแสดงให้แก่เยาวชนจำนวน 160 คน และครูผู้ทำงานกับเยาวชน 60 คน ผลการวิจัยมีดังนี้ (สถาบันอุดมศึกษาอาศรมศิลป์, 2547, ออนไลน์, เข้าถึงเมื่อ 1 พ.ย. 53)

ในช่วงแรกที่วิทยากรใช้กระบวนการละครเป็นเครื่องมือให้เยาวชนแสดงความรู้สึนึกคิดที่มีต่อตัวเอง ครอบครัว เพื่อน ทศนคติต่อสังคมรอบข้าง และความใฝ่ฝันถึงอนาคต ในแต่ละพื้นที่ คณะวิจัยเห็นชัดเจนถึงอิทธิพลที่สื่อมวลชน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และกระแสบริโภคนิยมที่มีผลต่อทัศนคติ และการมองโลกของเยาวชน การแสดงออกของทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ที่เข้าอบรมต่างพากันเลียนแบบสิ่งที่ซึมซับจากโทรทัศน์ คณะวิจัยมองว่าได้ลดบทบาทของเยาวชนลงเป็นเพียงผู้เลียนแบบที่ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เมื่อนำกระบวนการสืบค้นภูมิปัญญาพื้นบ้านบูรณาการเข้ากับกระบวนการละครในช่วงที่สอง เยาวชนเริ่มซึมซับในสิ่งที่ปรากฏเห็น ความเป็นมาของชุมชนเกิดความเข้าใจและสนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น จนสามารถก่อให้เกิดมุมมองที่สัมพันธ์กับชีวิตร่วมสมัย เมื่อผลงานของเยาวชนทั้งสี่ภาค ได้รับเสนอต่อสาธารณะชน โดยมีการประเมินผลจากการสัมภาษณ์ผู้ชม แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ชมและผู้ปกครอง การเขียนบันทึกของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ และการประเมินของครูที่เข้าร่วมโครงการ ผลก็คือ คุณภาพการทำงานศิลปะการแสดงของเยาวชนอยู่ในระดับเกินความคาดหมาย สามารถเชื่อมต่อกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปะการแสดงพื้นบ้านและนำมาถ่ายทอดผ่านสื่อละครได้เป็นอย่างดี สำหรับผลทางด้าน

การศึกษา ผู้ทำงานด้านเยาวชนและครูในพื้นที่ได้ความรู้ความเข้าใจในการนำกิจกรรมละครมาใช้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในและนอกห้องเรียน ผลทางด้านสังคมคือ เยาวชนมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม การมีวินัย จริยธรรมในการทำงาน มีภาวะความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น ผลทางด้านวิชาการ การทำวิจัยนี้ทำให้เกิดการรวบรวมองค์ความรู้จากการปฏิบัติที่เป็นระบบ เพื่อเผยแพร่ให้ขยายวงกว้างออกไป สำหรับผู้ทำงานด้านการศึกษาและเยาวชน เป็นฐานความคิดและข้อมูลสำหรับการทำวิจัยต่อเนื่องในประเด็นอื่น ๆ และเป็นการวางพื้นฐานสำหรับการสร้างหลักสูตรด้านศิลปะการละครเพื่อการพัฒนาเพื่อการศึกษา และเพื่อชุมชนต่อไปในอนาคต

งานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาอาศรมศิลป์นี้ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการละครมีความยืดหยุ่นสูง และสามารถนำไปผสมผสานกับประเด็นอื่นในสังคมได้อย่างลงตัว และเกิดผลดี ทั้งนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เปรียบเทียบกันให้เห็นว่า การผลิตละครในงานวิจัยชิ้นนี้จะผสมผสานเข้ากับประเด็น “คนพิการ” นั้นได้ก่อให้เกิดผลทางด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกันหรือไม่ อย่างไร

2.3.2 โครงการละครกับเยาวชน

เยาวชน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน นักละครเพื่อการพัฒนา นักวิชาการด้านละคร นักพัฒนาจากองค์กรภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รวมทั้งสิ้น 169 คน ได้มีความเห็นร่วมกันถึงปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในสังคมไทย คือ เมื่อเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการละครกับนักละครที่มีประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในการใช้ศิลปะการละครในมิติของ “เครื่องมือ” เพื่อการพัฒนาแล้ว พบว่า เยาวชนเหล่านั้นมีการปรับเปลี่ยนกาย จิต สังคม และปัญญาไปในทิศทางที่ดีขึ้น อีกทั้งแนวคิดการพัฒนาพหุปัญญา ยังได้ระบุว่า ศิลปะการละคร เป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพในการพัฒนาความฉลาดของมนุษย์ จึงได้ริเริ่มยุทธศาสตร์ “ละครสำหรับเยาวชน” ขึ้น ดำเนินงานในช่วง พ.ศ.2550-2553 ซึ่งมีโครงการเครือข่ายในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศกว่า 40 โครงการที่เป็นการรวมกลุ่มกันของเยาวชน และได้ร่วมกันผลิตละครขึ้นเผยแพร่ทั้งในชุมชนของตนเองและนอกชุมชน อาทิ การเข้าร่วมแสดงในเทศกาลละครกรุงเทพฯ เช่น (thaiacting,ออนไลน์, เข้าถึงเมื่อ 1 พ.ย.53)

- ละครเรื่องก่อกองทราย ตอนคนบนสะพาน ผลงานจากเยาวชนโรงเรียนอัสสัมชัญ เป็นละครเยาวชนที่จับประเด็นสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันมาตีความอย่างลุ่มลึกผ่านมุมมองของวรรณกรรมได้อย่างคมคาย

- ละครเรื่องใจพ่อใจแม่ ผลงานจากเยาวชนโรงเรียนทุ่งคลีโคกช้าง ที่นำเสนอละครครอบครัวมานำเสนอได้อย่างลึกซึ้ง
- ละครเรื่องบ้า ผลงานจากชมรมละคร โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ที่พูดถึงความบ้าในตัวของคนที่แตกต่างกัน
- ละครเรื่องปิด ผลงานจากหน้ากากเปลือยแผนเยาวชน ร่วมกับ โรงเรียนวัดสังเวช สะท้อนมุมมองของเยาวชนต่อวงการโทรทัศน์แบบแสบ ๆ คัน ๆ
- ละครเรื่องละครคุณธรรม โดยโรงเรียนชัยน้อยเหนือวิทยาคม เป็นละครที่พูดถึงคุณธรรมกับความรักได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ก็มีโครงการในเครือข่ายเดียวกันนี้ในภาคใต้ ที่จังหวัดกระบี่ได้แก่ “โครงการโอ..โอ้..ละครปักษ์ใต้บ้านเรา” ของกลุ่มละครมาหา มีกิจกรรมในการอบรมกระบวนการทักษะสำหรับเยาวชน ซึ่งมีเยาวชนจากหลากหลายพื้นที่ในจังหวัดกระบี่เข้าร่วมอบรม และยังมีกิจกรรมรณรงค์ให้ปลูกป่าชายเลน และการจัดกิจกรรมคาราวานประชาสัมพันธ์ รวมถึงการนำเสนอผลงานของเยาวชนอีกด้วย ซึ่งโครงการนี้ได้ทำให้เด็กไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดกระบี่ที่เข้าร่วมโครงการได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด และสามารถเติบโตไปริเริ่มหรือเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ด้วยตนเอง (ละครสร้างสุข, ออนไลน์, เข้าถึงเมื่อ 1 พ.ย.53)

ส่วนที่จังหวัดระนองก็มีโครงการ “ละครเด็กอันดามันสร้างสุข ผ่านสื่อละครสร้างสิทธิ” ที่เล็งเห็นว่าปัญหาด้านสุขภาพของคนในชุมชนซึ่งเป็นทั้งชาวมอแกนและชาวไทยมุสลิม ยังไม่ได้รับการแก้ไข ประชากรในชุมชนเจ็บป่วยไม่ได้รับการรักษา อันเนื่องมาจากปัญหาเรื่องความไร้สัญชาติ อันส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสิทธิความเป็นพลเมือง จึงเริ่มโครงการละครฯนี้ขึ้น โดยคาดหวังว่าคนที่เกี่ยวข้องจะตระหนักถึงบทบาททางด้านสิทธิความเป็นพลเมือง อันจะส่งผลต่อเนื่องให้ประชากรได้รับการรักษาดูแล และมีสุขภาพที่ดีขึ้นได้ (ละครสร้างสุข,ออนไลน์, เข้าถึงเมื่อ 1 พ.ย.53)

สำหรับในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็มีโครงการ “ละครสัญจร...ฮ้อง ลำ เล่น เป็นละคร จากน้องถึงพี่” ที่เน้นเปิดมิติการเรียนรู้กระบวนการศิลปบูรณาการเพื่อการพัฒนาเยาวชน โดยความร่วมมือของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล กับกลุ่มภาคีเครือข่ายละครภาคอีสาน และสภาเด็กและเยาวชน จ.นครราชสีมา (ละครสร้างสุข,ออนไลน์, เข้าถึงเมื่อ 1 พ.ย.53)

โครงการละครกับเยาวชนทั้งหมดข้างต้นนี้ พอจะสรุปได้ว่า มีโครงการอยู่ 4 ลักษณะ ได้แก่

- กลุ่มโครงการที่ใช้กระบวนการละครเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเยาวชนที่เข้าร่วมผลิตละคร เช่น โครงการละครสัญจร ฮ้าง ลำ เถ่น เป็นละครจากน้องถึงพี่ โครงการโอ...ไ้ละครปักข์ไ้บ้านเรา เป็นต้น
- กลุ่มโครงการที่เยาวชนใช้สื่อละครในการถ่ายทอดเนื้อหาหรือประเด็นสำคัญในสังคม ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนด้วยกัน เช่น ละครคุณธรรมของโรงเรียนชั้นนำเหนือวิทยาคม ละครเรื่องก่อกองทราย ของโรงเรียนอัสสัมชัญ เป็นต้น
- กลุ่มโครงการที่เยาวชนใช้สื่อละครในการถ่ายทอดเนื้อหาหรือประเด็นสำคัญไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่เยาวชน เช่น โครงการ “ละครเด็กอันดามันสร้างสุข ผ่านสื่อละครสร้างสิทธิ เป็นต้น
- กลุ่มโครงการที่เยาวชนใช้สื่อละครในการถ่ายทอดความรู้สึก หรือความคิดเห็นของเยาวชนเองไปยังผู้ชมเป้าหมาย เช่น ละครเรื่องปิด ผลงานจากหน้ากากเปลี่ยนแผนเยาวชน ร่วมกับโรงเรียนวัดสังเวช เป็นต้น

สำหรับโครงการในงานวิจัยนี้ เน้นหลักไปที่การให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ใช้สื่อละครในการถ่ายทอดเนื้อหาหรือประเด็นสำคัญในสังคม (คือประเด็นคนพิการ) ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนด้วยกัน โดยมีการประเมินผลผู้ชมอย่างเป็นทางการด้วยแบบสอบถาม ส่วนผลทางด้านการพัฒนาเยาวชนที่เข้าร่วมผลิตละครนั้น นับเป็นเป้าหมายรองที่จะวิเคราะห์ด้วยการถอดบทเรียน

2.3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ

ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2538-2553) มีงานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการหลายชิ้น แต่มีจำนวนน้อยที่เกี่ยวกับคนพิการกับสื่อ ส่วนมากเป็นการวิจัยเกี่ยวกับคนพิการในแง่มุมอื่น ๆ เช่น

งานวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของคนพิการที่มีต่อการปฏิบัติงาน การดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น เรื่อง “ความพึงพอใจของคนพิการต่อการให้บริการสงเคราะห์ช่วยเหลือของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพะเยา” (เพิ่มศักดิ์, 2550)

งานวิจัยที่ศึกษารายละเอียดการดำเนินงาน รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคนพิการ เช่น เรื่อง “การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพของคนพิการภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี” (ขญาดา, 2549) และเรื่อง “การฝึกอาชีพคนพิการตาม แผนนโยบายภาครัฐ: กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการบ้านทองพูนแผ่พนัส จังหวัดอุบลราชธานี (สุรชัย, 2550) เป็นต้น

งานวิจัยที่ศึกษาผลของการดำเนินโครงการเกี่ยวกับคนพิการ เช่น เรื่อง “ผลของการใช้ โปรแกรมการฝึกคนพิการให้เป็นที่พักพิงของเพื่อน ที่มีต่อการยอมรับตนเองของผู้ได้รับการฝึก” (สมศรี, 2543) และเรื่อง “ผลของการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของคน พิการ” (นุชจรี, 2538) เป็นต้น

งานวิจัยที่ศึกษาสภาพความพิการกับการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านสิทธิ ด้านการดำรงชีวิตอิสระ และด้านการปรับตัว เช่น ด้านการประกอบอาชีพเรื่อง “คุณลักษณะของคนพิการที่พึงประสงค์ในการจ้างแรงงานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถาน ประกอบการด้านอิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดปทุมธานี” (สวัสดี, 2547) ด้านสิทธิ เรื่อง “ปัญหา เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพของคนพิการในภาครัฐ” (เจน, 2546) ด้านการ ดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ เรื่อง “การศึกษาแนวคิด สภาพการดำเนินชีวิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ” (วรรณดี, 2551) ด้านการปรับตัว เรื่อง “การปรับตัวทางสังคมของ คนพิการ” (วรรณวิสาข์, 2551) และด้านการเมือง เรื่อง “โอกาสของคนพิการในการมีส่วนร่วม ทางการเมืองในจังหวัดเชียงใหม่” (นะ โรคม, 2553) เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวกับ “คนพิการกับสื่อ” นั้นมีอยู่น้อยมาก จากการทบทวนผ่านฐานข้อมูล ออนไลน์ TDC² เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2554 พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการจำนวน 209 เรื่อง โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนพิการกับการสื่อสารเพียง 2 ชิ้นที่ศึกษาการใช้หรือการเข้าถึงสื่อของ คนพิการว่ามีปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขอย่างไร หากยังไม่ได้เป็นการสื่อสารประเด็น คนพิการต่อสังคม ได้แก่

² ฐานข้อมูลออนไลน์ TDC หรือ Thai Digital Collection เป็นโครงการหนึ่งของ ThaiLIS มีเป้าหมายเพื่อให้บริการสืบค้นฐานข้อมูล เอกสารฉบับเต็ม ซึ่งเป็นเอกสารฉบับเต็มของ วิทยานิพนธ์ ราชงานการวิจัยของอาจารย์ รวบรวมจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร ในการเข้าใช้บริการนั้นจะต้องเข้าใช้งานจากคอมพิวเตอร์ ภายในห้องสมุดสมาชิก การดำเนินการใน ปัจจุบันได้ดำเนินการ migrate ข้อมูลจากระบบเดิม เข้าสู่ระบบใหม่เรียบร้อยแล้ว รวมทั้งได้มีการจัดอบรมการใช้งาน การนำข้อมูล เข้าสู่ระบบให้กับสมาชิกใหม่ เช่น มหาวิทยาลัยเอกชน หน่วยงานอื่นๆ ที่มีจุดมุ่งหมายในการให้ความรู้และต้องการเผยแพร่ผลงาน ต่าง ๆ ให้สังคม เพื่อให้สังคมได้นำความรู้เหล่านี้ไปปรับใช้เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้เดิม และพัฒนาประเทศต่อไป

งานวิจัยเรื่อง “การใช้งานลิขสิทธิ์สำหรับคนพิการ” (วิจิต, 2552) เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการใช้งานลิขสิทธิ์สำหรับคนพิการ โดยศึกษาปัญหา อุปสรรค และหาแนวทางในการใช้งานลิขสิทธิ์สำหรับคนพิการพบว่า งานลิขสิทธิ์ในปัจจุบันบางประเภท คนพิการไม่สามารถเข้าถึงได้และยังไม่มีผู้ผลิตสื่องานลิขสิทธิ์สำหรับคนพิการ โดยเฉพาะ จำเป็นต้องมีบุคคลอื่นเข้ามาช่วยเหลือในการคัดแปลงงานลิขสิทธิ์ให้อยู่ในรูปแบบของสื่อที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ เช่น อักษรเบรลล์ หนังสือเสียง ซึ่งการกระทำการช่วยเหลือดังกล่าวนี้ ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ชัดเจน จึงควรมีการแก้ไขให้เป็นประโยชน์แก่คนพิการต่อไป

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการจำเป็นในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต” (อัจฉรา, 2547) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการจำเป็น ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของคนพิการทางการมองเห็นพบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68) ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่บ้าน รองลงมาคือที่ทำงานและสถานศึกษา ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เพื่อสืบค้นข้อมูล (ร้อยละ 100) รองลงมาคือเพิ่มพูนความรู้ต่าง ๆ และโอนย้ายข้อมูลตามลำดับ ปัญหาในการใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คือ ภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 64) รูปแบบการนำเสนอ และความจำกัดของหมายเลขโทรศัพท์ และความสามารถที่จำกัดของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ไม่มีโปรแกรมสังเคราะห์เสียงภาษาไทย

ทั้งนี้ยังมีอีก 2 งานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.) ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในประเด็นคนพิการ ได้แก่

งานวิจัยเรื่อง “การทบทวนและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคนพิการ ระหว่างปี พ.ศ.2517-2552” (อนรรฆ, 2553) วิเคราะห์เชิงลึกใน 5 ประเด็น คือ 1) สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ 2) สถานปัตยกรรม และที่อยู่อาศัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคนพิการ 3) การศึกษาเรียนรู้ของคนพิการ 4) ชีวิตทางสังคมของคนพิการ และ 5) มุมมองของสังคมและบุคคลภายนอกต่อคนพิการ พบว่า ช่วงทศวรรษที่ 2530 และ 2540 มีจำนวนวรรณกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมาก สอดคล้องกับงบประมาณการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์และคนพิการที่เพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 2530 และ สอดคล้องกับจำนวนหลักสูตรและนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในสถาบันอุดมศึกษาสรุปได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงของงานศึกษาและวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับบริบททางสังคม ซึ่งในบางประเด็นสามารถนำไปประยุกต์และต่อยอดทางความคิดสำหรับการขับเคลื่อนทางสังคมและวิชาการในประเด็นคนพิการได้ต่อไปในอนาคต งานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นการ

ขับเคลื่อนด้านการสื่อสารประเด็นคนพิการว่ามีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและชัดเจน การผลิตละครชุมชนเพื่อปรับให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการในงานวิจัยชิ้นนี้ ก็จะเป็นอีกหนึ่งแรงขับเคลื่อนให้สังคมมีความเข้าใจคนพิการอย่างถูกต้องในทิศทางเดียวกันมากขึ้น

งานวิจัยเรื่อง “การทบทวนวรรณกรรมการสื่อสารเกี่ยวกับความพิการ/คนพิการ” (พัชรินทร์, 2551) ได้ทบทวนวรรณกรรมทเกี่ยวกับความพิการ/คนพิการในด้านกระบวนการสื่อสาร รูปแบบ และลักษณะของการสื่อสาร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) การสื่อสารในระดับขององค์กร/หน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับความพิการ/คนพิการ พบว่า มีวรรณกรรมหลายชิ้นที่ผลิตขึ้นโดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีทั้ง สื่อที่ผลิตเพื่อให้คนพิการใช้ เช่น รายงานโครงการของกองการศึกษาพิเศษเพื่อประเมินโครงการผลิตสื่อสำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกรมสามัญศึกษา ประจำปี 2540 (คำพิง, 2540 อ้างถึงในพัชรินทร์, 2551:6) รายงานว่าสื่อสำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วมมีจำนวนน้อย สื่อเสียงมีจำนวนปานกลาง ส่วนประสิทธิภาพ คุณภาพ ความถูกต้องนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีสื่อที่ผลิตขึ้นเพื่อให้บุคคลอื่นที่ไม่พิการได้เข้าใจคนพิการมากขึ้น เช่น คู่มืออาสาสมัครร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนตาบอด(สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, 2544 อ้างถึงในพัชรินทร์, 2551:11) เป็นคู่มือที่เน้นให้อาสาสมัครได้อ่านเพื่อให้เข้าใจคนตาบอด และรู้วิธีการช่วยเหลือดูแล รวมถึงวิธีการบันทึกเสียงในแถบเสียงเพื่อทำหนังสือเสียง คู่มืออาสาสมัครเพื่อคนพิการ (มูลนิธิเพื่อคนพิการไทย, 2550, อ้างถึงในพัชรินทร์, 2551:23) เป็นแนวทางให้อาสาสมัครเพื่อคนพิการได้เข้าใจคนพิการมากขึ้นทั้งประเภท ลักษณะ สาเหตุ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การช่วยเหลือเบื้องต้นแก่คนพิการทุกประเภท และจรรยาบรรณของอาสาสมัคร รวมถึงรายชื่อเครือข่ายอาสาสมัครเพื่อคนพิการ คู่มือคนพิการ(สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ, 2550, อ้างถึงในพัชรินทร์, 2551:23) มีรายละเอียดเกี่ยวกับการจดทะเบียนคนพิการ บริการทางการแพทย์ รายชื่อสถานพยาบาล การทำบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า การบริการทางการศึกษา รายชื่อโรงเรียนที่จัดให้มีการศึกษาเพื่อคนพิการ การศึกษานอกโรงเรียน บริการทางอาชีพ รายชื่อหน่วยงานที่ให้บริการฝึกอาชีพคนพิการ รายชื่อหน่วยงานที่ให้บริการจัดหางานให้คนพิการ บริการทางสังคม ระบุบริการทางสังคมที่รัฐและเอกชนจัดให้คนพิการ เป็นต้น

อีกส่วนหนึ่งเป็นวรรณกรรมที่ศึกษากลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการสื่อสารประเด็นคนพิการของหน่วยงานหรือโครงการต่าง ๆ เช่น การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการในกระบวนการจัดหางานให้คนพิการ (นฤมล, 2548, อ้างถึงในพัชรินทร์, 2551:41) พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการในกระบวนการจัดหางานคนพิการนั้นมี “เจ้าหน้าที่” เป็นตัวแปรสำคัญในการสื่อสาร ซึ่งไม่มีแบบแผนการสื่อสารที่ชัดเจนขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของเจ้าหน้าที่และสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ โดยเน้นการสื่อสารอย่างเป็นกันเอง และการสื่อสารโน้มน้าวใจเพื่อขอความร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ

2) การสื่อสารในระดับของครอบครัว ชุมชนกับคนพิการ เป็นการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารของครอบครัว หรือของชุมชนในประเด็นคนพิการ เช่น การศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการจังหวัดยะลา (วัฒนา, 2543, อ้างถึงในพัชรินทร์, 2551:26) พบว่า การจัดงานศูนย์สังคมนาสงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านแต่ละแห่งมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและวิธีการช่วยเหลือคนพิการตามโครงสร้างที่วางไว้แต่คนพิการและผู้ดูแลคนพิการส่วนใหญ่ไม่เข้าใจบทบาทของศูนย์ฯ ทำให้การจัดการไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เป็นต้น

3) การสื่อสารภายในตน และการสื่อสารกับสังคมของคนพิการ เช่น การศึกษาความสามารถในการพูดสื่อความหมายโดยใช้เทคนิคการสอนพูดแบบสนทนาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในระดับก่อนวัยเรียน (จุฑามาศ, 2540, อ้างถึงในพัชรินทร์, 2551:29) พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีความสามารถในการพูดสื่อความหมายหลังจากการเรียนรู้ด้วยการสอนพูดโดยใช้เทคนิคการสอนพูดแบบสนทนาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการศึกษาเรื่องศิลปะการพัฒนาคคนพิการ (ชาญณรงค์, 2549, อ้างถึงในพัชรินทร์, 2551:42) ได้บทสรุปในการดำเนินงานโครงการ Art for All ว่า ผู้พิการสามารถใช้กระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นสื่อในการผ่อนคลายโดยการระบายความรู้สึก ความต้องการปรารถนา ความเก็บกดคับข้องใจ ความสุข/ทุกข์ ความเจ็บปวด ตลอดจนปัญหาอุปสรรคนานัปการ ซึ่งเมื่อมีโอกาสได้แสดงความรู้สึกนึกคิดต่อผลงาน จะช่วยให้เกิดการผ่อนคลายได้ในระดับหนึ่ง เมื่อจิตสงบก็ทำให้เกิดสมาธิ ส่งผลให้สามารถมองสิ่งต่าง ๆ ได้ลุ่มลึกขึ้น เกิดความเชื่อมั่นภาคภูมิใจในศักยภาพ และรู้สึกถึงความมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เฉกเช่นบุคคลรอบข้างในสังคม เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว งานวิจัยเรื่อง “การทบทวนวรรณกรรมการสื่อสารเกี่ยวกับความพิการ / คนพิการ” (พัชรินทร์, 2551) นี้ แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมการสื่อสารเกี่ยวกับความพิการมีอยู่อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด และยังมีการสื่อสารหลายระดับ ซึ่งการผลิตงานละครชุมชนในงานวิจัยชิ้นนี้นับเป็นการสื่อสารในระดับองค์กร นั่นคือ การจัดแสดงภายในโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้มีความเข้าใจต่อคนพิการในแง่มุมที่ถูกต้อง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของละครชุมชนที่จะร่วมกันผลิตขึ้นนั้นจะใช้หลักการทั่วไปของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) 8 ประการ¹ เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์เรื่อง

ขอบเขตด้านประชากร (กลุ่มเป้าหมาย)

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ เป็นนักศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นผู้ผลิตสื่อละครชุมชนในโครงการวิจัยชิ้นนี้ จำนวน 15-20 คน โดยจะต้องเป็นนักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

เยาวชนทั่วไป เป็นเยาวชนทุกเพศที่ได้รับชมละครชุมชนเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5-6 โรงเรียนละไม่ต่ำกว่า 100 คน รวมแล้วไม่ต่ำกว่า 600 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลแต่ละประเด็นมีดังนี้²

3.2.1 แบบสังเกตการณ์

แบบสังเกตการณ์นี้ ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ว่ามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารด้วยละครชุมชนนั้น ได้เสริมสร้างให้เยาวชนกลุ่มนี้มี

¹ดูรายละเอียดได้ใน “นิยามศัพท์”

²ดูเครื่องมือในการเก็บข้อมูลทั้งหมดได้ที่ภาคผนวก

ความรู้ ความเข้าใจ หรือได้พัฒนาทักษะด้านใดเพิ่มขึ้นบ้าง โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นคนพิการ และการพัฒนาตนเอง

3.2.2 แบบวิเคราะห์กระบวนการสื่อสาร

แบบวิเคราะห์นี้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารของละครชุมชนที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันผลิตขึ้น ซึ่งกระบวนการสื่อสารนั้นมีองค์ประกอบ 4 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ผู้ส่งสาร → เนื้อหาสาร → ช่องทางสาร → ผู้รับสาร

3.2.3 แบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินประสิทธิผลของละครชุมชนที่ผลิตขึ้น

3.2.4 การถอดบทเรียน

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดร่วมกันถอดบทเรียนที่ได้รับจากการเข้าร่วมงานวิจัยชิ้นนี้เพื่อจะได้ทราบว่า งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้านใดบ้าง มีข้อดี ข้อเสีย และข้อควรแก้ไขอย่างไร รวมถึงจะได้ร่วมกันแนวทางสำหรับการสื่อสารประเด็นปัญหาเยาวชนในอนาคตด้วย

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นั้น แบบสังเกตการณ์และแบบวิเคราะห์กระบวนการสื่อสาร ผู้วิจัยได้ออกแบบร่างขึ้นแล้วได้ให้นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์อีก 2 ท่าน ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข ส่วนแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยกับเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันออกแบบ และมีการทดลองใช้ก่อนในการแสดงรอบแรก (ช่วง 1st Action) แล้วจึงนำมาปรับปรุงใช้ในการประเมินผลการแสดงรอบต่อ ๆ ไป สำหรับกิจกรรมในการถอดบทเรียนนั้น ผู้วิจัยและนักวิชาชีพด้านละครชุมชน ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยใช้ประสบการณ์การทำงานของนักวิชาชีพด้านละครชุมชนผู้ซึ่งได้ทำงานด้านละครกับเยาวชนมานานเป็นฐานสำคัญในการออกแบบกิจกรรม และได้ปฏิบัติการเพื่อเป็นการทดลองก่อนหลังจากแสดงรอบแรกเสร็จ (ช่วง Reflection Cycle 2 และ Revised Plan) แล้วจึงปรับปรุงกิจกรรมและถอดบทเรียนอีกครั้งให้สมบูรณ์หลังจากแสดงรอบสุดท้ายเสร็จ (ในช่วง Final Action)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

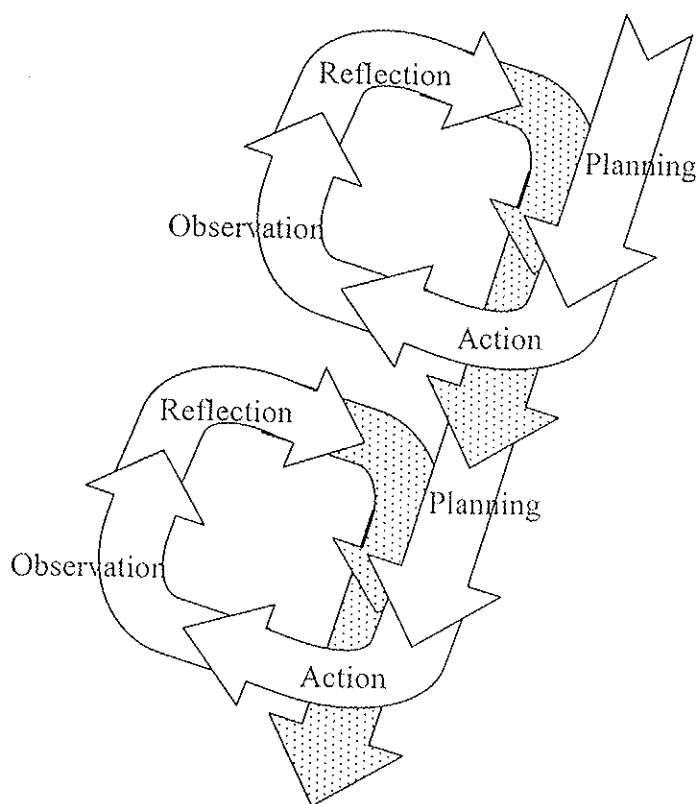
3.3.1 วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) เป็นแนวทางในการดำเนินการ โดย Kemmis and McTaggart กล่าวถึงการวิจัยแบบ PAR นี้ไว้ว่า เป็นการวิจัยที่ต้องปฏิบัติการตาม 4 ขั้นตอนนี้ คือ (1988:5 อ้างถึงใน Kaye Seymour-Rolls & Ian Hughes, 1995, online)

- (1) ไตร่ตรองและทำความเข้าใจกับสภาพปัญหา (Reflection) ขั้นตอนนี้เป็นช่วงเวลาที่ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดจะได้ร่วมกันศึกษา เรียนรู้ถึงโครงสร้างของปัญหาอย่างถ่องแท้ พร้อมกับแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ และปรับฐานความคิดความเข้าใจต่อประเด็นปัญหาให้ตรงกัน
- (2) วางแผนแก้ไขปัญหา (Planning) ในขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดร่วมกัน วิพากษ์และวิเคราะห์ปัญหา แล้ววางแผนแก้ไขปัญหามุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- (3) ปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ (Action) ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินงานจริงตามแผนที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ผ่านมา การปฏิบัติการต้องรอบคอบที่สุด เพราะเป็นการลงมือกระทำจริง ในสถานการณ์จริงและมุ่งหวังให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงจริง ๆ ซึ่งเป็นจุดที่ทำให้งานวิจัยแบบ PAR แตกต่างจากงานวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ที่ไม่ได้ปฏิบัติการในสภาพสังคมจริง
- (4) สังเกตเพื่อประเมินผล (Observation) การสังเกตการณ์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการวิจัยแบบ PAR เพราะการปฏิบัติการในงานวิจัยนั้น ได้มุ่งเน้นให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงต้องมีการสังเกตการณ์เพื่อประเมินผลว่าการปฏิบัติการดังกล่าวได้บรรลุผลมากน้อยเพียงใด ในขั้นตอนนี้ สามารถนำเครื่องมือการวิจัยสำหรับการประเมินผลมาใช้ได้ เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กลุ่ม เป็นต้น

ทั้งนี้การดำเนินงานทั้งหมดจะต้องเป็นไปแบบวงเกลียววัฏจักร(Spiral) อีกด้วย นั่นคือ เมื่อดำเนินการขั้นตอนที่ 1 ถึง 4 เสร็จสิ้นแล้ว ก็จะต้องนำผลการประเมินจากขั้นตอนที่ 4 กลับไปไตร่ตรอง วางแผน และปฏิบัติการอีกครั้งตามขั้นตอนที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ เพื่อให้ได้ผลการดำเนินงานที่ดียิ่งขึ้น ตามแผนภาพที่ 3.1 นี้

แผนภาพที่ 3.1 วงเกลียววัฏจักรของการวิจัยแบบ PAR ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart³



³ Kaye Seymour-Rolls & Ian Hughes, 1995. Participatory Action Research : Getting the Job Done. ออนไลน์, เล่นด้วยกัน

3.3.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน

งานวิจัยนี้มีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยอยู่ทั้งหมด 10 ขั้นตอน ได้แก่

- (1) การรับสมัครเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ประสานงานกับตัวแทนคนพิการและนักวิชาชีพด้านละครชุมชน ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินงานเองทั้งหมด
- (2) ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนไตร่ตรองและทำความเข้าใจกับสภาพปัญหา (Reflection) ในขั้นตอนนี้ เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ตัวแทนคนพิการ และนักวิชาชีพด้านละครชุมชน จะร่วมกันทำความเข้าใจและเรียนรู้ใน 2 ประเด็น เพื่อปรับฐานคิดให้ตรงกัน นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพราะผู้ร่วมวิจัยต่างก็มีประสบการณ์ หรือพื้นฐานความรู้ความคิดที่แตกต่างกัน การปรับฐานความเข้าใจตรงนี้ จะช่วยให้การดำเนินงานขั้นตอนต่อไปเป็นไปในแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น 2 ประเด็นที่ร่วมเรียนรู้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่
 - สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารประเด็นคนพิการในอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อให้ทราบว่าการสื่อสารที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อคนพิการอย่างไร และในอนาคตน่าจะมีการสื่อสารอย่างไร ซึ่งการเรียนรู้ในประเด็นนี้จะจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ขึ้น โดยเชิญวิทยากรจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นตัวแทนจากคนพิการ ตัวแทนจากสื่อมวลชน และนักวิชาการด้านการสื่อสารกับสังคม
 - ปรับความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ โดยใช้หลักการของ “สิทธิคนพิการตามหลักการทั่วไปของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) 8 ประการ มาเป็นแกนสำคัญในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทราบว่า คนพิการมีสิทธิพื้นฐานอะไรบ้าง และร่วมกันศึกษาว่าปัจจุบัน คนพิการได้รับสิทธิเหล่านั้นแล้วหรือยัง อย่างไร และในฐานะเยาวชนน่าจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขให้ดีขึ้นได้อย่างไร โดยจะจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่นเดียวกัน โดยเชิญวิทยากร 1 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากคนพิการที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสิทธิคนพิการ

(3) ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนวางแผนแก้ไขปัญหา (Planning)

เมื่อผู้ร่วมวิจัยได้ปรับฐานความคิด ความเข้าใจร่วมกันแล้ว ก็จะมาร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาด้วยกัน ซึ่งสำหรับงานวิจัยนี้ก็คือ การร่วมกันกำหนดแก่นเรื่อง (Theme) วางโครงเรื่อง (Plot) และเขียนบทละครชุมชนที่จะใช้เสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ กิจกรรมที่ทำในขั้นตอนนี้ คือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อทำงานร่วมกัน ซึ่งจะจัดอบรมทั้งหมด 4 ครั้ง และผู้นำการฝึกอบรมคือ ผู้วิจัยและนักวิชาชีพด้านละครชุมชน

(4) ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ (1st Action)

ในขั้นตอนนี้เป็นช่วงเวลาที่ผู้ร่วมวิจัยจะต้องชักซ้อมละคร ซึ่งควรจะมีการซ้อมย่อยประมาณ 5-10 ครั้ง และซ้อมใหญ่อีก 1-3 ครั้ง จากนั้นก็จะจัดแสดงสดภายในมหาวิทยาลัยพายัพ 1 ครั้ง โดยมี ผู้ชมเป็นนักศึกษาที่สนใจทั่วไป

(5) ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนสังเกตเพื่อประเมินผล (Observation)

เมื่อแสดงละครชุมชนครั้งแรกเสร็จสิ้น ก็จะร่วมกันประเมินผล 2 ด้าน ได้แก่ จากการสังเกตการณ์ของผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด และประมวลจากแบบสอบถามที่ผู้ชมละครประเมินให้

(6) ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดนำผลการประเมินมาไตร่ตรองและทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาอีกครั้งหนึ่ง (Reflection Cycle 2)

กิจกรรมที่ทำในขั้นตอนนี้ คือ การประชุม จำนวน 2 ครั้ง

(7) ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดร่วมกันปรับปรุงแผนแก้ไขปัญหา (Revised-Plan) ผู้วิจัยนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไขบทละครเดิมให้ดีขึ้น โดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 ครั้ง

(8) ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดดำเนินปฏิบัติการตามแผนที่ปรับปรุงแล้ว(Final Action) ในขั้นตอนนี้
เป็นช่วงเวลาที่ผู้ร่วมวิจัยจะต้องชักซ้อมละครที่ปรับปรุงใหม่ ซึ่งควรจะมีการซ้อมย่อยประมาณ 5-10 ครั้ง และซ้อมใหญ่อีก 1-3 ครั้ง จากนั้นก็จะจัดแสดงสดยังโรงเรียนเป้าหมาย จำนวน 6 โรงเรียน

(9) ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนสังเกตเพื่อประเมินผล (Final Observation)
 ทุกครั้งที่แสดงละครชุมชนเสร็จสิ้น ก็จะร่วมกันประเมินผล 2 ด้าน ได้แก่ จากการสังเกตการณ์ของผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด และประมวลจากแบบสอบถามที่ผู้ชมละครประเมินให้ สุดท้ายก็จะร่วมกันถอดบทเรียน หาข้อสรุปที่จะเป็นแนวทางในการสื่อสารเพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการต่อไป

(10) ผู้วิจัยวิเคราะห์ และสรุปผลการดำเนินงาน

โดยกิจกรรมทั้ง 10 ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์และประเด็นเรียนรู้แตกต่างกัน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงแผนการดำเนินกิจกรรมในงานวิจัย

ลำดับ	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ประเด็นเรียนรู้
1	ประสานงาน	- รับสมัครเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ - ผู้วิจัยวางแผนดำเนินงานร่วมกับตัวแทนผู้พิการ และนักวิชาชีพด้านละครชุมชน	- การวางแผนดำเนินงานวิจัย
2	Reflection	เยาวชนกลุ่มเรียนรู้และนักวิชาชีพด้านละครชุมชนรวมทั้งตัวแทนผู้พิการ ปรึกษารับรู้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารประเด็นคนพิการให้ตรงกัน	Workshop 2 ครั้ง 1. ปัญหาการสื่อสารประเด็นคนพิการในเมืองไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2. ปรับความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการให้เข้าไปในแนวทางที่ถูกต้อง โดยยึดหลัก “สิทธิคนพิการตามหลักการทั่วไปของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” ในฐานะเยาวชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างไร (เน้นการปรับความคิดและสร้างความเข้าใจ)
3	Planning	เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ นักวิชาชีพด้านละครชุมชนและตัวแทนผู้พิการ ร่วมกันกำหนดแก่นเรื่อง (Theme) วางโครงเรื่อง (Plot) และเขียนบทละครชุมชนที่จะใช้เสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ	Workshop 4 ครั้ง 1. ละครชุมชนกับการสื่อสารเพื่อสังคม 2. การกำหนดแก่นเรื่องและวางโครงเรื่อง 3. การเขียนบทละครชุมชน (ครั้งที่ 1) 4. การเขียนบทละครชุมชน (ครั้งที่ 2)

ลำดับ	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ประเด็นเรียนรู้
4	1 st Action	ชักชวนละคร ซึ่งซ้อมย่อยประมาณ 5-10 ครั้ง และซ้อมใหญ่อีก 1-3 ครั้ง จากนั้นก็จะจัดแสดงสดภายในมหาวิทยาลัยพายัพ 1 ครั้ง	Workshop (หลายครั้ง) -การทำงานร่วมกัน (Team Building) -การฝึกสติและสมาธิสำหรับงานละคร -ศิลปะการแสดง: ด้านท่าทางการเคลื่อนไหว -ศิลปะการแสดง: ด้านการใช้เสียง -ศิลปะการแสดง: ด้านการจัดองค์ประกอบฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก -ศิลปะการแสดง: ด้านการจัดแสงและเสียง -ศิลปะการแสดง: เสื้อผ้าและการแต่งกาย -การประชาสัมพันธ์ละครชุมชน
5	Observation	ร่วมกันประเมินผลละครชุมชนรอบแรก 2 ด้าน ได้แก่ จากการสังเกตการณ์ของผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด และประมวลจากแบบสอบถามที่ผู้ชมละครประเมินให้	<u>ประเด็นหลักในการประเมินผล</u> 1. ประเมินโดยผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด - ละครที่แสดงไป สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ครบถ้วนตามที่วางแผนไว้หรือไม่อย่างไร - ละครที่แสดงไป มีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดผู้ชมที่เป็นเยาวชนได้ดีหรือไม่อย่างไร 2. ประเมินจากผู้ชมละคร - เนื้อหาของละครได้เสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับคนพิการได้ในประเด็นใดบ้าง มากหรือน้อยอย่างไร (ประเมินทุกประเด็น) - การใช้สื่อละครชุมชน มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้าใจดังกล่าวหรือไม่ มากน้อยอย่างไร เพราะเหตุใด - สื่อละครชุมชนที่ได้รับชมไปนั้นมีความน่าสนใจหรือไม่ อย่างไร

ลำดับ	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ประเด็นเรียนรู้
6	Reflection Cycle 2	เขาวชนกลุ่มเรียนรู้นำผลการ ประเมินมาไตร่ตรองและทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาอีกครั้งหนึ่ง	<u>ประชุม 2 ครั้ง</u> 1. ทบทวนว่าละครที่แสดงไปนั้นสอดคล้อง กับประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้ตอนต้นหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะการปรับความเข้าใจเกี่ยวกับคน พิการให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง โดยยึด หลัก “สิทธิคนพิการตามหลักการทั่วไปของ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” ในฐานะ เขาวชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างไร (เน้น การปรับความคิดและสร้างความเข้าใจ) รวมทั้งหาแนวทางแก้ปัญหาละคร สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 2. นำผลการประเมินในขั้นตอนที่ผ่านมา พิจารณาและหาแนวทางแก้ไข เฉพาะ ประเด็นที่เห็นว่าสำคัญและสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของละคร
7	Revised Plan	เขาวชนกลุ่มเรียนรู้นำผลการ ประเมินมาปรับปรุง แก้ไขบทละคร เดิมให้ดีขึ้น	<u>Workshop 2 ครั้ง</u> เพื่อแก้ไขบทละครร่วมกัน
8	Final Action	เขาวชนกลุ่มเรียนรู้ชักชวนละคร ซึ่ง ซ้อมย่อยประมาณ 5-10 ครั้ง และ ซ้อมใหญ่อีก 1-3 ครั้ง จากนั้นก็จะ แสดงสดยังโรงเรียนเป้าหมาย จำนวน 6 โรงเรียน	<u>Workshop (หลายครั้ง)</u> ประเด็นเดียวกับขั้นตอนที่ 4 (1 st Action) ทั้งนี้เข้าไปเพื่อปรับปรุงละครเรื่องเดิมให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
9	Final Observation	-ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดร่วมกัน ประเมินผล 2 ด้าน ได้แก่ จากการ สังเกตการณ์ของผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด และประมวลจากแบบสอบถามที่ ผู้ชมละครประเมินให้	<u>ประเด็นหลักในการประเมินผล</u> เช่นเดียวกับประเด็นประเมินผลในขั้นตอนที่ 5 Observation

ลำดับ	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ประเด็นเรียนรู้
		-ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดร่วมกันถอดบทเรียน หาข้อสรุปที่จะเป็นแนวทางในการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อประเด็นคนพิการในอนาคต	<u>ประเด็นในการถอดบทเรียน</u> • คุณสมบัติของละครชุมชนสำหรับการปรับให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ • คุณค่าของกิจกรรมการละครชุมชนต่อการพัฒนาเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ • ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดประสิทธิผลของละครชุมชน
10	วิเคราะห์สรุปผล	ผู้วิจัยประมวลข้อมูล วิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผล จัดทำรายงานการวิจัยเป็นรูปเล่ม	การจัดทำรายงานการวิจัย

3.4 ตัวชี้วัดและการประเมินผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ และผลต่อเนื้อที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับเยาวชนกลุ่มเรียนรู้อย่างหนึ่งคือ การฝึกปฏิบัติ (Workshop) ตลอดกระบวนการ จะเสริมสร้างให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด เกิดจิตสำนึกสาธารณะมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้มีการดำเนินกิจกรรมด้วยกระบวนการ PAR และมีตัวชี้วัดและการประเมินผลดังตารางที่ 3.2 นี้

ตารางที่ 3.2 แสดงวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน ตัวชี้วัด และการประเมินผลโครงการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	การดำเนินงาน/กิจกรรม	ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน
(1) เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ได้ศึกษา และมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ	- กิจกรรมในขั้นตอน ไตร่ตรองและทำความเข้าใจกับสภาพปัญหา (Reflection และ Reflection Cycle 2) และกิจกรรมในขั้นตอนสังเกตเพื่อประเมินผล (Observation และ Final Observation)	เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ จำนวน 15-20 คน มีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ และสามารถถ่ายทอดไปยังเยาวชนทั่วไปได้	แบบสังเกต และ ผลการถอดบทเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย	การดำเนินงาน/กิจกรรม	ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน
(2) เพื่อผลิตละครชุมชนเผยแพร่ความรู้ ผสานความบันเทิงให้เยาวชนทั่วไปเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ	- กิจกรรมในขั้นตอนวางแผนแก้ไขปัญหา (Planning และ Revised-Plan) - กิจกรรมในขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ (1 st Action และ Final Action)	เยาวชนจำนวนอย่างน้อย 600 คนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ	แบบสอบถาม
(3) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของละครชุมชนที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ตัวแทนผู้พิการ และนักวิชาชีพด้านละครชุมชนได้ร่วมมือกันผลิตขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ	- การประชุมเพื่อถอดบทเรียนร่วมกัน - ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปผล	ละครชุมชน จำนวน 1-2 เรื่อง ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ตัวแทนผู้พิการ และนักวิชาชีพด้านละครชุมชนได้ร่วมมือกันผลิตขึ้น	- ผลการถอดบทเรียน - ผู้วิจัยวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารด้วยแนวคิดและทฤษฎีทั้ง 5 กลุ่มที่กำหนดไว้
(4) ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารประกอบกับผลการประเมินประสิทธิผลของละครชุมชนในงานวิจัยชิ้นนี้ จะใช้เป็นแนวทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการต่อไป	- กิจกรรมในขั้นตอนสังเกตเพื่อประเมินผล (Observation และ Final Observation) - การประชุมเพื่อถอดบทเรียนร่วมกัน - ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปผล	แนวทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ	- ผลการถอดบทเรียน - ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปผลเป็นแบบจำลองในการสื่อสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ

วัตถุประสงค์การวิจัย	การดำเนินงาน/กิจกรรม	ตัวชี้วัด	วิธีการประเมิน
5. การฝึกปฏิบัติ (Workshop) ตลอดกระบวนการ จะเสริมสร้างให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด เกิดจิตสำนึกสาธารณะมากขึ้น	- กระบวนการผลิตละครชุมชนทุกขั้นตอนในการวิจัย	เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ จำนวน 15-20 คน เกิดจิตสำนึกสาธารณะ มากขึ้น	ผลการออกแบบเรียน และการสัมภาษณ์รายบุคคล

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

งานวิจัยเรื่อง “ละครชุมชน” เพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ มีขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด 10 ขั้นตอน โดยผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

4.1 กิจกรรม : ประสานงาน

ระยะเวลาดำเนินงาน : สิงหาคม – กันยายน 2553

วัตถุประสงค์ : เพื่อรับสมัครเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ จำนวน 20-30 คนและผู้วิจัยวางแผนดำเนินงานร่วมกับตัวแทนคนพิการ และนักวิชาชีพด้านละครชุมชน

ขั้นตอนดำเนินงาน :

- (1) ผู้วิจัยประกาศภายในคณะนิเทศศาสตร์ ซึ่งใช้ 2 วิธี ได้แก่ การประกาศทางวาจาอย่างไม่เป็นทางการให้นักศึกษาไปบอกต่อกัน และการประกาศอย่างเป็นทางการด้วยป้ายประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร ในช่วงสัปดาห์ของการลงทะเบียน เพื่อให้ นักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ทราบว่า มีโครงการนี้ โดยให้นักศึกษาที่สนใจร่วมโครงการไปสมัครด้วยตนเอง โดยตรงที่ผู้วิจัยผู้วิจัย ประสานงานกับนักวิชาชีพด้านละครชุมชน ได้แก่ คุณอัมรินทร์ เปล่งธรรมิ ผู้อำนวยการกลุ่มละครชุมชนกับไฟ โดยมีการปรึกษาหารือกันก่อนอย่างไม่เป็นทางการ คือ ทางโทรศัพท์ และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หลายครั้งและ อีก 2 ครั้งอย่างเป็นทางการ คือการประชุมร่วมกัน
- (2) ผู้วิจัยประสานงานกับตัวแทนคนพิการ ผ่านทางคุณกัซกร ทวีศรี ผู้ประสานงานมูลนิธิโกลบอลแคมปัส (Global Campus) ภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก โดยมีการปรึกษาหารือกันก่อนอย่างไม่เป็นทางการ คือ ทางโทรศัพท์ และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หลายครั้งและประชุมร่วมกัน อย่างเป็นทางการอีก 1 ครั้ง

ผลการดำเนินงาน :

(1) มีนักศึกษาสมัครเข้าเป็นเยาวชนกลุ่มเรียนรู้จำนวนทั้งสิ้น 31 คน ได้แก่

- 1 นส.ธิดารัตน์ คั่นปลูก
- 2 นส.อารีย์ กันทะรัมย์
- 3 นส.จิราภรณ์ แก้วบัวดี
- 4 นส.ช่อผกา กุลธรเชียร
- 5 นส.ศิวาพร รามอินทรา
- 6 นส.เยาวลักษณ์ ใบกุหลาบ
- 7 นส.เกศินี โนชาชัย
- 8 นายอภิชาติ เถาสุวรรณ
- 9 นายกรภัทร์ จินตเกษกรรม
- 10 นายสุกิจ กันทะวงศ์
- 11 นายสุกฤกษ์ หวังนิดากุล
- 12 นายพงศกร ถุ่มโพธิ์ทอง
- 13 นส.รัชไมพร เจนจัด
- 14 นส.นันทพร ชนวนศิลป์
- 15 นส.เรย์นา สมปรารถนา
- 16 นายศุภวัฒน์ ชาติพจนพันธ์
- 17 นายธวัชชัย ทองนพแก้ว
- 18 นส.กมลวดี เลิศเศรษฐการกุล
- 19 นส.อังสุมาลี รุ่งมณี
- 20 นายทวีโชค ชันคำภาศ
- 21 นายนิรันดร์ศิริ มุลเลอร์จานุช
- 22 นายฐิติศักดิ์ ดันเจริญ
- 23 นายจิรวัดณ์ นาวาจักร
- 24 นส.นิลพันธุ์ ลีเลิศภูวิวัฒน์
- 25 นส.วรงค์กร ทิศดา
- 26 นส.สุภาพร เตจ๊ะ
- 27 นส.ชลธิชา เถาตระกุล
- 28 นายมานิช พลภาณุมาศ
- 29 นายสฤณชัย ศรีวิชัย

30 นส.สุภัทษกร วงศ์กัญญา

31 นายธศสิน อินทะพันธ์

- (2) ผู้วิจัย ตัวแทนคนพิการและนักวิชาชีพด้านละครชุมชนได้เข้าใจถึงทิศทางการดำเนินงานวิจัยตรงกัน คือ เน้นการให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ละครให้มากที่สุด ตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพปัญหาเรื่องการสื่อสารประเด็นคนพิการ การกำหนดแก่นเรื่อง การวางโครงเรื่อง การเขียนบท ตลอดจนการจัดทำอุปกรณ์ประกอบฉากและเครื่องแต่งกาย รวมถึงการแสดงและประเมินผลด้วยตนเอง

4.2 กิจกรรม : Reflection

ระยะเวลาดำเนินงาน : กันยายน และ พฤศจิกายน 2553

วัตถุประสงค์ : เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ และนักวิชาชีพด้านละครชุมชนรวมทั้งตัวแทนคนพิการปรับฐานคิดเกี่ยวกับการสื่อสารประเด็นคนพิการให้ตรงกัน

ขั้นตอนดำเนินงาน:

(1) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Reflection # 1

ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารประเด็นคนพิการทางสื่อมวลชนในอดีตถึงปัจจุบัน” ในวันที่ 20 กันยายน 2553 โดยมีวิทยากร คือ ผู้วิจัยเองซึ่งเป็นนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ทราบว่า การสื่อสารประเด็นคนพิการที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อคนพิการในสังคมอย่างไร ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญมากของกระบวนการ PAR คือ หากไม่เข้าใจปัญหาให้ตรงกันก่อนตั้งแต่ต้น การวางแผนแก้ไขปัญหาก็อาจจะเป็นไปคนละทิศละทาง หรืออาจถูกครอบงำจากบุคคลอื่นหรือจากสื่อที่เคยประสบมา หรืออาจไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควรก็เป็นได้

(2) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Reflection # 2

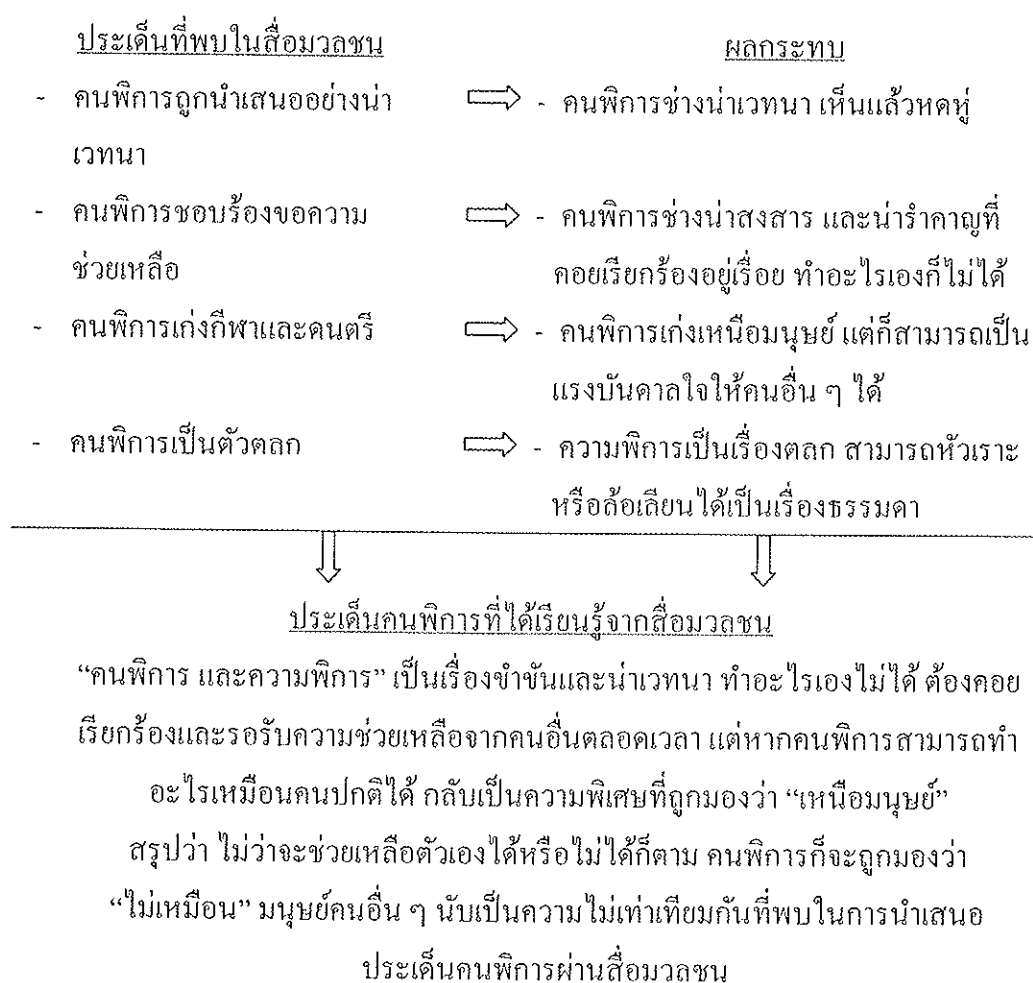
ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “เรียนรู้ และเข้าใจคนพิการ” ในวันที่ 13-14 พฤศจิกายน 2553 โดยมีทีมวิทยากรจากมูลนิธิโกลบอลแคมป์ส จำนวน 12 ท่าน นำโดยคุณกัษกร ทวีศรี ผู้ประสานงานมูลนิธิฯ ภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก มาอบรมให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้และเข้าใจคน

พิจารณาเพิ่มขึ้น รวมถึงเพิ่มเข้าใจเกี่ยวกับ“สิทธิคนพิการตามหลักการทั่วไปของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” อีกด้วย

ผลการดำเนินงาน :

(1) ผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Reflection # 1

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจถึงปัญหาและผลกระทบของการสื่อสารประเด็นคนพิการที่ผ่านมา พอสรุปได้ดังนี้



(2) ผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Reflection # 2

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ได้เรียนรู้และเข้าใจตนเอง เข้าใจกันและกัน รวมถึงเข้าใจคนพิการและสิทธิคนพิการมากขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ สรุปได้ดังตารางที่ 3.3 นี้

ตารางที่ 4.1 สิ่งที่ยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ในช่วงฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง
“เรียนรู้และเข้าใจคนพิการ”

ลำดับ	กิจกรรม	สิ่งที่ได้เรียนรู้
1	ภาพแทนตน	เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้จากกิจกรรมนี้ว่า ก่อนที่จะสื่อสารสิ่งใดกับผู้อื่นได้ เป็นอย่างดี ตนเองจะต้องเข้าใจตัวตนและสามารถสื่อสารความเป็นตัวตนของให้ ได้เสียก่อน
2	จิตวิญญาณ ของความเป็น มนุษย์	1. เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ว่า สิ่งเล็กน้อยที่ตนเองเคยทำมานั้น จัดเป็นความดี เช่นกัน เช่น ช่วยเดินเอกสารในที่ทำงาน ลดการใช้ถุงพลาสติก ดังนั้น อย่าละเลยที่จะทำความดีเล็กน้อยๆ 2. สังคมทุกวันนี้มีวุ่นวายแต่สนใจเรื่องของเทคโนโลยี สนใจแต่ภาพลักษณ์ภายนอก จนละเลยและมองข้ามสิ่งเล็กๆน้อยๆไป และไม่สนใจจิตใจภายในและลืมให้เวลากับตัวเองไปด้วย 3. กิจกรรมนี้ช่วยให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ช่วยกันรับฟังเรื่องราวคนอื่น ที่อาจจะไม่เคยมีใครรับฟังมาก่อน 4. เวลาที่ทำความดีนั้น มนุษย์ก็จะทำดีโดยไม่รู้ตัว แสดงว่าความดีนั้นแฝงอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน แต่เวลาทำความดีมักไม่แน่ใจและอาย สะท้อนว่าสังคมกำลังขาดใจ
3	Inclusive society	สังคมมีความหลากหลาย แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้ และเอื้ออาทรช่วยเหลือกันได้ เช่น ภาพของเยาวชนกลุ่มเรียนรู้และตัวแทนคนพิการกลุ่มที่สอง ที่มีรติเชนคนพิการในภาพ แสดงว่า คนสื่อสารและคนพิการสามารถอยู่ร่วมกันสื่อสารกันได้ และมีความเสมอภาค
4	ความพิการคือ อะไร และ Group discussion	1. กิจกรรมสนทนากับผู้พิการ เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ว่า ผู้พิการนั้นมีความตั้งใจและทัศนคติที่ดีในการดำเนินชีวิต หลายคนมีความคิดและจิตใจดี ทำให้เข้าใจคนพิการได้มากขึ้น และตนเองนั้น โชคดีกว่าคนพิการมาก จึงรู้สึกมีกำลังใจในการใช้ชีวิตมากขึ้น 2. เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้คุณค่าของคนพิการและคนปกติสามารถเป็นเพื่อน พี่น้องกับคนพิการได้เช่นกัน ถ้าไม่ได้สื่อสารในครั้งนี้อาจจะไม่เข้าใจคนพิการ 3. กิจกรรม group discussion วิทยากรได้ชี้ให้เห็นว่า จากกิจกรรมนี้แสดงให้เห็นว่า สังคมมีมุมมองต่อคนพิการที่ไม่ถูกต้อง ภาพลักษณ์ที่สื่อออกมามักน่าสงสารและมีชีวิตลำบาก คนพิการไม่ต้องการความสงสาร แต่ต้องการให้

ลำดับ	กิจกรรม	สิ่งที่ได้เรียนรู้
		สังคมเข้าใจว่า ตนเองนั้นมีความปกติ สามารถพึ่งพาตนเองได้ 4. สังคมไทยมองคนพิการว่า น่าสงสาร ซึ่งแตกต่างจากต่างประเทศ ที่เป็นเช่นนั้น เพราะคนปกติที่ตัดสินคนพิการโดยเอาตนเองที่ปกติและสมบูรณ์เป็นที่ตั้ง จึงเกิด stereotype ขึ้น ในการมองว่าคนพิการน่าสงสารและสลดใจเมื่อเห็น 5. สังคมเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ คนพิการจึงต้องออกมาเรียกร้องสิทธิของตนเอง และอคติ คือ ความพิการที่แท้จริง 6. กิจกรรมนี้สอนให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้รู้จักการสื่อสารกับคนพิการก่อนที่จะผลิตละครออกมา เพื่อให้ผลิตได้อย่างถูกต้อง
5	Simulation: การจำลอง ความพิการ 3 ฐาน	1. เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ถึงความยากลำบากของคนพิการ และเข้าใจคนพิการมากขึ้น เช่น ตาบอดต้องทำอะไรเมื่อเดิน เรียนรู้การเข็นรถและการควบคุมรถเข็น 2. ผู้พิการยังไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกในเมืองไทย เช่น คนตาบอดที่ไม่มีถนนและอักษรเบรลล์บอกตามสถานที่ต่างๆ ทางลาดสำหรับรถเข็นก็หาได้ยากมาก บางที่มีแต่ไม่สามารถใช้ได้จริง เพราะคนพิการไม่ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ 3. ผู้พิการทางหู มีทั้งที่ได้ยินบ้างไปจนถึงไม่ได้ยินเลย และพวกเขาไม่ชอบให้เรียกว่า คนใบ้ ควรเรียกชื่อเขาไปเลยจะดีที่สุด 4. ผู้พิการรู้สึกดีกับเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ที่ไม่กลัวและรังเกียจการทดลองเป็นคนพิการ
6	แลกเปลี่ยน ประสบการณ์	เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ประสบการณ์ การใช้ชีวิตจริงจากผู้พิการ และได้ข้อคิดจากการอยู่ร่วมกันกับคนพิการ
7	บรรยายเรื่อง ความพิการ เป็นเรื่องใกล้ ตัว	1. เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ว่า คนพิการหลายคนสามารถประสบความสำเร็จได้ 2. วาทกรรมหลายอย่างในสังคม กล่าวถึงสิ่งที่ไม่ดีโดยโยงเข้ากับความพิการ 3. คนพิการต้องการสิ่งแวดล้อมที่ช่วยในการดำเนินชีวิต เช่น ทางลาด ละคนพิการก็มีความสุขในการดำเนินชีวิตด้วย 4. ความพิการเป็นเรื่องใกล้ตัวมาก สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกวัย เช่น อาจเกิดจากอุบัติเหตุที่เราตกเป็นเหยื่อ หรืออุบัติเหตุจากความประมาท ของตนเอง หรือของผู้อื่น หรือเกิดจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือเกิดจากความเสื่อมทางร่างกายตามอายุขัย เป็นต้น

ลำดับ	กิจกรรม	สิ่งที่ได้เรียนรู้
8	สรุปบทเรียน จากการทำ กิจกรรม จำลอง	1. เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ถึงความยากลำบากของผู้พิการที่แตกต่างกันออกไป 2. ประเภทของความพิการ 3. ความพิการนั้นบางคนเป็นมาตั้งแต่เกิด บางคนมาเป็นภายหลัง และมีปัญหาในเรื่องการยอมรับทั้งจากตัวเอง ครอบครัวและสังคม ร้อยละ 90 พยายามที่จะฆ่าตัวตาย 4. ผู้พิการทางสติปัญญาบางอย่างอาการ เช่น LD (Learning Disability) สามารถฟื้นฟูได้ บางครั้งพ่อแม่ไม่เข้าใจ จึงไม่ปล่อยลูกออกไปข้างนอกทำให้ขาดการพัฒนา และเข้าสังคมไม่เป็น
9	CRPD	1. คนพิการยังไม่ได้ได้รับความเท่าเทียมและความเสมอภาค ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงาน ครอบครัว และการใช้สาธารณประโยชน์ 2. เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้รู้จักและเข้าใจหลักการ CRPD ซึ่งมีขึ้นเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน ปกป้องสิทธิ และให้การพลสิทธิของผู้อื่น เคารพศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด
10	ทัศนคติ	1. ผู้พิการยังคงไม่ได้รับความเท่าเทียม และผู้พิการสามารถทำสิ่งที่อยากได้ เช่น คนตาบอดขับรถแข่ง แม่ไม่มีแขนสามารถเลี้ยงลูกคนเดียวได้ 2. ความเชื่อความคิดเกี่ยวกับคนพิการ ยังได้รับการถ่ายทอดมาอย่างผิดๆ เช่น สำนวนภาษาต่างๆ และยังมีความเชื่อว่า ความพิการเป็นเรื่องของเวรกรรม ซึ่งไม่เป็นความจริง และควรจะช่วยกันให้ความเชื่อเหล่านี้หมดไปจากสังคม
11	Diversity	เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจว่าสังคมมีความหลากหลาย มีทั้งคนผิวขาว ผิวดำ คนอ้วน คนผอม เด็ก ผู้ใหญ่ คนชรา ชาย หญิง เพศที่สาม คนเชื้อชาติต่าง ๆ และ “คนพิการ” ก็เป็นเพียงหนึ่งในความหลากหลาย ซึ่งทุกความหลากหลายนี้ต่างก็มี “ความเป็นมนุษย์” เช่นเดียวกัน จึงควรที่จะมีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งหมด นอกจากนี้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ยังได้เรียนรู้เรื่อง ทฤษฎีผลกระทบของผีเสื้อ ว่าสิ่งที่เล็กน้อยทุกอย่างที่เราสามารถส่งผลกระทบที่ยิ่งใหญ่ได้เกินกว่าที่เราคิด ดังนั้นจงเต็มใจที่จะทำความดี แม้จะเป็นเพียงเรื่องที่ใคร ๆ มองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม

4.3 กิจกรรม : Planning

ระยะเวลาดำเนินงาน : พฤศจิกายน – ธันวาคม 2553

วัตถุประสงค์ : เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ร่วมกันกำหนดแก่นเรื่อง (Theme) วางโครงเรื่อง (Plot) และเขียนบทละครชุมชนที่จะใช้เสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ

ขั้นตอนดำเนินงาน : มีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 4 ครั้ง ได้แก่

(1) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Planning # 1

ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การกำหนดแก่นเรื่อง” ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2553 โดยมีนักวิชาชีพด้านละครชุมชน คือ คุณอัมรินทร์ เปล่งรศมี ผู้อำนวยการกลุ่มละครชุมชนกับไฟ เป็นวิทยากรตลอดกระบวนการ เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันกำหนดแก่นเรื่องที่จะใช้ในการสร้างสรรค์ละคร โดยการฝึกอบรมมีกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

- แก่นเรื่องสุภาษิต

วิทยากรให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม จับฉลากสุภาษิตกลุ่มละ 1 สุภาษิต ไม่ซ้ำกัน และให้เก็บเป็นความลับ อย่าให้กลุ่มอื่นรู้ แล้วแยกย้ายกันไปคิดละครสั้น ไม่เกิน 5 นาที เรื่องจะต้องเป็นไปตามสุภาษิตที่จับฉลากได้ กลุ่มที่แสดงได้ดี คือกลุ่มที่แสดงแล้ว เพื่อนสนุกและทนายถูกต้อง

เมื่อแสดงครบทุกกลุ่มแล้ว วิทยากรได้สรุปให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจถึง “แก่นเรื่อง” หรือ Theme ว่าหมายถึงประเด็นหลัก หรือเนื้อหาสำคัญที่เราต้องการนำมาสื่อสารไปยังผู้ชม ซึ่งสุภาษิตที่จับฉลากไปนั้นเปรียบเสมือนแก่นเรื่องนั่นเอง

- วิทยากรบรรยาย

กิจกรรมนี้วิทยากรใช้วิธีบรรยาย เพื่อเป็นการสรุปเนื้อหาที่เรียนรู้ร่วมกันมาทั้งหมด ได้แก่

ก. ความหมายของละคร ที่นักวิชาชีพหรือนักวิชาการแต่ละแห่งต่างก็นิยามแตกต่างกันไปตามการใช้งานและประสบการณ์ของแต่ละคน

ข. องค์ประกอบของละคร ได้แก่ นักแสดง เรื่องราว และ ผู้ชม

ค. ประโยชน์ของละคร ได้แก่ สามารถให้ข้อมูลได้พร้อม ๆ กับความบันเทิง สามารถชักจูงใจผู้ชมได้อย่างแนบเนียน สามารถใช้รับส่งหรือถ่ายทอดวัฒนธรรม รวมถึงอุดมการณ์และปลูกจิตสำนึกได้ทั้งนักแสดงและผู้ชม สามารถสร้างให้

ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมได้เนื่องจากการสื่อสารแบบราบที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้ดี และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือพัฒนานักแสดง ทีมงาน และผู้ชมละครไปพร้อม ๆ กันได้

ง. จุดมุ่งหมายของละคร มี 3 ระดับ ได้แก่ อารมณ์ สมอง และจิตใจ

- ระดมสมอง และกำหนดแก่นเรื่อง

กิจกรรมนี้วิทยากรได้ให้เยาวชนร่วมกันระดมสมองจากการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งจากประสบการณ์และจากการค้นคว้าเรียนรู้ไปจากกิจกรรมที่ผ่านมา ในประเด็น “เราจะสื่อสารประเด็นคนพิการ ผ่านสื่อละครชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ เราจะสื่อสารประเด็นใดบ้าง” เมื่อเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ระดมสมองร่วมกันแล้ว จะนำประเด็นที่ได้มาคัดสรรเพื่อใช้เป็นแก่นเรื่องในละครต่อไป

(2) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Planning # 2

ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การกำหนดโครงเรื่อง” ในวันที่ 23 พฤศจิกายน 2553 โดยมีนักวิชาชีพด้านละครชุมชน คือ คุณอัมรินทร์ เปล่งรศมิ ผู้อำนวยการกลุ่มละครชุมชนก๊อปปี้ไฟ เป็นวิทยากรตลอดกระบวนการ เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันกำหนดโครงเรื่องที่จะใช้ในการสร้างสรรค์ละคร โดยการฝึกอบรมมีกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

- ภาพประเพณี

กิจกรรมนี้ วิทยากรให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มให้คิดถึงประเพณีไทยไว้กลุ่มละ 1 อย่าง โดยเก็บเป็นความลับไม่ให้กลุ่มอื่นรู้ และให้นำมาบอกวิทยากรเพื่อแต่ละกลุ่มจะได้ไม่ซ้ำกัน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มแสดงเป็นภาพนิ่ง 1 ภาพให้ตรงกับประเพณีนั้น ๆ แสดงทีละกลุ่ม เช่น ประเพณีสงกรานต์ อาจแสดงภาพผู้คนกำลังสาดน้ำกันอย่างมีความสุข เป็นต้น เมื่อแสดงภาพที่ 1 เสร็จแล้วก็ให้แสดงภาพนิ่งภาพที่ 2 กลุ่มละ 1 ภาพเช่นเดิม โดยภาพที่ 2 นี้จะต้องแสดงต่อเนื่องจากภาพแรก และให้เพิ่มเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในภาพนั้น เช่น ในงานสงกรานต์นั้น มีชายคนหนึ่งกำลังลวนลามหญิงสาวคนหนึ่งด้วยการทาแป้งที่แถม จากนั้นให้แสดงภาพนิ่งที่ 3 โดยให้เป็นภาพจบของเรื่อง ว่าเรื่องนั้นจะจบลงอย่างไร เช่น ในงานสงกรานต์นั้น มีเพื่อนผู้หญิงของชายหนุ่มคนนั้นรีบวิ่งเข้ามา ขอโทษและบังคับให้เพื่อนหนุ่มของตนขอโทษหญิงสาวคนนั้นด้วย เป็นต้น

เมื่อแสดงครบสามภาพแล้ว วิทยากรได้บรรยายสรุปให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจ “โครงเรื่อง” ว่ามีองค์ประกอบอยู่ 3 ส่วน ได้แก่ “จุดเริ่มต้น” ก็คือเหตุการณ์ปกติ “จุดขัดแย้ง” ก็คือเหตุการณ์ไม่ปกติ และ “จุดคลี่คลาย” ก็คือจุดจบของเรื่องนั่นเอง

- กำหนดโครงเรื่อง

เมื่อเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ได้เข้าใจโครงเรื่องแล้ว วิทยากรได้ให้ร่วมกันวางโครงเรื่องของละครชุมชนประเด็นคนพิการที่จะร่วมกันผลิตขึ้น

(3) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Planning # 3

ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การเขียนบทแบบมีส่วนร่วม” ในวันที่ 6 ธันวาคม 2553 เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันเขียนบทละคร โดยใช้วิธีการเขียนบทแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางหรือหลักการของละครชุมชน ซึ่งการเขียนบทแบบมีส่วนร่วมหมายถึง การซ้อมครั้งแรกหลังจากทำโครงเรื่องเสร็จ และไม่มีบทเขียนไว้ก่อนเป็นลายลักษณ์อักษรเลย การซ้อมโดยไม่มีบทเช่นนั้น นับเป็นวิธีการเขียนบทวิธีหนึ่งที่จะทำให้ได้บทละครที่มาจากความร่วมมือร่วมของทุกคนอย่างแท้จริง หลังจากซ้อมครั้งแรกเสร็จ ก็ให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้นำคำพูดที่ซ้อมนั้นไปซ้อมเองอีก 2-3 ครั้งแล้วค่อยเขียนบทขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร

(4) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Planning # 4

ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “Casting and Audition” ในวันที่ 7 ธันวาคม 2553 เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้คัดเลือกนักแสดงและแบ่งหน้าที่การทำงานให้ชัดเจน

ผลการดำเนินงาน :

(1) ผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Planning # 1 : กำหนดแก่นเรื่อง

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันกำหนดแก่นเรื่องของละครชุมชนของโครงการนี้ว่า “โอกาส” ซึ่งหมายถึง ละครจะเน้นนำเสนอชีวิตของคนพิการคนหนึ่งที่ยากจะมีชีวิตที่เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคม ทั้งทางด้านการรัก (เน้นด้านความรักมากกว่าด้านอื่น เนื่องจากน่าจะเป็นเรื่องที่กลุ่มเป้าหมายสนใจ) ด้านการศึกษา ด้านการทำงาน และการดำเนินชีวิตประจำวันโดยอิสระ

(2) ผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Planning # 2 : กำหนดโครงเรื่อง

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันกำหนดโครงเรื่องของละครชุมชนของโครงการนี้ว่า มีวัยรุ่นชายคนหนึ่ง เพิ่งจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสอบติดคณะวิศวกรรมศาสตร์ตามที่ฝันไว้ วันหนึ่งเขาประสบอุบัติเหตุในรูปแบบตกเป็นเหยื่อ จนต้องพิการนั่งรถเข็น หลังจากพิการ ก็โดนอธิการบดีเรียกพบเพื่อไล่ออก แฟนสาวก็บอกเลิก ครอบครัวก็ประสบประหลาดประหลาด เหตุการณ์ทั้งหมดทำให้เขารู้สึกท้อแท้ในชีวิต รู้สึกตนเองกลายเป็นคนไม่มีค่า แต่แล้วเขาก็ไปประสบกับเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เขาคิดได้ มีพลังลุกขึ้นสู้กับชีวิต ด้วยการออกไปเผชิญสังคมภายนอกตามลำพัง เขาออกไปสมัครงาน แต่ว่าจะเดินทางไปได้ ก็ประสบกับภาวะยากลำบากมากมายของสังคม ทั้งทางเท้าที่ไม่มีทางลาด และยังเต็มไปด้วยต้นไม้ ถึงขยะ เสาวไฟฟ้าที่เกะกะ เมื่อเรียกรถโดยสาร คนขับก็ไม่รับ เพราะเห็นว่าขึ้นลงลำบาก พอไปถึงอาคารต่าง ๆ ก็ไม่มีทางลาด เขาไม่สามารถเข้าไปสมัครงานได้เลย เขาจึงต้องไปสมัครงานตามบริษัทที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเข้าถึงได้ ซึ่งก็มีน้อยเต็มที และสุดท้ายก็ไม่มีใครรับเขาเข้าทำงานแม้แต่แห่งเดียว เขาได้ตะโกนสุดเสียงถามผู้ชมเป็นประโยคสุดท้ายก่อนจบเรื่องว่า “ขอโอกาสให้ผมได้ไหม”

(3) ผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Planning # 3 : เขียนบทแบบมีส่วนร่วม

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันเขียนบทแบบมีส่วนร่วม ด้วยการทดลองซ้อมในลักษณะละครวิทยุกันก่อน 4 รอบ แล้วจึงลงมือเขียนบทอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยกัน ดังนี้

เรื่อง...วันใหม่

ฉาก 1 วันใหม่, ดาว, แจ็ค, ด้า, หนึ่ง (กลางวัน ที่โรงเรียน)

วันใหม่ :	สวัสดีครับผมชื่อวันใหม่	ผมเป็นคนสนุกร่าเริงแจ่มใส
	เรียนหนังสือก็เก่งไม่เป็นสองรองใคร	มีฝันที่ยิ่งใหญ่อยากเป็นวิศวกร
	มองไปรอบข้างนี่คือเพื่อนของผม	เพื่อนฝูงหลายคนต่างเข้ามาล้อม
	เล่นกีฬาที่เก่งและค่อนข้างเนื้อหอม	มีสิ่งเดียวที่ผมขอมคือน้องดาวสาวในดวงใจ

(พอวันใหม่ร้องเสร็จ เพื่อนๆ ให้แซวและหนึ่งก็เริ่มร้องต่อ)

หนึ่ง : สวัสดีครับผมชื่อว่าหนึ่ง เป็นเพื่อนแสนทะเล้งของเจ้าวันใหม่
 ผมไม่มีใครคบ เลยต้องจำใจ ยอมเป็นเพื่อนวันใหม่ เพราะว่ามันเรียนเก่ง
 (พอหนึ่งร้องเสร็จ วันใหม่แซวหนึ่ง ว่าคบกันเพราะเรียนเก่งหรอเนี่ย แล้วหนึ่งก็บอกว่าล้อเล่นเฉยๆ
 อ่าๆๆๆ)
 (แจ็กก็จะร้องต่อทันที)

แจ็ก : สวัสดีครับส่วนผมชื่อ Jack ร่างกายแข็งแรงไม่ค่อยไ้อแค้ๆ
 เรื่องกีฬาผมก็เก่ง ไม่เป็นสองรองใคร ผมยอมแคว้นใหม่เพื่อนซี้ของผมเอง
 (พอแจ็กร้องเสร็จทุกคนก็ดีใจเฮ)

ผู้บรรยาย : ฉันทชื่อ “ขัยจอมจั้น” ค่ะ รู้สึกว่าชีวิตของวันใหม่ทำทางจะมีอะไรสนุก ๆ
 ไปตามดูกันนะคะ (ทำท่าอยากรู้ อยากเห็น ชักชวนผู้ชม)

วันใหม่ขว้างลูกบาสโดนหัวดาว วันใหม่วิ่งไป

ดาว : โอ้ย

วันใหม่ : ขอโทษครับ เป็นอะไรมากรีปเล่า

ดาว : ไม่เป็นไร นี่ลูกบอลของนายไขปะ

ดาวยื่นลูกบาสคืนให้วันใหม่ สบตากัน ป้างกัน

ทันใดนั้น เพื่อน ๆ ของวันใหม่ก็วิ่งเข้ามา ตะโกนด้วยความดีใจ

ต้า : สอบติดแล้วโว้ย วิดวะ วิดวะ ไ้ฮวันใหม่ได้เป็นหนุ่มวิดวะละโว้ย

วันใหม่ : อะไรนะ พุดอีกทีสิ

ต้า : ผลสอบออกแล้ว นายสอบติดวิศวะ วิศวะ หนึ่งกะแจ็กก็ติดเหมือนกัน
 ที่เดียวกับนายเลย

หนึ่ง : (หัวเราะ) ไข่เรายังเป็นเพื่อนกันไปอีกนานเลยวะ วันใหม่...

วันใหม่ : (ดีใจ) อ้าว...แล้วนายละต้า...ติดที่ไหน ยังไงวะ

ต้า : นิเทศศาสตร์เว้ย....ตรงตามที่ตั้งใจไว้เป๊ะ เป๊ะ เลย...

วันใหม่ : เจ๋งวะ...อย่างนี้ก็ต้อง...

พร้อมกัน : จลองใหญ่...

วันใหม่หันไปหาดาว

วันใหม่ : แล้วดาวล่ะ

ดาว : นิเทศศาสตร์จ๊ะ

วันใหม่ : ไปลองด้วยกันนะ นะครับ (ทำท่าอ่อนโยน เสียงนุ่ม)

ดาวพยักหน้าอมยิ้ม ทำท่าเงินเล็กน้อย

หนึ่ง แจ็ค ต้า: อันแดนแล่ (แซว)

แจ็ค : มีแฟนเป็นหนุ่มวิดวะแล้ววะเฮ้ย...ว้าว...

ต้า : หนุ่มวิดวะ กะสาวนิเทศ..ว้าว

ดาวกับวันใหม่ก็ขยับเงินเข้าไปอีก ทุกคนนิ่ง

ผู้บรรยายเดินออกมา ทำสีหน้าแซว แล้วทุกคนก็เดินเข้าฉากไป

ผู้บรรยายทำท่าเชยชวนผู้ชมให้ตามไปดู

ฉาก 2 วันใหม่, ดาว, แจ็ค, ต้า, หนึ่ง (กลางวัน บนฟุตบาท)

ทุกคนเดินคุยกันออกมาจากฉาก เดินบนฟุตบาท

แจ็ค : เทียงนี่กินอะไรกันดิวะ หิวแล้ววะ

หนึ่ง : ไปร้านป้าไก่อันไม้ ผัดกะเพราอร่อยสุด ๆ

ต้า : ก็ดิวะ แล้วไปต่อที่ร้านไอติมกัน อยู่ใกล้ ๆ กันพอดี

วันใหม่ : อืม...ใช่...ไอติมร้านนี้ บรรยายกาซของร้านค้าน่ารักมากเลยละดาว ดาว
จะต้องชอบแน่ ๆ ...ปะ

วันใหม่พยักหน้าให้ดาว ยื่นมือออกไปจะให้ดาวจับ ดาวเงินนิดหน่อย ทำท่าคิดอยู่นิดนึง ทุกคนนั่ง
รอดูการตัดสินใจของดาว แล้วดาวก็ตัดสินใจจับมือกันวันใหม่

ทุกคน : ว้าว.... (แซวที่สองคนนี้จับมือกัน)

แจ็คแซววันใหม่พร้อมกับเคาะลูกบาสไปด้วย แล้วก็พลาดทำลูกบาสหลุดมือ กลิ้งไปที่ถนน

แจ็ค : อ้าว เฮ้ย !!

แจ็คกำลังจะวิ่งไปเก็บลูกบาส แต่วันใหม่แทรกขึ้น

วันใหม่ : เดี่ยวเราไปเก็บให้

วันใหม่วิ่งไปเก็บบาส (วิ่งลงถนนเลยไปหลังฉาก)

เสียงรถเบรกเขี่ยด “โครม...!!!!”

ทุกคน : เฮ้ย..วันใหม่..

ทุกคนวิ่งเข้าฉากไป เสียงรถหวอ และเสียงคนโวยวาย ฯลฯ

ผู้บรรยาย : วันใหม่เป็นวัยรุ่นที่ร่าเริง นิสัยดี มีอนาคตอีกยาวไกล แต่ถ้ากลับต้องเจอกับเหตุการณ์ไม่คาดคิด “เรื่องไม่คาดคิด” ที่แสนจะ “โหดร้าย” เราทุกคนและอาจเกิดขึ้นกับใครก็ได้

วันใหม่นั่งรถเข็นเข้ามา เศร้าเสียใจมาก ๆ หันไปดู VTR ด้วยความเศร้า
VTR แสดงให้เห็นว่า ความพิการเป็นเรื่องโหดร้าย ลึก 2-3 นาที

ฉาก 3 วันใหม่, ดาว, แจ็ค, ต้า, หนึ่ง, แม่จันทร์

(กลางวัน ในบ้านของวันใหม่)

วันใหม่นั่งรถเข็นบนรถเข็น เพื่อน ๆ อยู่ล้อมรอบ เพื่อนแต่ละคนพูดให้กำลังใจ

หนึ่ง : เฮ้ย ! ไม่เป็นไรนะวันใหม่..(หนึ่ง ด้วยสีหน้าและท่าทางปลอบใจ)..
เออ...เดี๋ยวเราต้องไปมหาลัยก่อนนะ...เดี๋ยวมาหาใหม่เว้ย

ต้าเดินถอยออกจากฉากไป

ต้า : วันใหม่ อย่าคิดมากเลยเว้ย...ไว้เราจะแวะมาหาบ่อย ๆ นะ สู้ ๆ

ต้าเดินถอยออกจากฉากไป

แจ็คบอกล์วันใหม่

แจ็ค : เฮ้ย...ยังไรเราก็เป็นเพื่อนกันนะเว้ย ไม่ทิ้งกันอยู่แล้ว

แจ็คเดินถอยออกจากฉากไป เหลือวันใหม่นั่งรถเข็นเพียงลำพัง

ผู้บรรยายเดินออกมา พูดเสียงเสียงเพื่อน ๆ ของวันใหม่ เดินวนรอบ ๆ วันใหม่

ผู้บรรยาย : เดี่ยวมาหาใหม่เว้ย....เฮอะ

เดี๋ยวจะแวะมาบ่อย...ฮิ

เพื่อนกันไม่ทิ้งกันอยู่แล้ว..เหอ

ทุกคนเขาก็พูดไปจ้ะวันใหม่ เค้าอยากปลอบใจนายไง

ไม่มีใครเค้าว่างมาหานายได้บ่อย ๆ หรือก ยิงนายเดินไม่ได้

นายจะไปทำอะไรกับเค้าได้ หา..คิดดูสิ...

ผู้บรรยายพูดซ้ำ ๆ แล้วเดินกลับสายตาไป

วันใหม่หันหน้าเศร้า มองหาเพื่อน ๆ วนไปวนมา(ออก-เข้าฉากไป 1 รอบ)

วันใหม่มกโทรศัพท์กดโทรออก มีเสียงลอยตอบกลับมา

เสียงแจ็ค “ขอโทษนะเพื่อน เราต้องส่งน้องไปเรียนพิเศษนะ คราวหน้านะ”

วันใหม่วางหู เศร้า แล้วกดโทรศัพท์กดโทรออกอีกครั้ง มีเสียงลอยตอบกลับมา

เสียงต้า “เรากำลังจะไปเล่นบาสนะ เออ ไปด้วยกันไม่วันใหม่ นายเล่นเก่ง ไปเป็นโค้ชให้เราก็ได้เนี่ย”

วันใหม่ : เราคงไม่มีความสามารถขนาดนั้นหรอก ขอบใจนะค้า

วันใหม่วางหู เสริ้ว แล้วกดโทรศัพท์กดโทรออกอีกครั้ง มีเสียงตอบกลับมา

เสียงหนึ่ง “เรากำลังจะไปเที่ยวน้ำตก ไปด้วยกันไหมวันใหม่ เล่นน้ำกันให้สดชื่นเลย”

วันใหม่ : ไม่ละ เราคงทำให้นายลำบากมากกว่า เดี่ยวจะหมดสนุก

หลังจากยกและวางโทรศัพท์หลายครั้ง วันใหม่ก็พำนักกับตัวเอง

วันใหม่ : แล้วจะมาใหม่หรือ... แล้วจะมาบ่อย ๆ หรือ.. เพื่อนกันไม่ทิ้งกันหรือ...

ทุกคนโกหกทั้งนั้น

วันใหม่เสียใจ โหมโห พุบซาตัวเอง

แม่จันทร์เดินนำ ดาวเดินตามเข้ามา

แม่ : วันใหม่ ดูลิขะ ไครมาเยี่ยมลูกนะ

ดาวยิ้มสดใสถือของขวัญเข้ามาเยี่ยมวันใหม่ วันใหม่ยิ้มดีใจขึ้นเล็กน้อย

วันใหม่ : ดาว..ดาวจริง ๆ ด้วย

ดาว : ก็ดาวจริง ๆ นะซี ตัวเป็น ๆ เลยนะ วันใหม่เป็นยังงี้บ้าง

ทำทางจะชินกับรถเข็นนี้แล้วสินะ ไหนลองเลี้ยวซ้ายให้ดูสิ

วันใหม่ทำตาม

ดาว : ที่นี้ เลี้ยวขวาสิ

วันใหม่ทำตาม

ดาว : แล้วหมุนเหมือนคนเดินบันไดเลยได้ป่าว

วันใหม่ทำตาม

ดาว : ไหน พยักหน้าได้ป่าว

วันใหม่ทำตาม

ดาว : แล้วชูสองมือขึ้นสิ

วันใหม่ : เฮ้ย...เราไม่ใช่ลูกหมานะดาว...

ทุกคนหัวเราะอย่างมีความสุข แล้ววันใหม่ก็พูดขึ้น

วันใหม่ : ดาว...เราเป็นแบบนี้ แล้วยังจะคบกับเราอยู่ไหม

ดาวนั่งเงียบไปพักนึง แล้วตอบว่า

ดาว : เรา...เรา...เราไม่รู้ อย่าถามอะไรแบบนี้สิ กำลังสนุกอยู่ดี ๆ

วันใหม่ : เราอยากรู้จริง ๆ เราถามจริง ๆ นะดาว

ดาว : ก็..เราไม่รู้จริง ๆ นี่ ไม่รู้จริง ๆ

แล้วดาวก็น้ำตาซึม และก็วิ่งออกไป

เหลือวันใหม่ กับแม่ตามลำพัง แม่เข้ามากอดลูก แล้วพูดว่า

แม่ : อย่าเสียใจเลยลูก ทานยาแล้วยัง ถ้าทานแล้วก็ไปนอนพักชนะนะลูก
แล้วอยากกินอะไรไปเล่า

วันใหม่ไม่ตอบ

แม่ : งั้นเดี๋ยวแม่ไปซื้อของโปรดที่ปากซอยมาให้กินแล้วกันนะ นอนพักชนะ
ลูก ลูกอยู่คนเดียวได้รึเปล่า

วันใหม่ : ได้สิครับแม่ ผมโตแล้วนะครับ แต่..ผมขอไปด้วยนะครับ อยากเห็นโลก
นอกบ้านบ้าง ผมอยู่แต่ใน ร.พ.มา 1 เดือน แล้วกลับมาอยู่แต่ในบ้าน
ไม่ได้เห็นเดือนเห็นตะวันมาเกือบจะสองเดือนแล้วนะครับ

แม่ : อย่าเลยลูก เดี่ยวลูกจะลำบาก พักผ่อนเยอะๆ เอะ อยู่บ้านนี่ดีแล้ว
มีทุกอย่างให้ลูกอยู่อย่างสะดวกสบาย

หลังจากแม่พูดเสร็จ แม่ก็เดินออกไป ทิ้งไว้วันใหม่เศร้าอยู่ตามลำพัง

ผู้บรรยายเดินออกมา

ผู้บรรยาย : เพื่อน ๆ ก็ไม่มาหา แฟนก็วิ่งหนี แม่ก็ประคบประหงมจน ไม่ต้องกระดิก
กระเดี้ยวไปไหน ยอมรับซะเถอะวันใหม่ ว่านายนะ..ไม่เหมือนเดิมอีก
แล้ว

วันใหม่เงยหน้าเศร้า ๆ ขึ้น แล้วเข็นรถเข้าฉากไป ผู้บรรยายทำท่าเงินชวนผู้ชมให้ตามไปดู

ฉาก 4 วันใหม่ และแม่ (ภายในบ้าน ห้องนั่งเล่น)การพึ่งพาตนเองและแฟนเริ่มเหินห่าง

วันใหม่ทำกิจวัตรประจำวันที่สื่อให้เห็นว่า วันใหม่สามารถดูแลตัวเองได้

(คิดกิจวัตร อาจทำ VTR หรือให้วันใหม่ร้องเพลงประกอบทำทาง)

วันใหม่หยิบลูกบาสขึ้นมามอง (ด้วยความรู้สึกอยากกลับไปเล่นอีก) เตะเล่น แล้วพูดกับตัวเอง

วันใหม่ : เพราะว่าวิ่งไปเก็บแก๊ง..ชั้นเลยต้องเป็นอย่างนี้นะ..
จะออกไปแค่ปากซอยยังไม่ได้เลย... ต้องอยู่บ้าน หายใจไปวัน ๆ
ชีวิตช่วงนี้มีคุณค่าซะเหลือเกิน...(ตัดพ้อตัวเอง)

แม่เดินเข้ามา

แม่ : ลูกอย่าคิดมากเลยจ๊ะ คูสิว่าลูกสามารถดูแลตัวเองได้แล้ว
ทำอะไร ๆ เองได้ทุกอย่าง แม่หายห่วงไปเยอะ เดี่ยวเปิดเทอมไปเป็นเด็ก
วิศวะปี 1 อะไร ๆ ก็คงจะดีขึ้นเองละนะ อีกไม่กี่วัน ก็เปิดเทอมแล้วละ
อดทนหน่อยนะ

วันใหม่พยักหน้า ยิ้ม เก็บลูกบาสแล้วถอดแม่

แม่ : เอาละ เดี่ยวแม่ไปทำกับข้าวก่อนนะ วันนี้พ่อกลับมาจะเห็นว่าคุณ

- กินน้ำพริกอร่อย กับเคบหมู อย่างว่าละ ที่โหม่งไม่มีกินนี่นา
- วันใหม่ : คราวนี้พ่ออยู่กี่วันครับแม่
- แม่ : ก็คงสักอาทิตย์นึงเหมือนเคยละนะ งานพ่อเค้าก็แบบนี้แหละ
ถูกเข้าใจใช่ไหม ลูกอยากได้อะไรรีไปเล่า
- วันใหม่ : เข้าใจครับ เมื่อยามองเหมือนผมเป็นเด็กขาดความอบอุ่นอย่างนั้นสิ
ผมเข้าใจงานของพ่อดีนะ...แล้วผมก็โตแล้วด้วย
ไม่ร้องไห้หาพ่อแล้วละครับ
- แม่ : ร้องไห้ละ ไม่น่าห่วง...แต่ไม่ร้องสิ น่าเป็นห่วงมากกว่า...แน่นา..(แซวลูก)
- วันใหม่ : แน่ครับ...ไปเถอะแม่ ไปทำน้ำพริกได้แล้ว...

สองคนหัวเราะ แม่เดินออกไป

วันใหม่หมุนรถเข็นไปยังขอบโซฟาทั้งตัวนอนลง และมองออกไปยังนอกหน้าต่าง

(VTR หรือเจาะจากแสดงหุ่นมือ นกน้อยสองตัวเคล้าเคลียกันอยู่ที่ขอบกระจกห้องนอน
ทันใดนั้นนกตัวหนึ่งก็บินออกไปจากหน้าต่างทันที ปล่อยให้นกอีกตัวยังคงเกาะอยู่ริมนั้น)

วันใหม่มองแล้วรู้สึกท้อใจ แล้วพุดกับนก

วันใหม่ : เหลืออยู่ตัวเดียวแล้วสิเรา...เดี๋ยวจะหาขนมให้กินนะ

วันใหม่ลุกขึ้น จะไปหยิบขนม แต่กลับทำจดหมายฉบับหนึ่งตกลงบนพื้น จึงเก็บขึ้นมา

วันใหม่ : อ้าว นี่ของเรานี่นา

วันใหม่แกะอ่าน แล้วทำหน้าเศร้าปนสงสัย แล้วพุดกับตัวเอง

วันใหม่ : เค้าเรียกเราไปพบทำไมเนี่ย

วันใหม่ลุกขึ้นนั่งรถเข็น แล้วถือจดหมายไปให้แม่ดู (เซ็นเข้าจากไป)

วันใหม่ : แม่ครับแม่ แม่เห็นจดหมายนี้รึยังครับ...เค้าให้เราไปพบก่อนเปิดเทอม

ฉากที่ 5 วันใหม่, แม่, อธิการบดี (ห้องอธิการบดี)

ภายในห้องอธิการบดี บรรยากาศเงียบขรึม ไม่มีเสียงพูดจาใดๆ

วันใหม่ก้มหน้าเศร้าไม่พูดจาอะไรทั้งสิ้น แม่นั่งอยู่ข้างๆ

ฟังอธิการบดีพูด

อธิการบดี : ผมเชิญคุณมาเพื่อจะบอกว่า มหาวิทยาลัยของเราเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง
มีแต่นักศึกษาที่มคุณภาพ และคณะกรรมการ โดยเสียงส่วนมาก
สังเกตเห็นแล้วว่า วันใหม่ไม่มีศักยภาพพอที่จะเรียนต่อที่นี่ได้

เมื่ออธิการบดีพูดเสร็จ แม่ของเขาพยายามขอร้องให้วันใหม่เรียนต่อที่นี่ให้ได้

แม่ : ลูกของดิฉันเค้ามีความฝันที่อยากเป็นเหมือนคุณตาและคุณพ่อของเค้า
 มากเลยนะกะ เค้าตั้งใจอ่านหนังสือจนสอบติด แล้วเค้าก็ตั้งใจมากที่สอบ
 ได้ ให้โอกาสลูกดิฉันสักครั้งได้ไหมกะ ลองประชุมกันอีกทีเถอะกะ

อธิการบดี : ไม่ได้หรอกครับ นี่คือการตัดสินใจของพวกเขากรรมการทุกคน
 ทุกคนนั่งเจิบ วันใหม่นั่งก้นหน้าบ่นจิมจ๋า ผู้บรรยายเดินออกมา เดินวนรอบ ๆ วันใหม่ พุดจาซ่า ๆ
 ประโยคเดิม เสียงดูเข้ม

ผู้บรรยาย : เข้าเดินไม่ได้ เข้าจึงเรียนที่นี้ไม่ได้ เข้าเป็นวิศวกรไม่ได้ นี่คือการตัดสินใจ
 เรา นี่คือการตัดสินใจของคณะกรรมการ ๆ ๆ (ซ้ำสามรอบ)
 ผู้บรรยายเดินเข้าฉากไป

วันใหม่เสียใจ ตะโกนสุดเสียง

วันใหม่ : ก่อนที่จะมาตัดสินใจแทนใคร ได้ถามถึงหัวข้อของเขานั่งใหม่ ได้ถามไม่
 สั้นเสียงวันใหม่เงยหน้าขึ้นและมองหน้าอธิการบดี

อธิการบดีมองหน้าเขาเช่นกัน บรรยายภายในห้องเริ่มรู้สึกได้ถึงความจริงเครียด

แม่ : ขอโอกาสเถอะนะกะ นะกะ นะกะ (อ้อนวอน)

อธิการบดี : โอกาส มีไว้สำหรับคนที่พร้อมเท่านั้นครับ และยังงั้นการตัดสินใจ
 ก็ต้องเป็นไปตามนั้น ว่าเธอไม่มีสิทธิ์ที่จะเรียนที่นี้ได้

วันใหม่ : เหตุผล...ก็แค่...เพราะว่า ผม..ผมเดิน ไม่ได้เท่านั้นเองหรือครับ

อธิการบดี : โช้สิ...เป็นเหตุผลใหญ่ชะด้วย คิดดูนะ ใครจะอุ้มเธอขึ้นไปเรียนบนชั้น 2
 ชั้น 3 ชั้น 4 ชั้น 5 และชั้นบน ๆ ๆ ๆ ตึกนั้นได้ (ชี้มือไปที่ตึกสูง)

ผู้บรรยายเดินออกมาที่มุมหนึ่งของฉาก

ผู้บรรยาย : ก็ทำทางลาดสำหรับรถเข็นสิคะ ไม่ต้องให้ใครอุ้มเลย แถมคนอื่น ๆ ที่เดิน
 ได้ ก็ยังใช้ทางนี้ร่วมกันได้ด้วย เพื่อมีคนขนของหนักก็ลากขึ้นได้สบาย
 ส่วนลิฟท์ก็ช่วยขยายประตูให้กว้างด้วยนะกะ รถเข็นจะเข้าได้ต้องกว้าง
 ไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตรกะ ประตูลิฟท์เล็ก ๆ ทำไว้ทำไมกะ ได้ประโยชน์
 น้อยกว่าประตูกว้าง ๆ ตั้งเยอะ

ผู้บรรยายหยุดพูด ยืนนิ่งยื้ม

อธิการบดี : ไม่มีใครอุ้มได้ใช่ไหมละ แล้วเวลาเรียนที่ต้องย้ายห้องเรียน จากตึกโน้นไป
 ตึกนี้ เธอจะไปทันหรือ

ผู้บรรยายเดินขยับมาอีกก้าว

ผู้บรรยาย: ทันแน่นอนกะ ถ้าทุก ๆ คีกรมีถนนเรียบ ๆ ไม่ใช่ขรุขระ 5 เมตร เรียบ 5 เมตร และมีที่จอดรถไว้ใกล้ ๆ ไม่เอาเหล็กมากัน หรือเอากรวยมาตั้ง และมีทางลาดที่ได้มาตรฐาน ไม่ใช่ขึ้นแล้วหงายหลังหรือหน้าคว่ำ ก็ไปเรียนทันแน่นอนกะ

ผู้บรรยายหยุดพูด ขึ้นนั่งยืม ทำหน้าเบ้ใส่อธิการบดี แล้วเดินเข้าจากไป

อธิการบดี: คิดถึงความเป็นจริงดี...ไปไม่ทันแน่นอน

อธิการบดีเดินมาดบที่บ่าของวันใหม่พร้อมกับพูดอีกประโยคว่า

อธิการบดี: เดียวผมจะต้องไปประชุมต่อละ จดหมายอย่างเป็นทางการจะส่งไปที่บ้าน ภายในไม่กี่วันนี้นะครับ สวัสดีครับ

สิ้นเสียงพูดอธิการบดีก็เดินออกจากห้องไปโดยไม่หันกลับมา วันใหม่ได้แต่ก้มหน้า โดยมีแม่ของเขานั่งปลอบอยู่ข้างๆ

ผู้บรรยาย: อะไรกันเนีย เหตุการณ์แบบนี้ มันเลวร้ายจริง ๆ ทำลายฝันกันชัด ๆ คนเดินไม่ได้ ไม่มีสิทธิ์ฝันไว้

วันใหม่กับแม่เดินเข้าจากไป

ผู้บรรยายทำท่าแข็งแล้วเชิญชวนผู้ชมให้ตามไปดู

ฉากที่ 6 วันใหม่, แม่, แจ็ค (กลับมาที่บ้านวันใหม่)

วันใหม่เริ่มเก็บตัวเสิร์ฟอยู่บ้าน พยายามโทรหาดาวซ่าแล้วซ่าเล่า

(มีเสียงลอยมาว่า “ขณะนี้ หมายเลขที่ท่านเรียก...”)

แม่และแจ็คนั่งคุยกันอยู่ในห้องรับแขก พวกเขาคุยกันถึงเรื่องดาวแฟนของวันใหม่

แจ็ค: แม่ครับ วันใหม่อยู่ไหนครับ

แม่: วันใหม่อยู่ในห้องจ๊ะ ให้แม่ไปเรียกให้ไหม

แจ็ค: อ้อไม่เป็นไรครับแม่คือผมมีเรื่องจะบอกให้แม่รู้เรื่องเกี่ยวกับดาวนะ ครับ

แม่: ดาวเขาทำไมเหวอลูก ช่วงนี้แม่ก็ไม่เห็นดาวแวมาหาวันใหม่บ้างเลย

แจ็ค: คือดาวเขายังทำใจไม่ได้หนะครับ เรื่องที่วันใหม่เป็นแบบนี้ มันรวดเร็ว มากเลย และตอนนี้ทางบ้านดาวก็รู้เรื่องที่วันใหม่ไม่ได้เรียนต่อที่ มหาวิทยาลัยแล้วด้วย พ่อดาวเลยไม่อยากให้มาเจอกันอีกแล้วครับ

วันใหม่ซึ่งแอบฟังอยู่ในห้องนอนเขาได้ยินหมดทุกอย่างที่แจ๊คพูดกับแม่เขา

วันใหม่ก้มหน้าหมดหวังอีกครั้ง แม่วันใหม่พูดกับแจ๊คต่อ

แม่ : อย่างนี้เอง โอเคแม่รู้แล้ว แม่จะค่อย ๆ พุดกับวันใหม่เอง
ขอบคุณลูกมากนะจ๊ะ

แม่วันใหม่ลุกขึ้นพร้อมกับแจ็กก็ลุกตาม แจ็กสวัสดีแม่วันใหม่และเดินจากไป แม่วันใหม่เดินเข้ามา
ที่หน้าประตูห้องนอนวันใหม่ นางเคาะห้องเรียกวันใหม่ วันใหม่ซึ่งได้ยินเสียงเคาะประตูทุกอย่าง
และตัวของเขายังคงอยู่ติดกับประตูห้องนอนแต่เขาไม่ต้องการที่จะตอบกลับ
ผู้บรรยายเดินออกมา

ผู้บรรยาย : หมดกัน ไม่มีวันใหม่สำหรับวันใหม่ ไม่มีโอกาสสำหรับคนเดินไม่ได้
ทั้งการเรียน ความรัก บินจากไปหมดแล้ว

ฉากที่ 7 แม่, วันใหม่ (ในบ้าน)

วันใหม่ : ชีวิตของผมแย่ลงอีกครั้ง เพราะไอ้ขาสองข้างนี้ แพนก็ทั้ง
เรียนต่อก็ไม่ได้ (ทุบขา เกสียด ๆ ๆ ๆ)

แม่เดินเข้ามา

แม่ : วันใหม่..ดาวมาหาจะลูก

ดาวเดินเข้ามา พยายามทำตัวสดใส

ดาว : วันใหม่

วันใหม่ : ดาว...ดาวยังมาหาเรา ดาวจริง ๆ ไช้ไหม

ดาว : เหมือนเดิม ตัวเป็น ๆ จ๊ะ เรารู้เรื่องที่แจ็กมาคุยกับแม่จันทร์แล้วละ
เลยคิดว่า มาพุดด้วยตัวเองดีกว่า ให้คนอื่นมาแทน คงไม่ดีเท่าไร
คืออย่างนี้นะวันใหม่ ดาวเองก็....

วันใหม่ : ไม่ต้องพุดหรอกดาว เราเข้าใจดี แค่ดาวยังมาหา ยังคุยกับเรา
แค่นี้ก็ดีนักหนาแล้ว

ดาว : (ยิ้ม) จริงหรอวันใหม่...จ้ะ เรายังเป็นเพื่อนกันได้ใช่ไหม..

วันใหม่ : แน่นอน ชอบคุณนะดาว

ดาว : เรามีของมาฝาก มาดูด้วยกันนะ แม่จะมาดูด้วยกันละ

ดาวนำแผ่นซีดีมาฝาก และไปเปิดดูด้วยกัน

VTR : ภาพการใช้ชีวิตอย่างปกติธรรมดาของคนพิการอื่น ๆ

โดยมีเพลงประกอบเป็นเพลง"วันใหม่" (ประมาณ 3-4 นาที) เมื่อดูจบ วันใหม่ก็ฮึดสู้

วันใหม่ : เอาละ เราต้องทำได้

วันใหม่ลุกขึ้นมาแต่งตัว เตรียมออกไปข้างนอก

แม่ : วันใหม่จะไปไหนหรอลูก

วันใหม่ : ผมจะออกไปหางานทำครับ ผมเห็นว่าคนอื่นทำได้ ผมก็น่าจะทำได้ครับ
 แม่ : อย่าเลยลูก ลูกคนเดียวแม่เลี้ยงได้ จะทำไปให้ลำบากทำไม
 อยู่บ้านสบาย ๆ แม่จะจัดห้องให้ใหม่ละ มีทีวีจอใหญ่ คอมพิวเตอร์ใหม่
 แล้วก็สิ่งอำนวยความสะดวก ๆ ที่ลูกอยากจะได้ ไม่ต้องออกไปข้างนอก
 อยากได้อะไรกับแม่เลย

ดาวทำทำไมเห็นด้วยกับแม่

วันใหม่ : ไม่ใช่อย่างนั้นลิแม่ ผมรู้ว่าแม่เป็นห่วงผม แต่ผมรู้สึกที่ผมอยู่ไปวัน ๆ
 ไม่ได้ทำอะไรอะไรเลย ผมก็เป็น “คน” เหมือนกันนะครับ เป็น “คน”
 เหมือนคนอื่น ๆ มีความคิด มีความฝัน แล้วก็
 ผมก็อยากทำอะไรด้วยตัวเองบ้าง

แม่ : ก็ลูกคิด ลูกฝันอยากทำอะไรละจ๊ะ แม่จะช่วยทำให้

วันใหม่ : ผมอยากออกไปข้างนอก ไป “ใช้ชีวิต” ชีวิตที่เป็นชีวิต ด้วยตัวเอง

แล้ววันใหม่ก็ขึ้นรถออกจากบ้านไป

แม่ทำท่าจะวิ่งตาม แต่ดาวห้ามไว้

ดาว : แม่คะ วันใหม่เค้าต้องใช้ชีวิตนะคะ ปล่อยให้เค้าไปเถอะคะ

ผู้บรรยายเดินออกมา

ผู้บรรยาย : และแล้ว วันใหม่ก็เข้าใจว่า แม่จะเดินไม่ได้ แต่ “ชีวิต” ก็ยังอยู่
 เค้าต้องใช้ชีวิต...ให้ได้

ดาวกับแม่เดินเข้าฉากไป

ผู้บรรยายทำท่าจะเชิญชวนผู้ชมให้ตามไปดู

ฉากที่ 8 วันใหม่ออกไปนอกบ้าน ไปหางานทำ

วันใหม่ : ผมจะสู้สักครั้ง ลองหางานทำดูก็ได้ พวกเค้าต้องรับผมแน่ ๆ
 เพราะผมเกรดดีมากเลย

กว่าจะมาถึงป้ายรถโดยสาร ก็เจออุปสรรคมากมาย ได้แก่

- พุดบารไม่มีทางลาด ต้องขอคนช่วยยก กว่าจะมีคนช่วยก็ต้องถามถึง 3 คน คนที่ช่วยก็ช่วย
 ไม่เป็น เกือบพลิกคว่ำ
- พอขึ้นพุดบารได้...ก็เจอต้นไม้เสาไฟ ป้าย ฯลฯ บนพุดบาร ไปลำบากมาก

ขณะนั่งรอรถโดยสาร กริ่ง (เหรียญหล่น) มีคนเดินผ่าน โยนให้

วันใหม่ : ให้ผมทำไม

คนเดินผ่าน: อ้าว..ไม่ใช่ขอทานเหรอ

วันใหม่ : ป้าวครับ ผมรอรอดโดยสาร ผมจะไปสมัครงาน
 คนเดินผ่าน : งานอะไร ใครจะรับสภาพนี้ไม่มีใครรับหรอก
 วันใหม่นิ่งอึ้ง

พอรอดสองแถวสีแดงมาจอด คนขับก็ปฏิเสธไม่รับ 2-3 คันผ่านไป

คนขับรถแดง : ไม่เอา ไม่ไป ข้า ไม่รับ ขึ้นลงลำบาก เสียเวลา
 วันใหม่ฮึดพูดกับตัวเอง

วันใหม่ : เอว่ะ ไปเองก็ได้
 เจ็นผ่านฉากสักสองรอบ มีคนมองเป็นตัวประหลาดเส้นทางก็ยากลำบาก

ผู้บรรยาย : กว่าวันใหม่จะยอมรับตัวเองได้ ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ
 พอลออกมาเผชิญโลก..กลับเจอสังคมที่ไม่ยอมรับเค้า
 เค้าเป็นตัวประหลาดหรือคะ เค้าเป็นคนเหมือนกับเรานี้แหละคะ
 มีเลือดเนื้อ ความรู้สึก ความฝัน
 ทุกที่ที่เราไปได้..เค้าก็มีสิทธิ์ที่จะไปได้เหมือนกัน..
 ฟุ่ดบาร รอดโดยสาร บันได...ทำให้ดี ๆ ไม่ได้รีไรกัน

ฉากที่ 9 สมัครงาน

วันใหม่ขึ้นรถเข้ามา

วันใหม่ : (ปวดเหงื่อ) มาถึงสักที เฮ้อ

วันใหม่เงยหน้าขึ้น มองเห็นบันได

วันใหม่ : บันได ! โอ้ย... (ทำท่าหมดหวัง) แค่นี้ก็พอจะบอกได้แล้วละว่า
 เราคงทำงานที่นี่ไม่ได้ ไปที่ที่ไม่มีบันไดก็ได้วะ

วันใหม่ขึ้นรถเข้าฉากไป ระหว่างที่ผู้บรรยายพูด นายจ้างเดินขึ้นมาทีละคน

ผู้บรรยาย : แค่บันไดที่เราเห็นเป็นเรื่องธรรมดา กลายเป็นอุปสรรคไปซะแล้ว
 ไร้ ช้้นอยากให้ทุกตึกบนโลกมีทางลาดที่วันใหม่จะเข้าไปได้
 ก็เค้ามีสิทธิ์นี้ !

วันใหม่ขึ้นรถไปพบนายจ้างทีละคน

นายจ้างยืนนั่งอยู่บนเวที 6 คน วันใหม่ขึ้นรถไปที่คนแรก

วันใหม่ : ผมมาสมัครงานครับ

นายจ้างคนแรก : เรามีคนมากพอแล้ว

นายจ้างคนที่สอง : แล้วจะติดต่อกลับไปอีกที

นายจ้างคนที่สาม : ตอนนี้เราไม่มีตำแหน่งว่าง

นายจ้างคนที่สี่ : เราไม่รับพนักงานเพิ่มครับ

นายจ้างคนที่ห้า : พูดตรง ๆ นะ สภาพนี้ จะทำงานได้ไง

นายจ้างคนที่หก : เราอยากได้พนักงานที่คล่องแคล่วกว่านี้

วันใหม่ทำหน้าเศร้า เสียใจสัปดาห์ หันหน้ามาหาคนดู ตะโกนสุดเสียง

วันใหม่ : แต่ผม..ทำงานได้นะ...ผมมั่นใจ ขอโอกาสให้ผมได้ไหม

ผู้บรรยาย : คุณผู้ชม จะให้โอกาสวันใหม่ไหมคะ

(4) ผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Planning # 4 : Casting and Audition

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้คัดเลือกนักแสดง และแบ่งหน้าที่กันตามความสมัครใจ ได้ดังนี้

ฝ่ายเสียง และ VTR

- 1 นส.ริย์นา สมปรารถนา
- 2 นส.รัชไมพร เจนจัด

ฝ่ายเครื่องแต่งกาย

- 1 นส.ศิวพร รามอินทรา
- 2 นส.กุลวดี เลิศเศรษฐการกุล

ฝ่ายประเมินผล

- 1 นายนิรันดร์ศิริ มูลเลอร์จำบุช
- 2 นส.เขวาลักษณ์ ไบกุลลาบ

พิธีกร

- 1 นส.จิราภรณ์ แก้วบัวดี
- 2 นายทวีโชค ชันคำกาศ

นักแสดง

- 1 นส.ธิดารัตน์ ตันปลูก แสดงเป็น ดาว
- 2 นายศุภวัฒน์ ขาดิพนพนันท์ แสดงเป็น วันใหม่
- 3 นายอภิชาติ เกาสวรรณ แสดงเป็น หนึ่ง
- 4 นายกรภัทร์ จินตเกษกรรณ แสดงเป็น ดำ
- 5 นายจิตติศักดิ์ ตันเจริญ แสดงเป็น แจ็ค
- 6 นส.นันทพร ชนาศิลป์ แสดงเป็น คุณแม่
- 7 นส.อังสุมาลี รุ่งมณี แสดงเป็น ขยายจอมจู้
- 8 นายศุภฤกษ์ หวังมณีดากุล แสดงเป็น อธิการบดี
- 9 นายสุกิจ กันทะวงศ์ แสดงเป็น คนขับสองแถว

กำกับเวที และแสดงเป็นนายจ้าง

- 1 นส.อารีย์ กันทะริย์
- 2 นส.ช่อผกา กุลธรเชียร
- 3 นายพงศกร ลุ่มโพธิ์ทอง
- 4 นายธวัชชัย ทองนพเก้า
- 5 นส.เกศินี โนชาชัย

ทีมเขียนบท

- | | |
|------------------------------|--------------------------|
| 1 นายจิรวัดน์ นาวาจักร | 6 นายมาโนช พลภาณุมาศ |
| 2 นส.นิลพันธุ์ ถีเลิศวิวัฒน์ | 7 นายสฤณดี ศรีวิชัย |
| 3 นส.วงศ์กร ทิศลา | 8 นส.ศุภชัยกร วงศ์กัญญา |
| 4 นส.สุภาพร เตจ๊ะ | 9 นายรศศิน อินทะพันธ์ |
| 5 นส.ชลธิชา เล้าตระกูล | 10 นส.จิราภรณ์ แก้วบัวดี |

4.4 กิจกรรม : 1st Action

ระยะเวลาดำเนินงาน : ธันวาคม 2553 และ มกราคม 2554

วัตถุประสงค์ : ชักซ้อมละครโดยซ้อมย่อย 5-10 ครั้ง และซ้อมใหญ่อีก 1-3 ครั้ง รวมถึงจัดแสดงรอบแรก

ขั้นตอนดำเนินงาน : เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ และนักวิชาชีพด้านละครชุมชน นัดซ้อมละครตามวันเวลาที่ว่างตรงกัน และซ้อมใหญ่ 1 ครั้งในวันก่อนการแสดงจริง

ผลการดำเนินงาน : มีการซ้อมย่อยทั้งหมด 8 ครั้ง ได้แก่ วันที่ 20 ธ.ค.53, 22 ธ.ค.53, 24 ธ.ค.53, 5 ม.ค.54, 6 ม.ค.54, 7 ม.ค.54, 8 ม.ค.54 และ 10 ม.ค. 54 และซ้อมใหญ่ 1 ครั้งในวันที่ 11 ม.ค.54 โดยมีนักวิชาชีพด้านละครชุมชนคอยให้คำปรึกษาด้านทักษะทางการแสดง และจัดแสดงรอบแรกในวันที่ 12 ม.ค. 54 ณ โรงเรียนวาริ เชียงใหม่ มีผู้ชมเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนเกือบ 200 คน

4.5 กิจกรรม : Observation

ระยะเวลาดำเนินงาน : วันที่ 12 มกราคม 2554 เวลา 18.00น.

วัตถุประสงค์ : ร่วมกันประเมินผลละครชุมชนรอบแรก

ขั้นตอนดำเนินงาน : จัดประชุม 1 ครั้ง เพื่อประเมินผล 2 ด้าน ได้แก่ จากการสังเกตการณ์ของผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด และประมวลจากแบบสอบถามที่ผู้ชมละครประเมินให้

ผลการดำเนินงาน :

(1) ประเมินตนเอง

ในด้านการถ่ายทอดเนื้อหา เยาวชนกลุ่มเรียนรู้มีความเห็นตรงกันว่า สามารถถ่ายทอดได้ครบถ้วนตามแก่นเรื่อง “โอกาส” ที่ได้กำหนดไว้แล้ว ทั้ง โอกาสด้านความรัก โอกาสในการดำรงชีวิตอิสระ ด้านการเรียน และด้านการประกอบอาชีพ หากแต่ในด้านความน่าสนใจของละคร ยังต้องปรับปรุง โดยเฉพาะความสามารถในการแสดง (Acting) ควรจะต้องแสดงให้สมบทบาทเพื่อสื่ออารมณ์ให้ชัดเจนกว่านี้ นอกจากนี้ในด้านเทคนิคที่ต้องปรับปรุงมี 2 ประการคือ ด้านเครื่องเสียง ที่มีเสียงหวีดสะท้อน และไมค์ที่ติด ๆ ดับ ๆ ทำให้ผู้ชมด้านหลังได้ยินเสียงนักแสดงไม่ชัดเจน และในส่วนของ VTR ที่ค่อนข้างยาวเกินไป (5 นาที) ควรตัดต่อให้สั้นลงคือ ไม่เกิน 3 นาที

(2) ประเมินจากผู้ชมละคร

เนื่องจากในวันประชุมนี้เพิ่งเสร็จสิ้นการแสดงรอบแรก (แสดง 14.00น. จัดประชุมประเมินผล 18.00น. ในวันเดียวกัน) และการแสดงรอบต่อไปคือวันรุ่งขึ้น การประเมินผลรอบแรกเพื่อปรับปรุงในรอบถัดไปจึงมีเวลาประเมินผลน้อยมาก การประมวลผลแบบสอบถามอย่างเป็นทางการจึงทำไม่ทัน ทั้งนี้ในส่วนนี้จึงประเมินด้วยการประมวลจากการตอบคำถามของนักเรียนที่รับชมละคร ที่ได้ถามไปหลังจากการแสดงจบลง จำนวน 5 คำถาม ซึ่งคำตอบที่ได้รับพอแสดงให้เห็นได้ว่า นักเรียนที่รับชมละครสามารถเข้าใจประเด็นที่ต้องการถ่ายทอดได้ดี แต่ในส่วนของการแสดงนั้นยังต้องปรับปรุงทักษะการแสดงให้สมบทบาท การเปล่งเสียง และคุณภาพของเครื่องเสียง

4.6 กิจกรรม : Reflection Cycle 2 และ

4.7 กิจกรรม : Revised Plan

ระยะเวลาดำเนินงาน : วันที่ 13 มกราคม 2554 เวลา 9.00น.

- วัตถุประสงค์ :
- เยาวชนกลุ่มเรียนรู้นำผลการประเมินจากขั้นตอนที่ผ่านมา มาไตร่ตรอง และทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาอีกครั้งหนึ่ง
 - เยาวชนกลุ่มเรียนรู้นำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไขบทละครเดิมให้ดีขึ้น

ขั้นตอนดำเนินงาน :

ในแผนงานได้กำหนดไว้ว่า จะจัดประชุมขั้นตอนละ 2 ครั้ง รวมเป็น 4 ครั้ง แต่ในการดำเนินงานจริง ได้จัดประชุมเพียง 1 ครั้ง โดยรวบเนื้อหาจากทั้ง 2 ขั้นตอนเข้าไว้ในครั้งเดียว เนื่องจาก เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินในขั้นตอนที่ 5 ที่ผ่านมานั้น เห็นว่า บทละครจะต้องปรับปรุงแก้ไขไม่มากนัก การประชุมในขั้นตอนที่ 6 และ 7 นี้จึงจัดเพียงครั้งเดียวก็จะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนเพียงพอ

ทั้งนี้การประชุมจัดขึ้นเพื่อทบทวนว่าละครที่แสดงไปนั้นสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้ตอนต้นหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะการปรับความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง โดยยึดหลัก “สิทธิคนพิการตามหลักการทั่วไปของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” รวมทั้งหาแนวทางแก้ปัญหาให้ละครสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำผลการประเมินในขั้นตอนที่ผ่านมาพิจารณาและหาแนวทางแก้ไข เฉพาะประเด็นที่เห็นว่าสำคัญและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของละคร จากนั้นก็แก้ไขบทละครร่วมกัน

ผลการดำเนินงาน :

ในด้านเนื้อหาของละครที่เน้นการปรับความเข้าใจของเยาวชนกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับคนพิการให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง โดยยึดหลัก “สิทธิคนพิการตามหลักการทั่วไปของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” นั้น จากผลการประเมินพบว่า ละครสามารถถ่ายทอดประเด็นดังกล่าวได้ครบถ้วนดีแล้ว จึงไม่ได้มีการปรับแก้บทในส่วนเนื้อหาของเนื้อหาอีก มีเพียงด้านทักษะการแสดง ที่ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ต้องแสดงให้สมบทบาทเพื่อสื่ออารมณ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงด้านเทคนิค ทั้งคุณภาพของเครื่องเสียง ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้เห็นว่า ควรจะไปเช่าเครื่องเสียงที่มีคุณภาพมาใช้ และ VTR ที่ได้ร่วมกันตัดต่อให้สั้นลงแล้ว เพื่อละครจะได้กระชับมากขึ้น

4.8 กิจกรรม : Final Action

ระยะเวลาดำเนินงาน : มกราคม และ กุมภาพันธ์ 2554

วัตถุประสงค์ : เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ชักซ้อมละคร ซึ่งซ้อมย่อยประมาณ 5-10 ครั้ง และซ้อมใหญ่อีก 1-3 ครั้ง จากนั้นก็จะแสดงสดยังโรงเรียนเป้าหมาย จำนวน 6 โรงเรียน

ขั้นตอนดำเนินงาน :

- (1) ผู้วิจัยได้ยื่นหนังสืออย่างเป็นทางการไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 18 โรงเรียน เพื่อขอเข้าไปจัดแสดงละครของโครงการ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2553 โดยให้โรงเรียนตอบรับภายในเดือนธันวาคม 2553
- (2) มีโรงเรียนตอบรับ “อนุญาต” ให้เข้าไปจัดแสดงจำนวน 6 โรงเรียน ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด
- (3) เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ชักซ้อมละคร ทั้งซ้อมย่อย และซ้อมใหญ่
- (4) ผู้วิจัยและตัวแทนเยาวชนกลุ่มเรียนรู้เข้าไปดูสถานที่ที่จะจัดแสดงก่อนล่วงหน้า เพื่อจะได้ทราบตำแหน่งของเวที
- (5) จัดแสดงสด ตามวันเวลาที่โรงเรียนอนุญาต

ผลการดำเนินงาน :

- จัดการแสดงสดรอบที่ 2: 13 ม.ค.54 โรงเรียนวารี เชียงใหม่
- ซ้อมย่อย : 25 ม.ค.54, 27 ม.ค.54
- ซ้อมใหญ่ : 2 ก.พ.54
- จัดการแสดงสดรอบที่ 3 : 3 ก.พ.54 โรงเรียนสันทรายวิทยาคม
- จัดการแสดงสดรอบที่ 4 : 4 ก.พ.54 โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม
- ซ้อมย่อย : 7 ก.พ.54, 8 ก.พ.54
- ซ้อมใหญ่ : 9 ก.พ.54
- จัดการแสดงสดรอบที่ 5 : 10 ก.พ.54 โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน
- จัดการแสดงสดรอบที่ 6 : 11 ก.พ.54 โรงเรียนปิ่นสร้อยเขตต์วิทยาลัย
- ซ้อมย่อย : 14 ก.พ.54, 15 ก.พ.54
- ซ้อมใหญ่ : 16 ก.พ.54
- จัดการแสดงสดรอบที่ 7 : 17 ก.พ.54 โรงเรียนนาฏศิลป์วิทยาลัย

4.9 กิจกรรม : Final Observation

ระยะเวลาดำเนินงาน : มีนาคม 2554

วัตถุประสงค์ : - ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดร่วมกันประเมินผล 2 ด้าน ได้แก่ จากการสังเกตการณ์ของผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด และประมวลจากแบบสอบถามที่ผู้ชมละครประเมินให้

- ผู้ร่วมวิจัยทั้งหมดร่วมกันถอดบทเรียนหาข้อสรุปที่จะเป็นแนวทางในการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อประเด็นคนพิการในอนาคต

ขั้นตอนดำเนินงาน :

- (1) ประเมินและประมวลผลจากผู้ชมด้วยแบบสอบถาม
- (2) จัดประชุมเพื่อประเมินผลและถอดบทเรียนร่วมกัน

ผลการดำเนินงาน :

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันประเมินผล 2 ด้าน ได้แก่ จากการสังเกตการณ์ของเยาวชนกลุ่มเรียนรู้เอง และประมวลจากแบบสอบถามที่ผู้ชมละครประเมินให้ นอกจากนี้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ก็ร่วมกันถอดบทเรียน และหาข้อสรุปที่จะเป็นแนวทางในการสื่อสารแก้ไขปัญหายาวชนต่อไป

4.9.1 ผลการประเมินจากผู้ชมด้วยแบบสอบถาม

แบบสอบถามนั้นมี 3 ส่วน¹ ได้แก่ ส่วนแรก เป็นข้อมูลของเยาวชนทั่วไป ด้านเพศ และระดับชั้นที่กำลังศึกษา ซึ่งผลการประเมินเป็นไปดังตารางที่ 3.4, 3.5 และ 3.6 สำหรับในส่วนที่สองนั้น ได้วัดระดับพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปหลังจากได้รับชมละครชุมชนเรื่องวันใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับ “น้อย” หมายถึง ท่านไม่ค่อยพึงพอใจประเด็นนั้น ๆ ระดับ “ปานกลาง” หมายถึง ท่านพึงพอใจประเด็นนั้นระดับปานกลาง และระดับ “มาก” หมายถึง ท่านพึงพอใจประเด็นนั้นค่อนข้างมาก ซึ่งผลการประเมินมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.5 – 4.11 และส่วนที่ 3 นั้น ประเมินความรู้ความเข้าใจที่ได้รับหลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ ซึ่งได้แยกถามเป็นข้อ ๆ ตามเนื้อหาสาระที่สอดแทรกไว้ในละคร ตามหลัก “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities – CRPD)” ที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย โดยประมวลผลได้ดังตารางที่ 4.12 - 4.22

¹ ดูตัวอย่างแบบสอบถามได้ในภาคผนวก

ตารางที่ 4.2 แสดงเพศของเยาวชนทั่วไป แยกตามโรงเรียน

เพศ	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	คอยสะเก็ด วิทยาคม	ปรินส์รอย แยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	วิทยาลัย นาฏศิลป์	
หญิง	172	77	92	195	37	142	715
	14.6%	6.5%	7.8%	16.5%	3.1%	12.0%	60.5%
ชาย	133	40	57	155	14	33	432
	11.3%	3.4%	4.8%	13.1%	1.2%	2.8%	36.5%
อื่นๆ	9	1	6	15	0	4	35
	0.8%	0.1%	0.5%	1.3%	0%	0.3%	3.0%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.2 มีเยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน เป็นนักเรียนโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัยมากที่สุด คือ จำนวน 365 คน (30.9%) ซึ่งเป็นเพศหญิง 195 คน (16.5%) เพศชาย 155 คน (13.1%) และเพศอื่น ๆ 15 คน (1.3%) รองลงมาคือโรงเรียนวารีเชียงใหม่ จำนวน 314 คน (26.6%) โดยเป็นนักเรียนเพศหญิง 172 คน (14.6%) เพศชาย 133 คน (11.3%) และเพศอื่น ๆ 9 คน (0.8%) วิทยาลัยนาฏศิลป์ มีจำนวนผู้ชมมากเป็นลำดับที่สาม คือ 179 คน (15.1%) โดยเป็นนักเรียนเพศหญิง 142 คน (12.0%) เพศชาย 33 คน (2.8%) และเพศอื่น ๆ 4 คน (0.3%) ส่วนโรงเรียนที่มีผู้ชมจำนวนมากเป็นลำดับสี่คือ โรงเรียนคอยสะเก็ดวิทยาคม มีผู้ชมจำนวน 155 คน (13.1%) โดยเป็นนักเรียนเพศหญิง 92 คน (7.8%) เพศชาย 57 คน (4.8%) และเพศอื่น ๆ 6 คน (0.5%) สำหรับโรงเรียนที่มีผู้ชมจำนวนเป็นลำดับต่อมาก็คือ โรงเรียนสันทรายวิทยาคม มีผู้ชมจำนวน 118 คน (10.0%) โดยเป็นนักเรียนเพศหญิง 77 คน (6.5%) เพศชาย 40 คน (3.4%) และเพศอื่น ๆ 1 คน (0.1%) และสุดท้าย โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียนมีจำนวนผู้ชมน้อยที่สุด คือ จำนวน 51 คน (4.3%) โดยเป็นนักเรียนเพศหญิง 37 คน (3.1%) เพศชาย 14 คน (1.2%)

ตารางที่ 4.3 แสดงระดับชั้นที่เยาวชนทั่วไปกำลังศึกษาอยู่ แยกตาม โรงเรียน

ชั้นเรียน	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	ดอย สะเก็ด วิทยาคม	ปิ่นสร้อย แยดส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	วิทยาลัย นาฏศิลป์	
มัธยมศึกษา ปีที่ 1	135 11.4%	62 5.2%	47 4.0%	0 0%	0 0%	55 4.7%	299 25.3%
มัธยมศึกษา ปีที่ 2	99 8.4%	56 4.7%	14 1.2%	365 30.9%	0 0%	33 2.8%	567 48.0%
มัธยมศึกษา ปีที่ 3	2 0.2%	0 0%	29 2.5%	0 0%	28 2.4%	46 3.9%	105 8.9%
มัธยมศึกษา ปีที่ 4	49 4.1%	0 0%	20 1.7%	0 0%	0 0%	23 1.9%	92 7.8%
มัธยมศึกษา ปีที่ 5	29 2.5%	0 0%	26 2.2%	0 0%	0 0%	14 1.2%	69 5.8%
มัธยมศึกษา ปีที่ 6	0 0%	0 0%	19 1.6%	0 0%	23 1.9%	8 0.7%	50 4.2%
รวม	314 26.6%	118 10.0%	155 13.1%	365 30.9%	51 4.3%	179 15.1%	1182 100.0%

จากตารางที่ 4.3 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 มากที่สุด คือ จำนวน 567 คน (48.0%) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 299 คน (25.3%) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนผู้ชมมากเป็นลำดับที่สามคือ จำนวน 105 คน (8.9%) ส่วนระดับการศึกษาที่มีผู้ชมจำนวนมากเป็นลำดับสี่คือ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผู้ชมจำนวน 92 คน (7.8%) สำหรับระดับการศึกษาที่มีผู้ชมจำนวนเป็นลำดับต่อมาก็คือ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผู้ชมจำนวน 69 คน (5.8%) และสุดท้าย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนผู้ชมน้อยที่สุดคือ จำนวน 50 คน (4.2%)

ตารางที่ 4.4 แสดงเพศของเยาวชนทั่วไป แยกตามระดับการศึกษา

เพศ	ชั้นเรียน						รวม
	มัธยมศึกษา ปีที่ 1	มัธยมศึกษา ปีที่ 2	มัธยมศึกษา ปีที่ 3	มัธยมศึกษา ปีที่ 4	มัธยมศึกษา ปีที่ 5	มัธยมศึกษา ปีที่ 6	
หญิง	181	318	73	68	51	24	715
	15.3%	26.9%	6.2%	5.8%	4.3%	2.0%	60.5%
ชาย	112	228	27	24	17	24	432
	9.5%	19.3%	2.3%	2.0%	1.4%	2.0%	36.5%
อื่นๆ	6	21	5	0	1	2	35
	0.5%	1.8%	0.4%	0%	0.1%	0.2%	3.0%
รวม	299	567	105	92	69	50	1182
	25.3%	48.0%	8.9%	7.8%	5.8%	4.2%	100.0%

จากตารางที่ 4.4 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน เป็นนักเรียนเพศหญิงมากที่สุด คือ จำนวน 715 คน (60.5%) รองลงมาคือนักเรียนเพศชาย จำนวน 432 คน (36.5%) และเพศอื่นๆ จำนวน 35 คน (3.0%)

ตารางที่ 4.5 แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร
 ในประเด็น “ความสามารถในการแสดงของนักแสดง” แยกตามโรงเรียน

ความสามารถ ในการแสดง ของนักแสดง	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	คอบ สะแก วิทยาคม	ปิ่นส์ รอยแยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	วิทยาลัย นาฏศิลป์	
น้อย	16	0	4	1	5	2	28
	1.4%	0%	0.3%	0.1%	0.4%	0.2%	2.4%
ปานกลาง	184	21	46	86	21	53	411
	15.6%	1.8%	3.9%	7.3%	1.8%	4.5%	34.8%
มาก	114	97	105	278	25	124	743
	9.6%	8.2%	8.9%	23.5%	2.1%	10.5%	62.9%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.5 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละครในประเด็น “ความสามารถในการแสดงของนักแสดง” ในระดับ “มาก” จำนวน 743 คน (62.9%) รองลงมาคือระดับ “ปานกลาง” จำนวน 411 คน (34.8%) และสุดท้าย ระดับ “น้อย” จำนวน 28 คน (2.4%)

ตารางที่ 4.6 แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร
 ในประเด็น “ความน่าสนใจของเนื้อเรื่อง” แยกตามโรงเรียน

ความ น่าสนใจ ของเนื้อ เรื่อง	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	ดอยสะเก็ด วิทยาคม	ปิ่นตรอย แยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	วิทยาลัย นาฏศิลป์	
น้อย	28	3	5	4	8	3	51
	2.4%	0.3%	0.4%	0.3%	0.7%	0.3%	4.3%
ปาน กลาง	220	33	69	155	21	78	576
	18.6%	2.8%	5.8%	13.1%	1.8%	6.6%	48.7%
มาก	66	82	81	206	22	98	555
	5.6%	6.9%	6.9%	17.4%	1.9%	8.3%	47.0%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.6 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละครในประเด็น “ความน่าสนใจของเนื้อเรื่อง” ในระดับ “ปานกลาง” จำนวน 576 คน (48.7%) รองลงมาคือระดับ “มาก” จำนวน 555 คน (47.0%) และสุดท้าย ระดับ “น้อย” จำนวน 51 คน (4.3%)

ตารางที่ 4.7 แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร

ด้านทัศนคติเรื่อง “ความพิการเป็นเรื่องใกล้ตัว” แยกตามโรงเรียน

ทัศนคติเรื่อง “ความพิการเป็น เรื่องใกล้ตัว”	โรงเรียน						รวม
	วชิร เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	คอดสะแก วิทยาคม	ปิ่นสร้อย แยดส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	วิทยาลัย นาฏศิลป์	
น้อย	14	0	1	2	0	3	20
	1.2%	0%	0.1%	0.2%	0%	0.3%	1.7%
ปานกลาง	153	39	63	102	17	73	447
	12.9%	3.3%	5.3%	8.6%	1.4%	6.2%	37.8%
มาก	147	79	91	261	34	103	715
	12.4%	6.7%	7.7%	22.1%	2.9%	8.7%	60.5%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.7 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละครด้านทัศนคติเรื่อง “ความพิการเป็นเรื่องใกล้ตัว” ในระดับ “มาก” จำนวน 715 คน (60.5%) รองลงมาคือระดับ “ปานกลาง” จำนวน 447 คน (37.8%) และสุดท้าย ระดับ “น้อย” จำนวน 20 คน (1.7%)

ตารางที่ 4.8 แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร
ด้านวิทัศน์เรื่อง “การใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมของคนพิการ” แยกตามโรงเรียน

วิทัศน์เรื่อง “การใช้ชีวิตอย่าง เท่าเทียมของคนพิการ”	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	คอย สะเก็ด วิทยาคม	ปริมส์ รอยแยลล์ วิทยาลัย	เชิงใหม่ คริสเตียน	วิทยาลัย นาฏศิลป์	
น้อย	9	1	2	2	2	5	21
	0.8%	0.1%	0.2%	0.2%	0.2%	0.4%	1.8%
ปานกลาง	142	37	51	97	19	56	402
	12.0%	3.1%	4.3%	8.2%	1.6%	4.7%	34.0%
มาก	163	80	102	266	30	118	759
	13.8%	6.8%	8.6%	22.5%	2.5%	10.0%	64.2%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.8 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละครด้านวิทัศน์เรื่อง “การใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมของคนพิการ” ในระดับ “มาก” จำนวน 759 คน (64.2%) รองลงมาคือระดับ “ปานกลาง” จำนวน 402 คน (34.0%) และสุดท้าย ระดับ “น้อย” จำนวน 21 คน (1.8%)

ตารางที่ 4.9 แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร
ในประเด็น “ความสามารถของพิธีกร” แยกตามโรงเรียน

ความสามารถ ของพิธีกร	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	คอย สะแก วิทยาคม	ปิ่นส์ รอยแยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	วิทยาลัย นาฏศิลป์	
น้อย	14	0	6	9	5	5	39
	1.2%	0%	0.5%	0.8%	0.4%	0.4%	3.3%
ปานกลาง	182	35	68	116	25	75	501
	15.4%	3.0%	5.8%	9.8%	2.1%	6.3%	42.4%
มาก	118	83	81	240	21	99	642
	10.0%	7.0%	6.9%	20.3%	1.8%	8.4%	54.3%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.9 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละครในประเด็น “ความสามารถของพิธีกร” ในระดับ “มาก” จำนวน 642 คน (54.3%) รองลงมาคือระดับ “ปานกลาง” จำนวน 501 คน (42.4%) และสุดท้าย ระดับ “น้อย” จำนวน 39 คน (3.3%)

ตารางที่ 4.10 แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละคร
ในประเด็น “อุปกรณ์ประกอบฉาก” แยกตามโรงเรียน

อุปกรณ์ประกอบฉาก	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	ดอยสะเก็ด วิทยาคม	ปิ่นสัก แยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	วิทยาลัย นาฏศิลป์	
น้อย	31	2	7	19	6	13	78
	2.6%	0.2%	0.6%	1.6%	0.5%	1.1%	6.6%
ปานกลาง	155	48	79	169	30	84	565
	13.1%	4.1%	6.7%	14.3%	2.5%	7.1%	47.8%
มาก	128	68	69	177	15	82	539
	10.8%	5.8%	5.8%	15.0%	1.3%	6.9%	45.6%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.10 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละครในประเด็น “อุปกรณ์ประกอบฉาก” ในระดับ “ปานกลาง” จำนวน 565 คน (47.8%) รองลงมาคือระดับ “มาก” จำนวน 539 คน (45.6%) และสุดท้าย ระดับ “น้อย” จำนวน 78 คน (6.6%)

ตารางที่ 4.11 แสดงระดับความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละครในภาพรวมแยกตามโรงเรียน

ภาพรวม ทั้งหมด	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	คอยสะเก็ด วิทยาคม	ปิ่นสร้อย แยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	วิทยาลัย นาฏศิลป์	
น้อย	16	0	1	1	4	3	25
	1.4%	0%	0.1%	0.1%	0.3%	0.3%	2.1%
ปาน กลาง	199	15	55	90	23	59	441
	16.8%	1.3%	4.7%	7.6%	1.9%	5.0%	37.3%
มาก	99	103	99	274	24	117	716
	8.4%	8.7%	8.4%	23.2%	2.0%	9.9%	60.6%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.11 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละครในภาพรวม ในระดับ “มาก” จำนวน 716 คน (60.6%) รองลงมาคือระดับ “ปานกลาง” จำนวน 441 คน (37.3%) และสุดท้าย ระดับ “น้อย” จำนวน 25 คน (2.1%)

ตารางที่ 4.12 แสดงความเข้าใจเรื่อง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป
หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน

ศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ของคนพิการ มาก / น้อย หรือ เท่ากับคนไม่พิการ	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	ตันทราย วิทยาคม	คอบ สะแก วิทยาคม	ปิ่นสร้อย แยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	วิทยาลัย นาฏศิลป์	
มากกว่า	12	15	12	15	2	14	70
	1.0%	1.3%	1.0%	1.3%	0.2%	1.2%	5.9%
เท่ากัน	277	97	133	342	45	164	1057
	23.4%	8.2%	11.3%	28.9%	3.8%	13.9%	89.5%
น้อยกว่า	25	6	10	8	4	1	54
	2.1%	0.5%	0.8%	0.7%	0.3%	0.1%	4.6%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.12 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ” คือ ตอบว่าคนพิการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ “เท่ากัน” กับคนไม่พิการ จำนวนร้อยละ 89.5 และเยาวชนทั่วไปจำนวนร้อยละ 5.9 มีความเข้าใจเรื่องนี้ในทิศทางที่ดี คือ มีความเห็นว่าคนพิการน่าจะมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ “มากกว่า” คนไม่พิการ แต่มีเยาวชนทั่วไปอีกจำนวนร้อยละ 4.6 ที่ยังมีความเข้าใจในเรื่องนี้ในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง คือ ตอบว่าคนพิการควรมีสักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ “น้อยกว่า” คนไม่พิการ

ตารางที่ 4.13 แสดงความเข้าใจเรื่อง “การอยู่ได้ด้วยตนเองของคนพิการ” ของเยาวชนทั่วไป

หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน

ถ้าคุณเป็นผู้ปกครองของวันใหม่ คุณจะทำอย่างไร	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	คอย สะเทิน วิทยาคม	ปิ่นส์ รอยแผลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริส เตียน	นาฏศิลป์ วิทยาลัย	
ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกให้ วันใหม่จะได้ที่บ้านอย่างสบาย ไม่ต้องออกไปลำบากนอกบ้าน	45	19	38	53	4	28	187
	2.1%	0.9%	1.8%	2.5%	0.2%	1.3%	8.6%
ส่งเสริมให้วันใหม่ทำกิจกรรมต่างๆ ตามปกติในชีวิตด้วยตนเอง	228	94	109	299	40	145	915
	10.5%	4.3%	5.0%	13.8%	1.8%	6.7%	42.3%
พาวันใหม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมด้วย ทัศนคติที่ว่า “ความพิการไม่ใช่อุปสรรค”	226	68	108	273	37	124	836
	10.4%	3.1%	5.0%	12.6%	1.7%	5.7%	38.7%
พยายามไม่ให้วันใหม่ออกไปไหนเพราะ เดินทางลำบาก	18	8	16	27	3	21	93
	0.8%	0.4%	0.7%	1.2%	0.1%	1.0%	4.3%
จ้างพยาบาลพิเศษมาดูแลอย่างใกล้ชิด คอยปรนนิบัติและทำกิจวัตรประจำวันให้ วันใหม่ทุกอย่าง	37	12	20	37	2	24	132
	1.7%	0.6%	0.9%	1.7%	0.1%	1.1%	6.1%
รวม	554	201	291	689	86	342	2163
	25.6%	9.3%	13.5%	31.9%	4.0%	15.8%	100.0%

จากตารางที่ 4.13 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “การอยู่ได้ด้วยตนเองของคนพิการ” คือตอบว่าถ้าตนเองเป็นผู้ปกครองของวันใหม่จะ “ส่งเสริมให้วันใหม่ทำกิจกรรมต่างๆ ตามปกติในชีวิตด้วยตนเอง” และ “พาวันใหม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมด้วยทัศนคติที่ว่า ‘ความพิการไม่ใช่อุปสรรค’” ร้อยละ 42.3 และ ร้อยละ 38.7 ตามลำดับ ซึ่งนับเป็นความคิดเห็นที่แสดงถึงความเข้าใจว่าคนพิการควรจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

นอกจากนี้ มีเยาวชนทั่วไปอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ค่อยเข้าใจในเรื่อง “การอยู่ได้ด้วยตนเองของคนพิการ” คือ ตอบว่าถ้าตนเองเป็นผู้ปกครองของวันใหม่จะ “ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกให้วันใหม่จะได้ที่บ้านอย่างสบาย ไม่ต้องออกไปลำบากนอกบ้าน” ร้อยละ 8.6 และอีกร้อยละ 6.1 ตอบว่า “จะจ้างพยาบาลพิเศษมาดูแลอย่างใกล้ชิด คอยปรนนิบัติและทำกิจวัตรประจำวันให้วันใหม่ทุกอย่าง” และร้อยละ 4.3 ตอบว่า “พยายามไม่ให้วันใหม่ออกไปไหนเพราะเดินทางลำบาก” ซึ่งทั้ง

สามคำตอบนี้ล้วนสะท้อนถึงความเข้าใจที่ว่า การเป็นคนพิการ ไม่ควรออกไปใช้ชีวิตนอกบ้าน และไม่สามารถทำอะไรด้วยตัวเองได้ ต้องมีคนคอยดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา นั่นเอง

ตารางที่ 4.14 แสดงความเข้าใจเรื่อง “เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตัวเองของคนพิการ”

ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน

วันใหม่จะเรียนต่อในคณะ วิศวกรรมศาสตร์หรือไม่ นั้น ควรขึ้นอยู่กับ ตัดสินใจของใคร	โรงเรียน						รวม
	วชิร เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	ดอย สะเก็ด วิทยาคม	ปิ่นสร้อย แยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	นาฏศิลป์ วิทยาลัย	
อธิการบดี	90	27	50	67	12	33	279
	7.6%	2.3%	4.2%	5.7%	1.0%	2.8%	23.6%
ผู้ปกครอง	13	5	5	13	0	8	44
	1.1%	0.4%	0.4%	1.1%	0%	0.7%	3.7%
ตัววันใหม่เอง	199	85	96	280	38	132	830
	16.8%	7.2%	8.1%	23.7%	3.2%	11.2%	70.2%
อื่นๆ	12	1	4	5	1	6	29
	1.0%	0.1%	0.3%	0.4%	0.1%	0.5%	2.5%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.14 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตัวเองของคนพิการ” คือ ตอบว่า บุคคลที่ควรเป็นคนตัดสินใจว่าวันใหม่จะเรียนต่อในคณะวิศวกรรมศาสตร์หรือไม่นั้น ควรเป็น “ตัววันใหม่เอง” จำนวนร้อยละ 70.2 ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเข้าใจที่ว่า คนพิการควรมีเสรีภาพในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตัวเอง

นอกจากนี้ มีเยาวชนทั่วไปอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ค่อยเข้าใจในเรื่อง “เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตัวเองของคนพิการ” คือ ตอบว่าบุคคลที่ควรเป็นคนตัดสินใจว่าวันใหม่จะเรียนต่อในคณะวิศวกรรมศาสตร์หรือไม่นั้น ควรเป็น “อธิการบดี” จำนวน ร้อยละ 23.6 และอีกร้อยละ 3.7 ตอบว่า บุคคลที่ควรเป็นคนตัดสินใจว่าวันใหม่จะเรียนต่อในคณะวิศวกรรมศาสตร์หรือไม่นั้น ควรเป็น “ผู้ปกครอง” ซึ่งทั้งสามคำตอบนี้ล้วนสะท้อนถึงความเข้าใจที่ว่า การเป็นคนพิการ ไม่ควรตัดสินใจเรื่องใดๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตตนเอง ต้องมีคนคอยตัดสินใจแทน นั่นเอง

ตารางที่ 4.15 แสดงความเข้าใจเรื่อง “การเคารพขีดความสามารถของคนพิการ”
ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน

คุณคิดว่าวันใหม่สามารถ เป็นวิศวกรได้หรือไม่	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สัทธา วิทยาคม	ดอย สะเก็ด วิทยาคม	ปิ่นสัก วิทยาสัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	นาฏศิลป์ วิทยาลัย	
ได้	35	9	18	17	6	17	102
	3.0%	0.8%	1.5%	1.4%	0.5%	1.4%	8.6%
ไม่ได้	279	109	137	348	45	162	1080
	23.6%	9.2%	11.6%	29.4%	3.8%	13.7%	91.4%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.7%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.15 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่ยังไม่เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “การเคารพขีดความสามารถของคนพิการ” คือ ตอบว่า วันใหม่ “ไม่สามารถ” เป็นวิศวกรได้ จำนวนร้อยละ 91.4 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องนี้ยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวได้ เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่าคนพิการด้านการเคลื่อนไหว (ขาพิการ นั่งล้อเข็น) ไม่มีความสามารถมากพอที่จะประกอบอาชีพวิศวกร

นอกจากนี้ มีเยาวชนทั่วไปอีกจำนวนหนึ่ง คือ ร้อยละ 8.6 ที่เข้าใจในเรื่อง “การเคารพขีดความสามารถของคนพิการ” คือ ตอบว่า วันใหม่สามารถเป็นวิศวกรได้ ซึ่งคำตอบนี้สะท้อนถึงความเข้าใจที่ว่า การเป็นคนพิการ ไม่ได้หมายถึงการเป็นคนไม่มีความสามารถ แสดงถึงการเคารพในความสามารถของคนพิการนั่นเอง

ตารางที่ 4.16 แสดงความเข้าใจเรื่อง “ความเท่าเทียมในการประกอบอาชีพของคนพิการ”
ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน

คุณคิดว่าวันใหม่ควรจะ ได้ประกอบอาชีพใด	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	คอย สะเก็ด วิทยาคม	ปรีณัฏร แยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	นาฏศิลป์ วิทยาลัย	
ทุกอาชีพที่ต้องการ	152	58	78	196	31	96	611
	12.9%	4.9%	6.6%	16.6%	2.6%	8.1%	51.7%
เฉพาะอาชีพที่ไม่ต้องใช้ อวัยวะท่อนล่าง	110	42	57	113	9	56	387
	9.3%	3.6%	4.8%	9.6%	0.8%	4.7%	32.7%
อาชีพใดก็ได้ที่มีคนว่าจ้าง	25	15	19	41	7	20	127
	2.1%	1.3%	1.6%	3.5%	0.6%	1.7%	10.7%
อื่นๆ	27	3	1	15	4	7	57
	2.3%	0.3%	0.1%	1.3%	0.3%	0.6%	4.8%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.16 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “ความเท่าเทียมในการประกอบอาชีพของคนพิการ” คือตอบว่า “วันใหม่ควรมีโอกาสในการประกอบอาชีพอะไรก็ได้ที่ต้องการ” จำนวนร้อยละ 51.7 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องพอจะสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวได้บ้าง เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่า ถึงแม้จะเป็นคนพิการก็มีความสามารถเท่าเทียมกับคนอื่น และน่าจะมีโอกาสได้ประกอบอาชีพใดก็ได้ที่ต้องการ

นอกจากนี้ มีเยาวชนทั่วไปอีกจำนวนหนึ่งที่ตอบว่า “วันใหม่ควรประกอบอาชีพที่ไม่ต้องใช้อวัยวะท่อนล่าง” ร้อยละ 32.7 และตอบว่า “วันใหม่ควรประกอบอาชีพใดก็ได้ที่มีคนว่าจ้าง” ร้อยละ 10.7 ซึ่งสองคำตอบนี้สะท้อนถึงความเข้าใจที่ว่า การเป็นคนพิการนั้นไม่มีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพที่ต้องการ มีบางอาชีพเท่านั้นที่สามารถทำได้ อันเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก จึงนับว่าละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ อาจไม่สามารถสร้างความเข้าใจเรื่องนี้ให้กับผู้ชมได้มากนัก

ตารางที่ 4.17 แสดงความเข้าใจเรื่อง “การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ”
ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน

คนขับรดแดงส่วนใหญ่ เห็นว่าคนพิการขึ้น-ลงรถ ลำบาก จึงไม่รับลูกค้าที่ พิการนั้นเป็นการแก้ปัญหา ที่ถูกต้องหรือไม่	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	ดอย สะเก็ด วิทยาคม	ปริมสร้อย เขลาคู่ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	นาเกลือ วิทยาลัย	
ถูกต้อง	43	29	46	37	10	34	199
	3.6%	2.5%	3.9%	3.1%	0.8%	2.9%	16.8%
ไม่ถูกต้อง	271	89	109	328	41	145	983
	22.9%	7.5%	9.2%	27.7%	3.5%	12.3%	83.2%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.17 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ” คือตอบว่า “คนขับรดแดงส่วนใหญ่เห็นว่าคนพิการขึ้น-ลงรถลำบาก จึงไม่รับลูกค้าที่พิการนั้นเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง” จำนวนร้อยละ 83.2 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องสามารถสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่า บุคคลในสังคมควรปฏิบัติต่อคนพิการเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อคนอื่น ๆ ไม่ควรเลือกปฏิบัติ หรือกีดกันออกไปจากสังคม

นอกจากนี้ มีเยาวชนทั่วไปอีกจำนวนหนึ่งที่ตอบว่า “คนขับรดแดงส่วนใหญ่เห็นว่าคนพิการขึ้น-ลงรถลำบาก จึงไม่รับลูกค้าที่พิการนั้นเป็นการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง” ร้อยละ 16.8 ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจที่ว่า การเป็นคนพิการนั้นไม่มีโอกาสได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับคนอื่น การถูกคนขับรดแดงปฏิเสธ เป็นสิ่งที่สมควรได้รับอยู่ด้วยนั่นเอง

ตารางที่ 4.18 แสดงความเข้าใจเรื่อง “ความเป็นอิสระของบุคคล”
ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน

วันใหม่เป็นคนพิการจึง ควรใช้ชีวิตโสด ไม่ควรมีความรักและ ครอบครัว ใช่หรือไม่	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	คอบ สะแก วิทยาคม	ปิ่นสร้อย แยดส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	นาเกลือ วิทยาลัย	
ใช่	30	24	34	19	1	25	133
	2.5%	2.0%	2.9%	1.6%	0.1%	2.1%	11.3%
ไม่ใช่	284	94	121	346	50	154	1049
	24.0%	8.0%	10.2%	29.3%	4.2%	13.0%	88.7%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.18 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “ความเป็นอิสระของบุคคล” คือตอบว่า “ถึงแม้วันใหม่จะเป็นคนพิการแต่ก็สามารถมีความรักและมีครอบครัวได้” จำนวนร้อยละ 88.7 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องพอจะสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวได้ เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่า ถึงแม้จะเป็นคนพิการก็สามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ มีความรู้สึก มีจิตใจที่สามารถมีความรักและสร้างครอบครัวได้

นอกจากนี้ มีเยาวชนทั่วไปอีกจำนวนหนึ่งที่ตอบว่า “วันใหม่เป็นคนพิการจึงไม่ควรมีความรัก และไม่ควรมีครอบครัว ควรอยู่เป็นโสด” ร้อยละ 11.3 ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจที่ว่า การเป็นคนพิการนั้นไม่ควรมีความรัก ไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างอิสระตามความรู้สึกของตนเองได้นั่นเอง

ตารางที่ 4.19 แสดงความเข้าใจเรื่อง “การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะของคนพิการ”
ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน(1)

สภาพสังคมควรมีสิ่ง อำนวยความสะดวกให้ คนพิการสามารถ ดำเนินชีวิตประจำวัน ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ ต้องขอความช่วยเหลือ จากคนอื่น	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	ดอย สะเก็ด วิทยาคม	ปริมังกร แยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	นาฏศิลป์ วิทยาลัย	
ใช่	115	60	44	136	28	74	457
	9.7%	5.1%	3.7%	11.5%	2.4%	6.3%	38.7%
ไม่ใช่	199	58	111	229	23	105	725
	16.8%	4.9%	9.4%	19.4%	1.9%	8.9%	61.3%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

ตารางที่ 4.20 แสดงความเข้าใจเรื่อง “การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะของคนพิการ”
ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน(2)

สภาพสังคมปัจจุบันได้ สร้างไว้สำหรับคนไม่ พิการ จึงไม่ควร ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ใดๆ ให้คนพิการซึ่ง เป็นคนส่วนน้อยของ สังคม	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	ดอย สะเก็ด วิทยาคม	ปริมังกร แยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	นาฏศิลป์ วิทยาลัย	
ใช่	71	58	69	69	15	69	351
	6.0%	4.9%	5.8%	5.8%	1.3%	5.8%	29.7%
ไม่ใช่	243	60	86	296	36	110	831
	20.6%	5.1%	7.3%	25.0%	3.0%	9.3%	70.3%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.19 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเรื่อง “การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะของคนพิการ” คือตอบว่า “สภาพสังคมไม่ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากคนอื่น” จำนวนร้อยละ 61.3 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องวันใหม่ไม่สามารถสร้างความเข้าใจในประเด็นนี้ได้ เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่จึงมีความคิดเห็นในลักษณะดังกล่าว อย่างไรก็ตาม จากตารางที่ 4.20 เยาวชนทั่วไปจำนวนร้อยละ 70.3 ก็แสดงความเห็นว่า “สภาพสังคมปัจจุบัน ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบางประการ เพื่อให้คนพิการซึ่งเป็นคนส่วนน้อยของสังคม สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง” นับเป็นความคิดเห็นที่ค่อนข้างจะขัดแย้งกันกับความคิดเห็นจากตารางที่ 4.19 แสดงให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ อาจทำให้ผู้ชมเกิดความสับสนในประเด็นนี้ก็เป็นได้

ตารางที่ 4.21 แสดงความเข้าใจเรื่อง “สิทธิและเสรีภาพของคนพิการ”

ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน (1)

คนพิการชาวไทยควร จะมีสิทธิเสรีภาพใน ชีวิตเช่นเดียวกับ ชาวไทยคนอื่น ๆ ทุกประการ	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	สันทราย วิทยาคม	ดอยสะเก็ด วิทยาคม	ปริมณีย รอยแยลส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	นาฏศิลป์ วิทยาลัย	
ใช่	20	14	12	16	2	9	73
	1.7%	1.2%	1.0%	1.4%	0.2%	0.8%	6.2%
ไม่ใช่	294	104	143	349	49	170	1109
	24.9%	8.8%	12.1%	29.5%	4.1%	14.4%	93.8%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

ตารางที่ 4.22 แสดงความเข้าใจเรื่อง “สิทธิและเสรีภาพของคนพิการ”
ของเยาวชนทั่วไป หลังจากได้รับชมละครเรื่องวันใหม่ แยกตามโรงเรียน (2)

คนพิการชาวไทยควร จะมีสิทธิเสรีภาพทาง ด้านในชีวิตน้อยกว่า ชาวไทยคนอื่น	โรงเรียน						รวม
	วารี เชียงใหม่	ถันทราย วิทยาคม	ดอยสะเก็ด วิทยาคม	ปริมส์ รอยแอสส์ วิทยาลัย	เชียงใหม่ คริสเตียน	นาฏศิลป์ วิทยาลัย	
ใช่	56	33	55	50	8	45	247
	4.7%	2.8%	4.7%	4.2%	0.7%	3.8%	20.9%
ไม่ใช่	258	85	100	315	43	134	935
	21.8%	7.2%	8.5%	26.6%	3.6%	11.3%	79.1%
รวม	314	118	155	365	51	179	1182
	26.6%	10.0%	13.1%	30.9%	4.3%	15.1%	100.0%

จากตารางที่ 4.21 เยาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเรื่อง “สิทธิและเสรีภาพของคนพิการ” คือตอบว่า “คนพิการชาวไทยไม่ควรจะมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตเช่นเดียวกับชาวไทยคนอื่น ๆ ทุกประการ” จำนวนร้อยละ 93.8 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องวันใหม่ไม่สามารถสร้างความเข้าใจในประเด็นนี้ได้ เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่จึงมีความคิดเห็นในลักษณะดังกล่าว อย่างไรก็ตาม จากตารางที่ 4.22 เยาวชนทั่วไปจำนวนร้อยละ 79.1 ก็แสดงความเห็นว่า “คนพิการชาวไทยไม่ควรจะมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตน้อยกว่าชาวไทยคนอื่น ๆ ทุกประการ” นับเป็นความคิดเห็นที่ค่อนข้างจะขัดแย้งกันกับความคิดเห็นจากตารางที่ 4.21 แสดงให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ อาจทำให้ผู้ชมเกิดความสับสนในประเด็นนี้ก็เป็นได้

ผลการประมวลจากข้อคำถามปลายเปิด “ข้อเสนอแนะอื่น ๆ”

1. ปัญหาด้านเครื่องเสียง เสียงในการแสดง ไมโครโฟนควรปรับปรุง
2. นักแสดงควรเตรียมพร้อมกว่านี้, ควรพูดให้มีชีวิตชีวา, พูดให้คล่องแคล่วไม่ติดขัด, ควรมีสิ่งเร้ากระตุ้นผู้ชมให้ไม่เบื่อหน่าย, ลดความประหม่าลง, โดยรวมมีสมาธิกับการแสดงดี อยู่ในเกณฑ์ดี
3. ละครดี มีสาระ อยากให้มีโครงการแบบนี้อีก และควรพัฒนาต่อไป
4. ละครที่ใช้ในการสื่อสารเกี่ยวกับผู้พิการและมุมมองทัศนคติที่ดีต่อผู้พิการนั้น มีเนื้อหาสาระดี มีสาระความรู้ แต่ควรปรับปรุงเรื่องเครื่องเสียง เพราะละครที่ได้ยินเสียงเหมือนละครใบ้ ซึ่งเป็นปัญหาต่อการรับชมและฟังเป็นอย่างยิ่ง
5. เวลาในการแสดง ควรให้กระชับกว่านี้ บางช่วงน่าเบื่อไปนิด แต่ก็ OK
6. ละครสั้นไปอยากให้ยาวกว่านี้
7. อยากให้ทุกคนให้ความสนใจ ความสำคัญ ความเข้าใจ และโอกาสแก่คนพิการมากกว่าที่เป็นอยู่
8. แสดงดีเข้าใจง่าย พิธีกรก็น่ารัก นักแสดงก็น่ารัก ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมาก ขอบคุณค่ะ
9. พิธีกรควรแต่งกายให้สุภาพกว่านี้
10. คนพิการเป็นบุคคลเท่าเทียมกับผู้อื่น ไม่ควรจะไปดูหมิ่นเขา
11. ความพิการเป็นสิ่งที่เราไม่รู้ว่าจะเกิดขึ้นรีเปล่า เพราะฉะนั้น ไม่ว่าคนพิการหรือไม่พิการ ควรมีสติต่าง ๆ เท่าเทียมกัน และคนไม่พิการ ควรทำวันนี้ให้ดีที่สุด เพื่อสภาพหน้าเป็นคนพิการ
12. การแสดงสวยงามมากอุปกรณ์เยอะดี สวย อยากให้แสดงหลายๆ โรงเรียน
13. ทำให้ทราบว่าเราไม่ควรประมาทกับชีวิต
14. ทำละครออกมาสะท้อนสังคมได้ดี ขอให้พยายามทำสิ่งนี้ต่อไป เพราะสิ่งที่ทำนั้น ถูกต้องแล้ว
15. ควรช่วยกันหรือส่งเสริมคนพิการให้มีชีวิตที่มั่นคง ไม่ลำบาก ให้เขามีทางเลือกและความสะดวกมากขึ้น
16. อยากให้สังคมเปิดใจรับชาวพิการมากขึ้นกว่าทุกวันนี้ อาจจะมีการจัดเวทีสาธารณะแสดงความคิดเห็นของผู้พิการ แล้วเชิญภาครัฐและเอกชนมารับฟังปัญหาของผู้พิการเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมของคนพิการ
17. พี่ ๆ น่าจะมาตอนเช้า เพราะตอนกลางวันของวันศุกร์ นักเรียนส่วนใหญ่จะกลับบ้าน
18. ควรอธิบายในตอนจบ เพราะอยากรู้ ไม่รู้เรื่องเลยคะตอนจบควรจะมีฉากมากกว่านี้ และอยากให้วันใหม่ได้ทำงานวิศกร
19. ควรมีการดึงดูดความสนใจมากกว่านี้ และไม่ควรมีคนมาพูดคั่นรายการละคร
20. ควรมีกิจกรรมเพิ่มเติมกว่านี้
21. มีสาระดีมาก อยากให้มีการรณรงค์เรื่องนี้มาก ๆ
22. อยากให้นำเสนอที่น่าสนใจกว่านี้ มีเพลงแทรกบ้าง ฉากประกอบน้อยไป ชูนางฟ้าสวยมาก

23. นำเสนอได้ดีมากอยากให้วิธีช่วยเหลือคนพิการมาสอนให้ เช่น สอนในการช่วยพาคนพิการคนนั่งวีลแชร์ขึ้นฟุตบอลบาท ควรให้คนพิการมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับคนปกติ และคนพิการก็มีความสามารถและหัวใจ
24. นักแสดงผู้หญิงแต่งตัวไม่เหมาะสม บางคนแสดงแข็ง ๆ
25. วันใหม่แสดงบทบาทเกินจริงไปหน่อยคะ เลย์รู้สึกว่ามันไม่ค่อยสมจริง
26. ควรจัดการแสดงในเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย เช่น เกี่ยวกับคนตาบอด หูตึง แขนพิการ ฯลฯ
27. พี่นางฟ้าสวยมากครับ มีเนื้อหาดีได้รับความเข้าใจต่อคนพิการแต่ละคนมีความเข้าใจอาจจะแตกต่างกัน แล้วแต่บุคคล การผลิตสื่อส่งเสริมความเข้าใจก็เป็นวิธีสร้างความเข้าใจที่ดีได้เช่นกัน
28. เราควรให้อ่านาคกับคนพิการ โดยไม่สนว่าจะพิการด้านใดก็ตาม คนเรามีสิทธิเสรีภาพเหมือนกันโดยไม่เกี่ยงว่าจะพิการหรือไม่ เพราะความพิการมิใช่อุปสรรค
29. ควรปรับปรุงการแสดงให้น่าสนใจเนื้อเรื่องชวนสนใจติดตามละครควรมีความดึงดูดใจมากกว่านี้
30. การแสดงละครนั้น เนื้อหาของการแสดงค่อนข้างดี การแสดงอารมณ์ ท่าทางในการแสดงควรจงใจให้ผู้ชมมีอารมณ์คล้อยตามด้วยและเอฟเฟ็คและอุปกรณ์ประกอบฉากไม่ค่อยจะเข้ากับการแสดงสักเท่าใด
31. ควรมีฉากเยอะกว่านี้อีกหน่อย น่าจะแจกรางวัลมากกว่า 2 ชิ้น และมีคำถามที่ตรงประเด็นของเรื่อง
32. น่าจะทำทางขึ้นลงสำหรับผู้พิการ และเราไม่ควรดูถูกผู้พิการ
33. อยากจะให้สังคมไทยยอมรับผู้พิการ คนพิการอาจจะมีความสามารถมากกว่าคนที่ไม่พิการก็ได้

4.9.2 ผลการถอดบทเรียน

ในการถอดบทเรียนนี้ ได้จัดประชุมร่วมกันเพื่อแสดงความคิดเห็นใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ประเมินผลโครงการด้วยตนเอง (Self-Assessment) (2) ปัจจัยที่ทำให้ละครชุมชนในโครงการนี้สัมฤทธิ์ผล (3) แนวโน้มการสื่อสารประเด็นคนพิการในอนาคต และ (4) สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ประเมินผลโครงการด้วยตนเอง (Self-Assessment)

(1.1) วิเคราะห์เนื้อหาาร่วมกัน

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันวิเคราะห์ว่า ละครชุมชนที่ได้ผลิตขึ้นนั้น สามารถถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับคนพิการในประเด็นใดบ้าง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- ความต้องการ และความรู้สึกเสียใจของคนพิการที่ถูกสังคมปิดกั้นโอกาสหลาย ๆ ด้าน การเรียน การทำงาน และการใช้พื้นที่สาธารณะในสังคมอย่างยากลำบาก
- สถานที่สาธารณะควรมีการปรับปรุงให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างอิสระ
- ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยเฉพาะการเรียน และการทำงาน
- ความพิการเป็นเรื่องใกล้ตัว
- มุมมองของคนในสังคมที่มองคนพิการในแง่ลบ
- สร้างให้ผู้ชมมีทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ

นอกจากนี้ก็ยังให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า “ละครชุมชนที่ร่วมกันผลิตขึ้นนั้น ถ่ายทอดเนื้อหาได้ชัดเจนดีหรือไม่ ยังขาดประเด็นอะไรอีกบ้าง” ซึ่งเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาเหล่านั้นชัดเจนสมบูรณ์ดีแล้ว มีเพียงบางคนที่เห็นว่าควรเพิ่มเติมบางประเด็น ได้แก่ วิธีการใช้ชีวิตร่วมกับคนไม่พิการ โดยเฉพาะกับเพื่อน ๆ ที่โรงเรียน และวิธีการแก้ปัญหาการไม่มีคนจ้างงานคนพิการ

(1.2) ความน่าสนใจของละคร

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็น “ละครที่แสดงไปน่าจะดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมายได้หรือไม่ ทำไม” ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้

- น่าสนใจดี เพราะมีการสอดแทรกमुखตลกเข้าไปด้วย
- น่าสนใจดี เพราะละครมีข้อคิดที่ดี เข้าใจง่าย และเป็นข้อคิดที่มักจะมองข้ามกันไป
- น่าสนใจดี เพราะสื่อละครชุมชนเป็นสื่อที่น่าสนใจ ใกล้ชิด
- น่าสนใจดี เพราะนักแสดงอยู่ในวัยใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย
- น่าสนใจดี เพราะเรื่องราวในละครเป็นเรื่องราวของวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยเดียวกับกลุ่มเป้าหมาย
- น่าสนใจดี เพราะใช้เรื่อง “ความรัก” มาเชื่อมโยงเรื่องราว ซึ่งเป็นประเด็นที่เยาวชนกลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจ
- น่าสนใจน้อย เพราะกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชน ซึ่งเยาวชนนั้นมักจะยังไม่ค่อยสนใจสังคม สนใจแต่ตัวเอง
- น่าสนใจน้อย โดยเฉพาะในฉากที่ตัวเองแสดงความรักต่อกัน ยังดูไม่สมจริง

(1.3) ความสอดคล้องของ “สื่อละครชุมชน” กับ “กลุ่มเป้าหมาย”

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็น “หากมีการสื่อสารประเด็นคนพิการ ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในเชียงใหม่อีกในอนาคต คิดว่าสื่อละครชุมชนนี้เหมาะสมหรือไม่ เพราะอะไร” ซึ่งเยาวชนกลุ่มเรียนรู้มีความเห็นตรงกันทุกคนว่า สื่อละครชุมชนเป็นสื่อที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน เพราะเป็นสื่อที่สนุก น่าสนใจ เห็นภาพและสามารถสื่อสารอารมณ์ได้ชัดเจน อีกทั้งยังสามารถสอดแทรกสาระได้

(2) ปัจจัยที่กระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของละครชุมชนในโครงการนี้

(2.1) ปัจจัยที่ทำให้ละครประสบความสำเร็จ

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็น “ปัจจัยที่ทำให้ละครประสบความสำเร็จ” ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- ความตั้งใจ ความสามัคคี และการประสานงานที่ดีของคณะทำงาน ทั้งเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ วิทยากร และโรงเรียนต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือ
- การแสดงที่สมบทบาท ทำให้สามารถสื่อสารเนื้อหาได้อย่างชัดเจน

- เนื้อหาสาระที่สนุก และสอดแทรกเรื่องความรัก เหมาะสมกับวัยของกลุ่มเป้าหมาย หรือเยาวชนทั่วไป
- กลุ่มเป้าหมาย หรือเยาวชนทั่วไป มีความตั้งใจในการเปิดรับอย่างจริงจัง

(2.2) ปัจจัยที่ทำให้ละครไม่ประสบความสำเร็จ

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็น “ปัจจัยที่ทำให้ละครไม่ประสบความสำเร็จ” ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- กลุ่มเป้าหมายบางโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนในเขตเมือง ไม่ตั้งใจดูเท่าที่ควร
- สถานที่บางแห่งไม่อำนวย มีปัญหาเรื่องอุปกรณ์ เช่น เครื่องเสียง ระบบไฟ โปรเจกเตอร์ ไมโครโฟน ไม่พร้อม เป็นต้น

(3) แนวโน้มการสื่อสารประเด็นคนพิการในอนาคต

(3.1) บทบาทของเยาวชนกับการสื่อสารประเด็นคนพิการ

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็น “ในฐานะเยาวชน เราจะสามารถทำอะไรได้บ้าง เพื่อให้คนอื่นเข้าใจหรือมีมุมมองที่ถูกต้องต่อคนพิการ” ซึ่งเป็นประเด็นที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้แสดงความคิดเห็นในฐานะที่ตนเองเป็นเยาวชนที่เข้าใจหรือมีมุมมองที่ถูกต้องต่อคนพิการแล้ว จะถ่ายทอดหรือบอกต่อไปยังประชาชนกลุ่มอื่นที่ยังไม่เข้าใจได้อย่างไร โดยความคิดเห็นของเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

- ทำตัวเองให้เป็นแบบอย่าง แสดงให้คนอื่นเห็นว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรต่อคนพิการ เช่น การช่วยเหลือที่ถูกต้อง การยอมรับความสามารถ การเปิดโอกาสในการประกอบอาชีพ การสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเสมอภาค การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ คนพิการไม่ได้เป็นตัวประหลาด และคนพิการไม่ได้น่าเวทนา เป็นต้น
- การพูดคุยแบบปากต่อปาก เปิดประเด็นนี้ในการคุยกันในกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และคนรู้จัก ก็ช่วยสร้างความเข้าใจให้คนใกล้ชิดได้ดี
- เปิดโอกาสให้คนพิการกับคนไม่พิการได้ทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ เพื่อให้คนไม่พิการได้เรียนรู้และเข้าใจด้วยตนเอง

- เป็นผู้ผลิตสื่อต่าง ๆ ได้แก่
 - ผลิตหนังสือเกี่ยวกับคนพิการ เผยแพร่ไปยังกลุ่มวัยรุ่น
 - ผลิตแผ่นพับ หรือโปสเตอร์รณรงค์ หรือจุลสารเฉพาะกิจ แจกตาม โรงพยาบาล และสถานที่ราชการทุกแห่ง
 - ผลิตรายการวิทยุที่เผยแพร่เรื่องนี้โดยเฉพาะ และควรทำให้น่าสนใจ และเผยแพร่ให้ทั่วถึง
 - ผลิตสื่อเสียงสำเร็จรูปสำหรับเผยแพร่ในชุมชน เช่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย ของโรงเรียน เป็นต้น

(3.2) ผู้ส่งสารประเด็นคนพิการ สำหรับการสื่อสารกับเยาวชนในอนาคต

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็น “หากมีการสื่อสารประเด็นคนพิการ ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในเชียงใหม่อีกในอนาคต คิดว่าผู้ส่งสารควรเป็นใคร” ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- ดารา หรือนักร้อง เพราะสามารถดึงดูดความสนใจจากเยาวชนได้ดี
- ตัวคนพิการเอง หรือพ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของคนพิการ เพราะน่าจะถ่ายทอดเรื่องราวและอารมณ์ความรู้สึกได้ดี
- นักศึกษา เพราะเป็นวัยที่มีความกระตือรือร้น

(3.3) เนื้อหาคนพิการ ในประเด็นที่ควรสื่อสารในอนาคต

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็น “เนื้อหาประเด็นคนพิการ ที่ควรสื่อสารต่อไปในอนาคต” ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- การใช้ชีวิตของคนพิการร่วมกับคนไม่พิการอย่างเท่าเทียมกันในโรงเรียน มหาวิทยาลัยและในชุมชน
- ความสามารถของคนพิการที่เท่าเทียมกับคนไม่พิการในทุก ๆ ด้าน
- ความสามารถและโอกาสในการประกอบอาชีพที่ต้องการ
- สิ่งที่สังคมควรปรับปรุง เพื่อให้คนพิการสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสะดวกสบาย
- โอกาสทางการศึกษาที่ควรเท่าเทียมกับผู้อื่นในสังคม

- การปฏิบัติตัวต่อคนพิการ เช่น การพุดจา สายตา การช่วยเหลือ เป็นต้น
- การแก้ปัญหา “การว่างงาน” ของคนพิการ
- การใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการ โดยละเอียด เพื่อสะท้อนความยากลำบากของคนพิการในปัจจุบัน
- ปรับความเข้าใจผิดที่ว่า “คนพิการเป็นภาระของสังคม” ให้ถูกต้องเป็น “คนพิการมีความสามารถเหมือนคนไม่พิการทุกด้าน”
- โอกาสในการมีความรัก และมีครอบครัวของคนพิการ
- การช่วยเหลือ และการดูแลคนพิการอย่างถูกต้อง
- ประเด็นคนพิการที่ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นกำลังใจให้ทั้งคนพิการ และคนไม่พิการ
- สร้างทัศนคติเชิงบวกต่อคนพิการ

(3.4) สื่อที่เหมาะสมกับการถ่ายทอดประเด็นคนพิการไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็น
เยาวชน ในจังหวัดเชียงใหม่

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็น “หากมีการสื่อสารประเด็นคนพิการ ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่อีกในอนาคต หากไม่ใช่สื่อละครชุมชน จะใช้สื่อใดได้อีกบ้าง จึงจะสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย” ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

- กิจกรรมรณรงค์ที่เน้นความบันเทิง เพราะสามารถดึงดูดความสนใจเยาวชนได้ดีและเปิดโอกาสให้คนพิการกับคนไม่พิการได้ทำกิจกรรมร่วมกัน
- หนังสือที่สนุกสนาน เพราะยุคนี้ หนังสือกำลังเป็นที่นิยมของกลุ่มเยาวชน ดูสนุกและได้รับสาระไปด้วย
- แอนิเมชัน (Animation) ที่น่ารัก และสนุกสนาน
- ละครเวที หรือละครเพลง
- สปอตรณรงค์ (Public Service Announcement: P.S.A.) ทั้งทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์

(3.5) ผู้รับสารประเด็นคนพิการ สำหรับการสื่อสารกับเยาวชนในอนาคต

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็น “ผู้รับสารประเด็นคนพิการ สำหรับการสื่อสารไปยังกลุ่มเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ ในอนาคต” ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- นิสิต นักศึกษา ระดับอุดมศึกษา เพราะ หากเข้าใจประเด็นคนพิการอย่างถูกต้องแล้ว จะโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถขับเคลื่อนสังคมไปในทิศทางที่ดีได้
- เด็กประถม และมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะเป็นวัยเด็กที่ปลูกฝังได้ง่าย
- วัยรุ่นถึงวัยทำงาน เพราะเป็นวัยที่ละเลยคนพิการ
- ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย เพราะหากได้เข้าใจกันทุกกลุ่มแล้ว จะได้ช่วยกันปรับเปลี่ยนสังคมทั้งหมดไปพร้อม ๆ กันทุกฝ่าย

(4) สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโครงการ

(4.1) ประเด็นคนพิการ

จากการเข้าร่วมโครงการนี้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้แสดงความคิดเห็นว่า ได้เรียนรู้และเข้าใจ ประเด็นคนพิการมากขึ้นในแง่มุมต่อไปนี้

- มีโอกาสได้วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับคนพิการที่เกิดขึ้นในสังคม
- คนพิการควรได้รับโอกาสในการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะต่าง ๆ
- คนพิการควรได้รับโอกาสในการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในด้านการประกอบอาชีพ
- คนพิการในปัจจุบันมีความเป็นอยู่อย่างยากลำบาก เพราะสังคมไม่เอื้ออำนวย ได้แก่ สถานที่สาธารณะไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ ไม่มีคนจ้างงาน มีทัศนคติในแง่ลบต่อคนพิการ
- เกิดทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ
- รู้สึกละอายรับความสามารถของคนพิการ

(4.2) ด้านการทำงาน

จากการเข้าร่วมโครงการนี้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้แสดงความเห็นว่า ได้เรียนรู้และเข้าใจด้านการทำงานมากขึ้นในแง่มุมต่อไปนี้

- ทักษะการทำงานเป็นทีม
- ได้เพิ่มความกล้าแสดงออก คือ กล้าที่จะคิด กล้าที่จะทำ และกล้าที่จะตัดสินใจ มากขึ้น
- ได้เรียนรู้ถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ได้ฝึกให้ตัวเองมีความรับผิดชอบมากขึ้น
- ได้เรียนรู้ความสำคัญของการตรงต่อเวลา และความมีวินัย
- ได้ความสัมพันธ์และมิตรไมตรีต่อกัน
- ได้รู้ถึงคุณค่าของตัวเอง และของผู้อื่นมากขึ้น

(4.3) ด้านศิลปะการแสดง

จากการเข้าร่วมโครงการนี้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้แสดงความเห็นว่า ได้เรียนรู้และเข้าใจงานด้านศิลปะการแสดงมากขึ้น ในแง่มุมต่อไปนี้

- ได้รู้จักการแสดงละคร ที่มีชื่อว่า “ละครชุมชน” ทั้งประวัติความเป็นมา รูปแบบการนำเสนอ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการแสดงที่แตกต่างจากละครเวที นั่นคือ ละครชุมชนนั้นเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งแต่การเลือกเรื่อง เขียนบท เลือกสถานที่แสดง ตลอดจนการประเมินผล และเป้าหมายในการแสดงนั้น ล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชนเองทั้งสิ้น
- ได้เรียนรู้ทักษะด้านการเปล่งเสียง การใช้เสียง ระดับของเสียง
- ได้เรียนรู้ด้านการจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์
- ได้เรียนรู้วิธีการบริหารร่างกายสำหรับการแสดง
- ได้เรียนรู้ทักษะด้านการละคร การกำหนดแก่นเรื่อง การเขียนบท การวางโครงเรื่อง การวาง Blocking

4.10 กิจกรรม : วิเคราะห์และสรุปผล

ระยะเวลาดำเนินงาน : เมษายน-พฤษภาคม 2554

วัตถุประสงค์ : ผู้วิจัยประมวลข้อมูล วิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผล จัดทำ
รายงานการวิจัยเป็นรูปเล่ม

ขั้นตอนดำเนินงาน :

ผู้วิจัย ประมวลข้อมูล วิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผลตามแผนงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้

ผลการดำเนินงาน :

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลข้อมูล วิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผล จัดทำรายงานการวิจัย
เป็นรูปเล่มในช่วง 2 เดือนสุดท้ายของการดำเนิน โครงการวิจัย

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ละครชุมชน” เพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการได้ ดำเนินงานเสร็จครบทุกขั้นตอนแล้ว มีผลสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ละครชุมชน” เพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

5.1.1 ละครชุมชนที่ได้ผลิตขึ้นเรื่อง “วันใหม่”

(1) ผู้ผลิต และกลุ่มเป้าหมาย

ละครชุมชนเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการภายใต้งานวิจัยนี้ ถูกผลิตขึ้นโดย “เยาวชนกลุ่มเรียนรู้” อันเป็น นักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 31 คน ซึ่งได้ร่วมกระบวนการผลิตตามที่วางแผนการวิจัยไว้ และได้ตั้งชื่อละครว่า “วันใหม่” และมีกลุ่มเป้าหมายเป็น “เยาวชนทั่วไป” ซึ่งหมายถึง เยาวชนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งหมด 1,182 คน จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่

- วันที่ 12-13 มกราคม 2554 โรงเรียนวาริ เชียงใหม่
- วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2554 โรงเรียนสันทรายวิทยาคม
- วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2554 โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม
- วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2554 โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน
- วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2554 โรงเรียนปิ่นสร้อยไขลาลัยวิทยาลัย
- วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2554 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

(2) กระบวนการผลิต

งานวิจัยนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) เป็นแนวทางในการดำเนินการ โดย Kemmis and McTaggart กล่าวถึงการวิจัยแบบ PAR นี้ไว้ว่า เป็นการวิจัยที่ต้องปฏิบัติการตาม 4 ขั้นตอนนี้ คือ (1988:5 อ้างถึงใน Kaye Seymour-Rolls & Ian Hughes, 1995, online)

(2.1) ไตร่ตรองและทำความเข้าใจกับสภาพปัญหา (Reflection)

ขั้นตอนนี้เป็นเวลาที่ยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันศึกษา เรียนรู้ถึงโครงสร้างของปัญหา เรื่อง “การสื่อสารประเด็นคนพิการ” อย่างถ่องแท้ พร้อมกับแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และปรับฐานความคิดความเข้าใจต่อประเด็นปัญหาให้ตรงกัน ด้วยการฝึกรอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “ปัญหาการสื่อสารประเด็นคนพิการในเมืองไทย” โดยผู้วิจัย ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ เป็นวิทยากรเอง และการอบรมดังกล่าวได้ทำให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจถึงปัญหาและผลกระทบของการสื่อสารประเด็นคนพิการที่ผ่านมา สรุปได้ว่า ที่ผ่านมาสื่อมวลชนได้นำเสนอประเด็นคนพิการและความพิการเป็นเรื่องขำขันและน่าเวทนา ทำอะไรตามลำพังไม่ได้ ต้องคอยเรียกร้องและร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นตลอดเวลา และหากคนพิการทำอะไรเหมือนคนปกติได้ กลับเป็นความพิเศษที่ถูกมองว่า “เหนือมนุษย์” ดังนั้น ไม่ว่าคนพิการจะทำอะไรได้เองหรือไม่ก็ตาม ก็จะถูกมองว่า “ไม่เหมือน” มนุษย์คนอื่น ๆ อยู่เสมอ นับเป็นความไม่เท่าเทียมกันที่พบในสื่อมวลชนอยู่บ่อยครั้ง

นอกจากนี้ยังมีการฝึกรอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “เรียนรู้และเข้าใจคนพิการ” โดยมีทีมวิทยากรซึ่งเป็นตัวแทนคนพิการจากมูลนิธิโกลบอลแคมปัส (Global Campuses Foundation) นำโดยคุณกชกร ทวีศรี ผู้ประสานงานมูลนิธิฯ ภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก และทีมงานคนพิการอีก 10 คน ซึ่งการอบรมดังกล่าวได้เน้นเนื้อหาให้เป็นไปตามแนวทาง “สิทธิคนพิการตามหลักการทั่วไปของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” หรือ CRPD ให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจอย่างชัดเจน

(2.2) วางแผนแก้ไขปัญหา (Planning)

ในขั้นตอนนี้ เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันวิพากษ์และวิเคราะห์ปัญหา แล้ววางแผนแก้ไข ปัญหาเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หมายถึงการร่วมกันวางแผนผลิตสื่อละครชุมชน กำหนด แก่นเรื่อง โครงเรื่อง และเขียนบท ให้มีเนื้อหาเหมาะสมกับการนำไปใช้ปรับความเข้าใจเกี่ยวกับ คนพิการของเยาวชนทั่วไปให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องตามหลัก CRPD (รายละเอียดของแก่นเรื่อง โครงเรื่อง และบทละคร อยู่ในบทที่ 4)

(2.3) ปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ (Action)

ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินงานจริงตามแผนที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ผ่านมา การปฏิบัติการ ต้องรอบคอบที่สุด เพราะเป็นการลงมือกระทำจริง ในสถานการณ์จริงและมุ่งหวังให้สังคมเกิดการ เปลี่ยนแปลงจริง ๆ นับเป็นจุดที่ทำให้งานวิจัยแบบ PAR แตกต่างจากงานวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ที่ไม่ได้ปฏิบัติการในสภาพสังคมจริง ซึ่งในงานวิจัยนี้ก็หมายถึง การ ลงมือผลิตละครชุมชนเรื่อง “วันใหม่” ที่ได้วางแผนไว้ ได้แก่ การคัดเลือกนักแสดง การชักชวน เตรียมฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก และออกแสดงสดตามโรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวาริชียงใหม่ โรงเรียนปิ่นสร้อยแสงสว่างวิทยาลัย โรงเรียนสันทรายวิทยาคม โรงเรียน คอยสะแก้วิทยาคม โรงเรียนเชียงใหม่มหิธรวิทยาคม และวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ โดยมี กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,182 คน

(2.4) สังเกตเพื่อประเมินผล (Observation)

การสังเกตการณ์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการวิจัยแบบ PAR เพราะการปฏิบัติการใน งานวิจัยนั้น ได้มุ่งเน้นให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงต้องมีการสังเกตการณ์เพื่อประเมินผล ว่าการปฏิบัติการดังกล่าวได้บรรลุผลมากน้อยเพียงใด ในขั้นตอนนี้ สามารถนำเครื่องมือการวิจัย สำหรับการประเมินผลมาใช้ได้ เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กลุ่ม เป็นต้น

ทั้งนี้การดำเนินงานทั้งหมดยังต้องเป็นไปแบบวงเกลียววัฏจักร(Spiral) อีกด้วย นั่นคือ เมื่อ ดำเนินการขั้นตอนที่ 1 ถึง 4 เสร็จสิ้นแล้ว ก็จะต้องนำผลการประเมินจากขั้นตอนที่ 4 กลับไป ไตร่ตรอง วางแผน และปฏิบัติการอีกครั้งตามขั้นตอนที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ เพื่อให้ได้ผลการ ดำเนินงานที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งสำหรับงานวิจัยนี้ ได้แสดงสดรอบแรกที่โรงเรียนวาริชียงใหม่ มีการ

ประเมินผล 2 ด้าน คือ ประเมินผลผู้ชมด้วยแบบสอบถาม และการประเมินผลด้วยตัวเยาวชนกลุ่มเรียนรู้เอง แล้วนำผลการประเมินไปปรับปรุงละครให้ดีขึ้น แล้วจึงไปแสดงยังโรงเรียนต่อไป ซึ่งทุกรอบการแสดงก็มีการประเมินผล 2 ด้านเช่นเดียวกันทุกครั้ง

(3) แก่นเรื่อง (Theme)

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันตั้งชื่อละครชุมชนเรื่องนี้ว่า “วันใหม่” และได้กำหนดแก่นเรื่องของละครชุมชนของโครงการนี้ว่า “โอกาส” ซึ่งหมายถึง ละครจะเน้นนำเสนอชีวิตของคนพิการคนหนึ่ง ที่อยากจะมีชีวิตที่เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคม ทั้งทางด้านความรัก ด้านการศึกษา ด้านการทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวันอย่างอิสระ

(4) โครงเรื่อง (Plot)

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันกำหนดโครงเรื่องของละครชุมชนเรื่อง “วันใหม่” ว่า มีวัยรุ่นชายคนหนึ่ง ชื่อ “วันใหม่” เป็นนักกีฬาบาสเกตบอลของโรงเรียน หน้าตาดี นิสัยดี เพื่อนเยอะ เพิ่งจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสอบติดคณะวิศวกรรมศาสตร์ตามที่ฝันไว้ วันหนึ่งเขาประสบอุบัติเหตุในรูปแบบตกเป็นเหยื่อ คือ วิ่งไปเก็บลูกบาสที่กลิ้งไปที่ถนน จึงโดนรถชนอย่างแรง จนต้องพิการนั่งรถเข็น หลังจากพิการ อธิการบดีก็เรียกวันใหม่และคุณแม่เข้าพบเพื่อแจ้งว่าทางสถาบันไม่อนุญาตให้วันใหม่เข้าเรียนที่นี่ เนื่องจากวันใหม่ไม่สามารถเดินได้ แฟนสาวก็บอกเลิกเนื่องจากผู้ปกครองไม่อนุญาตให้คบหากับคนพิการ คุณแม่ของวันใหม่เองก็ประคบประหงมเกินเหตุ เหตุการณ์ทั้งหมดทำให้เขารู้สึกท้อแท้ในชีวิต รู้สึกตนเองกลายเป็นคนไม่มีค่า แต่แล้ววันใหม่ก็ไปประสบกับเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้เขาคิดได้ นั่นก็คือได้เห็นชีวิตของคนพิการคนอื่น ๆ ที่สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ จึงทำให้มีพลังลุกขึ้นสู้กับชีวิต ด้วยการออกไปเผชิญสังคมภายนอกตามลำพัง เขาออกไปสมัครงาน แต่กว่าจะเดินทางไปได้ ก็ประสบกับภาวะยากลำบากมากมายของสังคม ทั้งทางเท้าที่ไม่มีทางลาด และยังเต็มไปด้วยต้นไม้ ถังขยะ เสาวไฟฟ้าที่เกะกะ เมื่อเรียกรถโดยสาร คนขับก็ไม่รับเพราะเห็นว่าขึ้นลงลำบาก พอไปถึงอาคารต่าง ๆ ก็ไม่มีทางลาด เขาไม่สามารถเข้าไปสมัครงานได้เลย เขาจึงต้องไปสมัครงานตามบริษัทที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเข้าถึงได้ ซึ่งก็มีน้อยเต็มที และสุดท้ายก็ไม่มีใครรับเขาเข้าทำงานแม้แต่แห่งเดียว วันใหม่ได้ตะโกนสุดเสียงถามผู้ชมเป็นประโยคสุดท้ายก่อนจบเรื่องว่า “ขอโอกาสให้ผมได้ไหม”

(5) สารที่สอดแทรกตามหลัก CRPD

ละครชุมชนเรื่อง “วันใหม่” ได้สอดแทรกสาระตามหลัก CRPD ดังต่อไปนี้

(5.1) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ

ละครชุมชนเรื่องวันใหม่ ได้สะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของคนพิการในสังคมไทยว่า ยังขาดโอกาสในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตอิสระ ประกอบกับการสะท้อนให้เห็นถึงความเศร้าเสียใจและความยากลำบากในการดำรงชีวิตของคนพิการ อันมีเหตุมาจากสังคมไม่เอื้ออำนวย ทั้งทางเท้า บันได และการถูกเลือกปฏิบัติ เพื่อให้เยาวชนทั่วไปที่ได้รับชมละครเรื่องนี้ เกิดความตระหนักถึง “ศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของคนพิการ” มากขึ้น ด้วยความเข้าใจที่ว่าชีวิตของคนพิการไม่น่าสงสารเพราะความพิการ แต่น่าสงสารเพราะสังคมไม่เอื้ออำนวย หากสังคมมีสภาพที่เอื้ออำนวย และเปิดโอกาสในทุก ๆ ด้านให้กับคนพิการ คนพิการก็จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับคนไม่พิการ

(5.2) การอยู่ได้ด้วยตนเองของคนพิการ

ละครชุมชนเรื่อง “วันใหม่” ในตอนที่คุณแม่คอยดูแลวันใหม่อย่างใกล้ชิด (ก่อนข้างจะประคบประหงมจนเกินเหตุ) โดยไม่ให้วันใหม่ออกไปนอกบ้าน คอยจัดการทุกอย่างให้ตลอดเวลา นั้น เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ต้องการให้ละครได้สะท้อนถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันที่ว่า คนในครอบครัว แม้จะไม่รังเกียจหรืออับอายความพิการของคนในครอบครัว แต่ก็มีส่วนหนึ่งที่ดูแลคนพิการในครอบครัวของตนเองไม่ถูกต้อง นั่นคือการดูแลที่ยังอยู่บนพื้นฐานของความคิดที่ว่า “คนพิการคือคนไร้ความสามารถ” ทำอะไรเองไม่ได้ ต้องมีคนช่วยทำแทนให้ตลอดเวลา และไม่ควรรออกไปเผชิญชีวิตนอกบ้าน ซึ่งจุดนี้ละครได้สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของวันใหม่ที่รู้สึก ว่า “ชีวิตของตนเองไม่มีคุณค่า” ทำให้เยาวชนทั่วไปที่เป็นผู้ชมรู้สึกสงสารในความรู้สึกนี้ของคนพิการ และเกิดความรู้สึกต่อเนื่องไปถึงการเอาใจช่วยให้คนพิการได้ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างอิสระเหมือนคนไม่พิการคนอื่น ๆ นั่นเอง

(5.3) เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตัวเองของคนพิการ

การนำเสนอละครชุมชนเรื่องวันใหม่ในประเด็น “โอกาสทางการศึกษาของคนพิการ” ที่ อธิการบดีเรียกวันใหม่และคุณแม่เข้าพบ เพื่อแจ้งให้ทราบว่า ทางสถาบันได้มีมติให้วันใหม่ พ้นสภาพการเป็นนักศึกษา เนื่องจากวันใหม่เป็นคนพิการ เดินไม่ได้ นั่น เขาวิชากลุ่มเรียนรู้ต้องการ ให้ละครเรื่องนี้ได้สะท้อนว่า วันใหม่ซึ่งเป็นคนพิการนั้น ไม่มีโอกาสได้ตัดสินใจในชีวิตของตัวเอง แม้จะขอร้องวิงวอนเพียงใด ชีวิตก็ต้องเป็นไปตามที่ผู้อื่น(อธิการบดี)ตัดสินใจ นับเป็นจุดที่ละคร ต้องการให้เยาวชนทั่วไปที่ได้รับชม รู้สึกสะเทือนใจที่คนพิการถูกตัดโอกาสทางการศึกษา และ เห็นใจที่คนพิการไม่มีโอกาสได้ตัดสินใจใช้ชีวิตในแบบที่ตนเองต้องการ อันจะทำให้เกิดความ ตระหนักถึงความสำคัญของ “เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตัวเองของคนพิการ” นั่นเอง

(5.4) การเคารพขีดความสามารถของคนพิการ

และความเท่าเทียมในการประกอบอาชีพของคนพิการ

การที่เนื้อหาในละครชุมชนเรื่องวันใหม่ ได้นำเสนอให้วันใหม่ถูกตัดโอกาสทางการศึกษา ดังที่ได้กล่าวไปในข้อ (5.3) นั้น นอกจากจะทำให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงความสำคัญของ “เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตัวเองของคนพิการ” แล้ว ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความเศร้าเสียใจของวันใหม่ที่จะ ไม่มีโอกาสได้เป็นวิศวกรตามที่ใฝ่ฝันไว้ นับเป็นการสื่อให้เห็นถึงมุมมองที่ว่า “คนพิการคือคนไร้ความสามารถ” ซึ่งเมื่อคนในสังคมมีมุมมองเช่นนี้แล้ว คนพิการคงจะไม่มีโอกาสได้ประกอบอาชีพ ที่ตนต้องการ แต่ต้องรอประกอบอาชีพที่สังคมเปิดโอกาสให้เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่คนพิการไม่ได้ ไร้ความสามารถ หากเพียงขาดโอกาสบางอย่างที่ทำให้ความสามารถของคนพิการไม่ได้รับการ พัฒนาอย่างเท่าเทียมกับคนอื่นที่ไม่พิการเท่านั้น

(5.5) การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

ละครชุมชนเรื่องวันใหม่ ในตอนที่วันใหม่กลับมามีกำลังใจในการดำเนินชีวิต แล้วเข็น รถเข็นพาตัวเองออกไปนอกบ้านเพื่อหางานทำ และได้พบกับความยากลำบากในการเดินทาง ทั้ง ทางเท้าที่เต็มไปด้วยต้นไม้อายุชยะ และเสาไฟฟ้า รวมถึงเมื่อโบกรถโดยสาร แล้วคนขับปฏิเสธ ไม่รับขึ้นรถ โดยให้เหตุผลว่าวันใหม่เป็นคนพิการที่ขึ้นลงลำบาก ไม่สะดวกที่จะรับโดยสาร ทำให้ วันใหม่เสียใจ และต้องเดินทางด้วยการเข็นรถไปตามทางเท้าที่ยากลำบากตามลำพัง จุดนี้ของละคร เยาวชนกลุ่มเรียนรู้มีความตั้งใจจะถ่ายทอดให้เห็นว่า “คนพิการ” ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไร ทำให้ชีวิต

ของคนพิการขาดทางเลือก และไม่มีทางออกในการใช้ชีวิตเหมือนคนอื่น ทั้ง ๆ ที่คนพิการมีความคิด มีสติปัญญาเหมือนคนอื่นทั่วไป โดยการเลือกปฏิบัติเช่นนี้ทำให้การใช้ชีวิตเป็นไปอย่างยากลำบาก

(5.6) การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะ ของคนพิการ

ละครชุมชนเรื่องวันใหม่ ในตอนที่วันใหม่กลับมามีกำลังใจในการดำเนินชีวิต แล้วเซ็นรถเข็นพาตัวเองออกไปนอกบ้านเพื่อหางานทำ และได้พบกับความยากลำบากในการเดินทาง ทั้งทางเท้าที่เต็มไปด้วยต้นไม้ ถังขยะ และเสาไฟฟ้านั้น เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ต้องการให้ละครเรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า พื้นที่สาธารณะที่คนทุกคนในสังคมควรมีสิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน กลับกลายเป็นอุปสรรคในการใช้ชีวิตของคนพิการ ซึ่งเพียงเพราะ “ความพิการ” นั้นไม่น่าจะเป็นเหตุให้เขาต้องสูญเสียสิทธิเสรีภาพในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมไป เพราะไม่ว่าจะด้วยมุมมองทางกฎหมายตามหลักรัฐธรรมนูญ หรือมุมมองตามหลักมนุษยชน คนทุกคนบนโลก ไม่ว่าจะยากดีมีจน พิการหรือไม่พิการ ก็มีสิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะอย่างเท่าเทียมกันทั้งสิ้น โดยละครพยายามจะสะท้อนให้ผู้ชมเข้าใจว่า หากทางเท้าเป็นทางเรียบกว้าง ต้นไม้ ถังขยะ หรือเสาไฟฟ้าจัดเรียงเป็นระเบียบเรียบร้อย คนพิการก็จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระเหมือนคนอื่น ไม่เป็นภาระของใคร และไม่ต้องเรี่ยกรังหรือรอคอยความช่วยเหลือในเชิงสงเคราะห์จากใครอีก

โดยรวมแล้วนับว่าละครชุมชนเรื่อง “วันใหม่” ที่ผลิตขึ้นในโครงการนี้ ได้สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เกิดการพัฒนาทางความคิดในการแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสารประเด็นคนพิการตามหลัก CRPD ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับละครเพื่อการพัฒนาขององค์กร Save the Children และค่ายผู้อพยพในกินีที่เชื่อมั่นว่า กระบวนการละครสามารถพัฒนาเยาวชนได้ โดยเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการละครในค่ายนั้น นอกจากจะได้รับการอบรมเพิ่มศักยภาพด้านการละครแล้ว ยังได้รับการอบรมเชิงเนื้อหาด้านงานอนามัยเจริญพันธุ์ ทำให้เยาวชนได้เป็นส่วนสำคัญในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านงานอนามัยเจริญพันธุ์ของคนอื่น ๆ ในค่ายในที่สุด เช่นเดียวกับเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ในงานนี้ ที่มีความเข้าใจต่อคนพิการอย่างถูกต้องและสามารถถ่ายทอดไปยังเยาวชนคนอื่นได้อีกด้วย

5.1.2 เยาวชนกลุ่มเรียนรู้กับความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ที่ได้สมัครใจมาเข้าร่วมโครงการผลิตละครชุมชนในงานวิจัยนี้ ได้เข้าร่วมหลายกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้องมากขึ้น ได้แก่

(1) เรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์สื่อ

ในการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนที่ 2 Reflection จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งแรกเรื่อง “สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารประเด็นคนพิการทางสื่อมวลชนในอดีตถึงปัจจุบัน” (ดูรายละเอียดผลการดำเนินกิจกรรมได้ในบทที่ 4) ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจถึงปัญหาและผลกระทบของการสื่อสารประเด็นคนพิการที่ผ่านมา พอสรุปได้ว่า “คนพิการ และความพิการ” มักถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนให้เป็นเรื่องขำขันและน่าเวทนา ทำอะไรเองไม่ได้ ต้องคอยเรียกร้องและรอรับความช่วยเหลือจากคนอื่นตลอดเวลา แต่หากคนพิการสามารถทำอะไรเหมือนคนปกติได้ กลับเป็นความพิเศษที่ถูกมองว่า “เหนือมนุษย์” นั่นก็คือ ไม่ว่าจะช่วยเหลือตัวเองได้หรือไม่ได้ก็ตาม คนพิการก็จะถูกมองว่า “ไม่เหมือน” มนุษย์คนอื่น ๆ นับเป็นความไม่เท่าเทียมกันที่พบในการนำเสนอประเด็นคนพิการผ่านสื่อมวลชน

(2) เรียนรู้ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

นอกจากนี้ ในการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนที่ 2 Reflection ยังมีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 เรื่อง “เรียนรู้และเข้าใจคนพิการ” (ดูรายละเอียดผลการดำเนินกิจกรรมได้ในบทที่ 4) ซึ่งมีกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้ได้เรียนรู้ประเด็นคนพิการอย่างชัดเจนขึ้น ได้แก่

ตารางที่ 5.1 แสดงสิ่งที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ได้เรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ในการฝึกอบรม

กิจกรรม	สิ่งที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้
ความพิการคืออะไร และ Group discussion	- กิจกรรมสนทนากับผู้พิการ: เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ว่า ผู้พิการนั้นมีความกังวลใจและทัศนคติที่ดีในการดำเนินชีวิต ทุกคนมีความคิดและจิตใจดี ทำให้เข้าใจคนพิการได้มากขึ้น และตนเองนั้นโชคดีที่คนพิการมาก จึงรู้สึกมีกำลังใจในการใช้ชีวิตมากขึ้น - เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้คุณค่าของคนพิการและคนไม่พิการสามารถเป็นเพื่อน ที่นั่งกับคนพิการได้เช่นกัน ถ้าไม่ได้สื่อสารในครั้งนี้อาจจะไม่เข้าใจคนพิการ

ตารางที่ 5.1 แสดงสิ่งที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ได้เรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ในการฝึกอบรม

กิจกรรม	สิ่งที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้
	3. กิจกรรม group discussion วิทยากรได้ชี้ให้เห็นว่า จากกิจกรรมนี้แสดงให้เห็นว่า สังคมมีมุมมองต่อคนพิการที่ไม่ถูกต้อง ภาพลักษณ์ที่สื่อออกมามักน่าสงสารและมีชีวิตลำบาก คนพิการไม่ต้องการความสงสาร แต่ต้องการให้สังคมเข้าใจว่า ตนเองนั้นมีความปกติสามารถพึ่งพาตนเองได้ 4. สังคมไทยมองคนพิการว่า น่าสงสาร ซึ่งแตกต่างจากต่างประเทศ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะคนปกตินั้นตัดสินคนพิการโดยเอาตนเองที่ปกติและสมบูรณ์เป็นที่ยึด จึงเกิด stereotype ขึ้นในการมองว่าคนพิการน่าสงสารและสลดใจเมื่อเห็น 5. สังคมเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ คนพิการจึงต้องออกมาเรียกร้องสิทธิของตนเอง และอคติคือ ความพิการที่แท้จริง 6. กิจกรรมนี้สอนให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้รู้จักการสื่อสารกับคนพิการก่อนที่จะผลิตละครออกมา เพื่อให้ผลิตได้อย่างถูกต้อง
Simulation: การจำลอง ความพิการ 3 ฐาน	1. เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ถึงความยากลำบากของคนพิการ และเข้าใจคนพิการมากขึ้น เช่น ตาบอดต้องทำอะไรเมื่อเดิน เรียนรู้การเงินรถและการควบคุมรถเงิน 2. ผู้พิการยังไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกในเมืองไทย เช่น คนตาบอดที่ไม่มีถนนและอักษรเบรลล์บอกตามสถานที่ต่างๆ ทางลาดสำหรับรถเข็นก็หาได้ยากมาก บางที่มีแต่ไม่สามารถใช้ได้จริง เพราะคนพิการไม่ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ 3. ผู้พิการทางหู มีทั้งที่ได้ยินบ้างไปจนถึงไม่ได้ยินเลย และพวกเขาไม่ชอบให้เรียกว่า คนใบ้ ควรเรียกชื่อเขาไปเลยจะดีที่สุด 4. ผู้พิการรู้สึกดีกับเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ที่ไม่กลัวและรังเกียจการทดลองเป็นคนพิการ
แลกเปลี่ยน ประสบการณ์	เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ประสบการณ์ การใช้ชีวิตจริงจากผู้พิการ และได้ข้อคิดจากการอยู่ร่วมกันกับคนพิการ
บรรยายเรื่อง ความพิการ เป็นเรื่องใกล้ ตัว	1. เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ว่า คนพิการหลายคนสามารถประสบความสำเร็จได้ 2. วาทกรรมหลายอย่างในสังคม กล่าวถึงสิ่งที่ไม่ดีโดยโยงเข้ากับความพิการ 3. คนพิการต้องการสิ่งแวดล้อมที่ช่วยในการดำเนินชีวิต เช่น ทางลาด ละคนพิการก็มีความสุขในการดำเนินชีวิตด้วย 4. ความพิการเป็นเรื่องใกล้ตัวมาก สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกวัย เช่น อาจเกิดจากอุบัติเหตุที่เราตกเป็นเหยื่อ หรืออุบัติเหตุจากความประมาท ของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเกิดจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือเกิดจากความเสื่อมทางร่างกายตามอายุขัย เป็นต้น
สรุปบทเรียน จากการทำ กิจกรรม	1. เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้ถึงความยากลำบากของผู้พิการที่แตกต่างกันออกไป 2. ประเภทของความพิการ 3. ความพิการนั้นบางคนเป็นมาตั้งแต่เกิด บางคนมาเป็นภายหลัง และมีปัญหาในเรื่องการ

ตารางที่ 5.1 แสดงสิ่งที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ได้เรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ในการฝึกอบรม

กิจกรรม	สิ่งที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้
จำลอง	ยอมรับทั้งจากตัวเอง ครอบครัวและสังคม ร้อยละ 90 พยายามที่จะฆ่าตัวตาย 4. ผู้พิการทางสติปัญญาบางอาการ เช่น LD (Learning Disability) สามารถฟื้นฟูได้ บางครั้งพ่อแม่ไม่เข้าใจ จึงไม่ปล่อยลูกออกไปข้างนอกทำให้ขาดการพัฒนา และเข้าสังคมไม่เป็น
CRPD	1. คนพิการยังไม่ได้รับความเท่าเทียมและความเสมอภาค ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงาน ครอบครัว และการใช้สาธารณประโยชน์ 2. เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้รู้จักและเข้าใจหลักการ CRPD ซึ่งมีขึ้นเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน ปกป้องสิทธิ และให้เคารพสิทธิของผู้อื่น เคารพศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด
ทัศนคติ	1. ผู้พิการยังคงไม่ได้รับความเท่าเทียม และผู้พิการสามารถทำอะไร ๆ เหมือนคนอื่น ๆ 2. ความเชื่อความคิดเกี่ยวกับคนพิการ ยังได้รับการถ่ายทอดมาอย่างผิดๆ เช่น ด้านภาษาต่างๆ และยังมีความเชื่อว่า ความพิการเป็นเรื่องของเวรกรรม ซึ่งไม่เป็นความจริง และควรจะช่วยกันให้ความเชื่อเหล่านี้หมดไปจากสังคม
Diversity	เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจว่าสังคมมีความหลากหลาย มีทั้งคนผิวขาว ผิวดำ คนอ้วน คนผอม เด็ก ผู้ใหญ่ คนชรา ชาย หญิง เพศที่สาม คนเชื้อชาติต่าง ๆ และ “คนพิการ” ก็เป็นเพียงหนึ่งในความหลากหลาย ซึ่งทุกความหลากหลายนี้ต่างก็มี “ความเป็นมนุษย์” เช่นเดียวกัน จึงควรที่จะมีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งหมด

(3) ถอดบทเรียน : สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้

ในการดำเนินโครงการวิจัยขั้นตอนสุดท้าย ที่ได้ให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ประชุมเพื่อถอดบทเรียนในประเด็นต่าง ๆ นั้น ประเด็นหนึ่งที่ได้ร่วมกันแสดงความเห็นคือ “สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโครงการในประเด็นคนพิการ” เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้แสดงความคิดเห็นที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ โดยมีรายละเอียดเป็นไปในแนวทางเดียวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมขั้นตอนที่ 2 Reflection ดังตารางที่ 5.1 ที่ผ่านมา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- มีโอกาสได้วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับคนพิการที่เกิดขึ้นในสังคม
- คนพิการควรได้รับโอกาสในการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะต่าง ๆ
- คนพิการควรได้รับโอกาสในการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในด้านการประกอบอาชีพ

- คนพิการในปัจจุบันมีความเป็นอยู่อย่างยากลำบาก เพราะสังคมไม่เอื้ออำนวย ได้แก่ สถานที่สาธารณะไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ ไม่มีคนจ้างงาน มีทัศนคติในแง่ลบต่อคนพิการ
- เกิดทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ
- รู้สึกยอมรับความสามารถของคนพิการ

5.1.3 การปลูกฝังความรู้ชุดใหม่ให้กับเยาวชนทั่วไป

ตามแผนที่กำหนดไว้ในงานวิจัยนั้น “เยาวชนทั่วไป” หมายถึง เยาวชนทุกเพศที่ได้รับชมละครชุมชนเรื่องวันใหม่ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5-6 โรงเรียน โรงเรียนละไม่ต่ำกว่า 100 คน รวมแล้วไม่ต่ำกว่า 600 คน ซึ่งในการดำเนินงานทั้งหมด ละครชุมชนเรื่องนี้ได้ไปแสดงยังโรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 6 โรงเรียน มีเยาวชนตรงกลุ่มเป้าหมายได้รับชมรวมทั้งสิ้น 1,182 คน ซึ่งนับว่าบรรลุเป้าหมายในเชิงปริมาณ

สำหรับเป้าหมายในเชิงคุณภาพนั้น งานวิจัยได้กำหนดไว้ว่า ละครชุมชนเรื่องวันใหม่ที่ผลิตขึ้นนี้จะสามารถปลูกฝังความรู้ชุดใหม่ที่ทำให้เยาวชนทั่วไปได้เข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้องตามหลัก CRPD) ซึ่งจะประเมินและวัดผลด้วยแบบสอบถาม และผลการประมวลแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่า เยาวชนทั่วไป ได้เข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้องแล้วหลายประการ ได้แก่

(1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ

จากผลการประมวลแบบสอบถาม เยาวชนทั่วไปที่ได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ” คือ ตอบว่าคนพิการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ “เท่ากัน” กับคนไม่พิการ จำนวนร้อยละ 89.5 และเยาวชนทั่วไปจำนวนร้อยละ 5.9 มีความเข้าใจเรื่องนี้ในทิศทางที่ดี คือ มีความเห็นว่าคนพิการน่าจะมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ “มากกว่า” คนไม่พิการ แต่มีเยาวชนทั่วไปอีกจำนวนร้อยละ 4.6 ที่ยังมีความเข้าใจในเรื่องนี้ในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง คือ ตอบว่าคนพิการควรมีสักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ “น้อยกว่า” คนไม่พิการ

(2) การอยู่ได้ด้วยตนเองของคนพิการ

จากผลการประมวลแบบสอบถาม ชาวชนทั่วไปได้รับชม “ละครชุมชนเรื่องวันใหม่” จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน ส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “การอยู่ได้ด้วยตนเองของคนพิการ” คือตอบว่าถ้าตนเองเป็นผู้ปกครองของวันใหม่จะ “ส่งเสริมให้วันใหม่ทำกิจกรรมต่างๆ ตามปกติในชีวิตด้วยตนเอง” และ “พาวันใหม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมด้วยทัศนคติที่ว่า ‘ความพิการไม่ใช่อุปสรรค’” ร้อยละ 42.3 และ ร้อยละ 38.7 ตามลำดับ ซึ่งนับเป็นความคิดเห็นที่แสดงถึงความเข้าใจว่าคนพิการควรจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

นอกจากนี้ มีชาวชนทั่วไปอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ค่อยเข้าใจในเรื่อง “การอยู่ได้ด้วยตนเองของคนพิการ” คือ ตอบว่าถ้าตนเองเป็นผู้ปกครองของวันใหม่จะ “ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกให้วันใหม่จะได้อยู่บ้านอย่างสบาย ไม่ต้องออกไปลำบากนอกบ้าน” ร้อยละ 8.6 และอีกร้อยละ 6.1 ตอบว่า “จะจ้างพยาบาลพิเศษมาดูแลอย่างใกล้ชิด คอยปรนนิบัติและทำกิจวัตรประจำวันให้วันใหม่ทุกอย่าง” และร้อยละ 4.3 ตอบว่า “พยายามไม่ให้วันใหม่ออกไปไหนเพราะเดินทางลำบาก” ซึ่งทั้งสามคำตอบนี้ล้วนสะท้อนถึงความเข้าใจที่ว่าการเป็นคนพิการ ไม่ควรออกไปใช้ชีวิตนอกบ้าน และไม่สามารถทำอะไรด้วยตัวเองได้ ต้องมีคนคอยดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา นั้นเอง

(3) เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตัวเองของคนพิการ

ชาวชนทั่วไปส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตัวเองของคนพิการ” คือตอบว่า บุคคลที่ควรเป็นคนตัดสินใจว่าวันใหม่จะเรียนต่อในคณะวิศวกรรมศาสตร์หรือไม่นั้น ควรเป็น “ตัววันใหม่เอง” จำนวนร้อยละ 70.2 ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเข้าใจที่ว่า คนพิการควรมีเสรีภาพในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตัวเองนั่นเอง

(4) การเคารพขีดความสามารถของคนพิการ

ชาวชนทั่วไปส่วนใหญ่ยังไม่เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “การเคารพขีดความสามารถของคนพิการ” คือตอบว่า วันใหม่ “ไม่สามารถ” เป็นวิศวกรได้ จำนวนร้อยละ 91.4 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องนี้ยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวได้ ชาวชนทั่วไปส่วนใหญ่

ใหญ่จึงมีความเห็นว่าคนพิการด้านการเคลื่อนไหว (ขาพิการ นั่งล้อเข็น) ไม่มีความสามารถมากพอที่จะประกอบอาชีพวิศวกร

(5) ความเท่าเทียมในการประกอบอาชีพของคนพิการ

เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “ความเท่าเทียมในการประกอบอาชีพของคนพิการ” คือตอบว่า “วันใหม่ควรจะมีโอกาสในการประกอบอาชีพอะไรก็ได้ที่ต้องการ” จำนวนร้อยละ 51.7 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องพอจะสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวได้บ้าง เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่า ถึงแม้จะเป็นคนพิการก็มีความสามารถเท่าเทียมกับคนอื่น และน่าจะมีโอกาสได้ประกอบอาชีพใดก็ได้ที่ต้องการ

(6) การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ

เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ” คือตอบว่า “คนขับรถแดงส่วนใหญ่เห็นว่าคนพิการขึ้น-ลงรถลำบาก จึงไม่รับลูกค้าที่พิการนั้นเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง” จำนวนร้อยละ 83.2 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องสามารถสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่า บุคคลในสังคมควรปฏิบัติต่อคนพิการเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อคนอื่น ๆ ไม่ควรเลือกปฏิบัติ หรือกีดกันออกไปจากสังคม

(7) ความเป็นอิสระของบุคคล

เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเรื่อง “ความเป็นอิสระของบุคคล” คือตอบว่า “ถึงแม้วันใหม่จะเป็นคนพิการแต่ก็สามารถมีความรักและมีครอบครัวได้” จำนวนร้อยละ 88.7 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องพอจะสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวได้ เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่า ถึงแม้จะเป็นคนพิการก็สามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ มีความรู้สึก มีจิตใจที่สามารถมีความรักและสร้างครอบครัวได้

(8) การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะของคนพิการ

เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเรื่อง “การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะของคนพิการ” คือจากคำถามที่ว่า “สภาพสังคมควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถ

ดำเนินชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากคนอื่นหรือไม่” มีจำนวนร้อยละ 61.3 ตอบว่า “ไม่ควร” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องวันใหม่ไม่สามารถสร้างความเข้าใจในประเด็นนี้ได้ อย่างไรก็ตาม จากการถามว่า “สภาพสังคมปัจจุบัน ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบางประการ เพื่อให้คนพิการซึ่งเป็นคนส่วนน้อยของสังคม สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเองหรือไม่” ก็มีเยาวชนทั่วไปจำนวนร้อยละ 70.3 ตอบว่า “ควร” นับเป็นความคิดเห็นที่ค่อนข้างจะขัดแย้งกันกับคำตอบของข้อคำถามแรก แสดงให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ อาจทำให้ผู้ชมเกิดความสับสนในประเด็นนี้ก็เป็นได้

(9) สิทธิและเสรีภาพของคนพิการ

เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเรื่อง “สิทธิและเสรีภาพของคนพิการ” คือตอบว่า “คนพิการชาวไทยไม่ควรจะมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตเช่นเดียวกับชาวไทยคนอื่น ๆ ทุกประการ” จำนวนร้อยละ 93.8 อย่างไรก็ตาม เยาวชนทั่วไปจำนวนร้อยละ 79.1 ก็แสดงความเห็นว่า “คนพิการชาวไทยไม่ควรจะมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตน้อยกว่าชาวไทยคนอื่น ๆ ทุกประการ” นับเป็นความคิดเห็นที่ค่อนข้างจะขัดแย้งกันกับความคิดเห็นของข้อคำถามแรก แสดงให้เห็นว่าละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ อาจทำให้ผู้ชมเกิดความสับสนในประเด็นนี้ก็เป็นได้

(10) ความเข้าใจที่สะท้อนในคำถามปลายเปิด

ทั้งนี้ในแบบสอบถามนั้น มีข้อคำถามปลายเปิด 1 ข้อ ที่ให้เยาวชนทั่วไปได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อละครชุมชนเรื่องวันใหม่ ซึ่งเยาวชนทั่วไปได้แสดงความคิดเห็นหลากหลาย ทั้งในด้านอุปกรณ์ประกอบฉาก การแต่งกาย การแสดง เครื่องเสียง ฯลฯ โดยมีความคิดเห็นส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้องอีกด้วย ได้แก่

- อยากให้ทุกคนให้ความสนใจ ความสำคัญ ความเข้าใจ และโอกาสแก่คนพิการมากกว่าที่เป็นอยู่
- ความพิการเป็นสิ่งที่เราไม่รู้อาจเกิดขึ้นได้เพราะฉะนั้น ไม่ว่าคนพิการหรือไม่พิการ ควรมีสติต่าง ๆ เท่าเทียมกัน และคนไม่พิการ ควรทำวันนี้ให้ดีที่สุด เพื่อภายภาคหน้าเป็นคนพิการ
- ทำให้ทราบว่าเราไม่ควรประมาทกับชีวิต
- ควรช่วยกันหรือส่งเสริมคนพิการให้มีชีวิตที่มั่นคง ไม่ลำบาก ให้เขามีทางเลือกและความสะดวกมากขึ้น

- อยากให้สังคมเปิดใจรับชาวพิการมากขึ้นกว่าทุกวันนี้ อาจจะมีการจัดเวทีสาธารณะ แสดงความคิดเห็นของผู้พิการ แล้วเชิญภาครัฐและเอกชนมารับฟังปัญหาของผู้พิการ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมของคนพิการ
- นำเสนอได้ดีมากอยากให้มามีวิธีช่วยเหลือคนพิการมาสอนให้ เช่น สอนในการช่วยพาคนพิการ คนนั่งวีลแชร์ขึ้นฟุตบอลท ควรให้คนพิการมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับคนปกติ และคนพิการก็มีความสามารถและหัวใจ
- เราควรให้อาณาเขตกับคนพิการโดยไม่สนว่าจะพิการด้านใดก็ตาม คนเรามีสิทธิเสรีภาพเหมือนกันโดยไม่แย่งว่าจะพิการหรือไม่ เพราะความพิการมิใช่อุปสรรค
- น่าจะทำทางขึ้นลงสำหรับผู้พิการ และเราไม่ควรดูถูกผู้พิการ
- อยากจะให้สังคมไทยยอมรับผู้พิการ คนพิการอาจจะมีความสามารถมากกว่าคนที่ไม่มีพิการก็ได้

ทั้งนี้ ละครเรื่องวันใหม่สามารถสื่อสารสร้างความเข้าใจในประเด็นคนพิการผ่านสื่อละครได้เป็นอย่างดี นับเป็นการเชื่อมต่อความรู้ ความเข้าใจ ผสานกับสื่อละครเพื่อแก้ไขปัญหาในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ เช่นเดียวกับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพเยาวชนด้วยกระบวนการศิลปะการแสดงร่วมสมัยบูรณาการร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น” (2547) ที่พบว่า คุณภาพการทำงานศิลปะการแสดงของเยาวชนอยู่ในระดับเกินคาดหมาย สามารถเชื่อมต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และถ่ายทอดผ่านสื่อละครได้

5.1.4 การเรียนรู้ด้านการทำงานและศิลปะการแสดง

ในขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัย เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันถอดบทเรียนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโครงการนี้ ซึ่งนอกจากจะได้เข้าใจคนพิการมากขึ้น และได้เรียนรู้เรื่องสื่อละครชุมชนแล้ว ยังได้เรียนรู้ “ทักษะทางด้านการทำงาน” มากขึ้นอีกด้วย ได้แก่ ทักษะการทำงานเป็นทีม การเพิ่มความกล้าแสดงออกในการทำงาน คือ กล้าที่จะคิด กล้าที่จะทำ และกล้าที่จะตัดสินใจมากขึ้น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การฝึกให้ตัวเองมีความรับผิดชอบมากขึ้น ความสำคัญของการตรงต่อเวลา และความมีวินัย ทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์และมิตรไมตรีต่อกัน การตระหนักถึงคุณค่าของตัวเองและของผู้อื่นมากขึ้น

นอกจากนี้ยังมี “ทักษะด้านศิลปะการแสดง” อีก ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น ได้แก่ การได้รู้จักการแสดงละคร ที่มีชื่อว่า “ละครชุมชน” ทั้งประวัติความเป็นมา รูปแบบการ

นำเสนอ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการแสดงที่แตกต่างจากละครเวที นั่นคือ ละครชุมชนนั้นเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งแต่การเลือกเรื่อง เขียนบท เลือกสถานที่แสดง ตลอดจนการประเมินผล และเป้าหมายในการแสดงนั้น ล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชนเองทั้งสิ้น การได้เรียนรู้ทักษะด้านการแปลงเสียง การใช้เสียง ระดับของเสียง การได้เรียนรู้ด้านการจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ การได้เรียนรู้วิธีการบริหารร่างกายสำหรับการแสดง ทักษะด้านการละคร การกำหนดแก่นเรื่อง การเขียนบท การวางโครงเรื่อง และการวาง Blocking

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 กระบวนการสื่อสารผ่านสื่อละครชุมชนประเด็นคนพิการ โดยเยาวชนถึงเยาวชน

การที่ละครชุมชนในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้เปิดพื้นที่ให้มีกระบวนการสื่อสารประเด็นคนพิการระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่เป็นเยาวชน ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีทั้งดินพ่านักพักพิงอยู่ในพื้นที่เดียวกัน และระดับการศึกษา รวมถึงอายุในช่วงใกล้เคียงกันนั้น ได้ทำให้เกิดความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ของกระบวนการสื่อสาร ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ส่งสารต้องชัดเจนในแนวคิด

ตามแนวคิดเกี่ยวกับผู้ส่งสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนาของกาญจนา แก้วเทพ (2552) นั้นมีข้อสังเกตประการหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นหลักการพื้นฐานของการสื่อสารโดยทั่วไปว่า เมื่อผู้ส่งสารมีแนวคิดบางอย่างที่จะส่งสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านสื่อละคร ตัวผู้ส่งสารเองก็ต้องชัดเจนในแนวคิดนั้นเสียก่อน จึงจะสามารถส่งสารได้อย่างบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสำหรับละครชุมชนเรื่องวันใหม่ในงานวิจัยนี้ หากพิจารณาจากผลประมวลจากแบบสอบถาม ก็นับว่าสามารถสื่อสารได้อย่างบรรลุเป้าหมายพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ทำความเข้าใจในประเด็นที่จะสื่อสารอย่างชัดเจนก่อนแล้วนั่นเอง ซึ่งมีทั้ง การเรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์สื่อ ในการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนที่ 2 Reflection จากการฝึกรบรรมเชิงปฏิบัติการครั้งแรกเรื่อง “สภาพปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารประเด็นคนพิการทางสื่อมวลชนในอดีตถึงปัจจุบัน” และการเรียนรู้ผ่านการฝึกรบรรมเชิงปฏิบัติการ ในการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนที่ 2 Reflection ยังมีการฝึกรบรรมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 เรื่อง “เรียนรู้และเข้าใจคนพิการ” ดังที่ได้อธิบายไปแล้วในข้อที่ 5.1.2

(2) ผู้ส่งสารต้องวิเคราะห์ผู้รับสารทั้งสองระดับ

นอกจากนี้ตามแนวคิดเกี่ยวกับผู้ส่งสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนาของกาญจนา แก้วเทพ (2552) นั้นยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง สิ่งที่มาจากผู้ผลิตละครจะต้องทำการวิเคราะห์เป็นอันดับแรก ก็คือ การวิเคราะห์ผู้รับสาร สำหรับในกรณีของสื่อละครเพื่อพัฒนานั้น ขอบเขตของการวิเคราะห์จะต้องขยายขยายจากระดับของ “กลุ่มผู้ชม” ออกไปถึง “บริบทของชุมชน” ด้วย

สำหรับในงานวิจัยชิ้นนี้ เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ซึ่งเป็นผู้ส่งสารนั้น ไม่ได้ทำการวิเคราะห์ผู้รับสารอย่างเป็นระบบ หากเพียงแต่ผู้ส่งสารวิเคราะห์ตามความเข้าใจเอาเองว่า ผู้รับสารเป้าหมาย น่าจะชอบหรือไม่ชอบอะไร บนพื้นฐานที่ว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็นเยาวชนที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกัน น่าจะเข้าใจกันและกันเป็นอย่างดีตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ให้ผู้ส่งสารกับผู้รับสารเป็นคนกลุ่มเดียวกันหรือเป็นคนในชุมชนเดียวกัน ซึ่งการวิเคราะห์ด้วยหลักการนี้ส่งผลถึงการกำหนดเนื้อเรื่อง ที่พยายามให้สอดคล้องกับเยาวชนให้มากที่สุด เพื่อให้ละครมีความใกล้เคียงกับชีวิตจริงของเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย จะได้มีความน่าสนใจ ได้แก่

การสร้างสรรครื่องให้ตัวละครทั้งหมดเป็นเยาวชนในวัยที่เพิ่งเรียนจบชั้นมัธยมศึกษา และกำลังจะเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย ซึ่งเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ให้เหตุผลว่า เป็นวัยที่ใกล้เคียงกับเยาวชนทั่วไป และ “การสอบเข้ามหาวิทยาลัย” ยังเป็นช่วงชีวิตที่เป็นเป้าหมายหรือเป็นที่ใฝ่ฝันของเยาวชนวัยนี้อีกด้วย (ดูรายละเอียดเรื่องการกำหนดแก่นเรื่อง ได้ในบทที่ 4 ผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Planning#1 หน้า 78)

การกำหนดให้มีแก่นเรื่อง “ความรัก” ของนักแสดงนำอยู่ในเรื่องด้วย โดยไม่ได้เพียงแค่สอดแทรกเป็นส่วนเล็ก ๆ ของเรื่องเท่านั้น แต่นำเรื่อง “ความรัก” มาเป็นประเด็นเดินเรื่อง รองจากประเด็น “ความพิการ” ซึ่งแม้จะเป็นประเด็นรอง แต่ก็ค่อนข้างจะชัดเจนว่า “ความรัก” มีผลกับชีวิตนักแสดงนำ (วันใหม่) มาก โดยเฉพาะหลังจากที่วันใหม่พิการ คนรัก(ดาว)ก็มาบอกเลิก ทำให้วันใหม่เสียใจมาก แต่ภายหลังเมื่อดาวทำใจได้ ก็กลับมาหาวันใหม่ในฐานะเพื่อน และนำเรื่องราวดี ๆ มาฝาก ทำให้วันใหม่คิดได้ มีกำลังใจในการใช้ชีวิตต่อไปอีกด้วย

ทั้งนี้ ละครชุมชนเรื่อง “วันใหม่” หากพิจารณาจากผลการประมวลแบบสอบถามข้อที่ว่า “ความน่าสนใจของเนื้อเรื่อง” นั้น เยาวชนทั่วไปส่วนใหญ่ (48.7%) ตอบว่า “น่าสนใจปานกลาง” และเยาวชนทั่วไปอีกส่วนหนึ่ง (47%) ตอบว่า “น่าสนใจมาก” จึงพอสรุปได้ว่าละครชุมชนเรื่องนี้มี

เนื้อหาที่น่าสนใจในระดับปานกลางถึงมาก โดยเหตุแห่งผลสัมฤทธิ์นี้ ส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากการกำหนดเนื้อหาที่มีความใกล้เคียงกับชีวิตจริงของกลุ่มเป้าหมาย อันเป็นความเข้าใจผู้รับสารในระดับ กลุ่มบุคคล นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ถอดบทเรียนในตอนท้ายของการดำเนินงาน ในประเด็นที่ว่า “ปัจจัยที่ทำให้ละครไม่ประสบความสำเร็จ” “มีประเด็นที่ว่า “กลุ่มเป้าหมายบางโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนในเขตเมือง ไม่ตั้งใจดูเท่าที่ควร” ซึ่งประเด็นนี้ แสดงให้เห็นถึงความ ไม่เข้าใจผู้รับสารในระดับบริบทรอบตัว สอดคล้องกับผลการประมวลจากแบบสอบถามในข้อที่วัดความพึงพอใจของเยาวชนทั่วไปที่มีต่อละครชุมชนเรื่องวันใหม่ในภาพรวม ที่แม้ในเชิงสถิติ ความพึงพอใจจะอยู่ในระดับ “มาก” ทั้งสองกลุ่ม แต่ในรายละเอียดคนนั้นพบว่า มีตัวเลขความพึงพอใจที่ต่างกันเล็กน้อย ได้แก่ เยาวชนทั่วไปที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตนอกอำเภอเมืองมีความพึงพอใจต่อละครเรื่องวันใหม่นี้ในระดับ 2.62 และเยาวชนทั่วไปที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองมีความพึงพอใจต่อละครเรื่องวันใหม่นี้ในระดับ 2.51

(3) เนื้อหาประเด็นทางสังคม วัตถุประสงค์ต้องชัดเจน

แนวคิดเกี่ยวกับเนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนาของกาญจนา แก้วเทพ (2552) นั้น กล่าวว่า แหล่งที่มาของเนื้อหาละครเพื่อพัฒนานั้นยังสามารถแยกออกเป็น 2 สายย่อย สายย่อยแรก เป็นเนื้อหาประเภท “คุณสั่งมา” ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีหน่วยงาน/องค์กรเงินทุนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาสังคมต่าง ๆ ได้ติดต่อให้กลุ่มละครมะขามป้อมใช้สื่อละครถ่ายทอดเนื้อหา ดังกล่าวแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้หลายระดับ ตั้งแต่การกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก ไปจนกระทั่งถึงการลงมือปฏิบัติการปรับเปลี่ยนแก้ไขสภาพการณ์ที่กำลังเป็นอยู่

อีกสายย่อยหนึ่งเป็นเนื้อหาประเภท “ไปหาเอาข้างหน้า” ซึ่งเกิดขึ้นในยุคสมัยที่กลุ่มละครมะขามป้อมเริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานแบบ “เอาคณะละคร/องค์กรเงินทุนเป็นตัวตั้ง” (top-down approach / media-centered) ไปเป็นแบบ “เอาชุมชน/กลุ่มเป้าหมายเป็นตัวตั้ง” (bottom-approach / community-centered) ในยุคสมัยหลังนี้ การที่จะแสดงละครเรื่องอะไรนั้น คณะละครจะต้องทำการสำรวจสภาพการณ์ ปัญหา และความต้องการของชุมชนนั้นเสียก่อน ไม่ว่า “ชุมชน” นั้นจะเป็นชุมชนแบบใดก็ตาม แล้วจึงค่อยก่อร่างสร้าง “เนื้อหาละคร” มาจากสภาพการณ์ของชุมชนนั้น

สำหรับละครชุมชนเรื่องวันใหม่ในงานวิจัยชิ้นนี้นั้น ได้เนื้อหามาจาก “คุณสั่งมา” หรือ “ประเด็นทางสังคม” เป็นหลัก นั่นคือประเด็นเรื่อง “การสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อ

คนพิการ” ภายใต้กรอบของ CRPD โดยมีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานวิจัยระบบสุขภาพ (สวรส.) และสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.) เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณประจำปี 2553 ทั้งนี้เนื้อหาแบบ “คุณสั่งมา” นี้เป็นเพียงกรอบกว้าง ๆ ในการกำหนดแนวทางของละครเท่านั้น หากในรายละเอียดของเนื้อหาละคร ทั้งการกำหนดตัวละคร การกำหนดแก่นเรื่อง โครงเรื่องและการผูกเรื่องนั้น น่าจะนับเป็นเนื้อหาแบบ “เอาชุมชนเป็นตัวตั้ง” ได้อีกด้วย เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเรียนรู้พยายามกำหนดเนื้อเรื่องให้ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของเยาวชนกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด ทั้งตัวละครเป็นเยาวชนและใช้แง่มุมเรื่องความรักเป็นจุดเดินเรื่องรองจากประเด็นหลัก (ดังที่ได้อธิบายไปแล้วในข้อ 2 ข้างต้น)

นอกจากนี้ คำว่า “ชุมชน” ในงานวิจัยชิ้นนี้ ไม่ได้หมายถึงกลุ่มเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่เพียงกลุ่มเดียว หากยังมี “ตัวแทนคนพิการ” อีกกลุ่มหนึ่ง (ตัวแทนจากมูลนิธิโกลบอลแคมป์ส เชียงใหม่) ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานวิจัย ตั้งแต่การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้มีความเข้าใจเรื่องคนพิการในทิศทางที่ถูกต้องก่อนการผลิตละคร และเมื่อละครผลิตออกมาแล้ว ก็ยังได้ร่วมให้คำแนะนำ ดิชม เนื้อหาของละครที่สร้างสรรค์ขึ้นให้เป็นไปอย่างถูกต้องอีกรอบหนึ่งด้วย จึงพอจะยืนยันได้ว่าละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ มีเนื้อหาที่เน้นในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการในทิศทางที่ถูกต้อง สอดคล้องกับความประสงค์ของคนพิการอย่างแน่นอน โดยเนื้อหาของการสื่อสารที่สอดคล้องทั้งในแง่ประเด็นและวิถีชีวิตของชุมชนนี้ ตามแนวทางในการศึกษาเนื้อหาสารในสื่อละครเพื่อการพัฒนาของกาญจนา แก้วเทพ (2552) เรียกว่าเนื้อหาสารที่มีลักษณะเฉพาะ หรือ Liberative Content

ทั้งนี้ เนื่องด้วยละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ เป็นละครชุมชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ “คนพิการ” แต่มีกลุ่มเป้าหมายเป็น “เยาวชน” อันเป็นคนละกลุ่มกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการดำเนินงานให้ชัดเจน ซึ่งวัตถุประสงค์ของโครงการนี้คือ “การสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ ภายใต้กรอบของ CRPD” โดยจะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์หลักคือ “เป้าหมายในระดับการกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความเข้าใจ” ไม่ใช่ระดับการลงมือปฏิบัติแต่อย่างใด ดังนั้น เนื้อหาในละครจึงไม่ได้มีเนื้อหาทางด้านการแนะนำเชิงพฤติกรรม มีเพียงแต่เนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการณ์ในปัจจุบันที่คนพิการมักถูกมองว่าด้อยกว่าคนอื่น เพื่อจะได้นำสู่การตระหนักรู้และสร้างความเข้าใจตามที่ได้ตั้งไว้ในวัตถุประสงค์ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากผลการประมวลแบบสอบถามแล้ว ละครเรื่องนี้สามารถสร้างให้เยาวชนเกิดความเข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้องได้อย่างแท้จริง ในหลายประเด็นตามหลัก CRPD ได้แก่ ความเข้าใจเรื่องศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของคนพิการ การอยู่ได้ด้วยตนเองของคนพิการ เสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตัวเองของคนพิการ การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ และความเป็นอิสระของบุคคลของคนพิการ

อย่างไรก็ตาม ละครชุมชนเรื่องวันใหม่ ไม่ได้บรรลุวัตถุประสงค์ในทุก ๆ ประเด็นที่ สอดแทรกไว้ในละคร ยังมีประเด็นเรื่อง “การเคารพขีดความสามารถของคนพิการ” ที่เยาวชนทั่วไป ยังไม่เข้าใจ นั่นคือ ส่วนใหญ่ (91.4%) ยังตอบว่า “ตัวละครพิการที่ชื่อวันใหม่นั้น ไม่น่าจะประกอบ อาชีพวิศวกรได้” ซึ่งควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขการนำเสนอประเด็นนี้ในโอกาสต่อไป

(4) องค์ประกอบที่ดีของบทละคร

แนวคิดเรื่อง “องค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน” ของพรรัตน์ ดำรุง (2547) นี้ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชนไว้ 6 ประการ ซึ่งสำหรับงานวิจัยนี้ เยาวชน กลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันผลิตละครที่มีลักษณะสอดคล้องกับองค์ประกอบ 5 ประการ (โดยที่ไม่ได้มีการฝึกอบรมเรื่องนี้มาก่อน) และแต่ละองค์ประกอบมีความสอดคล้องมากและน้อยแตกต่างกันไป ดังต่อไปนี้

(4.1) โครงเรื่องที่สมเหตุสมผล เดินเรื่องลื่นไหลตามแบบฉบับ

โครงเรื่องที่ดีตามแบบฉบับที่ว่าต้องสมเหตุสมผลและเดินเรื่องลื่นไหลตามแนวคิดนี้นั้น ควรมีลักษณะ 5 ประการ ซึ่งละครชุมชนเรื่องวันใหม่ นี้ ได้ดำเนินการอย่างสอดคล้องกับแนวคิดนี้ ครอบคลุมประการ ดังตารางที่ 5.2 นี้

ตารางที่ 5.2 แสดงแนวคิดลักษณะที่ดีของโครงเรื่องละครสำหรับเยาวชน
ที่สอดคล้องกับละครชุมชนเรื่องวันใหม่

ลำดับ	ลักษณะที่ดีของโครงเรื่องละคร สำหรับเยาวชน	ลักษณะของโครงเรื่องของละครชุมชนเรื่องวันใหม่
1	การเริ่มต้นเรื่อง -แสดงการกระทำที่น่าสนใจ	เปิดเรื่องด้วยนักแสดงนำชาย “วันใหม่” และกลุ่มเพื่อนสนิท โดยแต่ละคนร้องเพลงสั้น ๆ จังหวะง่าย ๆ แนะนำตัวอย่างสนุกสนาน
	-แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของ ตัวละครเอก และตัวละครอื่น ๆ	แต่ละคนร้องเพลงแนะนำตัว โดยในเนื้อเพลงได้แสดงถึง ความสัมพันธ์ของตัวละครแต่ละตัวไว้อย่างชัดเจน เช่น “สวัสดิ ศรีบ ผมเชื่อว่าหนึ่ง เป็นเพื่อนแสนทะลึ่งของเจ้าวันใหม่ เล่นกีฬาที่ เก่ง ไม่เป็นสองรองใคร ขอมให้แกวันใหม่ เพื่อนซี้ของผมเอง” เป็น ต้น (ดูรายละเอียดเนื้อเพลงทั้งหมดได้ใน บทที่ 4)

ตารางที่ 5.2 แสดงแนวคิดลักษณะที่ดีของโครงเรื่องละครสำหรับเยาวชน
ที่สอดคล้องกับละครชุมชนเรื่องวันใหม่

ลำดับ	ลักษณะที่ดีของโครงเรื่องละครสำหรับเยาวชน	ลักษณะของโครงเรื่องของละครชุมชนเรื่องวันใหม่
2	เหตุการณ์ที่เรียวร้อยขึ้นมา เน้นแรงบันดาลใจให้ตัวละครเอกต่อสู้กับความลำบากที่ต้องการเอาชนะ	ตัวละครเอก “วันใหม่” เป็นนักเรียนที่นิสัยดี หน้าตาดี เรียนดี และเป็นนักกีฬาที่เก่ง เมื่อต้องประสบอุบัติเหตุจนพิการ ต้องนั่งล้อเข็นแฟนสาว “ดาว” ก็บอกเลิก มหาวิทยาลัยก็ขอให้ลาออก เพื่อนสนิทก็ตัดตัวออกห่าง และคุณแม่ก็ดูแลประคบประหงมเกินเหตุ ทำให้วันใหม่ท้อแท้ หดห่อกำลังใจในการใช้ชีวิต โดยสิ่งที่ทำให้ วันใหม่เกิดแรงบันดาลใจกลับมาต่อสู้ต่อไปคือ ดาวกลับมาหาพร้อมกับของขวัญที่เป็นเรื่องราวของคนพิการคนอื่น ๆ ที่สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง อย่างมีอิสระและมีความสุข
3	รูปแบบของละครควรทำให้ชัดเจน ตั้งแต่เริ่มเหตุการณ์แรกบนเวที	ละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ นำเสนอตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง ทำให้ดูง่าย ไม่ซับซ้อน ส่วนอุปกรณ์ประกอบฉาก แม้จะไม่สมจริง แต่ก็มีอุปกรณ์หลัก ๆ ครบถ้วน สามารถสื่อสารถึงฉากแต่ละฉากได้อย่างชัดเจน เช่น ฉากที่ต้องการสื่อถึงทางเดินเท้า (ฟุตบาท) ก็ใช้ฟิวเจอร์บอร์ดตั้งเป็นขอบสีขาวสลับแดง ก็สามารถสื่อสารให้เข้าใจได้
4	การเกิดสิ่งที่ไม่คาดคิด สร้างความตื่นเต้น ภาพที่ประทับใจ และสนุกสนานในเรื่อง ในช่วงต่าง ๆ	สิ่งไม่คาดคิดในละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ คือ อุบัติเหตุที่ไม่คาดคิดที่เกิดขึ้นกับวันใหม่ นั่นคือ วันใหม่อาสาวิ่งไปเก็บลูกบาสเก็ตบอลที่กลิ้งไปบนถนนให้เพื่อน ๆ แต่กลับถูกรถชนอย่างแรงจนกระทั่งต้องพิการ ทั้งนี้เพื่อต้องการสื่อให้เห็นว่าอุบัติเหตุเป็นเรื่องใกล้ตัวเราทุกคน (ไม่ได้เกิดขึ้นกับเฉพาะคนแก่ หรือคนเมาเท่านั้น) และในละคร ได้ฉายวิทัศน์เรื่อง “ความพิการเป็นเรื่องใกล้ตัว” ที่มีทั้งภาพและสถิติคนพิการที่มีสาเหตุมาจากความเจ็บป่วยและการตกเป็นเหยื่อ ที่เพิ่มขึ้นทุกปี อันเป็นจุดเสริมให้ผู้ชมเห็นว่าเรื่องไม่คาดคิดนั้นเกิดขึ้นได้จริง และมีเพิ่มขึ้นทุกวัน สำหรับภาพที่น่าประทับใจในเรื่องนี้ คือ ตอนที่ดาวกลับมาหาวันใหม่และนำของขวัญมาให้วันใหม่ ของขวัญนั้น คือวิทัศน์ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวของคนพิการคนอื่น ๆ ที่สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง อย่างมีอิสระและมีความสุข ซึ่งวิทัศน์นี้สามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้ชมได้ค่อนข้างมาก และทำให้ตัวละครวันใหม่เกิดกำลังใจในการลุกขึ้นสู้กับชีวิตต่อไปอีกด้วย

ตารางที่ 5.2 แสดงแนวคิดลักษณะที่ดีของโครงเรื่องละครสำหรับเด็ก
ที่สอดคล้องกับละครชุมชนเรื่องวันใหม่

ลำดับ	ลักษณะที่ดีของโครงเรื่องละครสำหรับเด็ก	ลักษณะของโครงเรื่องของละครชุมชนเรื่องวันใหม่
5	การดำเนินเรื่องควรมีจุดนิ่งสงบ ไม่ใช่ตื่นเต้นเร้าใจตลอดเวลา	จุดนิ่งสงบของเรื่องมักจะเป็นช่วงตอนที่นักแสดงนำ “วันใหม่” กำลังเศร้าโศกกับชีวิต กับแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ตั้งแต่ตอนที่เริ่มพิการ แพนบอกเลิก เพื่อนตีตัวออกห่าง อธิการบดีเชิญให้ลาออก และแม่ไม่ยอมให้ออกจากบ้าน ทุก ๆ ช่วงเหตุการณ์จะมีช่วงเวลาที่วันใหม่เศร้าเสียใจ รำพึงรำพันกับตัวเองตามลำพัง ซึ่งนับเป็นการดำเนินเรื่องที่นิ่ง ช่วยผ่อนคลายความตื่นเต้นเร้าใจของเรื่องลงได้

(4.2) ลักษณะนิสัยตัวละคร “ตัวเอก” ต้องเด่นชัด

ตัวละครหลักไม่ครบก็ได้

ตัวละครในละครสำหรับเด็กตามแนวคิดของพรรัตน์ (2547) นั้น ลักษณะนิสัยตัวละครต้องเด่นชัด มีชีวิตชีวา สมจริง มีความแตกต่างกันชัดเจน เด็กหรือเยาวชนสามารถเปรียบเทียบเข้าใจได้ และมีอยู่จริงในสังคม โดยในเรื่องหนึ่ง ๆ ควรมีตัวละครหลัก 3 ตัว คือ ตัวเอก ตัวรอง และตัวร้าย ซึ่ง ตัวเอก นั้นเป็นเจ้าของเรื่องราวที่เกิดขึ้น เป็นผู้ประสบปัญหาต่าง ๆ และต้องแก้ไขให้หมด มักเป็นตัวแทนของเด็ก ๆ เป็นตัวละครที่มีจุดบกพร่อง เช่น ตัวเล็กกว่า อ่อนแอ แต่มีคุณสมบัติที่ดี เช่น กล้าหาญ ซื่อสัตย์ อดทน สำหรับละครชุมชนเรื่องวันใหม่ในงานวิจัยนี้ มีตัวละครหลักที่ชัดเจนมาก คือ “วันใหม่” นักเรียนที่นิสัยดี หน้าตาดี เรียนดี และเป็นนักกีฬาที่เก่ง มีน้ำใจ อันเป็นคุณสมบัติที่ดีที่ตัวเอกของละครเยาวชนควรจะเป็น แต่เมื่อต้องประสบอุบัติเหตุจนพิการ ต้องนั่งล้อเข็น ทำให้กลายเป็นตัวละครที่มีจุดบกพร่อง ประสบปัญหาในชีวิตมากมายทั้งแพนบอกเลิก เพื่อนตีตัวออกห่าง อธิการบดีเชิญให้ลาออก และแม่ไม่ยอมให้ออกจากบ้าน ทำให้เขาไม่รู้ว่าจะใช้ชีวิตต่อไปอย่างไร และเกิดความท้อแท้ในการดำเนินชีวิต

สำหรับ ตัวรอง นั้น เป็นตัวช่วยเหลือ ช่วยแก้ไขสถานการณ์ให้ตัวเอก ซึ่งในละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ วันใหม่ตัวเอก มี “ดาว” แฟนสาวที่แม่จะขอเลิกคบกันในฐานะแฟนไปแล้ว ก็ยังกลับมาเยี่ยม แม่จะในฐานะเพื่อน ก็ทำให้วันใหม่รู้สึกมีกำลังใจมากขึ้น และของขวัญชิ้นสำคัญที่ดาวนำมาให้ นั่นคือวีดิทัศน์ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวของคนพิการคนอื่น ๆ ที่สามารถใช้ชีวิตประจำวัน

ได้ด้วยตนเอง อย่างมีอิสระและมีความสุข ได้ทำให้วันใหม่มีมุมมองต่อชีวิตเปลี่ยนไปและหันกลับมาถูกขึ้นสู่กับชีวิตอีกครั้งหนึ่ง แม่ “ดาว” จะไม่ใช่ตัวละครที่มีบทบาทในตอนอื่น ๆ ของละครมากนัก แต่ก็นับเป็นตัวละครเพียงตัวเดียวที่มีมุมมองต่อคนพิการอย่างวันใหม่ในทิศทางที่ถูกต้องต่างจากผู้อื่นที่รังเกียจและตีตัวออกห่าง (อริการบตี และกลุ่มเพื่อน) หรือไม่ก็ประจบประหม่อมจนเกินเหตุ (คุณแม่) “ดาว” จึงเป็นตัวละครตัวเดียวที่เรียกได้ว่าเป็น “ตัวรอง” ในนิยามความหมายของพรรัตน์ (2547) นี้ แม้จะเป็นตัวละครที่ปรากฏมาไม่บ่อย และไม่ได้เข้าช่วยเหลือวันใหม่ในทุก ๆ สถานการณ์ก็ตาม แต่ก็สามารถพลิกชีวิตของวันใหม่ได้

ในส่วนของ ตัวร้าย นั้นเป็นศัตรู เป็นฝ่ายตรงข้ามกับตัวเอก เป็นตัวก่อให้เกิดความวุ่นวายในเรื่อง มักมีจุดอ่อนและข้อด้อย (เช่น ชุ่มช่าม ชีลิม ตะกละ) ที่ช่วยให้เด็ก ๆ เกิดความสนใจที่จะชม หรือต้องหัวเราะออกมาในจุดอ่อนนั้น เพื่อไม่ให้เป็นตัวที่น่ากลัวมากนัก และเมื่อจบเรื่องต้องได้รับการลงโทษที่สาสม โดยในละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ มีตัวร้ายมากมายในเรื่อง ได้แก่ อริการบตีที่เชิญให้วันใหม่ลาออกจากการเรียน โดยอ้างเหตุผลว่า วันใหม่เป็นคนพิการ เดินไม่ได้, เพื่อนสนิทที่เคยสนิทสนมกันมาก เมื่อวันใหม่พิการก็เริ่มตีตัวออกห่าง, คนเดินถนนที่เห็นคนพิการอย่างวันใหม่ แล้วโยนเศษเหรียญให้ เนื่องจากคิดว่าเป็นขอทาน, คนขับรถสองแถวที่ปฏิเสธไม่รับวันใหม่ขึ้นโดยสาร เพราะรำคาญที่วันใหม่ขึ้นลงลำบาก และนายจ้างของสำนักงานต่าง ๆ อีกหลายคนที่ไม่ปฏิบัติภาระสมภารงานของวันใหม่ ด้วยเหตุผลเดียวกันที่ว่า วันใหม่เดินไม่ได้ โดยตัวร้ายเหล่านี้ไม่ได้มีลักษณะสอดคล้องกับตัวร้ายในแนวคิดของพรรัตน์ (2545) เลย นั่นคือ ตัวร้ายในเรื่องนี้มีลักษณะสมจริง และไม่ได้มีข้อด้อยให้เยาวชนผู้ชมได้ผ่อนคลาย รวมถึงไม่ได้แสดงให้เห็นถึงจุดจบที่สาสมของตัวร้ายเหล่านี้อีกด้วย หากละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ ก็ยังมีประสิทธิผลในการสร้างให้เยาวชนทั่วไปมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ (จากผลการประมวลแบบสอบถาม) ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์เฉพาะแง่มุมของตัวละคร ก็พอสรุปได้ว่า ละครชุมชนประเด็นคนพิการ สำหรับเยาวชนระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ตัวละครที่ต้องมีคือ “ตัวเอก” ที่มีลักษณะนิสัยเด่นชัด และ “ตัวรอง” ที่มีบทบาทในการช่วยเหลือตัวเอกอย่างชัดเจน ส่วน “ตัวร้าย” นั้นอาจไม่จำเป็นต้องมีจุดอ่อนเพื่อผ่อนคลายความกลัว และไม่จำเป็นต้องนำเสนอให้เห็นถึงจุดจบที่สาสม เพราะไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลของละคร นั่นเอง

(4.3) แก่นเรื่องซับซ้อน แต่ต้องนำเสนอให้เข้าใจง่าย

แก่นเรื่อง หรือความคิดสำคัญ หรือประโยคหลักของละครที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อกับผู้ชมที่ดีสำหรับละครสำหรับเยาวชนตามแนวคิดของพรรัตน์ (2547) ที่ได้รับการยอมรับเสมอ คือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม ความดี ย่อมชนะความชั่ว อย่างไรก็ตามเด็ก ๆ ก็เหมือนผู้ใหญ่ที่ไม่ชอบให้มีการสั่งสอนอย่างตรงไปตรงมา และควรสื่อความคิดยาก ๆ ให้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายขึ้น สื่อความให้ชัดเจน ผู้ชมจึงจะได้ทั้งความสนุกสนานและแนวความคิดที่มีคุณค่าทางจิตใจ นอกจากนี้โลกของเยาวชนในปัจจุบันซับซ้อนและแตกต่าง ต้องเผชิญกับการพลัดพราก การมีครอบครัวที่แตกแยก การหย่าร้าง ความยากจน ความเหงา ดังนั้นละครเยาวชนในปัจจุบันจึงพูดถึงปัญหาและการเผชิญกับสถานการณ์เหล่านี้ ละครจึงมีความหมาย เป็นกำลังใจ สื่อสารกับโลกของเยาวชนในปัจจุบันได้ดี

สำหรับละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ มีแก่นเรื่องที่ค่อนข้างจะแตกต่างไปจากละครเยาวชนตามแนวคิดของพรรัตน์ (2547) นั่นคือ ไม่ได้มีแก่นเรื่องในเชิงคุณธรรม และไม่ได้เป็นเรื่องความดีชนะความชั่ว แต่แก่นเรื่องนี้ค่อนข้างจะเน้นไปที่เรื่อง “โอกาส” ที่คนพิการต้องการจากสังคม ทั้งโอกาสในด้านการเรียน ความรัก การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตอิสระ ซึ่งละครได้สะท้อนให้เห็นถึง “สังคมที่ขาดโอกาส” เหล่านี้อย่างสะท้อนใจ โดยหากจัดให้ตัวนักแสดงนำ “วันใหม่” คนพิการนั่งรถเข็นเป็น “ฝ่ายดี” แล้วบรรดาตัวร้ายต่าง ๆ เป็น “ฝ่ายชั่ว” ละครเรื่องกลับสะท้อนว่าฝ่ายดีเป็นฝ่ายที่พ่ายแพ้ ต้องเสerah โศกกลับไป ซึ่งตรงกันข้ามกับแก่นเรื่องในแนวคิดของพรรัตน์ (2547) อย่างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัตถุประสงค์หลักที่ต้องการให้เยาวชนทั่วไปได้เกิดความตระหนักและเข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้อง ทำให้การดำเนินเรื่องถูกสร้างสรรค์มาในแนวเหมือนจริง ซึ่งสภาพสังคมไทยในปัจจุบันนั้นยังจัดเป็น “สังคมที่ขาดโอกาส” จึงยากที่จะนำเสนอด้วยแนวคิดความดีชนะความชั่ว และจำเป็นต้องสะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่ฝ่ายดียังคงพ่ายแพ้เพื่อให้เยาวชนทั่วไปเกิดความสะท้อนใจ และนึกเชื่อมโยงเข้ากับสังคมจริงได้ง่ายขึ้น อันจะนำไปสู่ความตระหนักและเข้าใจคนพิการในทิศทางที่ถูกต้อง ตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์เอาไว้

(4.4) “ดนตรี” ไม่สำคัญนัก แต่เอามาเพิ่มสีสันได้

ละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ มีการร้องเพลงในการดำเนินเรื่องเพียงตอนเดียว คือตอนเปิดเรื่อง ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้เห็นว่า จะสามารถเรียกความสนใจได้ตั้งแต่แรกเริ่ม นั่นคือ นักแสดงนำ “วันใหม่” และเพื่อนสนิท ออกมาร้องเพลงทำนองง่าย ๆ แนะนำตัวและแสดงถึงลักษณะนิสัยของแต่ละคนอย่างสนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพรรัตน์ (2547) ที่ว่า บทเพลงที่มีคำร้องนั้น ต้องเป็นส่วนหนึ่งของบทละครและต้องมีความสอดคล้องกับการดำเนินเรื่อง

สำหรับการใช้เสียงดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเชื่อมฉาก ตามแนวคิดของพรรัตน์ (2547) ที่ว่า ในละครที่มีโครงเรื่องที่ “ไม่เป็นแบบฉบับ” การร้องเพลงและเสียงดนตรี ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเชื่อมฉาก หรือเรื่องที่แตกต่างกันไว้ได้อย่างกลมกลืนนั้น ละครชุมชนเรื่องวันใหม่นี้ ไม่มีการใช้ดนตรีในลักษณะดังกล่าวเลย แต่ก็ยังได้รับผลการประเมินจากเยาวชนทั่วไปทางด้านความพึงพอใจในระดับ “มาก” จึงพอแสดงให้เห็นว่าดนตรีไม่ใช่ส่วนสำคัญนักในการทำละครชุมชนประเด็นคนพิการ สำหรับเยาวชนระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่

(4.5) ภาพที่สมจริงผสมกับภาพไม่สมจริง และสื่อสารอย่างมีรสนิยม

พรรัตน์ (2547) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับภาพที่เกิดขึ้นบนเวที สรุปได้ว่า ผู้กำกับการแสดงละครเยาวชนที่ประสบความสำเร็จคือ ผู้ที่สามารถจัดร้อยเรียงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนเวที ดังนั้นการสื่อสารระหว่างผู้ชมและนักแสดงนั้น ยังสามารถสื่อสารจากการมองเห็นภาพ และฟังเสียงเพลงที่ปรากฏมีชีวิตขึ้นบนเวที ผู้ชมสามารถได้รับสาระ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราว จากการมองเห็นภาพที่เกิดขึ้นบนเวที และถ้าภาพที่เกิดจากการแสดง จาก เสื้อผ้า ที่ได้รับการออกแบบอย่างงดงามและมีรสนิยมที่ดีแล้ว ก็จะเป็นพื้นฐานการรับรู้ด้านศิลปะแก่ผู้ชมได้อย่างดี

เมื่อดูจากผลการประเมินจากเยาวชนทั่วไปด้านความพึงพอใจแล้ว ละครชุมชนเรื่องวันใหม่ในงานวิจัยชิ้นนี้ ประสพผลสัมฤทธิ์ในระดับ “มาก” ซึ่งพอจะเรียกได้ว่า “ประสบผลสำเร็จ” จึงนับว่ามีการสื่อสารระหว่างผู้ชมกับนักแสดงอย่างชัดเจน ผู้ชมจึงได้รับสาระและเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ที่สอดแทรกในละครจากการมองเห็นภาพที่เกิดขึ้นบนเวที ซึ่งภาพที่เกิดขึ้นบนเวทีนั้น ไม่ได้มีแต่ภาพที่ “สมจริง” เท่านั้น เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ออกแบบ “ภาพที่ไม่สมจริง” ในละครอีกด้วย ซึ่งทำให้การสื่อสารชัดเจน และถ่ายทอดไปยังผู้ชมเป้าหมายได้อย่างที่ตั้งใจไว้ นับเป็นการสื่อสารอย่างมีรสนิยมก็ว่าได้

ภาพที่ไม่สมจริงอย่างแรกคือ การแต่งกายของนักแสดงบางคนที่ไม่สมจริง ได้แก่ การแต่งกายของตัวร้ายเกือบทุกตัว คือ คนเดินถนนที่เห็นคนพิการอย่างวันใหม่ แล้วโยนเศษเหรียญให้เนื่องจากคิดว่าเป็นขอทาน, คนขับรถสองแถวที่ปฏิเสธไม่รับวันใหม่ขึ้นโดยสาร เพราะรำคาญที่วันใหม่ขึ้นลงลำบาก และนางจ้างของสำนักงานต่าง ๆ อีกหลายคนที่ปฏิเสธการสมัครงานของวันใหม่ด้วยเหตุผลเดียวกันที่ว่า วันใหม่เดินไม่ได้ นั่น ล้วนแต่งกายด้วยชุดสีดำทั้งเสื้อและกางเกง เพื่อสื่อสารให้เห็นถึงบทบาทของตัวร้าย ให้ชัดเจนขึ้นนั่นเอง สำหรับตัวร้ายอย่างอธิการบดี ได้แต่งกายแบบสมจริง คือใส่สูททมิฬฐาน แต่ก็ยังคงโทนสีดำเอาไว้เพื่อสื่อสารให้ชัดเจนถึงความเป็นตัวร้ายเช่นกัน

อีกหนึ่งภาพไม่สมจริงและชัดเจนตลอดการเดินทาง คือ การมีตัวละครที่เรียกว่า “ตัวนามธรรม” อีกด้วย นั่นคือตัวละครที่ชื่อว่า “ยัยจอมจู้” ที่แสดงเป็นตัวแทนความคิดทั้งด้านดีและด้านเลวของตัวเอก รวมถึงความคิดที่ตัวเอกอยากพูด แต่ไม่กล้าพูด (ความในใจ) เป็นอีกหนึ่งภาพไม่สมจริงที่ทำให้ละครมีความเข้าใจง่ายมากขึ้น และยังทำให้ภาพบนเวทีมีการกระทำเคลื่อนไหวตลอดเวลา (แทนที่จะเป็นภาพตัวเอกนั่งนิ่งคิด เศร้า และเงียบอยู่ตามลำพัง) ทำให้น่าสนใจและน่าติดตามมากขึ้นอีกด้วย

(5) คุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชน

แนวคิดเรื่อง “คุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชน” นี้ นำมาใช้วิเคราะห์ส่วนของ “เนื้อหาสาร” ของกระบวนการสื่อสารด้วยรูปแบบละครเพื่อชุมชนที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันผลิตขึ้น ซึ่งได้วิเคราะห์รวมไปถึง “ช่องทางการสื่อสาร” ด้วย เนื่องจากตามหลักการของศิลปะการแสดงนั้น บทพูด และตัวละครต่างก็เป็นหนึ่งในช่องทางการสื่อความหมาย และทั้งสองส่วนนี้ก็เป็นองค์ประกอบของคุณสมบัติของละครสำหรับเยาวชนด้วยเช่นกัน ทั้งนี้พบว่า ละครชุมชนเรื่องวันใหม่ ในงานวิจัยนี้มีคุณสมบัติเป็นไปตามแนวคิดนี้ทุกประการ หากแต่ละครเรื่องอาจมีมากน้อยแตกต่างกัน ดังนี้

(5.1) เปิดกว้างสำหรับการสร้างสรรค์และจินตนาการ

ในประเด็นของการเปิดกว้างสำหรับการสร้างสรรค์และจินตนาการนั้น น่าจะพอกล่าวได้ว่า ละครชุมชนในงานวิจัยนี้ถูกผลิตขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ของเยาวชนกลุ่มเรียนรู้เองทั้งหมด ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ เนื่องมาจากกระบวนการวิจัยที่ใช้วิธีการแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่ง

เอื้อต่อการเปิดให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้คิดเองทำเองทั้งหมด นับตั้งแต่การกำหนดแก่นเรื่อง โครงเรื่อง การเขียนบท การคัดเลือกนักแสดง การแสดง การกำกับเวที การออกแบบฉาก เครื่องแต่งกาย และการประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดข้อนี้ที่พรรัตน์ (2547) กล่าวไว้โดยสรุปได้ว่า บทละครเยาวชนส่วนใหญ่เป็นเรื่องในจินตนาการ อาจกล่าวถึงความขัดแย้งด้านความรู้สึคนึกคิด การเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงความคิด ซึ่งทำให้ละครเยาวชนส่วนใหญ่มีบทละครที่เป็นเชิงสัญลักษณ์ ไม่มีทฤษฎีใดมากำหนดวิธีคิดหรือรูปแบบการนำเสนอได้ สิ่งที่สำคัญคือ ความจริงใจในการพัฒนาเรื่องราวและการพัฒนาการนำเสนอ ภาพที่เกิดขึ้นบนเวทีนั้นเป็นไปเพื่อสร้างให้จินตนาการนั้นสมจริงที่สุด

หากมีอีกประเด็นหนึ่งที่ละครชุมชนในงานวิจัยนี้ยังไม่สามารถทำได้เต็มที่นั่นคือ “ทักษะทางการแสดง” ของนักแสดงส่วนใหญ่ ซึ่งละครเยาวชนนั้น จริง ๆ แล้วจะต้องเป็นละครที่มีมาตรฐานทางศิลปะและนักแสดงต้องมีความสามารถสูง แต่นักแสดงซึ่งเป็นเยาวชนกลุ่มเรียนรู้นี้ยังมีความสามารถไม่สูงนัก การแสดงจึงยังไม่เต็มที่เท่าที่ควร ดังจะเห็นได้ว่า เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ประเมินผลการแสดงทุกรอบของตนเองไว้ประการหนึ่งว่า “ควรพัฒนาทักษะทางการแสดงให้มากขึ้น ทั้งการแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง และน้ำเสียง” ซึ่งแม้การแสดงรอบสุดท้าย ก็ยังประเมินผลตนเองในประเด็นนี้อยู่เช่นเดิม แสดงให้เห็นถึงความจริงใจในการพัฒนาการนำเสนอได้เป็นอย่างดี

(5.2) ความจริงใจในการแสดง

และการสื่อสารตรงระหว่างนักแสดงกับผู้ชม

แนวคิดนี้ได้เห็นว่า เมื่อนำเสนอละครให้กับเด็ก ความจริงใจในการแสดงสำคัญมาก ละครที่นำเสนอเรื่องราวที่ไม่สมเหตุสมผล ขาดความจริงใจ และเลียนแบบความเป็นเด็กตามที่ผู้ใหญ่ตีความจึงเป็นทัศนคติที่ผิดพลาด ซึ่งละครชุมชนเรื่องวันใหม่ในงานวิจัยนี้ มีการสื่อสารอย่างจริงใจอย่างแน่นอน ด้วยเหตุที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็นเยาวชนวัยใกล้เคียงกัน และอาศัยพำนักรักกันนอนอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ทำให้บริบทรอบตัวมีความใกล้เคียงกันมาก การสื่อสารจึงเกิดความชัดเจน

สำหรับในเรื่องของการสื่อสารตรงระหว่างนักแสดงกับผู้ชมที่ว่า ถ้าละครนั้นได้รับการออกแบบมาให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในการแสดงด้วยแล้ว ผู้ชมจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบที่ตรงไปตรงมา มีการแสดงความพอใจด้วยเสียงหัวเราะ ประทับมือ และแสดงความไม่พอใจด้วยการโห่หรือไล่ ซึ่งละครเพื่อชุมชนในงานวิจัยนี้ เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้แสดงความคิดเห็นถึงเรื่อง “ปฏิกิริยาโต้ตอบจาก

ผู้ชม” ไว้ว่า ผู้ชมมีปฏิกิริยาตอบรับชัดเจนในทุกรอบการแสดง โดยเฉพาะเสียงหัวเราะให้กับมุขตลกที่สอดแทรกอยู่ เสียงกรี๊ดให้กับตัวละครนามธรรม (ยัยจอมจู้) และเสียงฮือฮาแสดงความตกใจเมื่อตัวละครประสบอุบัติเหตุ นอกจากนี้เมื่อละครแสดงจบ ก็มีการถามคำถามชิงรางวัล โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับละครที่ได้รับชมไป ซึ่งทำให้เยาวชนทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และในทุกรอบการแสดง ก็มีเยาวชนทั่วไปให้ความร่วมมือในการตอบคำถามนี้เป็นอย่างดี

(5.3) การสร้างตัวละคร และวิธีนำเสนอที่ไม่ซ้ำภาพเดิมที่คุ้นเคย

เนื่องจากละครชุมชนเรื่องวันใหม่ในงานวิจัยชิ้นนี้ มีความเป็น “ละครชุมชน” อยู่ในตัว ทำให้วิธีคิดทั้งในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ แตกต่างไปจากละครเวทีทั่วไปอยู่แล้ว ซึ่ง “ละครชุมชน” นั้นค่อนข้างจะหาดูได้ยากในชีวิตประจำวัน ละครชุมชนเรื่องวันใหม่จึงนับเป็นละครที่มีวิธีการนำเสนอไม่ซ้ำกับภาพเดิมที่เยาวชนทั่วไปเคยได้รับชม ประกอบกับเรื่องราวประเด็นคนพิการนี้ สำหรับในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ก็ยังไม่เคยมีการหยิบยกมาทำเป็นละครชุมชนมาก่อน ยิ่งยืนยันได้ว่า ละครเรื่องนี้เป็นสื่อที่ไม่ซ้ำภาพเดิมที่คุ้นเคยจริง ๆ

(5.4) บทพูดไม่ซับซ้อน เน้นเหตุการณ์บนเวที และพลังของนักแสดง

สำหรับประเด็นนี้ ละครชุมชนเรื่องวันใหม่ยังต้องปรับปรุงด้าน “พลังของนักแสดง” ให้มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการดำเนินงานในขั้นตอนที่สี่ 1" Action ที่มีการซ้อมย่อย ซ้อมใหญ่ และจัดแสดงรอบแรกนั้น วิทยากร(นักวิชาชีพด้านการผลิตละครชุมชน: คุณอัมรินทร์ เป่ล่งรัมย์) ผู้อำนวยการกลุ่มละครชุมชนกับไฟ) ได้ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงการแสดงให้ดีขึ้นในทุกด้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นด้านทักษะทางการแสดง ได้แก่ การเปล่งเสียง การ Blocking การแสดงให้สมบทบาท การสื่อสารทางสายตา การเปลี่ยนฉาก การใช้อุปกรณ์ประกอบฉาก เสียงดนตรี การบรรยาย และการแต่งกาย และในการดำเนินงานขั้นตอนที่ห้า Observation ในช่วงที่ให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ได้ร่วมกันประเมินผลการแสดงรอบแรกของตนเองนั้น ได้ประเมินตนเองว่ายังต้องฝึกฝนทักษะด้านการแสดงให้มากขึ้น ทั้งการเปล่งเสียงและการแสดงให้สมบทบาท รวมถึงการดำเนินงานในขั้นตอนที่เก้า Final Observation ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ประเมินผลการแสดงทุกรอบของตนเองนั้น ทักษะด้านการแสดงก็ยังเป็นประเด็นใหญ่ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้เองเล็งเห็นว่าควรปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าทั้งนักวิชาชีพด้านการผลิตละครชุมชนและเยาวชนกลุ่มเรียนรู้เองต่างตระหนักตรงกันว่า “ทักษะทางการแสดง” ของนักแสดงทั้งหมดยังไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลให้ “พลัง

ของการแสดง” บนเวที มีน้อยตามไปด้วย ดังนั้น ละครชุมชนเรื่องวันใหม่จึงยังขาดคุณสมบัติประการนี้ตามแนวคิดของพรรัตน์ (2547) หากแต่ละครยังมีประสิทธิผลค่อนข้างมากตามผลการประมวลจากแบบสอบถามนั้น อาจเป็นไปได้ว่ามีปัจจัยอื่นมาช่วยเสริมสร้างความเข้าใจด้านเนื้อหา

การมี “บทพูดไม่ซับซ้อน” ก็เป็นประการหนึ่งในการเสริมสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ชม และเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดประเด็นนี้ ดังจะเห็นได้ว่าตามบทละครชุมชนเรื่องวันใหม่นั้นใช้ภาษาพูดแบบเข้าใจง่าย อันเป็นภาษาที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่มีการพูดจาเป็นเงื่อนงำให้ต้องตีความสองชั้น ดังนั้น แม้พลังของนักแสดงยังมีไม่มาก แต่หากพิจารณาเฉพาะประเด็นของ “บทพูด” แล้ว การใช้ภาษาพูดอย่างง่าย ๆ น่าจะเป็นจุดเด่นที่ทำให้การสื่อสารผ่านสื่อละครชุมชนในงานวิจัยนี้เกิดประสิทธิผลที่ค่อนข้างสูง

(6) กระบวนการละครกับการพัฒนาเยาวชน

ละครชุมชน หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มคนที่ทำงานละครเพื่อการพัฒนา โดยใช้กระบวนการทางศิลปะการละครที่มีความสนุกสนาน และผสมผสานไว้ด้วยสาระที่เข้าถึงประเด็นปัญหา ร่วมกันของคนในชุมชน ละครเพื่อชุมชนจึงสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ จากทุกเรื่องราว โดยการบอกเล่าของกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน จากกระบวนการละครเพื่อชุมชนดังกล่าว สามารถประมวลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมได้ 3 ระดับ คือ “ระดับบุคคล” คือ ก่อให้เกิดพัฒนาการทางจิตใจและสังคม เช่น สร้างความมั่นใจ ความกล้าแสดงออก การใช้พลังในทางสร้างสรรค์ การรู้จักเรียนรู้สังคมและชุมชน รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น “ระดับครอบครัวและชุมชน” คือ สามารถสื่อสารกับคนรอบข้างได้อย่างเป็นธรรมชาติ ลดช่องว่างที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ลงได้ และ “ระดับสังคม” ในวงกว้าง คือ ทำให้ตระหนักถึงปัญหาและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น ๆ

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ได้กำหนดกรอบของคำว่า “ชุมชน” เอาไว้ว่าเป็น “เยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งหมายรวมทั้ง “เยาวชนกลุ่มเรียนรู้” และ “เยาวชนทั่วไป” ซึ่งการให้เยาวชนที่สนใจมาสมัครเป็น “เยาวชนกลุ่มเรียนรู้” ร่วมกันผลิตละครประเด็นคนพิการให้ “เยาวชนทั่วไป” ได้เข้าใจนั้น นับได้ว่าเป็นการให้คนในชุมชนมาร่วมมือกันผลิตละคร เพื่อหวังจะปรับความเข้าใจให้คนในชุมชนเดียวกันมีมุมมองที่ถูกต้องต่อคนพิการ ซึ่งจะส่งผลให้สังคมมีความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน อันสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “ละครชุมชน” และผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ต่อเนื่องไปถึงประโยชน์ที่เกิด

ขึ้นกับผู้เข้าร่วม ซึ่งหมายถึงทั้งเยาวชนกลุ่มเรียนรู้และเยาวชนทั่วไปด้วยว่า เมื่อได้เข้าร่วมโครงการแล้ว เกิดผลอะไรขึ้นในระดับใดบ้าง

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับ “คุณค่าของกิจกรรมการละครต่อการพัฒนาเยาวชน” ที่ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมการละครต่อการพัฒนาเยาวชนในเชิงการศึกษาไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ พัฒนาการทางด้านบุคคล พัฒนาการทางศิลปะ พัฒนาการทางด้านสังคม และพัฒนาการทางด้านการเรียนรู้และรสนิยม ซึ่งสอดคล้องกับประโยชน์ 3 ระดับที่ผู้เข้าร่วมผลิตละครชุมชนจะได้รับ ดังนี้ พัฒนาการทางด้านบุคคล และพัฒนาการทางศิลปะนั้น นับเป็นประโยชน์ “ระดับบุคคล” ส่วนพัฒนาการทางด้านการเรียนรู้และรสนิยมนับเป็นประโยชน์ “ระดับครอบครัวและชุมชน” และพัฒนาการทางด้านสังคมนับเป็นประโยชน์ “ระดับสังคม” ซึ่งวิเคราะห์ได้ผลดังต่อไปนี้

ประโยชน์ระดับบุคคล

เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าร่วมหลายกิจกรรมในงานวิจัยนี้ที่เสริมสร้าง “ทักษะในการตั้งสมาธิ” “จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์” รวมถึงทักษะด้าน “การเข้าใจตนเอง” อันทำให้เกิด “ประโยชน์ในระดับบุคคล” ซึ่งหมายถึง ก่อให้เกิดพัฒนาการทางจิตใจและสังคม เช่น สร้างความมั่นใจ ความกล้าแสดงออก การใช้พลังในทางสร้างสรรค์ การรู้จักเรียนรู้สังคมและชุมชน รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น โดยเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้และเพิ่มพูนทักษะดังกล่าวจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังต่อไปนี้

ทักษะในการตั้งสมาธิ: เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ได้ฝึกทักษะการตั้งสมาธิจากหลายกิจกรรม ได้แก่ ในขั้นตอนการฝึกซ้อมละคร จะมีกิจกรรม “จ้องตาสมาธิ” ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ฝึกฝนจนเกิดสมาธิขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากในการฝึกอบรมได้มีการฝึกปฏิบัติจริง หากยังทำไม่ได้วิทยากรจะให้ฝึกฝนซ้ำ ๆ จนทำได้ในที่สุด และเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ยังได้เรียนรู้วิธีการฝึกสมาธิที่สามารถนำไปฝึกฝนด้วยตนเองได้ โดยจะเห็นได้ว่าการซ้อมหรือการทำกิจกรรมครั้งต่อไป เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เริ่มต้นด้วยการฝึกสมาธิเช่นนี้ก่อนทำกิจกรรมอื่นเกือบทุกครั้ง

ทักษะด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์: ในการดำเนินงานวิจัยนี้ ก็ยังมีกิจกรรม “ต่อตัวกลไก” และกิจกรรม “ปั้นหุ่น” ที่ช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ก่อนที่จะลงมือผลิตละคร ซึ่งเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ฝึกสร้างสรรค์รูปธรรมจากจินตนาการที่เป็นนามธรรม ได้สื่อสารหรือถ่ายทอดจินตนาการของตนเอง ได้แบ่งปันจินตนาการร่วมกับเพื่อน และได้เรียนรู้ถึง

ความหลากหลายของความคิดของคน และในขั้นตอนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ Planning ครั้งที่ 1 เรื่อง “การกำหนดแก่นเรื่อง” ก็มีกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ก่อนกำหนดแก่นเรื่องให้ละครที่จะผลิตขึ้น ได้แก่กิจกรรม “แก่นเรื่องสุภาษิต” ซึ่งทำให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจความหมายและความสำคัญของแก่นเรื่อง และยังช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการกำหนดแก่นเรื่องของตนเองอีกด้วย

ทักษะในการเข้าใจตนเอง : การดำเนินงานช่วงที่ฝึกปฏิบัติกับนักวิชาชีพด้านละครชุมชนนั้น มีกิจกรรม “การเคลื่อนไหวร่างกาย” ในกิจกรรม “กระดาศชีวิต” นั้น ทำให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นทีม ความสำคัญของการสื่อสารด้วยวาจา และท่าทาง รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจตัวตนของตัวเอง และของเพื่อนร่วมทีม และสามารถถ่ายทอดไปให้ผู้อื่นเข้าใจ นอกจากนี้ในการดำเนินงานขั้นตอน Observation และ Final Observation ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ ประเมินผลงานละครของตนเองนั้น ก็นับเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ได้ทบทวนตัวเอง เข้าใจตัวเอง และหาแนวทางปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นอีกด้วย

ประโยชน์ระดับครอบครัวและชุมชน

ประโยชน์ในระดับครอบครัวและชุมชนนี้หมายถึง สามารถสื่อสารกับคนรอบข้างได้อย่างเป็นธรรมชาติ ลดช่องว่างที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ลงได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้ มีหลายกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้มี “ทักษะพื้นฐานด้านศิลปะการแสดง” เพิ่มขึ้นหลายด้าน เช่น ทักษะทางการผูกเรื่อง การเชื่อมโยงข้อมูล การเขียนบท การเปล่งเสียง และการสื่อสารด้วยท่าทาง เป็นต้น อันทำให้เยาวชนได้มีพื้นฐานด้าน “ทักษะทางการสื่อสาร” ซึ่งนับเป็นประโยชน์ในระดับครอบครัวและชุมชนตามแนวคิดนี้ไปในขณะเดียวกัน ทั้งทักษะทางการเปล่งเสียง และการสื่อสารด้วยท่าทาง ล้วนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมถึงความรู้ด้านการกำหนดแก่นเรื่อง การวางโครงเรื่อง และการเชื่อมโยงข้อมูล ก็ช่วยให้เยาวชนมี “ทักษะในการรวบรวมความคิด” สามารถนำไปใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันให้เป็นผู้สื่อสารที่มีความชัดเจน สามารถถ่ายทอดข้อความได้ตรงประเด็นและเข้าใจง่ายอีกด้วย ทั้งนี้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้มีทักษะพื้นฐานด้านศิลปะการแสดงเพิ่มขึ้นหลายด้าน จากการร่วมกิจกรรม ดังต่อไปนี้

ทักษะการผูกเรื่องสด: เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ฝึกทักษะนี้จากการดำเนินงานช่วงที่ฝึกปฏิบัติกับนักวิชาชีพด้านละครชุมชนนั้น มีกิจกรรม “การผูกเรื่องสด” ในกิจกรรมการเล่าเรื่องสดและ

กิจกรรมค้นสด ที่ทำให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้มีทักษะในการแต่งเรื่องหรือสร้างเรื่อง อันเป็นทักษะสำคัญที่จะนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ละคร

รูปแบบละคร : การดำเนินงานช่วงที่ฝึกปฏิบัติกับนักวิชาชีพด้านละครชุมชนนั้น มีกิจกรรม “การแสดงละครรูปแบบต่าง” ในกิจกรรมละครใบ้และการบรรยายสรุป ได้ทำให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจรูปแบบต่าง ๆ ของละคร เพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอละครที่จะผลิตขึ้นได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

ทักษะการเชื่อมโยงข้อมูล : การดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Planning ครั้งที่ 1 เรื่อง “การกำหนดแก่นเรื่อง” ได้ทำให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้เพิ่มพูนทักษะในการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “เรียนรู้ เข้าใจความพิการและคนพิการ” ผสานกับข้อมูลที่ค้นคว้าด้วยตนเอง ไปสร้างสรรค์เป็นแก่นเรื่อง

การกำหนดแก่นเรื่อง : การดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Planning ครั้งที่ 2 เรื่อง “การกำหนดแก่นเรื่อง” ได้ทำให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้มีความรู้และทักษะในการรวบรวมความคิดและการกำหนดแก่นเรื่อง เพื่อพร้อมที่จะเป็นผู้สื่อสารที่ดีต่อไป

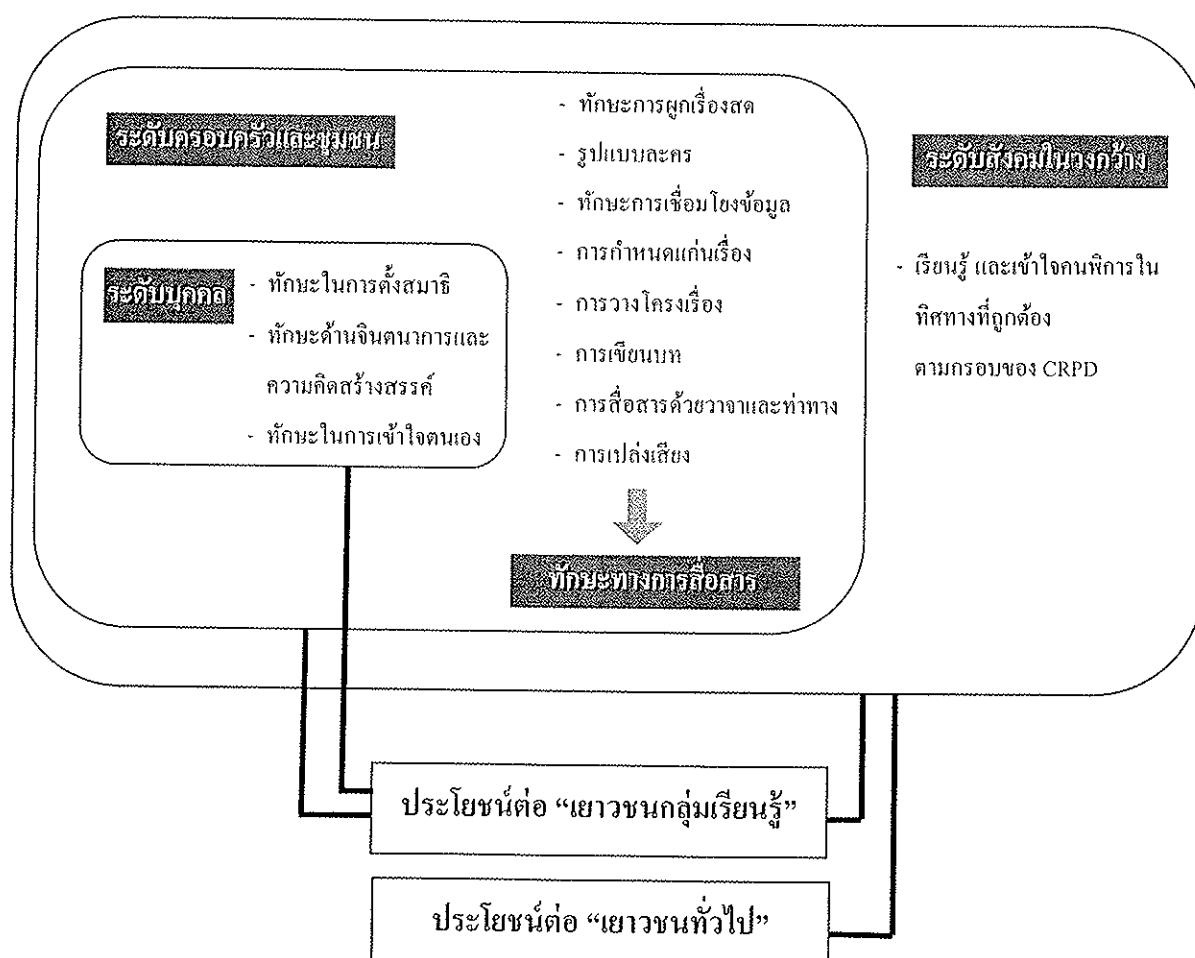
การวางโครงเรื่อง : การดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Planning ครั้งที่ 2 เรื่อง “การวางโครงเรื่อง” ได้ทำให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้มีความรู้และทักษะในการรวบรวมความคิดและการกำหนดโครงเรื่อง เพื่อพร้อมที่จะเป็นผู้สื่อสารที่ดีต่อไป

การเขียนบท : การดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Planning ครั้งที่ 3 เรื่อง “การเขียนบทแบบมีส่วนร่วม” และในขั้นตอนการปรับปรุงแผน (Revised Plan) ที่ให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เขียนบทอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ได้ทำให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ทุกคนมีทักษะในการเขียนบทละคร อันจะช่วยเพิ่มพูนทักษะในการเป็นผู้สื่อสารที่ดีได้อีกด้วย

การสื่อสารด้วยวาจาและท่าทาง : การดำเนินงานช่วงที่ฝึกปฏิบัติกับนักวิชาชีพด้านละครชุมชนนั้น มีกิจกรรม “การเคลื่อนไหวร่างกาย” ในกิจกรรมการสื่อสารด้วยการเดิน และการสร้างสรรค์ท่าบริหารสำหรับงานละคร และกิจกรรม “การฝึกบุคลิกภาพท่าทาง” ในกิจกรรมละครสัตว์และทำตามเรื่องรถตกเหว ได้เสริมสร้างให้เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้เข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสารด้วยวาจาและท่าทาง รวมถึงทักษะการทำงานเป็นทีมอีกด้วย

ทักษะการเชื่อมโยงข้อมูล การกำหนดแก่นเรื่อง การวางโครงเรื่อง การเขียนบท การสื่อสารด้วย วาจาและท่าทาง และการเปล่งเสียง รวมถึง “ระดับสังคมในวงกว้าง” ที่เยาวชนได้เข้าใจคนพิการใน ทิศทางที่ถูกต้องมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้เยาวชนทั้งสองกลุ่มเกิดการยอมรับความหลากหลายและส่งผล ให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขมากขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 5.3 นี้

ภาพที่ 5.3 ประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการวิจัยที่เกิดขึ้นกับเยาวชน 3 ระดับ



5.2.2 แนวทางการสื่อสารประเด็นคนพิการในอนาคต

ในขั้นตอนการถอดบทเรียน เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้แสดงความเห็นในประเด็นนี้ตามองค์ประกอบของการสื่อสาร โดยเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ได้ร่วมกันวิเคราะห์ว่า หากจะสื่อสารประเด็นคนพิการอีกในอนาคต ควรจะมีลักษณะของกระบวนการสื่อสารเป็นอย่างไร ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ ได้ดังนี้

ผู้ส่งสาร: “คาราหรือนักร้อง” เพราะสามารถดึงดูดความสนใจจากเยาวชนได้ดี หรือ “ตัวคนพิการเอง” หรือ “พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของคนพิการ” เพราะน่าจะถ่ายทอดเรื่องราวและอารมณ์ความรู้สึกได้ดี หรือ “นักศึกษา” เพราะเป็นวัยที่มีความกระตือรือร้น เหมาะสมและพร้อมที่จะทำกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

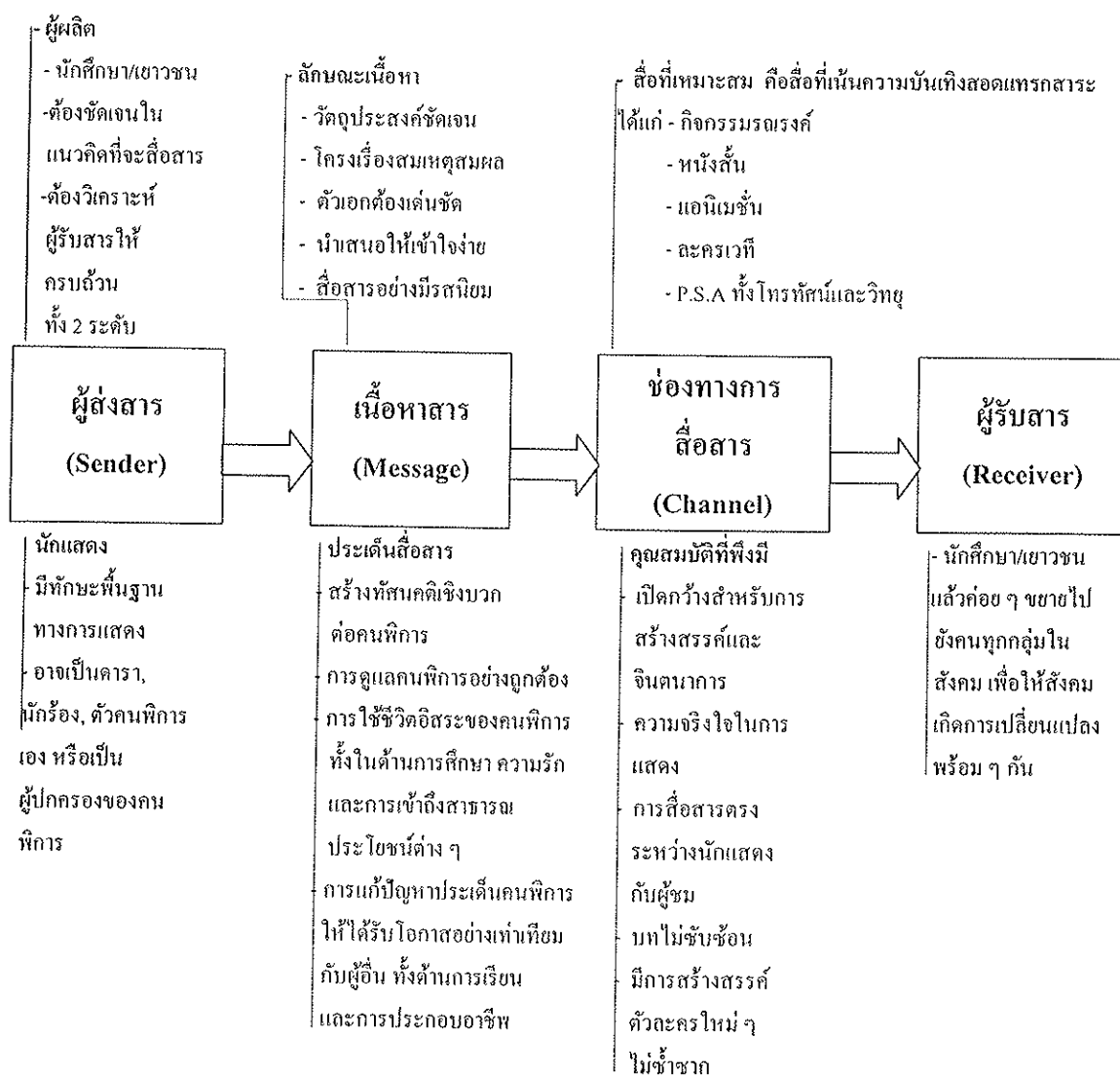
เนื้อหาสาระ: การใช้ชีวิตของคนพิการร่วมกับคนไม่พิการอย่างเท่าเทียมกันในโรงเรียน มหาวิทยาลัยและในชุมชน, ความสามารถของคนพิการที่เท่าเทียมกับคนไม่พิการในทุก ๆ ด้าน, ความสามารถและโอกาสในการประกอบอาชีพที่ต้องการ, สิ่งที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้คนพิการสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสะดวกสบาย, โอกาสทางการศึกษาที่ควรเท่าเทียมกับผู้อื่นในสังคม, การปฏิบัติตัวต่อคนพิการ เช่น การพูดจา ส่ายตา การช่วยเหลือ เป็นต้น, การแก้ปัญหา “การว่างงาน” ของคนพิการ, การใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการโดยละเอียด เพื่อสะท้อนความยากลำบากของคนพิการในปัจจุบัน, ปรับความเข้าใจผิดที่ว่า “คนพิการเป็นภาระของสังคม” ให้ถูกต้องเป็น “คนพิการมีความสามารถเหมือนคนไม่พิการทุกด้าน”, โอกาสในการมีความรัก และมีครอบครัวของคนพิการ, การช่วยเหลือ และการดูแลคนพิการอย่างถูกต้อง, ประเด็นคนพิการที่ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นกำลังใจให้ทั้งคนพิการและคนไม่พิการ, สร้างทัศนคติเชิงบวกต่อคนพิการ

ช่องทางการสื่อสาร: กิจกรรมรณรงค์ที่เน้นความบันเทิง เพราะสามารถดึงดูดความสนใจเยาวชนได้ดีและเปิดโอกาสให้คนพิการกับคนไม่พิการได้ทำกิจกรรมร่วมกัน, หนังสั้นที่สนุกสนาน เพราะยุคนี้ หนังสั้นกำลังเป็นที่นิยมของกลุ่มเยาวชน ดูสนุกและได้รับสาระไปด้วย, แอนิเมชัน (Animation) ที่น่ารัก และสนุกสนาน, ละครเวที หรือละครเพลง, สปอตรณรงค์ (Public Service Annoucement: P.S.A.) ทั้งทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์

ผู้รับสาร: นิสิต นักศึกษา ระดับอุดมศึกษา เพราะ หากเข้าใจประเด็นคนพิการอย่างถูกต้องแล้ว จะโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถขับเคลื่อนสังคมไปในทิศทางที่ดีได้, เด็กประถม และมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะเป็นวัยเด็กที่ปลูกฝังได้ง่าย, วัยรุ่นถึงวัยทำงาน เพราะเป็นวัยที่ละเลยคนพิการ, ทุกคนทุกเพศ ทุกวัย เพราะหากได้เข้าใจกันทุกกลุ่มแล้ว จะได้ช่วยกันปรับเปลี่ยนสังคมทั้งหมดไปพร้อม ๆ กันทุกฝ่าย

นอกจากนี้จากการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ละครชุมชนเรื่องวันใหม่ในงานวิจัยนี้ (ดังอภิปรายผลในหัวข้อที่ 5.2.1) พอแสดงให้เห็นแนวโน้มของการสื่อสารประเด็นคนพิการไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ได้ ดังภาพที่ 5.1 นี้

ภาพที่ 5.1 แนวโน้มของกระบวนการสื่อสารประเด็นคนพิการ
ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน ในจังหวัดเชียงใหม่



จากแผนภาพที่ 5.1 แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสื่อสารประเด็นคนพิการ ไปยังกลุ่มเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสังเคราะห์ได้จากข้อมูลจากการถอดบทเรียนอันเป็นความคิดเห็นของเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ประสานกับข้อมูลที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้จากกระบวนการสื่อสารผ่านสื่อละครชุมชนเรื่องวันใหม่ที่เกิดขึ้นในงานวิจัยนี้ ซึ่งเห็นได้ว่า “สื่อ” ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้เห็นว่าเหมาะสมที่สุดในการสื่อสารประเด็นคนพิการ ในจังหวัดเชียงใหม่คือ “สื่อที่เน้นความบันเทิงสอดแทรกสาระ” เนื่องจากเยาวชนเป็นวัยที่ชอบความบันเทิง หากนำเสนอเพียงสาระด้านเดียว สื่อนั้นก็จะมีคามน่าสนใจ ซึ่งสื่อที่สามารถให้ความบันเทิงสอดแทรกสาระได้ในความเห็นของเยาวชนกลุ่มเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมรณรงค์, หนังสือ, แอนิเมชัน, ละครเวที และ P.S.A ทั้งทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ทั้งนี้ทุกสื่อที่จะผลิตขึ้นนั้นต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ เปิดกว้างสำหรับการสร้างสรรค์และจินตนาการ, ความจริงใจในการแสดง, การสื่อสารตรงระหว่างนักแสดงกับผู้ชม, บทไม่ซับซ้อนและมีการสร้างสรรค์ตัวละครใหม่ ๆ ไม่ซ้ำซาก

ในส่วนของ “ผู้ส่งสาร” และ “ผู้รับสาร” นั้น หากอยู่ใน “วัยเดียวกัน” นั่นคือ “นักศึกษา” หรือ “เยาวชน” จะทำให้สื่อสารได้เข้าใจกันมากกว่าต่างวัย รวมถึงหากสื่อสารไปยังกลุ่มนี้สัมฤทธิ์ผลแล้ว น่าจะมีการขยายผลไปยังกลุ่มอื่น ๆ อีก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นพร้อมกันทั้งสังคม และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และหากเป็นการสื่อสารผ่านสื่อละคร “ผู้ส่งสาร” ในกลุ่มของ “นักแสดง” ควรมี “ทักษะพื้นฐานทางการแสดง” อยู่บ้าง เพื่อให้การสร้างเรื่อง รวมถึงการแสดงให้มีพลังมากขึ้น ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องมีทักษะในขั้นสูงเพราะเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนพัฒนาได้ นอกจากนี้ “นักแสดง” อาจเป็นดารา นักร้อง เพราะจะช่วยดึงดูดความสนใจจากเยาวชนได้มากขึ้น หรือหากเป็นตัวละครคนพิการเอง หรือผู้ปกครองของคนพิการก็จะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวประเด็นคนพิการได้ในเชิงลึก อย่างจริงใจ และน่าเชื่อถือมากขึ้น ส่วน “ผู้ส่งสาร” ในกลุ่มของ “ผู้ผลิต” นั้นก็ควรจะศึกษาให้ชัดเจนถึงแนวคิดที่จะสื่อสารให้ถ่องแท้ก่อนก้าวเข้ามาเป็นผู้ผลิต การสื่อสารจะได้ชัดเจน และควรมีการวิเคราะห์ผู้รับสารอย่างเป็นระบบทั้ง 2 ระดับ (ระดับกลุ่มบุคคล และระดับบริบททางสังคม) เพื่อการออกแบบการสื่อสารจะได้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและสัมฤทธิ์ผล

สำหรับ “เนื้อหาสาร” นั้น มี 2 ประเด็นที่สังเคราะห์ได้ ได้แก่ “ลักษณะเนื้อหา” ในการสื่อสารที่ควรจะต้อง (1) วัตถุประสงค์ต้องชัดเจน เช่น หวังผลเชิงจิตสำนึก เชิงพฤติกรรม หรือสร้างความเข้าใจ หรือเพียงแจ้งให้ทราบ เป็นต้น (2) โครงเรื่องต้องสมเหตุสมผล ตามแนวคิดเรื่ององค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน (3) ตัวละคร “ตัวเอก” ต้องชัดเจนตามแนวคิดเรื่อง

องค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน แต่ “ตัวรอง” และ “ตัวร้าย” นั้น อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ (4) นำเสนออย่างเข้าใจง่าย และ (5) สื่อสารอย่างมีรสนิยม ตามแนวคิดเรื่ององค์ประกอบที่ดีของบทละครสำหรับเยาวชน

อีกประเด็นหนึ่งในด้าน “เนื้อหาสาร” คือ “ประเด็นสื่อสาร” ที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้เห็นว่า เป็นประเด็นปัญหาคนพิการในสังคมปัจจุบัน และน่าจะทำสื่อเพื่อบรรเทาปัญหาเหล่านี้ ได้แก่ สร้างทัศนคติเชิงบวกต่อคนพิการ, การดูแลคนพิการอย่างถูกต้อง, การใช้ชีวิตอิสระของคนพิการ ทั้งในด้านการศึกษา ความรัก และการเข้าถึงสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม, การแก้ปัญหา ประเด็นคนพิการให้ได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกับผู้อื่น ทั้งด้านการเรียนและการประกอบอาชีพ

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, สำนักนโยบายและวิชาการ.2553.สรุปผลการสัมมนาเรื่องสื่อสร้างสรรค์สู่สังคมสิทธิคนพิการ. สืบค้นจาก http://www.nep.go.th/index.php?mod=activities_details_details&id=70. เข้าถึงเมื่อ23/4/53.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ.2552, แผ่นพับเผยแพร่. อนุญาตโดยด้วยสิทธิคนพิการ.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ.2552, จุลสารเผยแพร่. คนพิการกับสิทธิตามอนุญาตโดยด้วยสิทธิคนพิการ.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2552. สื่อเล็ก ๆ ที่นำไปใช้ในงานพัฒนา. โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), หจก.ภาพพิมพ์: กรุงเทพฯ.
- กุลนรี หาญพัฒนชัยกุล. 2538. การปรับตัวของครอบครัวในการดูแลคนพิการ:ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เจน จูประเสริฐ. 2546. ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพของคนพิการในภาครัฐ. วิทยานิพนธ์. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชญาดา เพ็ญสุข. 2549. การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพของคนพิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ดวงแข บัวประโคน และคณะ. 2547. การใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาชุมชนของกลุ่มละครมะขามป้อม: กรณีศึกษาจากพื้นที่ทำงานที่มีบริบทแตกต่างกัน 4 พื้นที่. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นะโรคม อินตะปัน.2553. โอกาสของคนพิการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในจังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์.2547, ปาฐกถา, เวทีประชุมประชากรธรรมประจำปี 2547 "ผ่าทางตันสื่อไทยสู่สื่อทางเลือก" 24 เมษายน 2547 ณ หอประชุมเล็ก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สืบค้นจาก <http://www.whitemedia.org/wma/content/view/205/17/> เข้าถึงเมื่อ 26/4/53.
- นุชจรี ญาขีเนตร. 2538. ผลของการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการ. วิทยานิพนธ์. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- พัชรินทร์ เกตุจำนง. 2551. การทบทวนวรรณกรรมการสื่อสารเกี่ยวกับความพิการและคนพิการ. รายงานวิจัย. กลุ่มวิจัยการสื่อสารเพื่อการพัฒนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ.
- เพิ่มศักดิ์ อินทสร. 2550. ความพึงพอใจของคนพิการที่มีต่อการให้บริการสงเคราะห์ช่วยเหลือของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วรรณดี ปัญญวรรณศิริ. 2551. การศึกษาแนวคิด สภาพการดำเนินชีวิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ. วิทยานิพนธ์. ศีลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรรณวิสาข์ พลขันธ์. 2551. การปรับตัวทางสังคมของคนพิการ. วิทยานิพนธ์. ศีลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชิต อุ้นแดง. 2552. การใช้งานลิขสิทธิ์สำหรับคนพิการ. วิทยานิพนธ์. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศศโสฬส จิตรวานิชกุล. 2551. การใช้กระบวนการละครเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาแก่เยาวชน กรณีศึกษาโครงการ "วัยมันส์ เท่าทันสื่อ". รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช) กระทรวงวัฒนธรรม.
- สดใส พันธุโกมล. ไม่ปรากฏปีที่เริ่มเผยแพร่. แนะนำศิลปะการละคร. เอกสารเผยแพร่ความรู้ขององค์กร, เชียงใหม่: กลุ่มละครก๊อปปี้, พ.ศ. 53.
- สมศรี กิตติพงศ์พิศาล. 2543. ผลของการใช้โปรแกรมการฝึกคนพิการให้เป็นที่พักพิงของเพื่อนที่มีต่อการยอมรับตนเองของผู้ได้รับการฝึก. วิทยานิพนธ์. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สวัสดี ปลื้มกมล. 2547. คุณลักษณะของคนพิการที่พึงประสงค์ในการจ้างแรงงานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานประกอบการด้านอิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์. ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ. ทำไมต้องสื่อทางเลือก. บทความ, ปัญหาสื่อสารมวลชนในสังคมไทย. สืบค้นจาก www.midnightuniv.com, เข้าถึงเมื่อ 14/5/51.
- สุรางค์ จันทวานิช. 2531. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ กิตติโกสินทร์. 2550. การฝึกอาชีพคนพิการตามแนวนโยบายภาครัฐ: กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการบ้านทองพูนเผ่าพันธ์ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์. ศีลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

อนรรฆ พิทักษ์ธานิน.2553. การทบทวนและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคนพิการ
ระหว่างปี พ.ศ.2517-2552. รายงานวิจัย. สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ.

อริน เจียจันทร์พงษ์.2550.แนวคิดของ สื่อทางเลือก เนื้อหา และรูปแบบ บนความสัมพันธ์ทาง
ประวัติศาสตร์การเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม, สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/news-war/2007/11/05/entry-1>.เข้าถึงเมื่อ 26/4/53.

อังรา จิตต์สันติสุข. 2544. บทบาทของชุมชนในการดูแลคนพิการ. วิทยานิพนธ์. ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อังรา สุวรรณคินทร์. 2547. การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการจำเป็นในการเข้าถึงข้อมูล
ข่าวสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของคนพิการทางการมองเห็นในเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยมหิดล.

_____ความหมายของละครชุมชน, นิยามโดยกลุ่มละครชุมชนกับไฟ. สืบค้นจาก
<http://www.gabfai.com/about.html>, เข้าถึงเมื่อ 12 พ.ค. 53.

Kaye Seymour-Rolls & Ian Hughes, 1995. **Participatory Action Research : Getting the Job
Done.** สืบค้นจาก <http://www.scu.edu.au/schools/gcm/ar/arr/arrow/rseymour.html.mht>.เมื่อ 21/4/53.

Thaireform, ศูนย์ข้อมูลข่าวสารปฏิรูปประเทศไทย โดยสำนักข่าวสถาบันอิศรา. 2553. **แนะสื่อ
นำเสนอบทบาท-ศักยภาพคนพิการให้มากขึ้น, ข่าว.** สืบค้นจาก <http://www.thaireform.in.th/news-communications/439-2010-01-27-14-04-29.html>. เข้าถึงเมื่อ 23/4/53.

ภาคผนวก ก.

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

แบบสังเกตการณ์

แบบสังเกตการณ์นี้ ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเยาวชนกลุ่ม
เรียนรู้ว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารด้วยละครชุมชนนั้น ได้เสริมสร้างให้เยาวชนกลุ่มนี้มี
ความรู้ ความเข้าใจ หรือได้พัฒนาทักษะด้านใดเพิ่มขึ้นบ้าง โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
ประเด็นคนพิการ และการพัฒนาตนเอง

ความเข้าใจเรื่องการสื่อสารประเด็นคนพิการ			การพัฒนาตนเอง	
ปัญหา	สาเหตุ	ผลกระทบ	ด้านศิลปะการแสดง	ด้านอื่น ๆ

แบบวิเคราะห์กระบวนการสื่อสาร

แบบวิเคราะห์นี้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารของละครชุมชนที่เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันผลิตขึ้น ซึ่งกระบวนการสื่อสารนั้นมีองค์ประกอบ 4 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ผู้ส่งสาร → เนื้อหาสาร → ช่องทางสาร → ผู้รับสาร

ผู้ส่งสาร	→	เนื้อหาสาร	→	ช่องทางการสื่อสาร	→	ผู้รับสาร

แบบสอบถาม เพื่อการประเมินผลโครงการ

“ละครชุมชน” เพื่อปรับให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ

ได้รับการสนับสนุนโดย สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.)

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย ☐ อื่น ๆ
2. กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่.....

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจต่อละคร

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่าน

ลำดับ	ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
1	ความสามารถในการแสดงของนักแสดง			
2	ความน่าสนใจของเนื้อเรื่องทั้งหมด			
3	วิดิทัศน์เรื่อง “ความพิการเป็นเรื่องใกล้ตัว” (เรื่องแรก)			
4	วิดิทัศน์เรื่อง “การใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมของคนพิการ” (เรื่องที่สอง)			
5	ความสามารถของพิธีกร			
6	อุปกรณ์ประกอบฉาก			
7	ภาพรวมทั้งหมด			

ส่วนที่ 3 ความเข้าใจต่อคนพิการ

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ หน้าข้อความที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่าน

1. “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ของคนพิการ มีมากกว่า เท่ากัน หรือน้อยกว่า คนไม่พิการ
 - ☐ มากกว่า ☐ เท่ากัน ☐ น้อยกว่า
2. ถ้าคุณเป็นผู้ปกครองของวันใหม่ คุณจะทำอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ☐ ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกทุกชนิดมาไว้ในห้องนอนของวันใหม่ เพื่อวันใหม่จะได้อยู่ในบ้านอย่าง สบาย ไม่ต้องไปลำบากนอกบ้าน
 - ☐ ส่งเสริมให้วันใหม่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามปกติในชีวิตประจำวันด้วยตนเองให้ได้

- ☐ พาววันใหม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่เป็นประโยชน์ด้วยทัศนคติที่ว่า “ความพิการไม่ใช่อุปสรรค”
- ☐ พยายามไม่ให้วันใหม่ออกไปนอกบ้าน เพราะเดินทางลำบาก
- ☐ จ้างพยาบาลพิเศษมาดูแลอย่างใกล้ชิด คอยปรนนิบัติและทำกิจวัตรประจำวันให้วันใหม่ทุกอย่าง
- ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3. วันใหม่ จะเรียนต่อในคณะวิศวกรรมศาสตร์หรือไม่นั้น ควรขึ้นอยู่กับทัศนคติของใคร

- ☐ อธิการบดี
- ☐ ตัววันใหม่เอง
- ☐ ผู้ปกครอง
- ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. คุณคิดว่าวันใหม่สามารถเป็นวิศวกรได้หรือไม่

- ☐ ได้
- ☐ ไม่ได้

5. คุณคิดว่าวันใหม่ควรจะได้ประกอบอาชีพอะไร

- ☐ ทุก ๆ อาชีพที่ต้องการ
- ☐ เฉพาะอาชีพที่ไม่ต้องใช้ช่วยะท่อนล่าง
- ☐ อาชีพอะไรก็ได้ที่มีคนว่าจ้าง
- ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6. คนขับรถแดงส่วนใหญ่เห็นว่า คนพิการนั่งล้อเข็น ขึ้น-ลงรถลำบาก จึงแก้ปัญหาด้วยการไม่รับลูกค้าที่เป็นคนพิการ เป็นการแก้ปัญหาที่ถูกต้องหรือไม่

- ☐ ถูกต้อง
- ☐ ไม่ถูกต้อง

7. วันใหม่เป็นคนพิการ จึงควรใช้ชีวิตโสด ไม่ควรมีความรัก และไม่ควรมีครอบครัว ใช่หรือไม่

- ☐ ใช่
- ☐ ไม่ใช่

8. สภาพสังคมควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องร้องขอความช่วยเหลือจากคนอื่นใช่หรือไม่

- ☐ ใช่
- ☐ ไม่ใช่

9. สภาพสังคมในปัจจุบัน ได้สร้างไว้สำหรับคนไม่พิการ ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคม ไม่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใด ๆ ให้คนพิการซึ่งเป็นคนส่วนน้อยของสังคม ใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
10. คนพิการชาวไทย ควรจะมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตเช่นเดียวกับชาวไทยคนอื่น ๆ ทุกประการ ใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
11. คนพิการชาวไทย ควรจะมีสิทธิเสรีภาพบางด้านในชีวิตน้อยกว่าชาวไทยคนอื่น ใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
12. ความพิการ เกิดจากสาเหตุใดได้บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ อุบัติเหตุ ☐ การดื่มสุรา
- ☐ ยาเสพติด ☐ กรรมพันธุ์
- ☐ ความชรา ☐ โรคภัยไข้เจ็บ
- ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....
13. คุณมั่นใจว่าตลอดชีวิตของคุณจะไม่ประสบกับเหตุการณ์ที่ต้องเผชิญกับความพิการเลย แม้จะเป็นความพิการชั่วคราวหรือถาวรก็ตาม
- ☐ มั่นใจมาก ☐ ไม่มั่นใจนัก

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

ขอบพระคุณมากค่ะ

(ผศ.จิรภัทร กิตติวรานุกุล)

ผู้รับผิดชอบโครงการฯ และอาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

ได้รับการสนับสนุนโดย สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.)

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ภาคผนวก ข.

ภาพกิจกรรมในการดำเนินงานวิจัย



การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านศิลปะการแสดง กับนักวิชาชีพด้านละครชุมชน



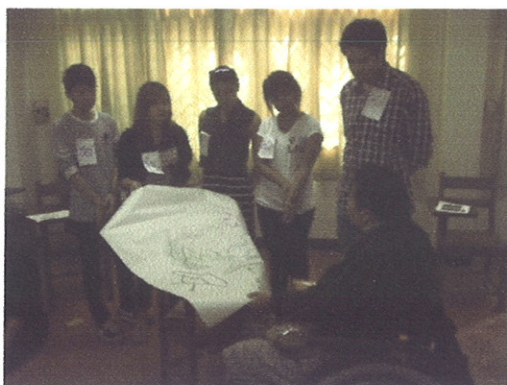
คุณอัมรินทร์ เปต่งรัมย์
ผู้อำนวยการกลุ่มละครชุมชนกับไฟ



เยาวชนกลุ่มเรียนรู้เข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “เรียนรู้และเข้าใจคนพิการ”

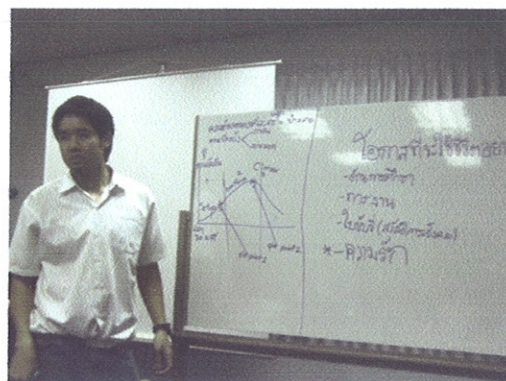


ทีมวิทยากรจากมูลนิธิโกลบอลแคมปัส เชียงใหม่
นำโดย คุณกัชกรม ทวีศรี
ผู้ประสานงานมูลนิธิภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก





เยาวชนกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันวางแผนผลิตละครชุมชน



งานแถลงข่าวโครงการ



ภาคผนวก ง.

วิดิทัศน์ละครชุมชนเรื่องวันใหม่

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-สกุล : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิรภัทร กิตติวรานุกุล

การศึกษา

2541 ศิลปศาสตรบัณฑิต (การสื่อสารมวลชน), เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2544 นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การทำงาน

2542 Creative, Learning Gallery, Co., Ltd.

2544 Creative and Script Writer, P. Film Production, Co., Ltd.

2545 – ปัจจุบัน อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

2550 – ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์

ผลงานวิจัย

2545-2547 นักวิจัยโครงการ “การสื่อสารเพื่อชุมชน” ทำวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการดำเนินงาน รายการวิทยุชุมชน จังหวัดน่าน” สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2548 การวิจัยชั้นเรียน “การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนวิชาการเขียนสารคดี” สนับสนุนโดย มหาวิทยาลัยพายัพ 2/2548.

2550 นักวิจัยโครงการ “การสื่อสารเรื่อง ประชาธิปไตยเป็นเรื่องใกล้ตัว จากเยาวชนถึงเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่” สนับสนุนโดย สถาบันพระปกเกล้า

2553 นักวิจัยโครงการ “กระบวนการสื่อสารประเด็นปัญหาเยาวชนผ่านสื่อละครชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาประเด็น ‘การคบเพื่อน’ ของเยาวชนระดับอุดมศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยพายัพ

2553 นักวิจัยโครงการ “ ‘ละครชุมชน’ เพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ” ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.)

บทความวิชาการ

- 2547 บทความเชิงวิเคราะห์ “ภาพยนตร์การ์ตูนไทย...การคืนชนให้พื้นกระแสดการครอบงำ” วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ 2/2547.
- 2548 บทความวิเคราะห์กระบวนการวิจัย “ละอ่อนแก้ว” ตีพิมพ์ในหนังสือหัวแก้วหัวแหวน รวมบทความกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับเยาวชนและสื่อพื้นบ้าน โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- 2549 บทความเชิงวิเคราะห์ “จริยธรรมทางการเมือง เรื่องเล่าบนข่าวหนังสือพิมพ์” นำเสนอในงานสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2549 ของสมาคมปรัชญาและศาสนาแห่งประเทศไทย เรื่อง “จริยศาสตร์ ว่าด้วยเศรษฐศาสตร์และการเมือง”
- 2551 บทความเชิงวิเคราะห์ “ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีสื่อทางเลือกในเมืองไทย” วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ 1/2552
- 2552 บทความเชิงวิจัย “คนพิการ : วาระค้อยโอกาสในข่าวหนังสือพิมพ์” นำเสนอในงานสัมมนางานวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ จัดโดยคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (23 ก.ย.52)
- 2554 บทความวิจัยแบบบรรยาย (Oral Presentation) เรื่อง “กระบวนการสื่อสารประเด็นปัญหาเยาวชนผ่านสื่อละครชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาประเด็น ‘การคบเพื่อน’ ของเยาวชนระดับอุดมศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ในการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยมหาวิทยาลัยพายัพ ประจำปี 2554 จัดโดยมหาวิทยาลัยพายัพ ร่วมกับ เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน (สกอ.) เมื่อ 16 ก.พ.54

วิทยากร และกรรมการ

- 2553 วิทยากรงานเสวนา “สื่อสร้างสรรค์สู่สังคมสิทธิคนพิการ” จัดโดยสำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ณ โรงแรมปรีณัฐพาเลซ มหานคร กรุงเทพฯ (26 ม.ค.53)

- 2553 วิทยากรงานเสวนา “พ่อหนังกั้นเคอะ” โครงการประกวดหนังสือเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ จัดโดยกองพัฒนานักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ณ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่า เชียงใหม่ แอร์พอร์ต (11 ก.พ.53)
- 2553 กรรมการประเมินผลการวิจัยเรื่อง “การสำรวจองค์ประกอบเพื่อการสร้างสร้งงาน
โฆษณาในนิตยสารสำหรับผู้ชาย” โดย อ.กรณิการ์ รักธรรม คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยพายัพ สนับสนุนโดยสำนักวิจัย มหาวิทยาลัยพายัพ

ผลงานวิชาการลักษณะอื่น ๆ

- 2547 –2549 ผู้ประสานงานภาคเหนือ (Northern Node) โครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อการสร้างเสริม
สุขภาพชุมชน ภายในโครงการการสื่อสารเพื่อสุขภาพ (สพส.) สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- 2552 นักวิชาการ (ประจำพื้นที่ภาคเหนือ) โครงการเสริมสร้างสมรรถนะผู้หญิงในการ
ส่งเสริมธรรมาภิบาลที่มีความละเอียดอ่อนต่อมิติหญิงชายทางวิฑูชุมชน โดย
สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน และสมาคมส่งเสริมการพัฒนาศรีและเยาวชน
ลำปาง ได้รับความสนับสนุนจากโครงการ UNIFEM – CEDAW ประเทศไทย
โครงการระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาการสื่อสาร หรือ International Programme for
The Development of Communication (IPDC) และ UNESCO-Bangkok

งานสอน

- วิชาการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเบื้องต้น
- วิชาการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงขั้นสูง
- วิชาสัมมนาทางการสื่อสาร
- วิชาการเขียนสารคดี
- วิชาสื่อทางเลือก
- วิชาละครชุมชน (ประเด็นปัญหาเยาวชน และประเด็นคนพิการ)